

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Peter Ackroyd

Oscar Wilde'in Son Vasiyeti

Çeviren: Tomris Uyar

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

OSCAR WILDE'İN SON VASIYETİ

Peter Ackroyd 1949'da Londra'da doğdu. Cambridge Üniversitesi'ni bitirdi. Yale Üniversitesi'nde araştırmacı olarak bulundu. 1973-1982 yılları arasında *Spectator* dergisinin yayın yönetmenliğini yapan Ackroyd, *The Times* gazetesinin de baş kitap eleştirmenidir. Ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlanmaktadır.

Ackroyd'un ilk romanı *The Great Fire of London* (Londra Yanıyor, çev. Aslı Çelik, 2002) 1982'de yayımlandı. *The Last Testament of Oscar Wilde* (1983, *Oscar Wilde'in Son Vasiyeti*, çev. Tomris Uyar, YKY, 2015) ile Somerset Maugham Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Türkçeye çevrilen öteki romanları: Booker Ödülü'ne aday gösterilen *Chatterton* (1987; çev. Fusun Elioglu, YKY, 1995), *English Music* (1992; *İngiliz Müziği*, çev. Oya Dalgıç, YKY, 1995), *The House of Doctor Dee* (1993; *Doktor Dee'nin Evi*, çev. Özcan Kabakçioğlu, YKY, 2004), *Dan Leno and the Limehouse Golem* (1995; *Cinayet Sanatı*, çev. Burçin Karamercan, 2002), *Hawskmoor* (1985; çev. Gül Tekay Baysan-Candan Baysan, YKY, 2006) ve *First Light* (1989; *İlk Işık*, çev. Mehmet H. Doğan, YKY, 2007), *The Fall of Troy* (2006; *Troya'nın Düşüşü*, çev. Mehmet H. Doğan, YKY, 2009), *Casebook of Victor Frankenstein* (Victor Frankenstein'in *Vaka Defteri*, çev. Duygu Akın, YKY, 2010), *Poe: A Life Cut Short* (Poe: *Kısacık Bir Hayat*, çev. Esin Eşkinat, YKY, 2009).

Romanları yanında William Blake, Thomas More, Charles Dickens ve T. S. Eliot gibi ünlü yazar ve düşünürleri, çağları ve çevreleriyle birlikte ele aldığı biyografileriyle de tanınan Ackroyd'un şiir ve deneme kitapları da vardır.

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 – 4 Temmuz 2003) İlkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde "Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü" adlı seçmeli bir ders verdi. Ü. Tamer ve C. Süreya ile birlikte *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı. 1968'den itibaren İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirdi; Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandırdı. *Yürekte Buğa* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi. 2002'den bu yana Yapı Kredi Yayınları'nda olan Tomris Uyar'ın bütün öyküleri Delta dizisinde toplandı.

*Peter Ackroyd'un
YKY'deki kitapları:*

İngiliz Müziği (1995)
Chatterton (1995)
Doktor Dee'nin Evi (2004)
Hawksmoor (2006)
İlk Işık (2007)
Troya'nın Düşüşü (2008)
Poe: Kısacık Bir Hayat (2011)
Victor Frankenstein'in Vaka Defteri (2011)
Oscar Wilde'in Son Vasiyeti (2015)

PETER ACKROYD

Oscar Wilde'ın Son Vasiyeti

Roman

Çeviren
Tomris Uyar

Yapı Kredi Yayınları - 4481
Edebiyat - 1266

Oscar Wilde'in Son Vasiyeti / Peter Ackroyd
Özgün adı: **The Last Testament of Oscar Wilde**
Çeviren: **Tomris Uyar**

Kitap editörü: **Berna Akkıyal**
Düzeltili: **Fahri Güllüoğlu**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Gülçin Erol Kemahlioğlu**

Baskı: Altan Basım Ltd.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sit. 222/A Bağcılar / İstanbul
Tel: (0 212) 629 03 74 Faks: (0 212) 629 03 76
info@altanbasim.com
Sertifika No: 11968

Çeviriye temel alınan baskı: Penguin Books, Londra, 1993
1. baskı: İstanbul, Eylül 2015
ISBN 978-975-08-3388-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2014
Sertifika No: 12334
Copyright © Peter Ackroyd, 1983

Bu kitabın telif hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Oscar Wilde'in Son Vasiyeti

Audrey Quinn için...

9 Ağustos 1900

Hôtel d'Alsace, Paris

Bu sabah, Aziz Julien-le-Pauvre'un küçük kilisesini bir daha ziyaret ettim. Papaz benim çok büyük bir acıyla kıvrandığımı sanan sevimli bir adamcağız; bir keresinde sunağın önünde diz çökmüşken sessiz adımlarla yanıma yaklaşmış, "Tanrı dualarınızı kabul etsin mösyö" diye fısıldamıştı. Fısıldamayı beceremediğim için, ona yüksek sesle Tanrı'nın dualarımı daima kabul ettiğini söyledim; her gün karalara bürünüp kilisesinin yolunu tutmam bu yüzdendi. Bu olaydan sonra yakamı bıraktı.

Aziz Juilen'in, üstlendiği misyondan hayatının oldukça erken bir döneminde bıkip usandığını herkes bilmez. Sakatlarla hastaları iyileştirdi, ama onlar artık dilenemeyecekleri için ona sövgüler yağdırdılar iyiliği karşısında; kovduğu şeytanlar, mucizeyi izleyenlerin bedenlerine giriverdiler; kehanetlerde bulundu, bu kez de zenginleri karamsarlığa sürüklemekle suçlandı. Büyük kentlerin kapılarından o kadar çok çevrildi, Tanrı'ya kendisine uğurlu bir işaret göndermesi için o kadar çok yakardı ki Tanrı'dan bir türlü çıt çıkmayınca umutsuzluğa kapılıp görevini bıraktı. "Şimdiye kadar şifa dağıtıcısı ve peygamberdim," dedi kendi kendine, "bundan böyle dilenciyim." O sırada beklenmedik bir şey oldu; eskiden mucizelerini küçümseyenler, yoksulluğunu yüceltmeye başladılar. Ona acıyorlardı, acıdıklarından ötürü de aziz katına yükselttiler onu. Mucizelerinden hiçbiri akıllarda kalmadı. Aziz diye buna derim!

Bu sabah küçük kiliseden çıkarken üç İngiliz gence rastgeldim. Bu tür rastlaşmalara çoktandır alışkın olduğumdan her zamanki tutumumu takındım. Böyle durumlarda çok yavaş yürür, o yöne bakmamaya özen gösteririm; onlara göre günahın canlı bir tablosu olduğumdan, beni uzun uzun seyretme lüksünü bağışlarım. Ya-

nımdan yeterince uzaklaştıklarında içlerinden biri dönüp seslendi: “Baksana!.. Bayan Wilde değil mi şu! Ne hoş kadın, değil mi?” Yanaklarım kıpkırmızı, yoluma gittim, onlar Rue Danton’un köşesine döner dönmez buraya, odama koştum, sinirlerim iyice bozulmuştu. Şunu yazarken hâlâ ellerim titriyor. Pantomim gösterisinde palyaçodan sopa, soytarıdan tekme yiyen Cassender karakteri gibiyim.

Davalarımın sürdüğü o feci günlerde, bir mektup almıştım, içinde yalnızca tarih öncesi bir hayvanın resmi vardı. İngilizler beni öyle görüyorlardı demek. Canavarı evcilleştirmek için büyük çaba harcadılar. Üstüne kilit vurdular. Hapisten salındığımda Londra Şehir Meclisi’nin beni Tivoli sirkinde bir topun ağzından fırlatılmak ya da akrobasi numaraları yapmak üzere kiralamamasına hâlâ şaşıyordum. Canavarlık, tüyler ürperticidir (Velasquez cücelerini çizerken bunun farkındaydı), ama çirkinlik ve alçaklık, sıradandır yalnızca.

En basit dersleri, en sonunda alıyoruz. Tıpkı Tanrı’yı görmek için kendini ateşe atıp kül olan Semele gibi, ben de gözümü üne diktim ve o ateş beni kavurdu. Tozpembe, altın çağımda içimi dünyaya açabileceğimi düşünürken, dünya içyüzünü gösterdi bana. Yine de, cellatlarım işkence etseler de, bir sokak köpeği gibi beni yabanlara sürseler de cesaretimi kıramadılar –onu beceremediler. Reading Zindanı’nın kapılarından kapalı bir cezaevi arabasıyla çıktığım günden beri, o zamanlar anlamını kavrayamayacağım bir sürü özgürlüğe kavuştum. Artık geçmişim yok. Önceki başarılarımın önemi yok. Yapıtlarım pek anımsanmıyor. Romeike’ye kupür ısmarlayacak halim yok, nasılsa yapıtlarım hakkında hiçbir şey çıkmıyor gazetelerde. Vivien’in dizlerine kapanan büyücü gibi benim de “ne hayat var gözümde, ne hizmet, ne şan, ne şeref”. Bu, içimi tuhaf bir sevinçle dolduruyor. Ve eğer dostlarımın dediği gibi Hindulara has bir edilgenlikteysem, bunun nedeni, hayatın olağanüstü kayıtsızlığını kavramamdır. Ben yalnızca bir ‘etken’im; yaşamımın anlamı başkalarının zihninde sürüyor artık, benimkinde değil.

Demek İngilizler bana canı muamelesi yapıyorlar, dostlarımsa beni kurban gibi görmekte diretiyorlar. Bence hava hoş; bu bileşim aracılığıyla sanatçı kimliğinin en kusursuz temsilcisi oluverdim. Üstelik bütün referanslarım da düzgün. Hem Süleyman’ım hem Eyüp, gelmiş geçmiş en şanslı ve en şanssız iki adamın iki-

si birdenim. Zevk denen şeyin hoş, hüznünse gerçek olduğunu nicedir biliyorum. Hayatı doludizgin yaşadım, parlak zaferleri, müthiş yenilgileri ve gelişmeye karşı duranların hışmına uğradım. Bayan Warren'ı andırıyorum denebilir –yazık, mesleklerimiz farklı.

Geçmişte daha kötü sıfatlar yakıştırıldı bana; Dante'nin Malebolge dediği cehennem çukurundan küfürler yağdırıldı. Adımın hiçbir önemi yok artık –buraya gelirken uydurduğum Sebastian Melmonth ve Reading'de bana seslenirken kullandıkları C.3.3, alışılmadık şartlar altında işime yaradılar, cesedime ikisi de pekâlâ yakışabilir. Çocukken adımları yazmaktan büyük keyif duyardım: –Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde– İrlanda'nın bütün efsanesi yatar bu adda; bana bir güçlülük, gerçeklik duygusu veriyordu. Bu, edebiyatın kandırıcı gücü konusunda gördüğüm ilk kanıttı. Ama artık adımdan usandım, bazen tüylerimi ürpertiyor.

Geçenlerde *Mercure*'e bakarken, berbat bir Fransızcayla yazılmış bir paragrafın tam ortasında yine gözüme çarptı. Gazeteyi tutuşmuş gibi fırlattım elimden. Görmeye bile katlanamadım. Sanki şu Oscar Wilde adı, içine düşüp bir daha çıkamayacağım bir uçurumdu. Rue Jacob'un köşesinde ara sıra bir deli belirliyor –benim oturduğum kafenin tam karşısında. Geçerken üstüne zifos fışkırtan arabalara sövüp sayıyor. Hiç kimse, onu bu hezeyana zorlayan acıyı ve küskünlüğü benim kadar anlayamaz. Yine de dersimi almış sayılırım; ben, suskun lanetlilerdenim.

Daha önceleri de hayatım bir tür deliliğe doğru sürükleniyordu. Şimdi anlıyorum. Hayatımı bir sanat yapıtına dönüştürmek istemişim. Bir kurbanın mezarı üstüne bir bazilika dikmişim sanki –ne yazık ki beklenen mucizeler gerçekleşmeyecekmiş. O zamanlar bunun farkında değildim, çünkü başarımın sırrı, kendi üstünlüğüme gözü kapalı inanmamdaydı. Her günü değerli sözcüklerle ince ince süslerken, saatlere şarap buğusu saçarken, geçmişle geleceğin önemi yoktu. Şimdi ikisini birbirine çok yalın sözcüklerle bağlamam gerekiyor; kendimden bunu bekliyorum. Artık hayatımın bambaşka bir ateş çemberinde döndüğünü gördüğüme göre, geçmişimi yeni bir gözle incelemeliyim. Öyle çok kalıba girip çıktım ki. Ne çok kişiye yalan söyledim –bu arada en bağışlanmaz günahı işledim, kendime de yalan söyledim. Şimdi yaşam boyu süren bu alışkanlığımı kırmam gerekiyor.

Maurice bugünkü bulvar dedikodularını getirdiğinde, ona bu kararımı açacağım. Haberi alıştırma alıştırma vermeliyim. Sevgili oğlan içeri girince beni yazı masamın başında bulursa ödö kopar. Onu, kendisiyle paylaşmadığım hiçbir şeyin artık ilgi alanıma girmediğine inandırmıştım. Bir günlük tutmaya başladığımı öğrenirse, hemen Robbie Ross'a bir mektup döşenip, beni ciddilik gibi sapık zevklere düşkünlükle suçlayacaktır. Edebiyattan anlamadığını söylemeye gerek yok. Bir keresinde bana, 'Bay Wells'in kim olduğunu sordu. Laboratuvarda asistan deyince içi rahatladi, gitti.

Maurice, bulunmaz bir dosttur. Onunla saçma bir rastlantı sonucu tanıştım. Opera'nın arkasındaki kitapçıdaydım, o da modern İngiliz edebiyatına ayrılmış rafı inceliyordu. *Sanatçı: Eleştirmen, Yalancı, Katil** adlı kitabımın da orada olduğunu epeydir biliyordum, onu raftan indirecek mi diye merak kesildim. Ne yazık ki George Moore'un açık saçık bir kitabını karıştırmaya başladı.

Kendimi tutamayıp onu azarladım. "Neden özellikle bu yazara ilgi duyuyorsunuz?"

Maurice hiç de utanmışa benzemiyordu. "Onun Fransızca'yı öğrendiğini söylediği kafenin, Nouvelle Athenes'in bitişiğinde oturuyorum da."

"Öyle bir yerin açık tutulması rezalet. Yarın ilgililere şikâyetle bulunacağım."

Maurice bir kahkaha attı, o anda çok iyi dost olacağımızı anladım. Bana annesinin Fransız, babasının İngiliz olduğunu söyledi, ama babası ölmüşmüş. İngilizler ölümü sektirmemeye özen gösterirler dedim. Açık sözlülüğüme şaşırdı. Tabii ki benim kim olduğumu bilmiyordu: Babası adımı bir kere olsun anmamış, ölüm döşğinde bile. Ama ben güleç insanların bütün kusurlarını bağışlayabilirim. Maurice'i kendim eğitmeye karar verdim. Onu dostlarımla tanıştırdım, ara sıra akşam yemeklerinde hesabı ödemesine de izin veriyorum.

Bu yaz ikindilerinde benim daracık yatağıma uzanıp sigara tütürüyoruz. Bir rüzgâr, kulağına benim bir zamanlar büyük bir yazar, uluslararası çapta bir sanatçı olduğumu fısıldamış, ama onun inandığını pek sanmıyorum. Bazen açık veriyorum. *Salome*'den**

* *Intentions* [çev. Esin Soğancılar vd., İletişim Yayınları, 2008] (e.n.)

** *Salomé* [çev. Murat Erşen, İmge Kitabevi, 2005] (e.n.)

ateşli bir sahne anlatıyorum ya da oldukça iğneleyici bir taşlamamı yineliyorum. O zaman yan gözle beni süzüyor, tanımadığı birinden söz ediyormuşum gibi.

“Peki şimdi neden yazmıyorsun?” diye soruyor.

“Söyleyeceğim hiçbir şey yok, Maurice. Söyleyeceklerimi söyledim.”

Baharda More Adey bizdeydi. Armağan olarak bana kendi şiir kitabımı getirmişti. Kitap, deniz yolculuğunu zar zor atlatmıştı. Gerçekten ona elimi sürmek istemiyordum, yoo hayır diyerek ellerimi havaya kaldırdım.

“Ama Oscar, bunların bir kısmı gerçekten olağanüstü.” More, her zaman bir dava vekili gibi konuşur –gerçek bir davada görev aldığı durumlar dışında.

“Peki More, ama ne anlamı var bunların? Ne anlamı?” Yüzüme baktı, bir yanıt bulamadı.

Öz savunuma elbette kendimden emin girişebilirim. Nitekim De Quincey de öyle yaptı, Newman da –kimileri Aziz Augustinus’un bile günah çıkardığından söz ediyor. Bernard Shaw ise durmaksızın savunuda bence –tiyatroyla tek gerçek bağlantısı da bu, bense yeni bir form bulmalıyım. Verlaine’in itirafları tarzında yazmak istemiyorum –onda ilgi uyandırabilecek en ufak şeyi bile elemek gibi bir deha var. Ama ne yapsın ki masum bir adamdı– sözcüğün tam anlamıyla, kimseye zarar veremezdi. Karmaşık bir hayat yaşamaya zorlanmış basit bir adamdı. Bense yavan bir hayatın basitliğine boğazına kadar saplanmış karmaşık bir adamım. Bazı sanatçılar soru sorarlar, bazıları da yanıt getirirler. Ben yanıtları vereceğim ve öbür dünyada sorunun bir an önce sorulmasını bekleyeceğim. Kimdi Oscar Wilde? Şu anda tek eksiğim *Tannhäuser*’in uvertürü. İşte Maurice geliyor: Attığı adımların ağırlığından, önemli haberler getirdiği anlaşılıyor.

10 Ağustos 1900

Gide, bir aralar, bana bir günlük tuttuğundan söz etmişti: Yazacakları üstü kapalı olsa da, herhalde ortalığı ayağa kaldıracaktır. Ben daha eğitici bir yol seçmek istiyorum: Kapağı tasarladım bile.

ÇAĞIMIZ KADINININ OSCAR WILDE KILAVUZU

Bir Romans

“Her şeyimi bu kitaba borçluyum.” Bay Bernard Shaw.

“Yolculuklarımda bu kitabı yanımdan eksik etmem.” Bayan Patrick Campbell.

Tek nüsha olarak Japon tirşe kâğıdına basılacak ve Doğal Tarih Müzesi’nde sergilenecek.

11 Ağustos 1900

Yahudiler için tutsaklık neyse, İrlandalılar için sürgün odur. Bizim anayurdumuza duyduğumuz aşk, ancak ondan ayrıldığımızda başlar; aslında yalnızca başkalarıyla birlikteyken İrlandalı oluruz. Bir keresinde William Yeats’e başarısızlıktan yana parlak bir ulusuz demiştim, ama sonradan başarısızlıktan büyük bir güç elde edilebileceğini öğrendim. İrlanda ulusu ekmeğini acıdan çıkardı; İsa gibi, bunun ne kadar zorlu bir yol olduğunu biliyor, ama bir kere buldu mu da Dante gibi işin cılkını çıkarmadan edemiyor –yine de bütün bu çilelerden eşsiz bir şairler ve konuşmacılar soyu meydana çıkmış.

Elbette sürgünlük, hayatım boyunca sürmüş bir aşk. Her zaman alnımda şu andaki cüzamlı damgasını taşımamışsam da, yüreğimden Kabil’in mührü asla eksik olmamıştır. Gel gelelim, kişinin kendi ayrıcalığını bilip yalnızlığı seçmesi başkadır, tek başına kaldığını düşünmesi başka. Otelimin karanlık merdivenlerini çıkarken şairle birlikte ben de sürgünlerin barındıkları yerlerde merdivenlerin ne kadar dik olduğuna dalıp gidiyorum. Bir zaman dünya beni hayranlıkla izliyordu, artık vazgeçti, nereye doğru gideceğim umurunda değil. Goethe, Winckelmann’dan –Helenizmin özgür ışığı uğruna öz kültürünün somurtkan yuvasını terk eden o büyük bilgenden– söz ederken, “Kişinin dünyadan ayrılırken bıraktığı imge, gölgelerde dolaşırkenki imgesidir” der. Demek ben yanımdan gelip geçen melekleri (melekler olacağını farz ediyorum) seyre dalan bir bulvar tiryakisi olacağım.

Bu odada çok uzun bir süre geçmişin kalıntıları arasında otursaydım, aklımı kaçıırırdım. Vicdan azabı ve pişmanlık dikiliyor karşıma, bakmaya katlanamıyorum: Otelden günahkâr bir yaratık gibi tûyüp sokaklara dalıyorum. Sokaklarda keyifle dolaşmamın tek nedeni nereye gittiğimi bilmemem –ara sıra arkadaşlarımın bildiklerine inanıyorum. İnsan elini eteğini çektiğinde hayatın bu denli ilginç bir hal alması fevkalade. Eskiden, kişiliğim beni yeryüzüne bağlayan altın bir zincirken, dünya gerçekdışı gelirdi, benim bir Attika vazosunda resmedilmiş keçi-tanrı kurumuyla önünde durduğum bir tablo gibi. Şimdiyse sürekli ısıltı saçan, her gün yenilenen bir şey, gerçi günlük koşuşturmasıyla anlamsız yine de olağanüstü buluyorum dünyayı –tabii kişioğlu gizemini çözmeye kalkışmadığı sürece. Ama bu bile bıkkınlık veriyor bana: Hiçbir şeyle uzun boylu uğraşamam. Oyun yazarı gözüyle, başka insanları hep bir eğlence ve taşlama malzemesi olarak gördüm; şimdiyse başıma üşüşmüş, tartaklıyorlar beni. Sanki o kişiliklerin kuşatması yüzünden bu kadar yorgunum: Kişinin yalnızca başkalarının yanında gerçek kimliğine kavuştuğuna inanırdım eskiden, ama şu aralar düpedüz Whitman’a yaraşır bir havadayım. İçimde izdiham yaşıyor. Hem Miranda’nın sonsuz şaşkınlığı, hem de hayatın akışı beklentilerine azıcık uyduğunda sanatını inkâr eden Prospero’nun vazgeçmişliği var bende.

Sanırım bezginliğe kapılmadaki olağanüstü yeteneğimi parasızlığıma borçluyum. Bir zamanlar, parayı boşa harcamanın tek yolunun onu biriktirmek olduğuna inanırdım: Kişinin cebinde yeşil banknotlar yoksa kendisinin de beş para etmediğini bilmezdim. Daha geçenlerde Maurice’ten birkaç frank ödünç istemek zorunda kaldım –yalnızca Dreyfus’ten haber getirdiği için onunla yemeğe çıkacak değildim tabii–, sırf odamdan ayrılmamı sağlayacak parayı. Ben, parayı hak ettiğimi düşünerek istiyorum, dostlarımsa bana verecek paraları olmadığını söyleyerek yeniden çalışmaya başlamamda diretiyorlar. Yoksulluğun öğrettiği nice acı ders var, ama en ağırını, başkalarının yüreğinden okuduklarınız. Geçen ay Café de Paris’nin kapısında Bosie ile yaşadığım korkunç sahneyi hâlâ unutamadım.

“Alfred dedim çok dostça bir tavırla. “Yardıma ihtiyacım var.”

“Zaten bana Alfred dedin mi para isteyeceğini bilirim.”

“Alfred, Bosie’ciğim, otelden atılmak üzereyim.”

“Neden? Oğlan mı fazla gürültü etti, sen mi?”

“Nankörlük sana yakışmıyor. Para konularını tartışmaktan nasıl nefret ettiğimi bilirsin.”

“Yalnızca ucu sana dokunuyorsa Oscar.”

Şairliğe heves ettiğini unutmuşum.

“Açıkçası o paraya ihtiyacım var. Hem de çok. Yoksa otel sahibi Motel Marsollier'deki giysilerimi satacakmış.”

“Geçen ay da aynı şeyi söylemiştin, Oscar.”

“Sahi mi? Unutmuşum, özür dilerim. Belli ki parasızlık yaratıcılık gücümü silip süpürmüş. Ama durumumda zaten bir değişiklik olmuyor ki Bosie, beni anlayışla karşılayacağını umuyorum.”

Bosie cebinden birkaç frank çıkarıp yere fırlattı. “Biliyorsun ya Oscar, senin fahişeden farkın yok” diye bağırarak kafeden çıktı.

Hemen eğilip frankları topladım, bir içki daha söyledim. Sizce yaptığım arsızlık mı? Öyleyse, nereye kadar düştüğüm de ortada. Dünyayı değiştirmeye gücünüzün kalmadığı gün gelip çatinca, dünya sizi değiştirir. Param azaldıkça Paris gitgide daha korkunç geliyor bana. Yakında kuytu bir köşesini bulup saklanmam gerekecek, yoksa beni yutacak anlaşılan. Zeus'un kıskançlıkla Pegasus'undan alaşağı ettiği Bellerophon'tes nasıl birdenbire yere çakılıp, dikenli bir çalının ayrıntıları üstüne düşüncelere daldıysa, ben de herhalde duvar kâğıdımla yetineceğim.

Ama kişi yoksulluk sonucu kara düşüncelere sürükleniyorsa, bu tür düşünceler onu eninde sonunda miskinliğe iter. Gerçi aylıklık sanatçı için biçilmiş kaftandır, ama neşeyle el ele yürüme koşuluyla. Aylıklıkta neşe yoksa, kişi Bunyan'ın güzel buluşu gibi, 'ağzına örümcek kaçmış ardıckuşu'na döner. Elimde kalan tek şey, sanatımın belleğimi yoklayan bulanık anısı. Yaşayanlar arasında dolaşsam bile, Apollon'un beni öldürdüğü günden beri ruhum Asphodelus Çayırları'nda. Romalıların kullandığı güzelim sözcük *umbratilis** durumuna en uygun düşeni belki, ama Romalıların benim için kullanacaklarını sanmıyorum. Ben, en iyi olasılıkla, Plautus'un dudak uçuklatıcı komedilerinden birinde rol alabilirim. Suratı ve saçları boyalı, sahnede her görüldüğünde seyircinin alay konusu olan ihtiyar zamparayı oynayabilirim – oysa seyirci farkın-

* Gölge bir yerde durmak; ayrıca, تنها, gözden uzak, ıssız. (ç.n.)

da olmadan kendine güler aslında. Dünya, kendi trajedilerine her zaman gülüp geçer: Onları ancak böylelikle kaldırabilir. Şimdi çıkıp biraz yürüyeceğim.

Yürüyeceğime otobüse binmeye karar verdim: Place Clichy ile Palais-Royal arasında çalışan uğursuz 13 numaralıya özel bir sevgim vardır. Onun üst katına çıkar, dışarıyı gözlerim –modern bir kent her zaman tepeden görülmelidir; ara sıra konuşulanlara kulak verdiğim de olur. Fransızlar, konuşmayı bir sanat haline getirmeye çalışmışlardır; gelgelelim dilleri, konuşmaya renk katan daha koyu tınılardan yoksundur. Sözgelimi İngilizce, hüznün renk ayrımcıklarını açığa vuran sözcük dağarcığı açısından bir hazinedir. Onlar Fransızcada pek bilinmez. Baudelaire’in Fransız diline koyu bir karamsarlık getirdiği söylenir. Oysa tek başarısı, kulağa hoş gelen dizeler yazmasıdır.

Korkarım beni artık ilgilendirmeyen konulara giriyorum. Şimdi, Cook’un gezginlerinden biri gibi dünyayla yüzleşmek zorundayım. Bazen saatlerce bir kafede oturup eskiden yüzlerine bile bakmayacağım insanları gözlüyorum. En ufak davranışları ilgimi çekiyor ve her birinin yüzünden ya da tavrından koskoca bir tarih çıkarıyorum. Dikkatimi ilk çeken, umutsuzlar, yalnızlar oluyor. O garip, çekingen adımlarıyla dünyada nasıl yabancı gibi dolaştıkları. Ve ağlıyorum. Evet alenen ağlıyorum.

Balzac, romanlarından birinin bir bölümünde, şairi “hiçbir şey yapmıyormuş gibi görünen ama insanlığı resmetmeyi bir kere öğrendikten sonra bütün insanlığa söz geçiren biri” diye tanımlamıştı. Gerçekten de insanların sıradan konuşmalarıyla davranışlarından yeni bir tiyatro formu yaratmak mümkün. Kafede oturup önümden geçişlerini gözlerken, onların bütün seslerini, kıpırdanışlarını düşünüyorum. Ama yeni bir çağın tiyatrosunu ya da edebiyatını yaratmak bana düşmez diye düşünüyorum: Ağıtlar’ı becerebilirim de, Vahiyler’i asla.

Kendime tembel dedim ya, aslında tembelliğin değil şaşkınlığın tuzağına düşmüş durumdayım. Düşünüp eylememizi sağlayan sinir sisteminin katili o zehirli okun etkisini, irade uyusukluğunu bilen tek kişi Edgar Poe’dur. Benim başarımda irade çok önemliydi: Kendiyle yüz yüze geldiği korkunç anda, yüreğinin ve yürekten tutkularının dehasıyla hiçbir ilintisi olmadığını kavrayan Lucien

de Rubempré gibi ben de yaklaştığını gördüğüm ün için her şeyi gözden çıkardım. Tabii ki herkese gereksinim duyduğu şey sunulur, istediği değil –hesabımdaki en büyük hata buydu. Ya da belki Poe’ya gizini açan hayat sonunda bana da açıldı ama ben görmezden gelmeye çalıştım –aslında ne istediğimizi hiçbirimiz bilmeyiz, o yüzden de el yordamıyla ya da rastgele, zaten içimize gizlenmiş bir amaca doğru sürükleniriz.

Kazandığım başarılarla ünüm, karalanmaya, en sonunda da unutulmaya varan uzun yolculuğumun küçük molalarıysa eğer, ne acı bir şaka. Ne cennetteyim ne cehennemde. Dante’nin dediği gibi, *sospetto** içindeyim. Durumumu biraz da ilgiyle keşfediyorum.

13 Ağustos 1900

Bu sabah gün doğmadan uyandım, başımın ağrısı o kadar dayanılmazdı ki belki de bu dünyada son sabahımı geçiriyorum duygusuna kapıldım. Önce korktum ama sonra içimi garip bir neşe kapladı. Ne olağanüstü sözler edebilirdim! Gelgelelim yavaş yavaş kişiliğimin derinlerine indikçe birdenbire dilim tutuldu sanki. Les Halles’e giden sebze kamyonlarının kaldırım taşlarında çıkardıkları sesleri duyabiliyordum; bu ses bana Villon’un Meury Zindanı’ndan duyduğu cellat arabasının sesi kadar can sıkıcı geldi. Ne yazık ki acı bende Villon’daki gibi ateşli bir yaşam özlemi uyandırmadı; söyleyecek tek sözüm yok: Bu, gerçekten son sabahım olsaydı bile, Paris’in sebze kamyonlarının şu-şu saatte geldiğini duyduğumu söyleyebilirdim ancak. Hepsi bu. Bir forma bile tutmayacağı kesin.

Düş gücüm artık bütünüyle terk etti beni. Eski görkemli günlerimde beni yazmaya iten sevinçti, bana dünyayı açan da sevinçti; hatta hapisteyken bile, Bosie’ye o uzun mektubu yazdığımda sevinç bir ara geri dönmüştü. Şimdi hepten gitti (şu bayağı deyimdeki gibi ‘köprü’nün altından çok sular aktı’); onu yeniden elde etmek için uğraşıp didinmek içimden gelmiyor. Hapisten çıktığımda *Balad*’ı** yazmaktaki amacım, çektiklerimin sanatımı daha da güçlendirdiğini bütün dünyaya ilan etmektir. O zamanlar, *Balad*’dan sonra İncil’e dönmeyi, çağdaş Avrupa’nın pek anımsamadığı o müthiş dramatik

* İt. Kuşku. (ç.n.)

** *The Ballad of Reading Gaol* [*Reading Zindanı Baladı*, çev. Piyale Perver, Dedalus, 2014] (ed.n.)

temaları araştırmayı kuruyordum. Jezebel ile Yehu'nun öyküsünü *Salome*'m kadar açık saçık bir yapıta dönüştürmek istiyordum. Ama bu tasarıların doğmasıyla ölmesi bir oldu. Yılgınlık bastırınca kararlılığım uçup gitti. Tasarladığım yapıtı kâğıda dökemeyeceğim, bunu istemiyorum da. Pişmanlık ne kadar boşuna bir duygu –hayatım yamalı bohça gibi, hepsi bu. Hiç değilse Bay Walter Scott'un "Büyük Yazarlar" dizisinde yer almayacağım fikriyle avunabilirim.

Ama benim türümden bir sanatçının ölümü korkunç bir şey. Hayatı tanımış ve kavramış kişileri, Ölüm'ün kendisi fazla ürkütmez, oysa kişinin sanatçılık yeteneklerini yitirmesi –işte o katlanılır bir ceza değil. Frigyalı Tantalos'un cezası biçildi bana: Meyveyi görüp tadamamak, olağanüstü görüntüler düşleyip onları sürekli olarak unutmaya zorlanmak.

Tabii dostlarım bunu anlamıyorlar: Onlar, edebiyatın bitmemiş bir mektuba benzediği kanısındalar. Robbie Ross, Amerikalı 'ajan' Miss Marbury havasında yazıyor bana, ara sıra neden olmasın diye düşünüyorum. Bana yeni bir oyuna başlamamı buyuruyor; oysa ona kaç kereler İngiltere'nin dışındayken doğru dürüst bir iş çıkaramadığımı söyledim. Artık yalnızca ortalama düzeyi aşmış öğrenci oğlanlar için kalemi elime alıyorum; bana fotoğraflarını yolluyorlar, oyunlarımın sahneye nasıl konulması gerektiği konusunda bilgi vermemi istiyorlar. Onlara edepsiz yanıtlar veriyorum. Perilerin ayağına koştukları bir Silenus'um ben. Belki de yeni bir meslek edinir, İngiltere'deki okulları gezerim, mimarinin insan davranışlarındaki etkileri üstüne bir dizi konferans veririm gençlere –hapisane, özellikle bu konuda bana engin bilgiler kazandırdı. Sınıflarda Matthew Arnold'dan daha büyük bir heyecan fırtınası estirebilirim pekâlâ. O çekilmez biriydi. Ben biraz daha iyiyim, umulmadık her şey var bende. Oğlanlar bunu seziyorlar, benim yapıtlarıma ilgi duymakta hiç kuşkusuz haklılar –nasılsa ben de hep onlara ilgi duydum. Yine de aramızdaki ilişkinin rengi biraz değişti: Şimdi onlar beni gözetiyorlar. Toplum, sanatçı hakkında hüküm verdi: Bir sonraki kuşak da bu yüzden toplumu yargılayıp kendi hükmünü verecek. Yapıtlarım onlarda yaşayabilir.

Göründüğü kadarıyla modern dünyanın bana bir yararı yok. İngiliz turistlerin gittiği eğlence yerlerine girdiğimde çoğu kere kapıdan çevriliyorum, şaşkınlıktan ter dökerek çıktığımda meraklılar beni görmek için boyunlarını uzatıyorlar. Canım bir restorana git-

mek istediğinde, patronun beni tanıdığı bir restoran seçmeye özen gösteriyorum ve –tabldot fiyatıyla– mutfağa yakın, herkesten uzak bir masada tek başıma yiyorum. İşte o zaman insan yalnızlığın ne demek olduğunu anlıyor. İngilizler öteden beri benim varlığıma karşı çıkmışlardır ama kalabalık içinde nefretlerini açıkça belirtmeyecek kadar korkak davranıyorlar. Bir gösteriye gitsem, yanımda Fransızlar olsa bile, en ucuz koltuklarda oturmaya zorlanıyorum. Gösterişli yerlere ancak zengin dostlarım eşliğinde girebiliyorum –İngilizlerin para karşısında boyunları kıldan incedir.

Onlardan bu tür davranışlar görmeye artık alıştım. İngiliz erkeğinin en iyi tanımını Shaw yapmıştır; hangisi olduğunu hatırlamıyorum ama oyunlarından birinde. Birkaç arkadaş toplanıp hep birlikte oyunu izlemek için bir banliyöye gittiğimiz aklımda. “İngiliz erkeğinin,” diyordu Shaw, “ilkesi uğruna yapmayacağı şey yoktur.” Doğrusu müthiş bir gözlem, ama Shaw o ilkenin kişisel çıkar olduğunu eklemeyi unutmuş.

Bir keresinde Café L'Egyptien'de saf saf Mısır sigarası olduğunu sandığım şeyi tüttürürken, bir İngiliz yüzüme tükürmüştü. Kurşun yemiş gibi oldum. Geriledim, konuşma ve düşünme yetilerim yok olmuştu. Ne yazık ki duygularım yerli yerindeydi. Kişinin alnına toplumca bir leke çalınmışsa, yakasını bırakmayan korku, bu tür saldırıların ne zaman olacağı değil, nasıl olacağıdır. Eskiden kendini bilmenin çok müthiş bir şey olduğuna inanırdım: Bu bilinç üstüne kurduğum felsefe uyarınca dünya, gerçek bireyin omuzlarına sardığı rengârenk bir pelerine dönüyordu. Gelgelelim o pelerin, zamanla Klitemnestra'nın arkasına gizlendiği ağ kadar ölümcül oldu çıktı. Düşünme yetimin yarısı kendimi beğenmişliğimden kaynaklanıyordu – kendini beğenmişliğiniz elden gidince, göze çarpmanız ya da seçilip bir kenara konulmanız olasılığı artacağına eksilir.

Ben de artık ya tek başıma yiyorum ya da Victor Hugo romanlarından fırlamış sokak serserileriyle. Onların yanında olmak beni büyülüyor, çünkü dünyayı olduğu gibi görüyorlar, sonuçta beni çok iyi anlıyorlar. Galiba en kusursuz öykülerimi anlattıklarım onlar; çoğu okuma yazma bilmiyor diye Homerosluğa soyundum. Aşk hikâyeleri anlatmam için yalvarıyorlar, sonra benim adıma gözyaşı döküyorlar, servet ve saray masalları istediklerinde de ben onlar için gözyaşı döküyorum. Aramızdaki ilişki çok doyurucu. Bir de infaz görevlisiyle birlikte oturduğum bir kafe var. Tabii o benim

kim olduğumu bilmiyor (cellatlar, sabıka kayıtlarıyla ilgilenmezler); oturup kâğıt oynuyoruz. Benim gözümde en şiirsel anlar, onun “Je coupe!”* diye haykırdığı anlar.

Sanatçıların gözlerini benden kaçırmaları, İngiliz toplumunun beni bunca aşağılamasından daha katlanılmaz geliyor. Birkaç hafta önce Grand Café’nin kaldırımında William Rothenstein masamın yanından geçti –o Londra’dan değil, Londra ondan bıkınca kapağı Paris’e atıyor. Beni gördü görmesine ama görmezden geldi: Onun gibi çiçeği burnunda bir delikanlının kendisini yaratan şaire, ham –çok ham– malzemesini işleyip sanatçı kimliğini nasıl yaratacağını öğreten üstadına burun kıvrması gülünçtü. Ama bir keresinde yazdığım gibi, yaşama sanatı, bir meydan okuma sanatıdır; ona şapkamı çıkardım, iyi günler diledim. Şapkamın içinde yılanlar olmalı ki Rothenstein taş kesildi.

Ondan geri kalmayan başkaları da var. Bir akşam tam Poussin’s’ten çıktığı sırada Whistler’la burun buruna geldim; o da gözlerini kaçırdı. Yaşlanmış, yorgun görünüyordu, tıpkı Cranach’ın Bakireler’inden biri gibiydi. Kulağıma gelenlere göre, meslek yaşamındaki onulmaz çöküşten beni sorumlu tutuyormuş. Nankörlük bu; bütün sanatçılar daima bir sebeple acı çeker, kendi acısını benim sırtıma yüklemesi gülünç.

İngilizleri yine de anlıyorum –zaten sırları ortada–, ama bana kendi kentlerinde sırt çeviren Fransız dostlarımı düşününce içim daha çok yanıyor. Pierre Louys, Marcel Schwob, Mallarmé –artık hiçbiri evime adım atmıyor. Gide bile yaklaştığını görünce kaldırım değiştiriyor. Dieppe gezimden Paris’e döndüğümde bana bir mektup yazmıştı; sekiz-dokuz yıl önce geçirdiğimiz o ateşli bir ayı anlattığı sayfaları güncesinden çıkarıp yakacakmış. Ben de mektubunu yakarak övgüsünü karşılıksız bırakmadım. Herhalde Gide, bütün tanıdıklarına, o şatafatlı yıllarımda Şeytan’dan farkım olmadığını söylüyordur –eğer öyleydiysem, o da gönüllü havarımdı. Zavallı Gide, yüzü bir ayartıcının yüzüyken, tavrı sürekli ırzına geçilen bir genç kız tavrıdır.

Tabii ki Whistler gibi eşitlerimin yargılarına katılabilirim; bir sanatçıya yakışmayan bir yaşam sürdüm, sanattan ve düş gücünden doğan şeyleri baş tacı edenler, yaptıklarımı asla bağışlamaya-

* Fr. “Ben kesiyorum!” (ç.n.)

caklardır. Ama Gide gibi sanat açısından kat kat altımda olanların aşığılanmaları, tarihte eşine rastlanmamış bir kepezelik.

Öyleyken beni tanıyanların benden yüz çevirmelerinden buruk bir ders alıyorum. Yazarlık gücüm –kişiliğimin gücü de– şimdi anlıyorum ki büyük ölçüde toplumsal konumuma bağlıymış. O konum elimden alındığında, kişiliğim beş para etmiyormuş. Aynı şekilde, bir zamanlar gerçeklere tepeden bakardım, yani kendi bireyselliğimin doruğundan; artık öylesine bir çukura düştüm ki gerçek beni aşıyor, onun gölgelerini, gizli oyuklarını görüyorum. Kendimde yaşamımı sürdürme gücünü bulmam, dünyayla yüzleşmek için çirkef çamurundan sıyrılmam, modern çağın suratına indirdiğim bir şamardır.

Demek insanları varlığımla tedirgin ediyorum artık; beni gömenlerle alay etmek üzere ölümler ülkesinden dönen Lazarus’um. Yine de en koyu karamsarlık anlarımda, benden murdar bir şeymişim gibi kaçılmasını aslında doğru buluyorum. More geçenlerde yazdığı mektubunda, uşağı Arthur’un intihar ettiğini bildirdi. Dünya ona da sırt çevirdi –bana çok yakın olmanın cezasını çekti. Çünkü içimde taşıdığım lanet, yaşadığım çağın bana yağdırdığından çok daha ağır. Dokunduğum her hayatı söndürdüm –karım Constance, Cenova’da, küçük bir mezarda yatıyor, mezar taşında soyadım bile yok; iki oğlumun hayatları karardı; onların da adımı kullanmaları yasaklandı. Hele annem –sırtına bir bıçak saplasam ancak bu kadar öldürürdüm onu. Evet, onu öldürdüm ve Kader Tanrıçaları, Orestes gibi benim de peşime düştüler. Nereye gitsem garip kara yazgımı peşim sıra sürüklüyorum: Dokunduklarımda yara izleri kaldı, öptüklerim dağlandılar. Şiirleriyle başı göklere değebilecek Bosie bile acınası bir hayalet oldu çıktı; bence yalnızca acı ve usanç dolu bir gelecek uzanıyor önünde. Benim yaşamımı kaleme almak isteyecek kadar gözü kara biri çıkarsa, yaşamımın yazgısı ona da bir yerinden bulaşacaktır. En azından telif hakkı alamayacaktır.

İşimi bitirmeye heveslenen adamın benden önce gitmiş olması içimi rahatlatmıyor. Queensburry bu yılın başlarında öldü; dediklerine göre ölüm döşeginde oğlunun yüzüne tükürmüş, can çekişirken de benim adımı haykırmış. Ben başkalarının gözyaşlarıyla acılarında yaşarım. Ama kendimi öldürmeyeceğim. Pinero’nun oyunundaki İkinci Bayan Tanqueray intihara saygınlık kazandır-

miş olsa da, onun izinden gitmeyeceğim. Acıdan kaçırım ben; üstelik hayatıma kendi elimle son vermem; düşmanlarıma saygı duruşu gibi olur ki bunu asla yapmam.

Neysem oyum ben; söyleyecek başka bir şey yok. Galiba bu doğrultuda bir laf *Dorian Gray*'de* de var. O garip küçük öyküde tek bir metafora bile yer vermemiştim; hikâye düzanlamıyla anlaşılmalıdır: Sanatın çürüyebilirliğini anlatır, sanatçının çürütülebilirliğini değil. Tuvali dersliğe yerleştirmek dâhice bir buluştu; bütün dertlerimizin başladığı yere.

14 Ağustos 1900

Ev sahibim M. Dupoirier'nin kızı Agnes, bu sabah kapımı yumruklayarak, "M. Melmoth! M. Melmoth!" diye bağırıp uyandırdı beni. Altı üstü bir telgraf gelmiş, ama Agnes modern iletişim araçlarına büyük saygı duyar. Bosie'den birkaç basit Yunanî laf bekliyordum, Frank Harris'in kaba bir notuymuş. KYRLE BELLEW OYUNU BEKLİYOR – LÜTFEN AÇIKLA. Frank beni boyuna *Mr. and Mrs. Davenport*'nin taslağını başkalarına satmakla suçluyor. Şimdi oyunu kendince uyarlama telaşında ve galiba kafası oldukça karışmış; oysa sanat ve sanata ilişkin düşünceler, Kalliope'yi saymazsak, kimsenin tekelinde değildir. İnsanlar, kendilerine fanteziler uydurmam için bana para ödüyorsa, ben ne yapayım? Parasız kalalı beri, bir zamanlar doğal hakkım olan düş gücümün telifini satmak zorundayım. Şimdi de Frank ona sahip çıkıyor. Şöyle bir telgraf çekeceğim: HASTAYIM VE ACI ÇEKİYORUM. AÇIKLAMALAR ÖLDÜRÜCÜ OLABİLİR.

"Sebastian Melmoth" diye imzalayacağım –sırf postacıları tedirgin etmemek için otelde bu adı kullanıyorum. Hapisten çıktığımda Oscar Wilde adının Villon'un deyişiyle, *du charbon ou du pierre noir*** olacağını kestirmiştim. Başka adlar da düşündüm, ama XI. Innocent ile Oedipus fazla gösterişli kaçırdı. Böylece Gezgin Melmoth gibi lanetlenmiş birinin adında karar kıldım. Bu adın esnaf arasında benimkinden daha büyük güven uyandırması ne garip.

* *The Picture of Dorian Gray* [*Dorian Gray*'in Portresi, çev. Nihal Yeğinobalı, Can Yayınları, 2003] (e.n.)

** Fr. "Ya kömür ya kara taş." (ç.n.)

Şimdi bu adı taşıyan kitaba gülüp geçsem de bir zamanlar ödü-mü koparmıştı. Annem, o fantezinin yaratıcısı İrlandalı Maturin'in yeğenydi: Merrion Meydanı'ndaki evimizin baş köşesinde onun büstü dururdu. Küçücükken ona bakamazdım: Uğursuz bir şeye benliyordu; mermer yüzünde göz yoktu çünkü, kendi içlerine ba-kan ve gördüklerine dayanamayanların bomboş gözoyukları vardı.

Annem bazı akşamlar, bize o kitaptan bölümler okurdu. O koltuğuna gömülünce, ağabeyim Willie'yle ben yanına, yere uza-nırdık; halının hafif küf kokusuyla fitili kısılmış gaz lambasının fısıltısı bende bir uyuşturucu etkisi bırakırdı. Annem garip bir şe-kilde tıpatıp benimkine benzeyen sesiyle bugün bile beynimi oyan, "Onun adım attığı yerde toprak kavrulur! Soluduğu hava ateş alır!" sözlerini okurken nasıl korktuğum hâlâ aklımda. Annem bunla-rı söyledikten sonra arkasındaki uzun kadife perdeleri çekiştirip yüzünü örterdi. Willie gülerdi (düş gücünü aşırı çalıştırmak gibi bir sorunu olmamıştı asla), bense annemin bacaklarına doğru sür-rünür, ona sığınmak isterdim, ama böylesine değiştiğini görünce ona el sürmeye cesaret edemezdim. O sırada Willie, kitabın sonunu okuması için ona yalvarırdı, annem de bize Gezgin Melmoth'un "dehşet ve hayret saçan bir nesne olarak" dünyaya nasıl geri dön-düğünü anlatırdı. Şimdi, o günlerde korkutulmaktan garip bir zevk aldığımı düşünüyorum, annemin de beni korkutmaktan özel bir zevk duyduğunu. Bu yüzden, doğal olarak bu adı benimsedim.

Tabii ki şimdi Melmoth'un toplum dışına itilmesini kıpkızıl, bağışlanmaz günahlar işlemesine değil, bitimsiz yolculuğu sıra-sında dünyanın görenekleriyle törenlerine çok uzaktan bakmasına yoruyorum. Onların yükselişini ve çöküşünü gördü, birdenbire de-ğiştğini de gördü. Dünyanın, allı pullu seyirlik sahnesinin özünü kavradı ve bu bilgi yüzünden dünya onu asla bağışlamadı, yakasını bırakmadı. Başkalarına ideallerinin yanılısma, kavrayışlarının kof olduğunu göstermeye kalkışmamalısınız. Yoksa sizi çiğ çiğ yerler.

Helvétius'a göre dâhi çocuk, herhangi bir çocuktan farksızdır. Bence değil; daha başlangıçta farklı olduğumu sezmiştim. Dün-yayla fazla alışverişim yoktu, eylemden çok düşünmeye adanmış-tım. Bir oğlan çocuğu olarak başıbozuktum, hoşnutsuzdum, derin çöküntüler ve açıklanmaz coşkularla doluydum. Sonraki yıllarda annem, bana uyurken sık sık güldüğümünden söz etti. "Uykusunda Gülen Çocuk", Millais'ye çok yakışan bir konu –ama ben anımsa-

miyorum bile. Benim aklımda kalan tek şey, yatağıma uzanıp ağladığım o hüznölü, gri günler.

Bu ruh halleri de parmaklarının ucuna basarak uzaklaştılar. Oldum bittim çocukları severim, kendi unutulmuş çocukluğumun beni onlara yönelttiğine inanıyorum –sanki onların yüzlerinde ve seslerinde artık anımsayamadığım bir saflığı ele geçirebilirmişim gibi. Bir de, çocukluklarının her ânını pırıl pırıl anımsayarak dürrüst olduğu izlenimini yaratan yazarlar vardır, belki de düş güçleri yalnızca o dönemde çalıştığından. Ama ben onlardan değilim; yalnızca bazı sahneler ve imgeler, izlenimci resmin bulanık görünümüleri gibi dönüp beni yokluyor.

Çok az arkadaşım vardı, ailemin beni arkadaş kazanma yolunda yüreklendirdiğini sanmıyorum. Kendi yapayalnızlıklarıyla büyülenen çocuklardandım ben –o koyu yalnızlıkta, içinden fışkırdığımı bildiğim ıssızlığın bir yankısını bulurdum. O yüzden de boyuna gezinir, ayaklarımın altındaki kaldırım taşlarında şekiller okur, aklıma gelen garip dizeleri yüksek sesle söylerdim. Dublin, ellilerle altmışlarda çürümeye yüz tutmuş bir kentti; geçkin bir orospu gibi erdemini çoktan yitirmişti, ayrıca geliri de kesilmek üzereydi. Yine de ben o kentin sokaklarını, çevremdeki fukaralıktan ve çaresizlikten habersiz, kendi hüznüme kapalı, arşınlayıp dururdum.

Tek başına yaptığım bu yürüyüşler, hep St. Patrick Katedrali'nde son bulurdu; cephesi kapkara kesilmiş bu dev yapının çevresindeki dumanlı batakhanelerin arasında yükselmesi, hele bir zamanlar kocaman kapılarının ardında atılan özgürlük çığlıklarının sessizliğe gömülmesi karşısında hayretlere düşerdim. Dinsel yaşamın ürkütücü avuntularıyla ilk kez yakından tanışıyordum. Başpapaz Swift'in anısına dikilmiş anıtın olağanüstü güzellikteki yazıtının önünde dikilir, bir gün o sözcüklerin benim hayatımı da taçlandıracağını düşlerdim.

Daha çok gençtim, o yüzden de fakirliğin kol gezdiği daracık sokaklarda fütursuzca geziniyordum: Onlardan hiç korkum olmadığı için bana bir zararları dokunamazdı. Toyluğun tılsımı yalnızca bir kere bozuldu. Merrion Meydanı'na dönüyordum, tam Şato'nun oraya vardığımda genç bir kız, demin yanından geçtiğim karanlık bir avludan fırladı, başımdaki gri kasketi kaptı. Arkasından seslendim; ânında çevreme sataşkan mahalle çocukları doluştu. Böyle sahnelere artık alıştım da, o anda buz kesmeme yol açan dehşet

duygusunun üstesinden hâlâ gelemedim. Ne yapacağımı şaşırmıştım, onlar kasketimi elden ele fırlatırken korkudan ağılıyordum. Gözyaşlarımı görmesinler diye koştum, koştum. İçlerinden biri çelme takana kadar. Çamura kapaklandım, kalkacak cesareti de bulamıyordum.

O sırada sırtıma bir el dokundu, benim yaşımda bir oğlan çocuğu ayağa kalkmama yardım etti. Yüzü gözlerimin önünde: Yaşamaya zorlandığı amansız yoksullukta bile içindeki insanlık hazinesi tükenmemiş az rastlanır tiplerdendi. Bana oğlanların haylazlığına boş vermemi söyledi. Sonra döküntü bir yapının eşiğine oturup benimle konuştu. Bizim evi biliyormuş ve ara sıra, dediğine göre, “kibarlar semti”nde dolaşıp pencerelerden içeri bakıveriyormuş. Bana evimizin bir haftalık kirasının kaç patladığını sordu –bir şilin miydi, iki şilin mi? Bilmediğimi söyledim, ama herhalde çok çok daha fazlaydı.

Onun suskunlaştığını görünce utandım. Kasketimi yoldaki çamurdan çıkarıp elime uzattı, ciddi bir sesle hoşça kalın dedi. Ailemin zenginliği mi gözünü korkutmuştu, yoksa benim yalan attığımı mı düşünmüştü bilmiyorum, ama o suskun, sevecen çocuk Dublin’in iğrenç batakhanelerinin arasından geçip gitti. Ağır adımlarla uzaklaştı. İçimden arkasından koşmak geldi, ama nedense utandım. Ömrüm boyunca o çocuğu aradım.

Annem o mahallelere gittiğimi duysa, kesin bir dille yasaklardı. Onun ulus sevgisi Grafton Sokağı’nın sınırını aşmıyordu. O zamanlar ben de ona karşı gelemedim; yaşamımın baskın öğesi oydu. Akşam yemeklerinde, masanın altında, dizlerinin dibinde oturmama izin verirdi. Yanağımı dayadığımda mis kokan giysisinden yayılan sıcaklık ve huzur bugün gibi aklımda, ayrıca sesinin iniş-çıkışlarıyla da karışmış belleğimde. Bir akşam masanın altına eğildi, “Baban, şövalyeliğe yükseltildi” diye fısıldadı. Ben inatla tepki vermeyince de, Sir William Wilde’la sofradakileri güldürecek bir biçimde koluma yapışıp beni apar topar masanın altından çıkardı. Hiçbirinin yüzüne bakamadım. Sir William’ın yüzüne bile.

Gözlerimi yumduğumda annemi hep aynı haliyle görüyorum. Sofada asılı duran aynada kendini inceleyişini, Kelt desenleri işli pelerinini düzeltişini, kendine küçümserce burun kıvrışını. İriyarı olduğunu bir an bile unutmayan bir kadındı. Bazı akşamlar, mor brokar bir kaftan giyerdi, sarı dantelden üçgen atkısının uçla-

rını göğsünde altın bir iğneyle tuttururdu. Takıları büyülerdi beni: Gümüş ya da fildişi kalın bilezikleri vardı, her parmağında da bir yüzük. Ara sıra başımı avuçları arasına aldığında, sert metaller yavaşlığıma değdi.

Çoğu zaman uçuk bir havaya girer, bana şapkalarını giydirir, küpelerini takar, kahkahalarla gülerdi, ama ara sıra öyle dalgınlardı ki beni ne görür, ne duyardı. Onun ağır adımlarla odadan odaya volta atışını izlerken –arada bir “Anneciğim!” diye haykırmama rağmen– varlığımdan haberi bile olmazdı. En umulmadık anlarda içini çekip birtakım anlamlı sözler kaçırdı ağızından. “Boşuna! Ne kadar boşuna!” diye haykırdı durup dururken, sonra kendi kendine öfkeli bir şarkı mırıldanırdı.

Sık sık küçük yatak odama gelir, yazdıklarını okurdu. *Sidonia the Sorceress** çevirisinden bazı bölümleri, kendi yazdığı baladları; o yurtsever tını çok etkilerdi beni. “İrlanda delikanlısı” derken yüzünü bana yaklaştırırdı. “Aslında öyle değil misin?” Ara sıra solğunun tatlı tatlı alkol koktuğunu duyardım –o günden bu yana alkol, şiirin doğal eşlikçisi gibi gelmiştir bana.

Toyluk dönemimde edebiyatın her türünden etkilenirdim. O tıfıllık günlerimde yatağımda, çarşafı başıma çekip bütün ikindiye Sir William’ın kitaplığında keşfettiğim bir kitabı okuyarak geçirmekten aldığım hazzı bir daha ömrümce duymadım. Hep o küflü, hafif sası koku vardı, karışmış sayfalar, ciltlerden kopup yükselelecek bileklerime yapışan garip kâğıt döküntüleri; ama aslolan, edebiyat dendiğinde aklıma hep gelen, o sessiz saatlerin yumuşaklığı ve gizliliğidir.

Çünkü şiiri o yıllarda keşfetmişim, o keşif aracılığıyla kendimi bulmuştum. Beni tepeden tırnağa değiştiren bir kitap okumuştum. Tennyson’ın şiirlerine rast gelmişim; kitabı, çoktan uykuya dalmış olmam gereken ıssız bir saatte, yatakta okuyordum, lambanın ışığı o kadar kısıktı ki önümdeki sayfayı doğru dürüst göremiyordum. Gözlerim, ancak o sayfanın doyurabileceği ölümsüzlük açlığıyla taradı metni, derken şu dizede durdum: “Ve rüzgâr, geçerken kamışları da silip süpürdü.” Bu sözlerin beni neden bu kadar derinden etkilediğini bilmiyorum: Sanki uzun süren bir uykudan uyandırılmış gibiydim. Dizeyi yüksek sesle yineleyerek yataktan kalktım.

* “Büyücü Sidonia” (ç.n.)

Odamda, gözlerimi iri iri açarak dikeldim. Çünkü uykudan daha uzun bir düşe girmek için uyandığım belliydi.

Annemin oturduğu odaya gitmek üzere aşağı indim. Görünüşüm çok berbat olmalıydı ki annem kalkıp bana doğru yürüdü. Herhalde ne olup bittiğini sordu, ama verecek yanıtlım yoktu ki. Sanki o nefis dizeyi okurken biri dudaklarımı sözcüklerden arıtmıştı –Hermes’in dudaklarından silinen sütün gökyüzüne yayılıp bir burç oluşturması gibi. Çünkü artık şair olmak istediğimi biliyordum ve yazgım yıldızlarca kararlaştırılmıştı.

O günden sonra içimde bir türlü doymak bilmeyen özlemler uyandı. Kiminle karşılaşsam tedirgin edici bir hoşnutsuzluk duyuyordum. Daha o zamandan içimde ilerde beni onlardan üstün kılacak bir cevher taşıdığımı seziyordum –anneme gelen Dublinli yazarlarla sanatçıların arasındayken çocukça bir isyan içgüdüsüne kapılıyordum.

Avuntuyu annemde arıyordum. Çoğu gece yatağıma gelir yanıma uzanırdı, o zaman, bugün bile beni tedirgin eden garip bir sevinçle dolardım. Bazen o uykuya dalar ve ben daha da yaklaşır, kollarımı dolardım ona. Soluklarına kulak kabartır, nefeslerimi onunkilere uydururdum, ta ki ben de uykuya dalana kadar. Sabahları odadan gitmiş olurdu hep ve sıkı fıkı dostluğumuzu kaldığımız yerden sürdürürdük. İkimizin gözüne de zamanla oyun gibi gelen bir hayatın suç ortaklarıydık. Birlikte bir geçit töreni havasında Merriion Meydanı’nda dolaşırdık; annem karşılaştığımız, selamlaştığımız kişiler hakkında acımasız yorumlar fısıldardı. Kendi halinde, ihtiyar bir kadıncağız için, “Cadı,” derdi sözgelimi, “tam bir cadı.” “Şu adamın şapkasına bak Oscar,” derdi karşı kaldırımda yürüyen birini göstererek, “tıpkı akordeona benziyor. Yanına gidip çalmasını isteyeceğim.”

Ağabeyim Willie, annemle aramızdaki özel bağın farkındaydı ve şimdi anlıyorum, bu yüzden ikimizi de sevmiyordu. Genellikle beni yok sayardı ama ne de olsa benden büyüktü, daha güçlüydü, öfke nöbetleri tuttu mu tekme tokat girer, gözlerimden yaşlar gele-ne kadar döverdi. Küçüklüğümüzde kendini benden üstün gördüğü için büyüklük taslamıştı, gelgelelim ilk başarımı kazandığımda ağabeyce tutumu çekememezliğe hatta hınca dönüştü. O yüzden de Londra’ya geldiğinde gazetecilik mesleğini seçmesi doğaldı. Size bir sır vereyim: Onun da bendeki Yunanî eğilimleri taşıdığından,

ne var ki kendini eğilimlere kapıp koyvermeyecek kadar zayıf olduğundan kuşkulanmışımdır baştan beri. Yoksa benim trajedimle bayram etmezdi.

Beş yıl önce, duruşmalar sırasında annemin Londra'daki evine sığındığımda, beni yoklamaya gelenleri kapıdan çeviren de oydu; galiba beni .yüreklendirmelerinden korkuyordu. Annem odasına çekildi mi, o, kendine özgü ilkel içki düzenini kuruyor, özel yaşam-tım konusunda en iğrenç soruları sıralıyordu: Ibsen'den fırlama bir sahne yaşıyorduk. Ama artık öldü –bedeni alkol içinde muhafaza edilmiyorsa da, ruhu alkolde yaşamaya devam ediyor herhalde.

Willie, kız kardeşimiz Isola'ya duyduğum sevgiden ötürü de beni sevmezdi. Isola, ben on iki yaşındayken öldü. Çoğu zaman birlikte oynardık. Ben, annemiz olurdum: Boynumu uzatır, gözle-rimi devirirdim. Ona masallar anlatırdım, oyunun benim için tek çekiciliği, onun uydurduklarına içtenlikle inanmasıydı. Öldüğün-de duyduğum kahr, beni bile şaşırtacak kadar yoğundu. Ailemi-zin utanmadan çekinmeden sevdiğim tek üyesiydi. Onun ölümüyle benim içimdeki sevgi de öldü –yas, bizi nöbet gibi tutar, ama aynı zamanda buz keserek ayılmamızı da sağlar. Annemin onun ölüsün-ü görmem için beni yatak odasına götürdüğünü anımsıyorum. İç sızısı kaldırılmaz olunca anımsanmaz derler –ölüsünü gördüğüm-de neler duyduğumu anımsayamıyorum. Yalnızca bütün dünyaya büyük bir yükseltiden bakıyordum sanki. Hâlâ gözlerimin önünde belli belirsiz –yüzü aklımdan hiç çıkmıyor, benim bir çocukluk fotoğrafımdaki yüzümmüş gibi.

Annemin kocası Sir William Wilde, feci huzursuz bir adamdı. Yerinde duramazdı –onun için zaman, boyunduruğu altına almak zorunluluğunu duyduğu lanet bir şey, yaşamını tehdit eden, yola getirilmesi şart bir kaplandı. Durup dururken evden çıkar, hızlı hızlı sokağın aşağısına yürürdü; ben de peşinden koşardım. West-land yöresine koşuşturuşunu izlerdim. Beş dakika sonra dönerdi, yüzünde güller açılmış bir halde hemen kitaplığına kapanırdı. İn-anılmaz ölçüde pasaklı, pis bir adamdı, parmağını burnuna tutup sümkürme gibi bir alışkanlığı vardı. Sofrada, hırkasının cebinden çıkardığı eski bir tüy kalemle tırnaklarını temizler, kiri örtünün üstünde bırakırdı.

Bir keresinde anneme bundan yakındığımda, gülmüştü. “Kötü bir niyeti yok ki Oscar,” demişti, “bırak bildiğini yapsın.”

“Ama bir doktor nasıl bu kadar pis olabilir?”

“Onun da kendine özgü huyları var Oscar, ayrıca iyi bir doktor.”

“Peki hastaları bir şey demiyor mu?” O sıralar, hastalarının onun pisliğinden değil şehvet düşkünlüğünden yakındıklarını bilmiyordum. Annemin yüzü asılınca koşarak üst kata çıktım.

Sir William, yalnızca Moytura’daki evimize gittiğinde rahatlıyordu, orada vaktini, ülkenin batısına özgü, yeryüzünden silinmiş müthiş bir uygarlığın kalıntılarını andıran garip kayalarla höyüklerin arasında kazılar yaparak geçiriyordu. Ara sıra, isteksizce de olsa, beni de götürüyordu. Bir keresinde bir haç bulmuştuk, Kelt işi çok eski bir taşı, Sir William sevinçle haçın çevresinde dört döndü. Haçı eve götürdük –o günlerden bu yana ne yazık ki bir sürü haç taşıdım sırtımda–; gelgelelim kâhyamız Annie, taşı eşikten geçirmemize izin vermedi. Kutsal bir taşı yerinden oynatmak uğursuzluk getirirmiş. Sir William bu tür batıl inançlara saygıda kusur etmezdi; bu yüzden haçı Lough Corib kıyısına indirdik. Ama Sir William’ın coşkusu o kadar büyüktü ki Dublin’e dönerken onu paçavralara, kesekâğıtlarına sarıp trende yanımızda taşıdı. Yolculuk boyunca başımıza bir şey gelmese diye dua edip durdum. O dönemden bu yana, paketler garip bir biçimde beni büyülemiştir –insan hep içlerinden olağanüstü bir şey çıkmasını bekler ve her seferinde düş kırıklığına uğrar. Bu bakımdan, modern romanı andırırlar.

Bir gün Sir William, karşı kıyıdaki Aranmere Adası’na götürdü beni, kovani andıran barınakların oyulduğu kırık dökük bir kaya kütesinin bulunduğu o ıssız, kıraç bölgeye. Sir William telaşla önden yürürken, kılavuzumuz bana geçen yıl çocuklarından birini perilerin kaptığını söyledi. Çocuğuyla yatakta yatıyormuş ama gözüne uyku girmemiş, derken pencereye bir şey yaklaşmış, cin-peri tayfasının çığlıklarını duymuş. Sabah uyandığında çocuk ölmüşmüş. Bu hikâyenin acımasızlığıyla köylünün onu anlatırkenki neşeli hali beni derinden etkiledi: Kişinin yazgısı konusunda yapabileceği tek şey, ona gülüp geçmektir. O zamanlar elbette inançsızdım ama şimdi, sürdürdüğüm şu yarım yamalak hayatta belirsiz doğaüstü şeylere gitgide daha çok bel bağlama eğilimindeyim. İncanın güzelliği basitliğinde yatar –ben de zamanla hayatın basit, inanılmaz basitlikte bir şey olduğunu kavramış bulunuyorum.

Sir William’ın Moytura’da rahat etmesinin nedeni, kentte her-

kesin onu hor gördüğünü bilmesiydi. Dublin sosyetesindeki konunun gereklerini yerine getiremezdi. Zengin komşularımız, garip tavırları ve kaba saba giyimi yüzünden onunla alay ediyorlardı, tıpkı annemin alışılmadık görünümüne içten içe güldükleri gibi. Onlara çok öfkeleniyordum ama ses çıkarmıyordum. Bir keresinde Willie'ye bu konuyu açtığımda, beni saçma sapan bir kibir duy-makla suçlamıştı.

“Sana ne Oscar? Senin yerinde olsaydım, burnumu kitaplarımdan bir an ayırmazdım. Öyle yaparsan, en azından seninle alay etmezler.”

“Kim alay ediyor ki benimle?”

“Herkes. Şimdi yine oturup ağlayacak mıyız yani?”

Onun yanından kaçtım, kaçarken arkamdan attığı kahkahayı duyabiliyordum. Ama bu rastlantılar sayesinde, beni zedeleyebilecek duyguları denetlemeyi ve gizlemeyi de öğrendim.

Huyuma suyuma uymayan bir yaşam sürdürmek zorunda kaldığım Portora'daki yıllarımı da kurtaran bir dersti bu. Acınacak bir durumdaydım, geceleri yatakhanede attığım çığlıklar duyulmasın diye kendime sıkı sıkı sarılırdım. Neyse ki okulda bana sevecen davranan bir kadın görevli vardı: Gecelik entarimle yanına gider, beni evime götürmesi için yalvarırdım. Tabii ki isteğimi yerine getirmezdi ama içimi rahatlatırdı, ben de ona annemden söz ederdim.

Portora'daki ilk yılımda, Sir William'ın bir hastasını baştan çıkardığı yolundaki iğrenç söylenti bütün İrlanda'ya yayılmıştı. Yaşıtlarım gülüp eğleniyorlardı benimle, bense ne olup bittiğini kavrayamayacak kadar küçüktüm. Onların alaylarına şaşıyordum, yine de şaşkınlığımı aşağılamaya çevirip ben onlara gülmeye başladım. Okul arkadaşlarıma ailem ve geçmişim hakkında yalanlar atardım. İsveç Kralı'nın vaftiz babam olduğunu, Dublin'deki evimizdeki uşakların sayısını bile anımsayamadığımı söylerdim. Doğruyla yalan arasındaki kesin ayrımı düş gücümle öylesine bulandırırdım ki arkadaşlarım ses çıkarmazlardı; Willie bile anlattıklarımın etkilenir, yalanlarımı çürütmeye kalkışmazdı.

Düş gücünün gizini ilk o dönemde öğrendim: Hoş bir fantezide yavan bir doğrudan daha fazla gerçek payı vardır. Bir şey daha öğrenmiş oldum bu arada: Onları güldürdüğüm sürece hakaretleri beni kırmıyordu. Bütün çocuklar gibi en büyük zevki kırıcı şakalar yapmaktan alsalar da (tenimin solgunluğundan ötürü bana “Boz

İnek” adını takmışlardı), abartılarımda akıllarımdan geçmeyecek ölçüde ileri gittiğimde, iğneleri bana işlemiyordu. Kilisenin camlarında resimlerini gördüğüm ilk Hıristiyan şehitlerine öykünüp kolumu bacağımı bükerek iki büküm olunca (ne yazık ki şu aralar da aynı durumdayım) halime çok gülüyorlardı. Öğretmenlerde müthiş bir karikatür malzemesi yakalamıştım, yılmak bilmeden, acımasızca taklit ediyordum onları. Sınıfta yüzleri, benim taklidini önceden yaptığım anlama büründüğünde içimi çılgınca bir neşe kaplıyordu, kahkahamı bastırmak için ağzıma bir mendil tıkamak zorunda kalıyordum. Oğlanlar farkına varınca, “Çılgının tekisin Wilde”* diye bağırırlardı; öğretmenler de öğrenciler gibi benden “Borneolu Wilde çılgını” diye söz ederlerdi. Aralarında pek tutulmazdım ama olduğum gibi kabullenilirdim. Onlar ne de olsa İrlandalıydılar. İngilizlerin yüzünüze gülerken hançeri böğrünüze duraksamadan saplayabileceklerini çok geç öğrendim. Ulus olarak başarılarının gizi burada.

İlimi irfanı ancak oyun sahasında bulan Willie’nin aksine, ben olağandışı bir ciddiyetle çalışmalarına sarılırdım. Platon ve Sokrates öncesi düşünürleri okulun son yıllarında keşfettim. Onları çevirmeye oturduğumda heyecandan titriyordum: Çalışmalarımdan duyduğum coşku, bilgilerimi ustalıkla bir düzene sokmak, bağlantıları doğru kurmak, böylelikle önümde açılan ışıltılı krallığın sınırları içine istediğim her şeyi sokabilmekte yatıyordu. Benim için entelektüel heyecanın üstüne haz yoktur; güzel bir düşüncenin ilerlediği kavisli yolu izlemek, kadim bir dilin ayırt edici özelliklerini yakalamak, felsefe sistemleri arasındaki canlı bağlantıları kurmak gibi: Bu tür keyiflerim olduğunu ilk Portora’da kavradım. Tabii öteki oğlanlardan gizlemeye özen gösteriyordum. Kişinin içinden geçenleri dünyaya açması yanlıştır, yoksa güzelim duygular yok olur gider. Bu dersi erken öğrenmişim, değil mi?

Öteki çocuklar berbat bir Latinceyle “Paestum’un Yıkıntıları” ya da “Terri Çağlayanı” üstüne şiirler döktürürken, ben Atinalıların felsefesiyle ve tiyatrosuyla ilgileniyordum. İncil’i yalnızca iş olsun diye okuyordum: Yetişkinde hiçbir Hıristiyanlık izi kalmamasını istiyorsanız, ona çocukluğunda sıkı bir İncil eğitimi verin. Yine de Meseller bölümünde o çağda bile bana Tanrı’nın korkunç yüzünü

* Çılgın ya da yabani anlamına gelen wild’la ‘Wilde’ arasında bir sözcük oyunu. (ç.n.)

gösteren bir tümce vardı: “Senin felaketine de güleceğim, korkun gelip çatinca seninle alay edeceğim.” Kutsal Kitap’ta anlamı bana açık seçik görünen tek söz bu. O günden beri Tanrı’yı gözümde allı pullu giysili, soytarımsı biri gibi canlandırıyorum. Kahkahası, bu kasvetli kentin bulvarında da peşimi bırakmıyor.

Böylece okul arkadaşlarımdan gitgide ayrı düştüm ve yalnızlığımda üne göz diktim. On altı ya da on yedi yaşıma geldiğimde entelektüel duruluk ve kusursuzluk peşinde koşma çabam, başarıya ulaşma gibi baskın, sevimli bir hevesle dengelendi. Kendimi kitaplarda keşfettiğim her seçkin kişilikle özdeşleştiriyordum. Görkemli düşlere âşık oldum o dönemde, dilin yarattığı harikalara. Kişi ilk coşkularını atlatamaz, yalnızca yadsır. Ve sonraki yıllarda, oğullarıma Verne’den ve Stevenson’dan bölümler okurken, sık sık o serüvenlerin kahramanı benmişim gibi düşler kurdum gizlice.

Disraeli’yi on altı yaşımda keşfettim. Vivian Grey’i yatak örtülerinin altına gömülüp bir çırpıda bitirdim. Erkek kahramanın fantastik giysisine bayıldım. Yaşadığı melodramı, kendine tapınmasının göz kamaştırıcılığını sevdim. Max Rodenstein’in portresinin o nefis tanımını (hem bedeni hem ruhu güzel bir yaratık), ayrıca o portrenin nasıl hareket ettiğini okuduğumda dilim tutuldu. Disraeli elbette Eshilos’la karşılaştırılmaz –ben de karşılaştırmadım. Bir oğlan çocuğun imgelemi duyular arasında ayırım yapmaz, ben de Disraeli’de içinde yitip gidebileceğim gerçek tutkunun dilini buldum. Orada toplumun önüne serilen hayatı gözlerimi kamaştırdı, o hayattan çok uzakta olduğum için bana daha da parlak görünüyordu. Ama kendi konumunun korkunç çaresizliği aklımdan çıkmıyordu. Durumumu düzeltmeye karar verdim, hangi yöntemle olursa olsun.

17 Ağustos 1900

Maurice, bu sabah çıkınında bir sürü skandalla çıkageldi. Joseph, dün gece Boulevard Pasteur’de tutuklanmıştı; ne yapalım, kent dışında sürtüyorsa tutuklanmayı hak ediyordur. Joseph, aslında sevimli bir oğlan: Kendisine Mary dememde diyor, oysa ben ona bir bakire karakterinin her zaman bir marangozdan daha çok kuşku uyandırdığını söylemişim. Dün gece bir kadın, Boulevard Sébastopol’da Petits Agneaux’nun bitişiğinde kendini asmış –vit-

rinde sergilenenleri protesto için mi, henüz bilinmiyormuş. Sonra Maurice bende ne haberler olduğunu sordu.

“Sana kuzenim Lionel’dan söz etmiş miydin?”

“Yoo. Lionel diye bir kuzenin yok ki.”

“Her neyse. Lionel yazar olmak isterdi. Ben de ona ancak içi dışı tertemiz kişilerin yazar olduklarını söyledim, ama o epey diretti. Yanıtında, peki Hall Caine nasıl yazar oluyor öyleyse, diye yazmıştı.”

“Oscar, her zamanki gibi saçmalıyorsun.”

“Ona, Hall Caine de kim, sorusunu sordum. İskoç malikânesini andıran bir ada asla güvenme. Gelgelelim Lionel yılmak bilmiyordu. Daha dün bana romanının ilk satırını gönderdi. Dinlemek ister misin?”

“Kıysa, tabii.”

“Şöyle diyor, ‘Bu kayıslar nefis, değil mi?’ Ben de bir mektup yazarak, ona devam etmesini söyledim; yanıtını dört gözle bekliyordum. Kayısı hakkında o kadar az bilgim var ki. Olmuyor Maurice, galiba bende pek haber yok; ölmek üzereyim, daha da beteri, sigaram kalmadı.”

Maurice, bana kendi garip İngilizcesiyle ‘ot’ dediği birkaç sigara bıraktıktan sonra sokakların görece güvencesine döndü. Sigarasız yaşayamam: Mahpusluk yaşamımın en önemli ve bence en korkunç deneyimi sigaradan yoksun bırakılmamdı. Kimliğimin gizi anında uçtu gitti; tıpkı Tanrı gibi benim yüzüm de hep bulutlar arkasından görülmeli. Şimdilerde ne zaman o feci dönemi anımsasam, sigara yakmak gibi anlamsız bir duygu geliyor içimden. Zincirleme içiyorum tabii. Sigara, öz bilincin meşalesini tutuşturur. Sigaralarımı sayesinde dünyadan kaçıp hisler dünyamın mahremiyetine çekilebiliyorum. Yatağıma uzanıp tavana doğru kıvrılan duman halkalarını gözlüyorum.

Yatağımdaki tek zevkim bu.

Yoksa uyuyamıyorum, en azından doktorların salık verdiği biçimde. Sinirlerim çok yıpranmış olmasına rağmen, bana var olduklarını bir biçimde belirtiyorlar. Ufak tefek Yahudi doktorum nevrasteni çektiğimi söylüyor. Ona, en azından Ouida’ya göre, bu özel hastalığı ancak gelişkin kişilerin çektiğini, bu tanıyı kabul etmekten onur duyduğumu belirttim. Gerçekten de bu hastalığa ya-
raştırılmak gururumu okşadı.

Baştan beri sinirsel birtakım aksaklıklarım vardı. Çocukluk yıllarımda astım yüzünden sararır, kriz geçirirdim; yaşlandıkça yaşa-

mımın bunalım dönemlerini önceden ustalıkla haber veren çeşitli rahatsızlıklarla sık sık yatağa çakıldım. Bedenin kendine göre tuhaf bir bilinci var, alacaklılar ya da verecekliiler çevreme üşüştüğünde, oyunlarımı yazamadığım zamanlar, bedenim beni hep bozguna uğrattı. Beden, acıyı ve felaketi ruhtan çok daha önce sezebiliyor. Bay Darwin'in bize iletği mesaj bu kuşkusuz: Yalnızca yazılarında hâkim olan Ortaçağ gizemleri arasında bulunup ortaya çıkarılması gerek. Artık yorulduğum, dinlenmeliyim.

18 Ağustos 1900

Çocukluğumda kalmıştım, değil mi? Yazgım daha o günlerde belirlenmiş de, ben bir rastlantı sonucu öğrendim. Moytura'da babamın yanında çalışan Frank Houlihan, bir tatil sırasında beni mahallede falcılığıyla ün salmış ihtiyar bir köylü kadına götürdü. Bana ondan sık sık söz ederdi. Onu görmeyi çok istiyordum. Galiba benim kendimde nicedir keşfettiğim özelliği onun da saptayacağını umuyordum.

Pörsümüş bir ihtiyardı, yöre kadınlarının giydiği türden kırmızı bir entari giymişti. Elimi (o yaşta bile kocaman ve solgundu elim) avucuna aldı, azıcık küçümsercesine inceledi. Ama hemen sonra kolumu okşadı, yazgımın hem görkemli, hem de fêci olacağını, İrlanda tarihinin kayıtlarında geçen ünlü Oscar adının –onun deyişiyle– çok uzaklardaki birtakım şeylerin görüldüğünü bir düşününce güne taşarsa, beni öyle boyunduruğuna alacağını söyledi.

Frank'le at arabasında eve dönerken suskunduk. O gün bir daha asla yakamı bırakmayan bir yazgı duygusu bastırmıştı. Portora'daki kitaplardan, trajedinin daima kahramanın gözükaralığında düğümlendiğini biliyordum; felaketin yaklaştığını görse bile ona seve seve koşmasında. Elbette yakınımda alınyazımı içli şarkılara dökecek biri yoktu –ama baştan beri kendi kendimin korosuyum ben.

Daha önce çocukluğumdan hiç söz etmedim, beni yakından tanıyıp üzüntülerimi paylaşanlara bile; çünkü ortaya çıkan gerçekten utanç duyacak, yalnızca ben olmayacaktım. Duruşmalar sırasında kefaletle salınıp yaralı bir hayvan gibi annemin evinde kaldığım günlerdi; annem gözyaşları içinde yanıma gelip benim yazgımdan kendisini sorumlu tuttuğunu, onun günahının cezasını çektiğini

anlattı: Sir William'ın oğlu değilmışım. Yaşadığı yasak ilişkiden olmuşum. Sir William'ın adını neden iç geçirmeden söyleyemediğime, neden ona hiç mi hiç benzemediğime artık şaşmıyordum. Merrion Meydanı'nda öteki çocukların beni aralarına neden almadıklarını, annemin, bana gebe kalırken duyduğu cinsel tutkuyu ola ki devralmışımdır kaygısıyla beni dünyadan korumak için elinden geleni yapmasını da anlıyorum.

O gece annem, babamın yıllar önce ölmüş, İrlandalı yurtsever bir şair olduğunu söyledi; adı, Smith O'Brien'miş. Annemle Glencree Vadisi'ndeki küçük çiftlik evimize gittiğimizde babam bize uğrarmış –o evi neredeyse hepten unutmuştum. Ama ara sıra geldiğinde benimle oynayan, çocukça oyunlarda bana özellikle yenilip avucuma demir para sıkıştıran sakın adamı belli belirsiz anımsıyorum. Adını da duymuşluğum var –İrlanda uğruna nice acılara katlanmış kişilerden biri; çocukken onun yüzünde okuduğum gurunun, yenik düşmüşlere özgü bir gurur olduğunu da biliyorum artık.

Annem o günlerden söz ederken ağlıyordu; ben de kendimden çok ona acıyordum doğrusu. Üzüntüsünü içine atmıştı; ne var ki geçmişimiz, saklandığımız kılıftan çıkıp eninde sonunda böğrümüne saplanır. Annem de ancak benim trajedimi gördükten sonra bana açılma cesaretini bulmuş, kısacık, sakın sözcüklerle kendi utanç lekesinin benimkine nasıl bulaştığını anlatmıştı. Yıllar yılı suçluluk çekmiş, güneş yüzü görmemişti; karanlığa kapanmıştı.

O anda hiçbir şey duymadımsa da (üst üste inen darbeler sonucu acıya sağırlaşmışım), şimdi bu olay bazı şeyleri kavramama yardımcı ediyor. İnsan davranışlarının gizemini hâlâ çözemedim, yine de hayatımı belirleyen karanlık örgünün ilk ilmeği, peydahlanışındaki aykırılıkta atılmış diye düşünüyorum. Yasadışı çocuklar, kendilerini yeniden yaratmaya, kasırgaya karşı dimdik ayakta kalmaya zorlanırlar. Şimdi o günlerde bile ünün ve alkışın boş şeyler olduğunu bilmeme karşın neden şan şöhret peşinde koştuğumu anlıyorum. Geleneksel değerleri neden hep taşlamak ya da çiğnemek istediğimi de kavriyorum; neden bu zorlu ve yıpratıcı uğraşa, sözcüklerin üstüme hep yapışık kalan sisine sığındığımı da. Annemin itirafı, benim de bir gün toplumdan dışlanacağıma ilişkin inancımı pekiştirdi –ne var ki yazgım belki de her zaman en önce benim kulağıma fısıldanmıştı, kim bilir.

1871'de Trinity Koleji'ne girdim. On yedi yaşında falandım, ama kendimi serçeler arasında evcilleşmeye zorlanmış bir kartal gibi görüyordum. Okul hayatımın önceki safhasından bir farkı yoktu; yalnız burada, konumumdan duyduğum hoşnutsuzluğa bir de kahkahadan ve renkli dostlardan yoksun kaldığım anda bindiren amaçsızlık ve bıkkınlık eklenmişti. Çocukken bile bu yapının önünden geçerken tüylerim diken diken olurdu. Orayı hapishaneye benzetirdim, sonraları bu benzetmenin pek yerinde olmadığını öğrenecektim.

Rehber öğretmenim Mahaffy, bana Yunanî konular açardı, ama lafı zarifçe çevirmekten geri kalmazdı. "Platon'un kişileri konuşturma becerisi için oku" derdi sözgelimi. "Peacock'u ille de okuyacaksan felsefesi için oku, ama sözlerin nasıl dramatize edileceğini, karşılıklı konuşmanın nasıl sanata dönüştürüleceğini öğreneceksen Platon'u okuman gerek." Ben de geceleri *Phaidon*'u yüksek sesle okurdum. Aristofanes'i çevirirken Swinburne'un sesini kullandım. Swinburne'ü okuduğumda abartısını gülünç buldum. Derste incelemek zorunda olduğumuz yazarların çoğuyla ilgilenmiyordum o zamanlar. Vergilius'un ruhsuz tumturaklı dizeleri ve Ovidius'un anlamsız işgüzarlığı canımı sıkıyordu. Cicero'nun parlak palavralarından, Caesar'ın azımsanamayacak ahmaklığından gına gelmişti. Apuleius'un zengin Afrika tınlı Latincesine, Elagabolus'un iş başında olduğu dönemde Tertullianus'un yazdığı kuru, çetrefil tümcelerle dolu vaazlara döndüm. Ama Petronius bence hepsinden üstündü, *Satyricon*'u yeni bir takım duyumları kavramamı sağladı. Kendi adıma onları yaşamak istemiyordum; onların var olduğunu bilmek yetiyordu.

Dublin daha da yozlaşmış, daha da zavallı görünüyordu bana. Annem kendini içkiye vermişti, ikindinin erken saatlerinde odasına kapanarak bu gerçeği gözlerden gizleme çabasındaydı. Sir William, ölesiye çalışıyor, annemin zaafının boyutunu görmezden gelmekte direniyordu. Benim Trinity'de kalmamı, ileride orada bir kürsü kapmamı istiyordu (dediğini yapsam, şu anda peşimden gelen günah perileri üstüne orada ders veriyor olabilirdim); ama kesinlikle karşı çıktım. Sir William'a, hayatın kapanına kısıtılmışlara duyulan türden bir acıma duyuyordum, ama onunkine benzer bir yazgıyı buyur etmeye niyetim yoktu.

Böylece üç yıl sonra Oxford'a gittiğimde nasıl sevinçli olduğumu kestirebilirsiniz. Benim için bir aydınlanma dönemi gibiydi: Anayurdumun Ortaçağ sofuluğundan Helenizmin duru düşüncesine doğru bir yolculuktu. Kendi rönesansımdı. Hiç tanımadığım o çevrede hemen rahatladım. Başlangıçta biraz sarsak ve tutuk olsam da, üniversitenin ışığıyla dirildim. O dönemde bilgi edinmekten çok dostluklar kurmaya düşkündüm, nitekim ilk aylarda gittiğim her yerde dostlar bulabildim. Magdalen'deki temiz, iyi yürekli çocukların bazılarıyla gecenin geç saatlerine kadar gülüp konuşurdum.

"Ne yapmak istiyorsun Oscar?" derdi biri sözgelimi.

"Ne yapmak mı? Ben hiçbir şey yapmak istemiyorum ki. Her şey olmak istiyorum."

"Bazen iyice saçmalıyorsun."

"Aslında Papa olmak isterdim."

"Ama kötüymüş numarası yapıyorsun Oscar."

"Daha iyi ya, o zaman önce kendimi aforoz ederdim."

"Yok canım, sen öğretmen olacaksın. Yüzünden okunuyor."

"Yüzüm, en aldatıcı yanımdır. Yazgım zaten avucumda yazılı sevgili çocuk."

"Demek elin o yüzden bu kadar titrek."

Yine de o mutlu saatler sırasında bazen Magdalen'i çevreleyen dümdüz çayırlar içime dayanılmaz bir hüznün salardı, sanki beslediğim ilk umutlar kendiliğinden uzaklaşıp beni kuşatan nemli kırlara karışıp gidecekmiş gibi. Ruskin'in "düş kuran zihninin tedirginliği" dediği şeydi; o bunu erdem diye nitelendiriyordu, bense afallayıp kalmıştım.

Şimdi anladığım kadarıyla her sanatçının kendi kişisel krallığına varmadan önce aşması gereken pusu dolu yoldan geçiyordum o dönemde. Ne ideallerim vardı ne de inançlarım, çok çabuk sindirdiğim bilgilerden usanmıştım; üne göz dikmişim ama nasıl erişebileceğimi bilmiyordum; aşka göz dikmişim ama aşkı bulmaktan korkuyordum –hangi deliklere gizlendiğini bilmiyordum doğrusu. Her ne kadar yaşıtlarımdan gizlesem de çok sıkı bir çalışma düzenine girdim; çünkü içimde var olduğunu bildiğim yetenekleri ancak çalışmayla ortaya çıkarıp kanıtlayabilirdim. Ne yazık ki bir tekine bile körü körüne inanmayacak kadar çok kuram vardı kafamda –kendim dahil hiçbir şeye inanmıyordum. Hırslıydım, ama hırsım bir amaca yönelik değildi.

Bütün değerlerin sarsıldığı bir dönemde bir sanatçı kimliği benimsemek yazgımdı benim. Sanatı ve sanata ilişkin değerleri pekl kendi kişilik yapımda bulabileceğime, hem Zeus hem Athena kimliğimle beynimde çok daha güçlü bir ben yaratabileceğime çok sonraları inanacaktım. Ama Oxford'dayken, başarı tutkusu dışında hiçbir yönlendirici igdmn olmadığı yaşta, yetkenin her türlüsüne sarılmaya hazırdım.

O yıllarda, Roma Kilisesi, ayinlerinin şiirselliği, edebiyat gücüyle beni büyülemişti. Thomas Kempis'i okurken onun sakin ve zengin tınısına kapılır, kendimi hayatını sessizliğe ve duaya adanmış bir ermiş olarak hayal ederdim. Kilise, estetiğin ahlak karşısındaki zaferinin en yüce rneği gibiydi; garip ayinleri, hüzün yüklü tvbekrlıkları çağrıştırıyordu. Gnahlarıma tövbe etmekten gizli bir tat alıyordum –zellikle de işlemediğim günahlara.

Gelgelelim Katolik inancı beni tam anlamıyla doyuramadı. Bazı sıradışı kimyasal maddeler nasıl ancak özel bir eriyikte seçilebiliyorsa, ben de kişiliğimin parlak düşünceler ve parlak sözlerin bileşkesinde açıklık kazanabileceğine inanıyordum. Böylece elimden tutabilecek, yanlarında özel sesime kavuşabileceğim güçlü kişilerin peşine düştüm.

İlk başvurduğum John Ruskin'di. Decapolis'in ünlü gnahkrı gibi onun harmaniyesine dokunup gücünün bana da bulaşmasına can atıyordum. Dublin'deyken kitaplarını aramış, onlarda bulduğum bende asla olmayan kesin inancından derinden etkilenmiştim; onu konferans salonundan girerken gördüğümde nasıl şaşırdığım hl aklımda. Elinde bir tabak vardı (galiba bir kahvaltı tabağı); bizim oturmamızı beklemeden tabağa çizilmiş pembe gllerden, çevresindeki yeşil şeritten söz etmeye başladı. Ciddi bir seçici kurulun yeleriymişiz gibi tabak konusunu karara bağlamamızı istedi. Yetkin, dürüst bir ustanın elinden ıkmışa mı benziyordu, yoksa ustasının ktcllğn m yansıtıyordu? Tabağı havaya tuttu, kimseden çıt çıkmadı: Gerçekten de coşkulu anlatımı eski çağlardan kopup gelmiş gibiydi; gizlice glşenler oldu. Ama o hiç soru sormamışasına konuşmayı sürdürdü. Londra'yı adım adım gezdiğini anlattı (evet, adım adım dedi; kafamda yarattığım imgesine ne kadar uygundu bu deyim); bakkal dkknlarıyla manifaturacıların cephelelerini berbat eden süslemelerle dirseklere duyduğu tiksintiyi anlattı. İçinden onları sökmek gelmiş, konuşurken parmaklarıyla havayı paraladı.

Konferansın bitiminde evinden Kinskey Araba Vapuru İskelesi'ne uzanacak yolun yapımı için gönüllü istedi, hemen atıldım. Bedensel çabanın hiçbir türüne özendiğimden değil (kişi ancak başarı gösterebileceğini bilirse bu tür etkinliklere katılmalıdır), yalnızca onunla görüşme olanağı doğacağından. Birlikte birkaç saat geçiresek, onu taklit ederek kişiliğimi güçlendirebilirdim. Tasarlanan yol pek uzağa gidemedi galiba, sanırım bir tarlanın ortasında bir yerde kaldı. Bence sosyalizmin baskısındaki insan bedeni konusunda o kadar çok şey öğrendim ki bu arada, sonraları yalnızca insan ruhunu yazmakla ilgilendim.

Ruskin, bu talihsiz projede çalışanlara evinde çay ikram ederdi. Çevresinde halka olup otururduk, yalnızca onun söylediklerini dinlerdik –ancak her dediğine evet dersanız öğrenciliğe kabul edildiniz. Bence ruhunda bir zorba yatıyordu, o yüzden de en zarif tartışmalara bile kırıncı bir hava katabiliyordu. Rastgele konuşma diye bir şey yoktu. Bir keresinde, ateşli monologlarından birinin ortasında bana baktı, “Söyleyin bakalım Bay Wilde,” dedi, “ev araç gereçleri üstüne neler düşündüğünüzü anlatın bize.” Galway’de kullanılan geleneksel mutfak gereçlerini uzun uzadıya anlattım –her zaman, sıkıştığım anlarda aklıma ilk geleni söylemek, böylelikle ilklerin büyüüne sığınmak gibi bir ilkem vardır. Yanıtımı beğenmiş görünüyordu. “Keltler, yurtlarını güzelliğin silahıyla korurlar” dedi. Çok çarpıcı bir sözdü bence, sonraları birkaç yerde kullandım.

Ruskin’i en güvenilmez havada bile üstünden eksik etmediği mavi redingotu ve mavi boyunbağıyla yürüyüş sırasında görmek Oxfordlular için bildik bir manzaraydı, yanından geçenlerce tanındığında yarı somurtuk yarı hoşnut bir tavır takınırdı. Kişiliğinde, benim tiyatroculuk damarımı kabartan teatral bir özellik vardı. Bazen kendisiyle yürümeme izin verir, Gotik şeylerden söz ederdi –O Irving’di, ben de onun Bayan Siddons’ı. Biraz ara vereceğim –Agnes telefona çağırıyor. Bu aygıttan öylesine ürküyor ki sesini duyan, darağacına gidiyorum sanır.

“*Oui, Monsieur Melmoth qui parle.* Demek sendin.” Telefondan gelen hışırtının hatla ilgili olmadığını hemen anladım; her nedense sesimi her duyduğunda kikirdeyen Charles Ricketts’ti bu. “Hadi Charles, ne diyeceksen de.”

“Beni duyabiliyor musun Oscar?”

“Tabii duyabiliyorum.” Telefondan nefret ederim. Yalnız özel görüşmelerde işe yarar.

“Bir parti veriyorum da Oscar.”

“Oui.”

“Birkaç eski göz ağrım anısına.”

“O zaman Albert Hall’u kapatman lazım.”

“Yapma Oscar, insanı korkutuyorsun.”

“Mais oui.” Yine kikirdemeler.

“Aslına bakarsan Café Julien’in üst salonunu düşünüyordum. Orayı seversin, değil mi?”

“Bayılırım. İkinci sınıf Papalık tacımı da takarım başıma.”

“Geleceksin, değil mi Oscar? Herkes seninle tanışmak için yarıp tutuşuyor.”

“Ben de öyle.”

“Tamam öyleyse. Nasılsın Oscarcıgım?”

“Çok iyiyim canım, teşekkürler. Şu aralar gençliğimin öyküsünü olanca düş gücümle kâğıda döküyorum.”

“Gençliğine de bir çağrı gönderirim öyleyse.”

“Çok zarıfsın Charles. Kendisi kalabalıkları pek sever.”

“Bir de şey –Oscar–.”

“Evet?”

“Lütfen kendine iyi bak.”

“A *bientôt* canım.”

22 Ağustos 1900

Nerede kalmıştım? Ha tabii. Her ne kadar Oxford’dayken bireysel sezginin erdemini Ruskin’den öğrendimse de, duyguların şiirini Walter Pater’dan öğrendim. Onun Platon ve Platonculuk konusundaki kurslarına katıldım; o kısıp, tertemiz sesinin tınısı hâlâ kulağımda. Onunla ancak okuldaki son yılımda tanışabildim: Grosvenor Galerisi üstüne yazdığım basit bir yazıyı beğenmiş, beni çaya çağırdı. Çok garip bir çelişkiyi simgeliyordu bu adam: Dış görünüşü bir Boer çiftçisine benziyordu ama davranışlarıyla bakire bir rahibeydi. Oldukça yanlıp bir bedene kısıtılmış özde dışı bir mizaçtı onunki. Oturduğu ev de Aziz Cyril’e ya da Aziz Bernard’a uygun düşerdi –duvarların birindeki bir on altıncı yüzyıl Pietà’sını saymazsak duvarlar bomboştu, kitaplık raflarında klasiklerin Bas-

kerville basımlarını sıralamıştı. Zaten Pater'ın Yunan mitlerini ele alışındaki gerçek adanmışlığı Newman'ın yapıtlarını didik didik etmeniz de bulamazsınız.

İlk karşılaşmamızda, fiziksel varlığımın onda bir tür tedirginlik yarattığını sezdim –beni görür görmez irkilen başkalarından biliyordum. Bir ara Reggie Turner'a, gövdemin Neron'un kine benzediğini söylemiştim; zehir dilli Reggie de, "İyi ama seninki süeten yapılma Oscar" demişti. Her neyse, Pater, belki üstüne yıkılma olasılığına karşı azıcık uzaklaşıp kendini güvenceye aldı. Ondan sonra sık sık görüştük ama her karşılaşmamızda aramızda garip bir gerginlik oldu. Bir keresinde, hiç unutmam *Şölen*'i tartıştığımız ikircikli bir anda, istemeden elimi koluna dayadığımda kızgın demirle dağlanmış gibi ayağa fırlamıştı. İkimiz için de katlanılmaz derecede güç bir andı.

Pater, konuşurken bağa bir kâğıt keseceğini eline alır, durmadan bıyıklarında gezdirir sonra da özenle önündeki sehpayaya koyardı. En alışılmadık coşkulara açıktı, o zaman sesindeki kadın-kâhin fısıltısı silinir, sesi yükselirdi. Sanırım Ruskin onu küçümsüyordu, ama bu gerçek, onun Ruskin'den büyük bir saygıyla söz etmesini engellemiyordu. Zavallı Pater, ona sonsuz bir gönül borcuyla karışık sonsuz bir acıma duyuyordum –hâlâ da duyuyorum. "Hayatı gerçek yüzüyle görebilmek için körlerin gözündeki tülü sıyırmak istiyorum" demişti bir keresinde. Yapabildiğini sanmıyorum. Hayatın görülemeyeceğini anlayamayacak kadar içine kapalı, saf bir adamdı. Hayata ancak katlanılır.

Ne olursa olsun, her şeyimi Pater'a borçluyum; onun yazılarından çekinik sanatçılığının sırlarını nasıl öğrendimse, kendimi de sanatçı olarak ilk onun gözünden gördüm. Yapıtlarımı zarıfçe överken bana kendimi tanıma yetisini kazandırdı, çizeceğim yolun ilk ipuçlarını o verdi; düzyazının gizemlerine ermek için şiirin getirdiği aydınlanmalardan vazgeçmemi o önerdi. Dediğine göre şiir daha üst düzeyde bir sanatmış, ama düzyazı daha güçmüş.

Aslında benim şiirim biraz fazla basitti. Beni en çok büyüleyen kalıpların etkisine kapılınca çarçabuk yazıyordum. Her şeyi sözcük olarak görüyordum, çünkü ancak sözcükler aracılığıyla kendimi gizleyebiliyordum. Sözcüklerden yoksun kaldığımda tökezliyordum. Burnumun dibinde yatanı görmek işime gelmediğinden, konuyu tanrılara havale ediyordum. Şimdilerde, birçok şiirimi genç

erkeklere adamışım gibime geliyor, ama onlara Yunan ya da Romalı adları yakıştırdığım için ne ben farkındaymışım ne onlar. Gittiğim her yere sahici şairin kalkanını götürdüm, kişiyi kendi kalkanının da ezebileceğini düşünmeksizin.

Okuldaki son yılımda Ravenna'ya yazdığım bir ağıtla Newdigate Ödülü'nü kazandım. Semiz bir buzağı gibi törenle götürüldüğüm Sheldonian'da o pespaye şiirin daha Platon renkli bölümlerini okudum. Harika bir andı, ben de Bromptan'dan kaptığım ve çarpıcı bulduğum konuşma tekniklerini ödünç aldım o an için. Sanatçı olarak tattığım ilk başarıydı, ama aynı zamanda başarının beni hep kuşatacağına dair ölümcül bir yanılğı da getiriyordu. O şiir yayımlandığında vicdan azabı çektim. Her ilk kitapta hem olağanüstü güzellikte hem de olağanüstü korkunçlukta bir şeyler vardır. Kitap, yaratıcısından çok şey götürdüğünden, dünyaya çıkmakta isteksizdir; üstelik yaratıcısı da onu yeniden yanına çağırmak ister. Şiiri özellikle geleneksel bir kalıpta yazmışım, ama çağımın maskesi altında kendi duygularımı galiba oldukça açık seçik dile getirebilmişim. Duygularım aslında dağınık olsa da, şiirimde onları kusursuz bir düzene sokabilmişim. Evet, kendimi bulmam başka bir ses aracılığıyla oldu. O yüzden alkış aldım: Burada bir sanatçının attığı ilk harika adımlarla karşı karşıyayız, değil mi; sonraki trajedisinin gölgesi üzerine düşmemiş daha.

23 Ağustos 1900

Oxford'da rönesans çağımı yaşıyordum yaşamasına, ama bunun karşılığında yakın geçmişimi gömme çabasına girişmem gerektiğini biliyordum. Tıpkı modern çağın çizgili kumaşları ve rengârenk boyunbağları uğruna ekose takımlarla melon şapkalardan vazgeçtiğim gibi İrlandacaya kayan şivemin son kalıntılarını da sinsice silmeyi öğrendim.

O dönemde “poz takındığım” söylenir hep –gülünç bir suçlama. Çocuklarından başlayarak içlerinde üstün bir zekânın kıvılcımlarını taşıdıklarını bilenler, başkalarından farklı olduklarının bilincindedirler. Onlar “poz takınmaz”lar, yalnızca tavır takınırlar. Yine de tanıdıkları benlikleri ile dış dünyanın onlara zorla benimsetmeye çalıştığı geleneksel tutum arasında korkunç bir boşluk vardır –tavırlarını belirlemek için uzun uzun düşünmeleri gerekir. Ben

de kendime en yakın olanı bulabilmek için bir sürü kişiliğe girip çıktım. Özentili giyiniyordum, kabul ediyorum ama özendiğim tek kişi kendimdim.

İngilizler bu tür şeylerden pek anlamadıklarından zaman zaman toplumda gülünç düştüğüm oldu. O dönemin gözde deyimleriyle “ne birinci sınıf”tım, “üstat”, dolayısıyla çağdaşlarımla yakın ilişkiler kuramadım. Kuralın dışında kalanlar vardı tabii –zaten İngiliz toplumsal hayatını kuraldışılar yönetir.

Ressam Frank Miles, Oxford’da en candan dostumdu. Ne yazık ki Ongar’daki özel bir akıl hastanesinde can verdi. Ölümünden kısa süre önce onu yokladım: Odası küçüktü, ben dikkatli bir bakıcının eşliğinde içeri girerken, önümde iki büküm eğilip selamlaşma numarası yaptı. “Görüyorum seni de salıvermişler, öyle mi Oscar?” Saplantılı kişilere özgü bir durulukla konuşuyordu, bense bu konuşma karşısında gök gürültüsü duymuş bir çocuk kadar çaresizdim. Sırtıma şaplak atıp bir kahkaha koyverdi: “Lanetlileri kovmak için yanında bir değnek taşımaya alışmalısın Oscar.” Bu tür iç kanırtıcı şakaları biraz daha sürdürdükten sonra duvara döndü, bir daha yüzüme bakmadı. “Sakin unutma,” diyordu durmadan, “ölen altı üstü, bir köpekti. Ölen, köpekti.” Şaşkınlıktan ne yapacağımı şaşırdım, görevliye baktım, göz kırparak beni kapıya kadar geçirdi. Tam odadan çıkacağım sırada Frank atıldı, üstünde bir dizi çizim duran küçük bir sehpaye koştu. Resimlerden birini elime tutuşturdu: “Bu da senin kendi çiçeğin Oscar. Unutuş çiçeği.” Adım, iç içe geçmiş halkalar halinde, yeşilli kırmızı mürekkeple yazılmıştı; taçyaprakları daha tam açılmamış, hâlâ açılmakta olan dev bir tomurcuğu andırıyordu çizim. Kan dökülmüş bir mekândan kaçarcasına kaçtım o uğursuz yerden, dış kapıdan çıkar çıkmaz da o nesneyi fırlatıp attım. Sutherland Dükü’nün bir zamanlar çok içli dışlı olduğum küçük oğlu Lord Ronald Gower, Frank’ten kişiliğini benim yoğurduğumu sonra da paramparça olmasına göz yumduğunu duyduğunu söyledi. Gülünç bir suçlama doğrusu.

Oxford’dayken delibozuk, sevimli bir oğlandı Frank. O dönemde de kişiliğinde kızıl delilik püskürtüleri gördüm sanıyorum, başkalarının şeytansı özellikleri oldum bittim çekmiştir beni. Ama Frank’e çekilmemin bir nedeni de tek başımayken okuduğum kitaplarda şöyle bir görebildiğim sosyetenin bir parçası olmasıydı: Lord Ronald Gower aracılığıyla Westminster Düşesi’ni ve bana ola-

ğanüstü yaratıklar gibi gelen nice zengin ve önemli kişiyi tanıyor-
du. Hayatımda ilk kez beni büyüleyen, bana bir şeyler öğretecek bir
yaşıtımla tanışmıştım.

Doğrusu Frank, kişiliğimi geliştirmemde gerçekten etkin oldu.
El attığım her alanda özgüvenimi öylesine besledi ki bana uzaktan
el eden kişiliğe doğru daha büyük bir hızla itildiğimi duydum –ne
yazık ki o kişilik kendimdim. Ayrıca Frank’ten, birkaç yıl süreyle
taklit ettiğim sözcükleri yuvarlama alışkanlığını da kaptım, yine
ondan, çok çekici bulduğum yıkıcı zekânın iniş-çıkışlarını öğren-
dim.

Magdelen’deki daireme her sabah gelir, kapılara çizdiği figürle-
ri her seferinde taze bir coşkuyla incelerdi. “Bana baksana Oscar,”
demişti bir keresinde, “galiba şu duvarı sarı bir şeylerle doldursam
iyi olacak.”

“Ben sarıdan nefret ederim Frank, çok hesaplı-kitaplıdır.”

“Ya yeşil?”

“Yeşil doğaya aykırıdır. N’olur duvarları kendi hallerine bırak
Frank, sen elini sürmeden önce gayet iyilerdi.”

Sonra bir müfettiş tavrıyla odaları dolaşır, gözüne çarpan her
şeyi eline alıp evirir çevirirdi. “Aslına bakarsan bu kül tablasını
yok etmelisin, Oscar. İğrenç bir şey, ayrıca sen kırk yılda bir sigara
içiyorsun.”

“Sigara içmeyi deneme yanılma yöntemiyle öğreniyorum. Ama
kül tablası konusunda haklısın. Hemen ortalıktan kaldıracajım.”

“Peki, Rafaello’nun şu metal Madonnasını ne yapmayı düşünü-
yorsun? Gitgide Romalılaştığının farkındayım, ama Rafaello ger-
çekten de *trop** Yoksa sanat konusunda kara cahil misin?”

“Konunun sanatla ilgisi yok, Frank. Madonna’nın yüzündeki
anlamı taklit etmeye çalışıyorum nicedir. Özel derslerde çok ya-
rarlı oluyor.” Gerçi lafı bana işlememiş gibi yaptım, ama levhayı o
akşam kaldırdım, Frank’e de onun cennete çağrılmış olabileceğini
söyledim.

“Varsayımlarında fazla ileri gidiyorsun” diye yanıtladı.

İkimiz de güldük; o günlerde birbirimize lafımızı esirgmeden
saldırır, sonra da neler dediğimizi titizce gözden geçirirdik. “Hayır
Oscar,” derdi Frank bana, “Ne korkunçtur ki..’ deme. İrlanda’ya

* Fr. Biraz fazla. (ç.n.)

özgü bir deyiş gibi geliyor kulağa. Yalnızca, ‘Korkunç olan...’ de.” Bana gerçekten büyük yardımları dokunmuştu.

O zamanlar birbirimizden asla ayrılmazdık; birbirimize âşık olduğumuzu söylesem de, aşkımızın Uranüs usulü olduğunu demek istemiyorum. Tatillerimizde aynı yatağı paylaştığımız günlerde bile erkek öğrenciler arasındaki yaygın cinsel oyunlara kaptırmadık kendimizi. Aramızda bir tür aşk vardı, ama bu aşk, gözlerini aynı hedefe dikmiş gençler arasında görülen romantik bir bağdı. Frank, Ressam’dı, ben de Şair: bu şatafatlı sözcükler aracılığıyla bizi itekleyen şöhret açlığını gizledik. Ama ben bütün büyük sanatçıların yaptığı yanlışları yaptım –içimdeki kıpırtıların dehaya özgü olağanüstü bir nesnellikle ilgili olduğuna, kendi kişiliğimi araştırırken yeni şiir konuları, yeni sanat biçimleri bulabileceğime inandım. Şimdi yanıldığımı biliyorum, gelgelelim Londra’ya o düşle zırhlı olarak gitmişim –orayı fethetmek için.

24 Ağustos 1900

Oxford’dan Londra’ya gittiğimde, Roma’yı bulmak için Atina’yı bırakmış gibiydim. Tıpkı Caesar Augustus’un yeni bir yüzyılı asıl tarihinden birkaç yıl önce kutlaması gibi yeni çağın tanrıları Londra’ya doluşmuşlardı bile. Kent, o sıralar çürümeye başlamıştı. Çirkin yapılan yıkılıyor, yerlerine daha çirkinleri dikiliyordu; Londra’nın Romantik akıma tek katkısı olan harap yapılar, birkaç gereksiz yolun açılması uğruna alaşağı ediliyordu. New Oxford Sokağı’nın temeli altında bir ihtiyarın kaldığı söyleniyordu –tek avuntu, onun sokağın mimarı olması elbet.

Yeşim rengi sebzelerin satıldığı Covent Garden pazarına giden arabaların tıkırtısının duyulduğu tanın ilk kıpırtılarından, gece yarılarının sarhoş naralarına kadar kent ayakta idi. Ben de akşam alacasında Thames kıyısında göğe yükselen dizi dizi ışıkları gördüğümde, daha önce hiç bu kadar güzel bir şey görmediğimi düşünüyordum. Seagers’s Gin gibi bugünün ve yarının damıtılmış ruhuydu.

Ama o parlaklıktan çok çabuk usandım, çevresindeki gölgeliklere dadandım. Daracık avlular ve sokaklarda, ürkünç erkeklerle kadınlar arasında yürümekten tedirginlikle karışık bir keyif duyuyordum. Anayollardan uzak bu sapa, eski sokaklarda sefaleti ve

utancı gördüm, ama o dönemde bana yalnızca çarpıcı geliyordu gördüklerim; içlerinde yatan gizi ancak yıllar sonra keşfedecektim. Oralarda hırpani kılıklı, pabuçsuz-çorapsız çocuklar gazete satıyor, bir peniye perende atıyorlardı; yine oralarda, küçücük çocuklar laternaların çevresinde sessizce duruyor, garip birtakım seslerce benim arkalarından girmeyi göze alamadığım birahanelere çağırıyorlardı.

Her ne kadar akıl erdiremediğim bu hayattan kaçınısam da, o hayatı en azından düşleyebiliyordum. Benim için tiyatro ve müzikhol dünyası baş sıradaydı; tek başıma tiyatro salonlarına gidiyor, Hackney villalarının sakinleriyle birlikte localarda değil, sıradan seyircilerle önlerde oturuyordum. Alhambra'da, Londra hayatından Otway'in acı, buruk kahkahasına ya da Goya'nın groteskine yaraşabilecek güçte fanteziler yaratan Arthur Roberts'ı hayranlıkla izliyordum. Sıkıcı orkestra çalmaya başlayıp da Roberts o garip, çatlak sesiyle, "Bana bir taksi parası toslasana abi, yoksa neye toslayacağımı belli değil"i söylemeye başlayınca, çukurun çevresindekiler kahkahayı koyveriyorlardı. Onun sahnedeki konumuna nasıl imreniyordum. Her gösterinin sonunda içimi tuhaf bir coşku kaplıyordu, yüzleri gaz lambalarının ışığında ıslıl ıslıl ve güçlü görünen kalabalıklarla birlikte dışarı çıkıyordum.

Gençlik düşlerimde Londra'yı elini süren herkesi kasıp kavurabilecek güçte ama aynı zamanda ısı ve ışık yayan bir ocak gibi görürdüm. Sanki dünyanın bütün güçleri onda odaklanmıştı, benim kişiliğim de onunla alabildiğine zenginleşiyordu. O günlerden bu yana hep büyük kentlerde yaşadım; bir gün kent uygarlığının marazlarını temsil eden bir anıta dönüşeceğimi bilemezdim ki. Londra'dayken her türlü insan etkinliğini kavramayı ummuşken, kendimi her tür insani kokuşmuşluğun içinde bulmuştum.

Serüvenlerimde adımları gizli tutmaya özen göstersem de, bu adsızlıktan korkuyordum. Frank Miles'la Strand'in arkasında, ırmak kıyısında bir oda tuttuk, araba ve otobüs gürültülerinin Wagner'in eserleri gibi hiddetle yükseldiği yörede. O sıralar hiçbir şey cesaretimizi kıramazdı, çünkü Londra'ya Oxford'daki şenlikli günlerimizi sürdürebileceğimiz inancıyla gelmiştik. Ün peşinde koşarken, sağlığımızdan ötürü rezalete çattık.

Frank'in kurduğu toplumsal ilişkilerden en az ressamlıktaki yeteneği kadar etkilenen, benim ölçüyü kaçırmadan övgü yağdıra-bilme becerimden hoşlanan bir sürü güzel kadın, Thames House'ta bize çaya gelmeye başladı. O günlerde toplumda kadınların sözü geçiyordu, gerçekten uyar sayılan dönemlerde hep geçtiği gibi. Erkekler, o sıralar bizim ilk adımımızı attığımız toplumsal yaşamda önemli bir rol üstlenemeyecek kadar çapsızdılar; ya koşuşturup duruyorlar ya aval aval oturuyorlardı. Gün boyunca kazandığımız zaferleri geceleri kutluyorduk –oldukça ucuz yollu tabii, galiba Florence'ta.

O günlerde bir daha hayatım boyunca tanımayacağım sayıda kadınla tanıştım. Westminster Düşesi ile Beafort Düşesi'nin hemen ardından Lily Langtry ile Ellen Terry sükün ettiler. Frank onların resimlerini yapıyordu, ben gönüllerini eğlendiriyordum. Şimdilerde yaygın olan deyişle “kadınlarla aram hep iyi olmuştur”: Onları anlarım. Ama o dönemde cinselliklerine özgü ustaca oyunlarla hayata söz geçirmeyi başardıkları için ayrıca onlara tapıyordum. Bir akşam Lily ile Strand'den inerken, sürücülerin yaptıkları tezahüratla yoldan geçenlerin nasıl dönüp dönüp ona baktıkları hâlâ aklımda. Onun zaferinden kendime de keyif payı çıkarmıştım, yine de bu gösteri bana yapılıysaydı çok daha ilginç olurdu diye düşünmekten kendimi alamamıştım.

Baştan beri İngiliz centilmenin kendine biçtiği saçma sapan ciddiyet ölçüsünü yani söyleyeceği hiçbir şey yoksa karşısındakini aşağılamayı, aklında hiçbir şey yoksa kafası çok meşgulmuş gibi davranmayı benimsemeyeceğimi biliyordum tabii. Böylelikle olağanüstü kişilikleriyle toplumu ele geçirmiş kadınlara eşlik ederek dünyayı öğrendim. Onlar benim dönemimin büyük oyuncularındılar, ben de gönül borcumu onları oyunlarımda erkeklerden çok daha zeki, çok daha hınzır göstererek ödedim; ne de olsa kadınlar, bütün sanatçılar gibi katı mantıktan yana oldukça geridirler.

Böylelikle yüzlerini pek az gördükleri kocalarına ilgi duyan, yüzlerini görmeden edemeyen âşıklarından sıkılan bu kadınların sırdaşları katına yükseldim. Lady Dudley'le terzisine giderdik; ondan bir terziyle konuşmanın gizini kaptım: Sesinizi hep alçak tutmak. Sonuçta kadın modasının uzmanı kesildim –o günlerde, yeşille sarıyı, mor ve altın rengine yeğliyordum. Lady Sebright'ın Lowndes Meydanı'ndaki görkemli evine uğradığımda o akşamki

yemekten bir iş çıkıp çıkmayacağını tartıştık. Sofraya oturup düzenini yeni bir Yarımada Savaşı'na hazırlanırcasına ince ince tasarlardık. Bu arada onu nasıl eğlendireceğimi sezmiştim –gözünün tuttuğunu ileri sürdüğü kişileri alaya alır, gülünç buldukları hakkında çok ciddi laflar ederdim.

Helen Modjeska, Sloane Meydanı'ndaki küçük saray tiyatrosunda *Kamelyalı Kadın*'a* hazırlandığı sırada beni oyunun provasına çağırmıştı. Frank, onun abartılı bir övgü taşıyan portresini yeni bitirmişti; galiba kendisi de portreyi gören herkesle birlikte olmak istiyordu. Gittiğimde salon boştu, yarı karanlıkta dekor kuruluyor, sahne görevlileri çekiç ve testere gürültüsü arasında birbirlerine sesleniyorlardı. Sonra bir sessizlik oldu. La Modjeska sahneye çıktı. Bana hep bir mucize gibi gelen o ateşli anda, birdenbire tanıdığım kişi olmaktan çıktı; kemerlerin loşluğunda göz kamaştırıcı sahne ışıklarına doğru yürürken bir değişime uğramıştı. İşte o anda tam kavrayamadığım bir görüntü belirdi: Tabii kavrayamazdım, çünkü dünya açılıyordu önümde.

O günlerde herkesin ille de Londra'da bulunması olağan karşılanıyordu. O yüzden de akşam yemeklerinde ya da kalabalık toplantılarda toplumu ya yönlendirenlere ya eğlendirenlere rastlıyordunuz –hoş, ara sıra aralarındaki ayrımı saptamak güçtü ya. Kendi adıma bu tür buluşmaları fazla ciddiye almazdım; yapıtlarını çok sevdiğim kişilerin bile beni etkilediğini söyleyemeyeceğim. Sözgelimi Meredith'in romancılığına hayrandım (son yıllar edebiyatında şiiri düzyazısından daha anlaşılır olan ender adlardan biridir, ben de düzyazısını seçtim elbette); gelgelelim insan olarak beni müthiş bir düş kırıklığına uğrattı. Yüzünde o gün artık başka ayin olmayacağını öğrenmiş bir zangoçun burukluğu vardı. Swinburne'le de karşılaştım –bir kerecik, ama bence tanımam için yeterliydi. Utangaç, toy biri gibi göründü bana. Sık sık eliyle yüzünü örtüyordu, gözlerini dünyadan kaçırırcasına. Frank ile Thames House'a döndüğümüzde kahkahalar atarak onun taklidini yapardık, ama şimdi andıkça içim sızlıyor. Bir keresinde, Putney'de oturmak zorunda kaldığından yalnızca *Nineteenth Century*'ye yazabildiği yolunda bir laf etmiştim, anımsıyorum. Onun trajedisinin benimkine benzediğini yeni anladım: Üstün zekâsını bir anda yitirdi, onunla birlikte

* *La Dame Aux Camélias* [çev. Tahsin Yücel, İş Kültür Yayınları, 2006] (e.n.)

kendi yaşamını yönlendirme yetisini de. Bunu önceden fark etmeli, onu bu yüzden sevmeliydim.

Matthew Arnold'a büyük bir nefret duyardım. Lord Wharncliffe'in evindeki yemekte, sanırım tam karşısında oturuyordum, kendinden usanmayı bir an olsun başaramamış bir adamın doygunluğu okunuyordu suratında. Kibirli, kendi yansısını bir çamur birikintisinde bile görmek için yerlere kapanmaya hazır, sırık gibi bir yaratıktı. Fransız oyun yazarlarını konuşuyorduk: sesi, ölülerin yakılmasına karşı çıkan bir Metodist vaizininki gibiydi. Galiba Batı kıyısındaki tiyatroların orta sınıflarla dolup taşmasını sağlamak, dünyaya örnek olmak istiyordu. Ben tabii ki bu düşünceye katılmadım, ama nasılsa benim dediklerim umurunda değildi.

Belki de ünlü ve seçkin kişilerden etkilenmememin nedeni, yalnızca onların benden etkilenmemeleridir. Şiir kitabım yakında yayımlanacaktı; ilk oyunum *Vera*'yı bitirmek üzereydim, yine de eserlerim ciddiye alınmıyordu. Frank ile Chelsea'ye taşınmamızdan sonra bile evimize gelen konuklar arasında hâlâ kadınlar başı çekiyordu ve yalnızca kendilerine ithaf edilmiş şiirlerle ilgileniyorlardı. O günlerde hakkımda yayılan söylentilerin yaptığım işin ciddiliğiyle hiçbir bağlantısı yoktu; ben de başarısızlık küskünlüğünün verdiği buruk bir taşkınlıkla başkaları kadar kendimi de alaya alıyordum. Zamanla estetik, baş kaygım oldu: Ne Gilbert ne de Sullivan beni kendim kadar yerin dibine batırabilirlerdi.

Bir keresinde Lily'ye *Vera*'dan bir bölüm okudum, dinleyici olarak hiç parlak sayılmazdı. Güzel bir repliğin tam ortasında biraz daha çay istedi; ben olağanüstü güzel bir bölümü okurken o, odada dalgın dalgın dolaşıp kendi fotoğraflarını elledi. Lily, ilgi odağı kendisi olmadığı sürece hiçbir durumu umursamazdı. Bir keresinde de evime Warwick Earl'ün vurduğu söylenen kocaman, doldurulmuş bir tavuskuşu taşımıştı. Böylesi bir kuşun ölümünün uğursuzluk getireceğine inanılıyormuş. "Ama ona bakarsan," dedi, "kimi insanlar her duyduklarına inanırlar." Taş kesilerek ona baktım. Sonra da tavuskuşunu, kaldırımdan geçenlerin şaşkınlığına aldırmadan pencereden fırlattım. Lily ile dostluğumuz süresince birbirimizi oldukça iyi kavradığımız tek andı herhalde. Şimdiyse *Vera*'yı dinlemezlikten gelmesini haklı buluyorum: Sağırlara seslenen bir metinmiş. O oyunu her anışımda biraz kızarıp bozarırım. Gerçi içinde şiir vardı, ama şiir benim değildi.

Shakespeare'in her yaptığı bağışlanabilir, kişiye yazdırttığı kötü dizeler dışında.

Yine de Londra'daki ilk yıllarda, öteki sanatçıların yeteneğine inanmamalarından büyük bir düş kırıklığı duyuyordum. Londra'ya kendi sesimi yükseltmeye geldiğimi sanmıştım ama dinleyici bulamamıştım. Onlara avuçlarımdaki çivi deliklerini, böğrümdeki herhangi bir yarayı göstersem ancak bu kadar ilgi gösterirlerdi. Ayrıca önceleri sanatçılar arasında toplumsal yaşamın genelgeçer kibarlıklarını aşan sıkı bir dostluk bağı olduğuna inanmıştım –tabii o da yoktu hiç. Chelsea'de Whistler, karşımızdaki evde oturuyordu; bize sık sık uğruyordu, tek amacı, kendini başka bir ortamda öne çıkarmaktı. Onu susturmanın tek yolu, soluk almak için duraladığı anı kollayıp ondan daha aşırı gitmekti. Kanımca bunu çok iyi becerdim; insanların onun şakalarına kibarca gülümserken benim şakalarımın gülmekten kırılmaları yüzünden bana diş biletti. Amerikan mizacının kusurlarını ele veren bir tipti: kendini çok ciddiye alıyordu, fakat hiç kimse onu ciddiye almıyordu. Kendini iyice kapıp koyverdiği anlarda bile içinde gemlenmez bir öfke kabarıyordu: Bir İrlandalı olarak anlamaz mıyım? Zavallı Jimmy şimdi de Ölümsüzler arasındaki kutsal yerini almak üzere. Artık onların huzurlarını kaçırarak.

25 Ağustos 1900

Sabah doğru dürüst bir şey yazamayacak kadar geç kalktım. Ben yalnızca sabah saatlerinde yazarım –günün ilk ışıkları, kişinin düş gücünü olduğundan yüksek gösterir, son ışıklarının yüz çizgilerini olduğundan güzel gösterdiği gibi. Neresinden baksam, bu gün-lük, benim yaratma gücümü tüketiyor –dün sabah Londra üstüne yazdığım, sabaha kadar düşümde Londra'yı görmek zorunda kaldım.

Yavan, hayaletimsi bir karabasanda kısıtıldım. Leicester Meydanı'ndaydım ama nedense alana tuhaf kaldırım taşları döşenmişti. Bir zamanlar Thames kıyısında uzanan ve beni büyüleyen sokak lambaları, kaskatı ve inanılmaz büyüklükte görünüyordular: Onların titrek, çiğ ısıltıları alanı aydınlatınca çirkin, alacalı bulacalı giysiler giymiş kadınlı-erkekli bir kalabalığın beni itelediğini fark ettim birdenbire. Yukarı bakınca, Alexandra dış macununun o

çok garip reklamını gördüm –Prens Alexandra kıpırdadı, bana bir şeyler söyledi. Tüylər ürperticiydi, çok da ürkütücüydü, renkli bir taşbasması birdenbire canlanıp kıpırdanmış gibi. Bu olayı hemen Psikik Araştırmalar Derneği'ne bildirmeliyim.

27 Ağustos 1900

İngilizlerle iki yoldan baş edebilirsiniz –onları ya afallatarak ya da güldürerek. Onlarla asla mantık yürütemezsiniz, en azından *The Times*'taki yazılar bunu gösteriyor. Böylece Pater'in usulca mırıldanarak, Ruskin'in toptan karşı çıkarak yaptığını ben şaşırtarak yapmayı seçtim. Onlar ciddi sözlerle sanat ve imgelem değerlerinin hayatın akışından ayrılamayacağını savunmuşlardı, ama bu gerçeğin ilk inandırıcı örneği olmak bana düştü ve estet dönemime ilk adımımı attım. Piccadilly'de elimde bir zambakla dolaşmadım (o aralar hiçbir yerde dolaşmamaya özen gösteriyordum), yine de yazılarımda bu tür şeylerin pekâlâ olabileceği bir dünya yaratıyordum. Ya on sekizinci ya da yirminci yüzyıl modasına uygun giyiniyordum –geride bıraktığımız şatafatla önümüzde uzanan görkem... hangisini seçtiğimi tam bilemiyorum, ama kendi yüzyılımla hiçbir ilintim olmadığını açıkça belirtiyordum. Pears Sabunu kadar şaşırtıcı bir üründüm: Bir eşim daha yoktu. Dostlarımin gözünde Dünyanın Harikası'yken düşmanlarımin gözünde İsa düşmanıydım.

Gerçekten de hiçbir kalıba girmemek için elimden geleni yapıyordum. Henüz yazılarımda bunu başaramasam da, dehamı kişisel bir hayat ve biçim kurmak için seferber edecektim. Şimdi yıkıntıda, başkalarından üstün olmaya heveslenenlerin koyu hüznünden bir şeyler buluyorum sanki. Hem saldırgan hem acınası, hem alaycı hem dokunaklı bir özellik: Bir yandan ilgi isteyen bir çocuğun ağlayışını öte yandan yaralı bir hayvanın kükreyişini andırıyor. Dünya kendime biçtiğim değeri yok saydığından, ben de olanca kibrimi kuşanıp dünyanın baş tacı ettiği geleneklere savaş açtım. Sir William'ın ölümünden sonra Londra'ya göçen annem, ağabeyimin izinden gidip gazeteci-yazarlık gibi bir işe geçmemi istiyordu. Bunu düşünmek bile tüylerimi diken diken ediyordu: Çamura bir kere bulaştınız mı izi bir daha çıkmaz. Ben edebiyatta sözü geçen çevrelerden hoşlanmıyordum, onlar da benden hoşlanmıyorlardı. Ben onların değerler sistemini alaya alıyordum, onlar da bana gü-

lup geçiyorlardı. Aslında kişiliğim baştan beri başkalarına sorun olmuştur; tıpkı sonraki yıllarda edebiyatımın genel bir huzursuzluğa, şaşkınlığa yol açması gibi.

Londra'daki ilk parlak yıllarımda, kendi dışımda hiçbir yerde sahici ya da kalıcı bir anlatım aramadığım dönemde, kişiliğimdeki bu aşırı ciddi yandan ürktüm, bir soytarının alacalı kılığına brrndm. Anlaşılan, hayatı üstüne bocalamadan konuşamayacağım kadar ciddiye alıyormuşum. Pliney, en yakın dostuna lmllkten kurtulmanın yolunu edebiyatta aramasını öğütlemişti; anlamını çok iyi değerlendirdiğim bir öğüt. Çeşitli yaralar almıştım, hayat-tan korkuyordum, o yüzden de kanayan tabanlarımla soluk soluğa Sanat ve Güzellik'in sığınabileceğim tapınaklarına koştum. Orada züppe maskesi altında kendimi dünyadan gizledim, Estetizm'in kuramlarını ölümcül bir hızla art arda sıraladım.

Hayattaki biçim bozukluğundan öylesine korkuyordum ki (nadir bir mücevherin üstünde görülen çizikler gibi içinden fişkırdığı Kaos'un izlerini taşıyordu) onu iki elimle sıkıca kavrayıp şekilsiz hamurundan öyküler ve taşlamalar yoğurdum –sonraları onu hın-zır oyunlar kalıbına dkecektim. Konuşturmayı bir sanata, kişiliğimi bir simgeye dönüştürdüm; bu yoldan, beni yutmaya kalkışan boşluğa ve karanlığa meydan okudum; şimdilerde beni hiç yalnız bırakmayan sadık dostlarım boşluk ve karanlığa: Kişinin başına en korktuğu şeyin eninde sonunda gelmesi ne tuhaf değil mi!

Elbette tutumumu nelere dayandırdığım asla anlaşılmadı, en yakınlarımla bile: Dşmanlarıma hatta dostlarıma göre sevimli bir kaıktım. Onlar bendeki yetenekleri asla görmedikleri için toptan yeteneksiz ilan edildim. Aslında savunduğum düşünceler benden çok daha soyluydu. Ama beni alaya almalarının bir nedeni de, ciddi-liği elimin tersiyle itiişimin onların değerlerine yneltiymiş ciddi bir gözdağı olmasıydı. Ben kendimce bir Nihilist, ağıma başkal-dırın biriydim –kan dökmekle sulanmam söz konusu değilse de, elimin altındaki silahları kullandım; onlar kendi sınıfımın elime tutuşturduğu silahlardı.

O sıralar Balzac okuyordum, katil Vautrin ile Lucien de Rubempr arasındaki tüyler ürpertici konuşmayı hâlâ anımsıyo-rum; Vautrin, Lucien'e toplumun gözle görülmez yasalarını göstere-rek onu intihar güdüsünden kurtarır; zavallı Lucien'i, bir zamanlar benim de çok iyi bildiğim öfke ve tutku karışımı garip bir duygu-

dan yola çıkan şairi, isterse bu yasaları kendi yararına işletebileceğine inandırarak. Gerçek kötücüllüğün dayanılmaz albenisiyle “Artık yasalar falan yok,” diye fısıldar Lucien’in kulağına, “yalnızca görenekler geçerli: birtakım kalıplar.” Bu dehşet verici tümceleri okuduğumda, bir surda kendi yazgısının ısıltılı harflerini söken bir kral gibiydim, ne yazık ki anlamı sökmek için bir yalvaç gerekmiyordu. Daha önce sezgi sandığım şey birdenbire ilkeleşiverdi. Eğitimimin her gerçek eğitim gibi kişinin kendisiyle diyalog kurmaya dayalı ilk aşaması bitmişti. Her şey bana kendisinin gülünç bir taklidi gibi görünüyordu –toplumdan söz etmiyorum, çünkü toplumun en büyük becerisi zaten yapmacıktı. Ama ben o sıralar sanatın ve hayatın hemen hemen bütün yordamlarıyla geleneklerinin en yetkin anlatımı taşlamada bulacakları kanısındaydım. Giyimimde ve davranışlarımda olduğu kadar yapıtlarımda da yansıttım bu görüşü.

Bu yüzden de şaşılacak ya da alaya alınacak biri olmak hoşuma gitti. Süslü bir maskenin bir insan yüzü sanılması, öz varlığımın yasalarını doğruladı, pekiştirdi. Amerika’ya estetik üstüne konfe-ranslar vermek üzere gitmeyi de bu yüzden kabul ettim. Orada, bir laboratuvarın şaşmaz koşullarını andıran bir ortamda, kendi dramımı bildiğimce yaşayabilirdim.

28 Ağustos 1900

Dün akşam Rue des Beaux Arts’da pat diye Hugo Stern çıktı karşıma: Yunanî konuşmaları dışında her şeyiyle tam bir Almandır.

“Oscarçığım,” dedi, “Aziz Zephyrinus yortusunu kutluyoruz. N’olur katıl bize.”

“Bir gün gecikmişsiniz,” dedim, “ama belki Papa’nın kulağına hemen gitmez.”

Sonra da onunla Kalisaya’ya yollandım. Şenlik pek başarılı olmadı. Yanımıza iki Amerikalı genç yanaştı. Durmadan, Harvard’dan yüz kızartıcı davranıştan ötürü atıldıklarını söylüyorlardı. Ben de onlara o okula girmenin yeterince yüz kızartıcı olduğunu söyledim. Bana bir absent ısmarladılar: Amerikalılar şaşıp kalınca hep içki ısmarlarlar. Birbirlerine “kız” demek gibi tiksiniç bir alışkanlıkları vardı. Başlarına asma yapraklarından taçları geçirince bana da aynı zarafetle seslenmekte directiler.

“Çok ünlü bir kızdır o” dedi biri, ötekine. Midem kalktı: Onca çile çektikten, uygar dünyanın karalamalarına göğüs gerdikten sonra, yılanlar kraliçesi Boadicea’nın edebiyattaki karşılığı sayılmak –gerçekten çok saçma.

Bardan onur kırıklığımı atlatamadan çıktığımda feci bir kaza geçirdim. Tam Rue Bonaparte’in köşesini kıvrılırken arabam bir at arabasına çarptı, sarsıntıdan fırlayıp başımı öndeki ahşap bölmeye vurdum. Dudağım neredeyse iki parça olacaktı, bir kurban kadar kanadım ama bugün bile açıklayamadığım garip bir tepki gösterdim. Güldüm. Avaz avaz kahkaha attım. Canımın yanmasına güldüm, her nedense.

29 Ağustos 1900

Amerika henüz adımı duymamışken, ben onun hakkında ne çok şey duymuştum. Helen Modjeska, Batı Amerika’daki aşırı egzotik bir kasabada veremli kadını oynarken, seyircilerin temsilden sonra aralarında kocakarı ilaçları dolaştırdıklarını anlatmıştı. Tabii sanatın gücüne böylesine inanan kişilerin ayağına gitmeyi görev bildim. Amerikalıların genç bir ulus olduğunu hep duyarız; bence genç kalmalarının tek nedeni, her yıl Avrupalılarca yeniden keşfedilmeleridir. İngiliz romancıları bile oraya konferans vermeye gidiyor; ne yazık ki çoğu geri dönüyor.

D’Oyly Carte’tan yapımcılığını üstlendiği *Patience*’ın reklamı için Amerika’ya gitme önerisi aldığımda hemen peki dedim. Paraya ihtiyacım vardı; Sir William’ın konağı dökülüyordu, bunalımlı anlarımda kendimi bir sokak dilencisi gibi görüyordum: Yalnızca gözleri yüksekte olanlar, kendilerini hangi büyük korkuların harekete geçirdiğinin bilincindedirler. Opera, her anlamadığına gülmeye alışmış modern seyirci kitlesine seslenen basit bir *burlesque*’ti, ama oyunun kişilerinden Bunthorne’un biraz beni andırdığı söyleniyordu; turneye bu yüzden çağırılmıştım zaten, her neyse, elime geçen fırsatı değerlendirmekte, sanatla imgelemin değerlerini savunmakta kararlıyım. Yamyamlar arasında misyonerlik yapmaya zorlansam da, hiç değilse ben yutacaktım onları.

Buharlı geminin güvertesinden New York’u gördüğümde irkil-dim. Aralıksız indirimli satış yapan dev bir Swan and Edgar mağazasına benziyordu. Kıyıya adımını atar atmaz çevremi gazeteciler

sardı. “İşte o!” diye bağıyorlardı. “İşte Buffalo Bill!” Neyle karşılaşacağımı bilmediğimden terler döküyordum, oysa sonradan o ülkede beklentinin sonsuza kadar uzayabileceğini öğrenecektim. Daha yakından incelendiğinde New York’un Lombroso’nun ruh çürümesi diye adlandıracağı bir hastalığa yakalandığını anladım –at kılından sedirlerle, dökme demir sobalarla kısıtılmış ve bu içli dışlılık sonucu seyrele seyrele yitmiş bir düş gücü. New York, Amerika’nın en ilkel yanını gösteriyordu. Amerika’nın asıl uygarlığını kırılık yörelerinde buldum: Batı kesimindeki madenci kasabalarıyla içlerdeki geniş vadilere sıkışmış küçük yerleşim birimleri, çağdaş hayatın gelişiminde yeni birer nirengi noktası oluşturuyorlardı. İkiyüzlükten uzaklıklarıyla, Avrupa değerlerine öykünmemeleriyle bir gün bağımsız, modern çağın lokomotifleri olacakları kesin. Başkalarındaki içtenliği hep hayranlıkla karşılamışımdır, Amerikalılar da bu içtenlikten, yöntem açısından Locke’u, özgüven açısından Rousseau’yu yaya bıraktıracak bir düşünce sistemi geliştiriyorlar.

Bir konferanstan ötekine koşarken, halka seslenme sanatının sırrını keşfettim: Kendimle konuşuyordum, seyirciler kulak kabartıyordu. Güzellik Evi’nden söz ettiğimde Amerikalıların ev yaşamı bir gecede değişti; Kılıktaki Estetik Akım’ı anlattığımda ertesi gün sokaklar Attikalı yaratıklarla doldu. Kadınlar bana tapıyorlardı, erkeklerse beni konuşuyorlardı. Ne bakımdan olduğunu pek bilemiyordum, ama George Eliot’la karşılaştırılıyordum. Amerikalılar geleneğin her türlüşünden yoksundurlar, kendilerine nereye gidip ne yapacaklarını söyleyen biri çıktığında, ağzının içine bakaırlar. Biri çıkıp, bir altın madeni olduğunu söylese, erkekler canlarını dişlerine takıp kazıya girer, kadınlar da onları cesaretlerinden ötürü alkışlarlar. Ama ben onlara altın yerine Ruskin’i ve mavili-beyazlı porselenleri önermişim; önerdiklerimi bağırlarına bastılar ve duydukları gönül borcunu garip birtakım yeşil banknotlarla ödediler. Artık piyasada geçerli bir maldım. Ulaştığım başarı bir tür aydınlanmaydı: Demek yalnızca kendim olmam karşılığında yığınla para kazanabilirdim. Ne var ki o zamanlar bana tuhaf gelen, şimdiyse iyice bildiğim garip bir özelliğimin de farkına varmış oldum böylelikle: Kişisel düşüncemi açıklar açıklamaz ondan yan çiziyordum. Düşüncelerimi ve tavrımı dökebileceğim kusursuz kalıplara kavuşur kavuşmaz hepsinden vazgeçiyordum, bana sıkıcı geliyorlardı. İnsanlar bana inanınca, kendime inancım bitiyordu.

Opera grubuyla çıktığım, Omaha'dan San Francisco'ya uzanan yolculuğu oldukça iyi anımsıyorum; bizim Amerika'yı boydan boya aştığımız sürede Tanrı çoktan dünyayı yaratmıştı. O kadar ağır giden bir trendeydik ki üçüncü sınıf vagonlarındaki birtakım gençler, çayırlarda barınan birtakım küçük yaratıklara tabancalarıyla ateş ediyorlardı. İnsanlara mı hayvanlara mı bilemiyorum, onların da bildiğini sanmıyorum. Yolculuk boyunca Fransız romanları okudum (çağdaş edebiyatın gerçek anlamda en büyük ayrıcalığı, kişinin her sayfada kendi yansısını bulmasıdır), yine de o ikinci sıcağında bile uyuyabiliyordum: Bir zamanlar uykuyu bu kadar sevmem ne garip, değil mi?

Bir ikindi uyandığımda bir sandviç, yani süslü ama donuk renkli şeylerden bir tane almak üzere kompartımanımdan çıktığımda, benim saçma bir karikatürüm olan Bunthorne rolündeki John Newson'ı, benim kılığıma bürünmüş, şiirlerimden birini peronda yolculara okurken yakaladım. Küçük bir istasyonda durmuştuk; şaşkın kalabalık, Newson'ın Wilde olduğuna şıp diye inanmıştı. Midem bulandı.

Vagona bindiğimizde "Newson!" dedim, "Beni anımsıyorsun, değil mi? Ben Oscar Wilde'im. Birlikte yolculuk ettiğimizi de anımsıyor musun acaba? Yoksa benim bir ara trenden düştüğümü, sende de boşluğumu doldurmanı istediklerini mi sandın?"

"Özür dilerim, Oscar, ama kendimi tutamadım. Ahbaplardan biri uyurken ötekinin canının azıcık eğlence çekmesi bağışlanamaz mı yani?"

"Newson, oğlum, sen oyuncusun. Oyuncuları anlarım. Senin kim olduğunu unutmana hiçbir itirazım yok, ne var ki aynı trende olan birinin kişiliğine bürünmen hiç akıl kârı değil." Bu sözcükleri *Mademoiselle de Maupin* cildini dizlerine vurarak vurguladım.

"Yapma Oscar, sen de benden farklı değilsin. En azından ben ne zaman rol yaptığımı biliyorum."

"Ben oyuncu değilim. Kendimim."

"Hadi bakalım, anlat öyleyse."

"Bu kadarı sana yeter de artar."

"Sen turnedeki grubun bir üyesi olarak geldin buraya Oscar, en iyi sahneleri ben çalarsam işin yaman."

"Hiç değilse benim sözlerim kendi sözlerim."

“Affedersin, ama değil. Onları kitaplarından nasıl kopya ettiğini, sonra da kenefte otururken nasıl ezberlediğini gözümle görmüş gibiyim.”

“Dediklerinden hiçbir şey anlamadım. Ama en azından iğreti kılıklerle caka satıp başka biriymişim numarası yapmam.”

“Saçmalamasana. Sen hiçbir zaman kendin olmadın ki.”

O tatsız anda vagona bir kondüktör girdi. “Bay Wilde hanginizsiniz?” dedi.

İkimiz aynı anda bir ağızdan “O” dedik.

“Bir bayan bu notu Bay Wilde’a iletmemi söyledi.”

“Ver ona gitsin” dedim. “Ben notları sevmem, notalar kadar resmîdirler.”

“Baksana Wilde, San Francisco’ya vardığımızda bizimle –yani seninle– görüşmek isteyen bir bayan bu. Yanıtlayayım mı?”

“Ona başka birine sözüm olduğunu söyle.”

“Hadi Oscar, yapma. Senin yerine benim gitmeme izin versen ne olur yani?”

“Zaten yeterince ileri gittin Newson, seni durdurmam güç.”

Amerikan gazetelerinin, beni “kadınların gözdesi” bir erkek gibi gösteren haberlerle dolup taşması böyle oldu: Oysa o erkek, Newson’dı. New York’ta bir batakhane kumar oynarken gazetecilere yakalandığında da benim adımı kullandı. Sonuçta benim bu tür yerlere dadandığım haberleri İngiltere’ye kadar ulaştı. Yalanlamak aklımdan bile geçmedi: Ben kim oluyordum ki yazgımın karşısına dikileyim? Tıpkı Adah Menken gibi, başkalarının bana biçtiği hayatı sürdürmek zorunda olduğuma inanıyordum. Gelgelelim felsefem katı ilkelere dökülür dökülmez ilgi alanımdan çıkıverdi ve taklit edildiğimi görünce, kişiliğimin estetikçi özelliğinde kısıtılırsam nasıl bir karabasan yaşayacağımı fark ettim ansızın. Taklit, edeni değil, edileni değiştirir.

Gerçekten de bütün modern mucizelerin gerçekleştiği o ülkede kişiliğim gelişti. Amerika’da, İngiltere’de asla olamadığım ölçüde rahat ve özgürce davranma hakkına kavuştum. Yazdıklarım ilk kez ilgi gördü: Eskiden bir aşağılanma ya da dedikodu malzemesiyken, genelde ünlülerin ahbabı diye bilinirken, artık sanatım alkış alıyordu. Röportajların ardı arkası kesilmiyordu, şiirlerim ciddi gazetelerde dizesi bir gineden yayımlanıyordu. Bu gerçeği kavradığımda, yani başkalarının beni asıl sanatım aracılığıyla tanıyabileceklerini

anladığımda çok rahatladım. Genç bir adamın içinde nice sonra uyanan ün tutkusu, korkunç bir kasırgayla –gerçi ileriye doğru ama belirsiz bir hedefe– savrulma duygusuna benzer; gemi limandan ayrılırken, kıyıda erişen bağırtı çağırıtlar nasıl usulca erir de kişi sonunda denizin ve göğün uçsuz bucaksızlığına doğru yol alırsa, öyle. O zaman, ancak o zaman kişi, düş gücüne bir somutluk, ruhun çırpınan kanatlarına bir rüzgâr kazandırabilir.

Bu yüzden Whitman’la karşılaştığımda, onun ayağına gitmiş bir çömez değildim, eşitiydim –gerçek sanatçıların tek tanışma koşulu da budur. Amerikalı bir piskopos gibi koltuğuna kurulduğu Philadelphia’daki geniş, aydınlık çatı katında karşısında otururken, arkasındaki camdan Delaware’e yanaşmış teknelerin uzun beyaz yelkenlerini görebiliyordum, ama fabrika bacalarından yükselen duman tatlı bir buğuyla üstlerini örtüyordu. Konuşmamız sıcak ve içtendi. Whitman Avrupa’ya hiç gitmemişti, tavrındaki sekmeyen tutarlılığı böylelikle koruyabilmişti –aynı zamanda hınzırdı da, o sırada içimde doğmakta olan yazarı görebilecek hınzırlıktaydı. Ona yurttaşlarına Güzel üstüne konferanslar vermeye geldiğini söyledim.

“Bana kalırsa Oscar,” dedi, “güzel, üstüne atlanacak bir soyutlama değil, yarattığın eserin bıraktığı etkidir aslında.”

“Yine de Güzel’in aynı zamanda bir ideal olduğu kesin değil mi?”

Sesinde tuhaf bir kıkırtı vardı, sanki boğazına bir cin kaçmıştı da yerine iyice yerleşmişti. “İdealler gulyabanidirler,” diye yanıtladı sorumu, “onların peşine düşersen seni yoldan çıkarır bataklığa sürüklerler. Ancak kendi istekleriyle gelmelerine izin verirsen, gerçek dostların olurlar.”

O zaman bana söylediğinin ne kadar doğru olduğunu şimdi anlıyorum: Güzelliği arama çabası, başıma büyük dertler açtı. Ünümün doruğa vardığı günlerde onu bütün değişik kisvelerde aradım, ona erişme hevesim o kadar baskındı ki, ne menem bir şey olduğunu çıkaramadım. Böylece Güzellik bana sırt çevirdi, beni Dido ve Semiramis’le yüz yüze gelebileceğim Cehennemin ikinci halkasında, gölgeler içinde bıraktı.

Amerika hakkında bütün söyleyeceğim bu; öğle yemeği saati geldi.

Gerçi toplum yaşamı beni korkutuyor, ama tek başınalık daha da karartıyor içimi. Bu duygunun anlamını bu tür bir otelde daha derinden seziyorum. Tavanı çok yüksek olmasa bir giysi odasından farksız diyebileceğim, aylık kirası 90 frank olan bu odada düzensiz bir hayat sürüyorum. Döşemelerin kumaşı, sola sola tatsız bir şarap rengi almış, duvar kâğıdı ise *ancien régime*'den günümüze kalmış birkaç kurbandan biri. Lincrusta Walton duvar kaplamalarımı nasıl da özlüyorum. Tite Sokağı'ndaki özel odamı o malzemeyle döşetmiştim; onun benekli, pürüklü yüzeyinin bana bir esin kaynağı olduğuna hep inanmışımdır. Elimi o kâğıtta gezdirir, karımın haklı karşı çıkışlarına karşın küçük parçalar koparıp ağzıma atardım yazarken. Galiba sevdiğim her şeyi ve herkesi yedim.

Odamda bir ayna var, ama ona asla bakmıyorum: Baksam, tabii ki aynaya bir şey olmazdı da ben çatlayabilirdim. Onun yanı başında sahte akiklerle bezenmiş, yaldızlı, pirinç bir saat duruyor; işlevine göre hem çok kocaman hem de çok süslü. Zamanın bütün izlerini taşıırken bir yandan olanca ciddiliğini koruyor: Bir saat sonra sonunun geleceğini bilseydi de o an gelene kadar çalmayı sürdürürdü. Bir de arkadaşlarım kalkmış ona neden böyle bağlandığımı soruyorlar!

Dört dirseğine yuvarlak bakır tokmaklar geçirilmiş demir bir karyolam, rengi kitaplarıma uyacak koyulukta ahşap, küçük bir kitaplığım, altı konsollu bir lavabom, şu anda üstünde yazı yazdığım kırmızı örtülü masamla oturduğum ahşap iskemlem, Bazaar de l'Hôtel de Ville'den on iki franga alınabilecek iki 'Ermeni koltuğum' var. Yerdeki mantarlı muşambayla resim tamamlanıyor: Ayağa çok sert gelmesi bir yana, insanın düş gücünü de köstekliyor.

Kulağımın sürekli ağrıdığından daha önce söz etmiş miydim? Kişinin dertleriyle baş etmesinin tek yolu, o dertleri başkasına yüklemektir; ben de Maurice'e haber gönderip onu öğle yemeğine çağırdım (benim dertlerimi ancak karnı doyduktan sonra dinler), ama henüz bir ses çıkmadı. Onun her hafta belli aralarla bana uğramasına alıştım, düş gücüm bunca darmadağınık, hayatım paramparçayken gündelik olayların akışına tutunmam garip olmasa gerek. Sözgelimi, her sabah tıraş oluyorum, Doré marka takımlardan oluşan kısıtlı gardırobumu Ada Rehan'a bile parmak ısırtacak

ayrıntılarla zenginleştiriyorum. Sonra bir sigara yakıp, söyleyecek müthiş bir sözüm yoksa, bu günlüğü yazıyorum.

Yemeğim değişmez. Saat dokuzda kahveyle tereyağlı çörek. Öğle yemeğinde iki top yumurtayla biraz kuzu eti. Yaz ikindilerini otelin avlusunda kitap okuyarak geçiriyorum. Gölgelerine sığındığım iki ağaç var, onlarla bir sürü şey konuşuyoruz. Anlaşılan rüzgâr, son günlerde bu sıkı fıkılığımızı kıskanmış, kulağımın içine esip canımı yakıyor.

Yılın ilk günlerini Louvre'da, barbarların arasındaki İfigenya gibi geçirdim; gerçi beni kurban eden yine benim, o başka. Modern çağ, gücünün yarısını toptan bir mizah yoksunluğundan aldığından, müzede yersiz kaçıyordum –acınası bir biçimde hem de. Turistler burun kıvırıyorlar, arkamdan fiskos ediyorlardı. Gözlerden gizlenmek üzere bir fotoğraf makinesi satın aldım. Bu sefer de görme yetim birdenbire yok oldu, Louvre'un fotoğraflarını çekmeye başladım.

Doğu'da bazı dinî şahsiyetlerin neden suretleştirilmeyecek kadar kutsal sayıldıklarını şimdi anlıyorum –fotoğraf sanatında, dostlarınızın gerçekliğini silen, mimariyi gölgeye indirgeyen sapkın bir hüner var. Tabii ki ben fotoğrafımın çekilmesine karşı değilim; kusurağın bir fotoğraf malzemesi olalı beri gerçeklikle bir alışverişim kalmadı, ayrıca ne iyi, zaten binde bir kımıldıyorum. Roma'da, olmadık bir cömertlik ânında fotoğraf makinemi Papa'nın kutsamasıyla bir tutan (ki ilerde tutulacak kuşkusuz), ona kavuşmak için yalvarıp yakaran bir oğlana armağan ettim. Zaten Paris'teki uğraklarım fotoğraf makinesinin pek yakışık almayacağı yerler.

Daha dün akşam sözgelimi, Maurice, Château Rouge'a götürdü beni. Gençliğimde bu kafeye sık sık geldiğimi söylediğimde beni şaşkınlıkla süzdü. Gençler başkalarındaki gençliği asla fark etmezler, bu onların trajedisidir. Yaşlılarsa, hep fark ederler; o da onların trajedisidir. Gerçi daha önce üst kattaki geniş bölmeye girmemiştım. Tabii kulağıma bazı söylentiler çalınmıştı: Yoksulların, serse-rilerin geceledikleri bir yermiş; ilk merak edişimdi orayı. Belki bir gün ben de oraya sığınırım.

Tahta basamakları tırmanıp tavan arasına girdim. Karşımda kentin toplum dışına itilmiş ahalisi duruyordu. Burası halk arasında *Morg* ya da *La Salle des Morts** diye anılır, daha uygun bir ad

* Fr. "Ölüler odası". (ç.n.)

da düşünülemez –sefaletin vazgeçilmez parçası olan onur payını, sonuna dayanmışlığa, tükenmişliğe özgü onuru çağrıştırıyor: İsa, insanoğlunun gerçek yüzünü simgelemek için toplumdışılığı seçmişti. Ben de bir zaman tüylerimi ürpertecek bir manzaraya şimdi ilgiyle bakıyordum. Dünyanın içini okuduğuma göre, yüzüne neden bakmayayım ki?

Her yere girip çıkmam o yüzden. Yapı olarak bohem sayılmam da, inancım o doğrultudadır diyebilirsiniz. Dostlarım dağınık olduğumu, yeteneğimi saçıp savurduğumu ileri sürüyorlar, ama size oldukça sıradan bir hayat sürdürdüğümü anlattım, değil mi? Ağaçlar akşamın indiğini fısıldadığında, avludan kalkıp odama, üstümü değiştirmeye gidiyorum. Akşam yemeklerini ucuz lokantalarda, iki üç franklık balık kızartmasıyla geçiriyorum. Cebim para görünce alabalık, barbun ve kremalı pasta yemek üzere Sylvain'e gidiyorum, oradan da gerçek hayatın ilkel trajedilerini seyrettiğim Grand Café'ye yollanıyorum. Pousset'de sanatçılarla, yazarlarla buluşuyorum. Maire'e brandy, Café de la Paix'ye sohbet, Kalisaya'ya aşk için uğruyorum. Oradaki turistleri “değişik konuşmalar”ımızla ürkütüyoruz. Kalisaya'da Paris'in bütün sırları fısıldanır –çoğu zaman açığa vurulduklarında bile inanılmayacak kadar derin sırlardır.

Bazen, sıradışı hoşlukta bir gecenin sonunda Quartier Latin'e götürülüyorum; garip bir çelişki ama orada Yunanî şeyler konuşuyoruz. Topluluğumuz her zaman aynı düzeyi tutturamıyor, kimi-leri edebiyat dendiğinde *Petit Journal*'de yayımlanan öyküleri anlıyorlar yalnızca. Kendilerine verdikleri önemi hepten yitirmesinler diye bu safdillliği küçümsemekten kaçınıyorum. Geç saatlere kadar kalıyorum orada, eve cebimde parayla dönmemeyi ilke edindim. Baudelaire'in olağanüstü bir berraklık ânında dediği gibi, *le superflu était le nécessaire*.^{*} Ara sıra başımda asma yaprağından taçlarla dönüyorum, ara sıra bütün bir hasatı derleyerek.

Kendimi içkinin ve oğlanların dostluğuna kaptırdığımı neden gizleyeyim; gerçi oğlanlar daha pahalı ama çok daha olgun oluyorlar. Aslında içkinin yarattığı etki daha iyi, dediklerine göre can sıkıcı olmamı önlemiş. Bazıları unutmak için içer, bense anımsamak için içiyorum. Ne demek istediğimi kavramak, ne bildiğimi öğrenmek için içiyorum. İçkinin yücegönüllüğünün etkisiyle aslında sa-

* Fr. “Gereğinden fazlası gerekliydi”. (ç.n.)

natın alanına giren bütün öykülerle oyunlar, benim konuşma malzemem oluyor. Sözlü edebiyat geleneğinin Homeros'la bitmediğinin ayaklı kanıtıyım ben, dizelerimi dilimde ve yüreğimde taşıyorum – nereye gitsem. Ara sıra gecenin sonlarına doğru, Dante'nin üstüne düşüp, onu Araf'a sürükleyen ışığa benzer bir ışığın üstüme geldiğini görüyorum; fakat bana cennetteymişim gibi geliyor – öylesi anlarda yanımdakilerin beni gözlerinde epey büyüttükleri kesin.

İçki, beni baştan beri müthiş büyümüştür. Kandan geçen garip bir uğursuz yazgıdır. Annem, yapayalnız kaldığı dönemde, tuhaf adları olan kahverengi ve opal renginde birtakım içkilere bağımlı olmuştu; duyduğuma göre Willie de aşırı viskiden ölmüş. Dün gece Maurice'le absent içtim: Absent, başarısızlığın buruk tadını gideriyor, bana garip, kâğıda dökülemeyecekleri için özellikle çekici gelen görüntüler bağışlıyor. Yalnızca absentle tam anlamıyla özgürlüğüme kavuşuyorum, onu içerken kokuların ve renklerin simgesel gizemlerini kavriyorum. Nedense, birkaç yudum içseniz bile çevrenizdeki her şeyde bir morluk görménizi sağlayan ak pelin özünü çağırıştırıyor. Maeterlinck'in de –küçük dozlarda alındığında– aynı etkiyi yarattığını duydum.

O anlarda varlığımın yükünden sıyrılıyorum: Her şey, olması gerektiği gibi oluyor. Ne yapılmışsa doğru yapılmış. “Sarhoşluğun Savunusuna Dair” başlıklı bir deneme yazmayı düşünüyorum, sadık dostlara bırakılmak üzere – ama bağılıklarını sonuna kadar götürdüklerini gördükten sonra. Maurice nerelerde?

31 Ağustos 1900

Odamda şuracıkta *Sefiller** duruyor. Tıpkı romandaki haşarı çocuk gibi sokağa atılalı beri Fransız toplumunun gerçekten ilginç yanlarını ondan öğreniyorum, bir tür Baedeker kılavuzu oldu benim için. Kitap da sahibi kadar yıpranmış durumda; Paris'e ilk gelişimde almıştım, iç kapağında dev bir orkide kadar iri ve süslü püslü bir imza var: Oscar Wilde, Mart 1883.

Amerika'dan yeni bir hayata, bir sanatçı hayatına başlamak kararıyla dönmüştüm. Gelgelelim Londra'ya vardığımda, aşmayı düşündüğüm eski kişiliğimi karşımda buluverdim. Ayrılırken bı-

* *Les Misérables* [çev. Cenap Karakaya, İletişim Yayınları, 2013] (e.n.)

raktığım *blagueur** havasıyla dolu bu ortamda ciddi çalışmam söz konusu değildi. Annemin evine taşındım, orada da tepeme çocukluğumun cinleri üşüştü.

Az kalsın başıma taç yapmayı kurduğum defne dallarını eziyorlardı. Annemin yanında hiçbir başarımın tadını çıkaramayacağım apaçıktı sanki.

Böylece onun evinden kaçıp soluğu Paris'te aldım. O sıralar bu kent, bana Avrupa edebiyatının merkezi gibi görünüyordu. Modern ekolden Fransız şairlerini tabii okumuştum (bence Coppée, Reche-pin ve Mallarmé, asıl anlaşılmadıkları dönemde ilginçtiler), ama en büyük gönül borcunu Fransız düzyazısının ustalarına duyuyordum. Victor Hugo'yu üniversitedeyken keşfetmiştim: Başkalarına acımayı bilen, üstelik kendini tanımayan insan ruhunun çektiği o korkunç yalnızlığı da anlayan bir yazar vardı karşımda. O acının gizini kavrayamayacak kadar gençtim, yine de şairin olağanüstü yazılarından alacağım dersi aldım.

Baudelaire'i de okumuştum önceden, yazılarından büyülenmiş-tim, sonraları *Tersine*'nin** şiirselliği, garip kokuları ve renkleriyle gözlerimi kamaştırdı. Modern dönemdeyse Huysmans, önümüzdeki çağın sahteciliğini öngören büyük bir peygamber düpedüz –doğanın bütün kaynaklarını tüketiceği, en çarpıcı renkleri onun adına sanatçının yaratacağı bir çağın peygamberi. O kitabın loş sayfalarından Salome, opaller ve saydam sutaşlarıyla sıyrıldı, gördüm.

Gautier'nin edebiyatını da seviyordum. Bir zamanlar yazdığı bir oyunda Elogabolus kendini helaya atıyordu: Bu buluşu sahnede kullanmayı hep istemişimdir. *Mademoiselle de Maupin* romanı da esin verdi bana, çünkü oradaki kahraman gibi ben de ateşli bir tutku uçurumunun başında zangır zangır titremenin, artık kendinin kim, başkalarının kim olduğunu kestirememenin verdiği duyguyu biliyordum. O günlerde Gautier tarzında içten bir roman yazmak istedim; babası Werther, anası Manon Lescaut olan bir tür garip günahlar kitabı. Doğrusunu söylemek gerekirse, anadilime, Fransız yazarlarına özgü uyuşukluğu ve cinselliği aktarmaya uğraşmışımdır hep. Onların tümceleri sıkıca bağlanmış çiçek demetlerini andırır: Renkten kamaşmamış, kokuya bulaşmamış hiçbir ışık onları yaramaz. Başkaları da vardı. Flaubert'e kafamla,

* Fr. Dalgacı, serseri. (ç.n.)

** *À rebours* [çev. Tahsin Yücel, YKY, 2003] (e.n.)

Stendhal'e yüreğimle, Balzac'a giyim kuşam tarzımla tapıyordum. Hôtel Voltaire'e geçtiğimde beyaz bir sabahlık edindim, ona bürünüp sabahlara kadar yazıyordum.

Elbette Balzac, hayatı olduğu gibi görüyor, taşa biçim kazandıran bir yontucu gibi yontuyor onu. Ben o sıralar hayatı garip heceler fısıldayan gölgeler geçidi olarak görüyordum. Aslında hayatı hiç tanıımıyordum.

Aklıma bir öykü geldi. Bir zamanlar dünyanın gizlerini yazan bir şair varmış. Şiirlerinin besteleri kentte dillere düşmüş, karşısına her çıkan geri çekilip ona yol veriyormuş. Her sabah tan ağarırken yalnız uyuduğu yatağından kalkıp (çünkü şairler, en azından düşlerinde, hep tek başlarına uyuduklarını kurarlar) kentin ötesindeki çöle yürüyor, yolunu nasılsa bulup bir ağacın gölgesindeki kayaya varıyormuş. Oraya çöküp kumlara eğilerek kum tanelerinin parmakları arasından süzülüşünü izliyormuş. Sonra başını tepelere kaldırıp çölün koyu ufkuna, ne bir gölge ne bir kıpırtı barındıran yabanlığa dalıp gidiyormuş. Gözleri yorulunca, çölün üstüne dövülmüş bakır ışıltısıyla vuran göğe bakıyormuş. Gökte ne kuş varmış ne de dikkatini çekecek bir bulut.

Gününü böyle geçirdikten sonra, ağacın gölgesinden akşamın yaklaştığını anlayınca, oturduğu kayadan kalkıp kente dönüyormuş. Her günbatımında insanlar, onun kararlı adımlarla sur kapısına yürüdüğünü gördüklerinde hemen karşılamaya koşuyor, hatırını sorduktan sonra, "Anlat bize, bugün neler neler gördün? Ne gibi korkunçluklar, ne gibi güzellikler?" diye sıkıştırıyorlarmış. O da soruları yanıtlıyor, onlara gördüklerini anlatıyormuş. "Parlak İbis'in gagasında bir yıldız taşıdığını gördüm, dev Kertenkele'nin tutuşup tunç kesildiğini gördüm. Kumlardan gencecik bir su perisi fırladı, kollarıma aldığımında dalga olup denize karıştı. Bütün bunları ve daha neler neler gördüm." Hepsi, şairin anlattıklarına şaşıp kalıyormuş; halktan kişiler tunç kesilmiş Kertenkele'yi nerede bulabileceklerini düşünürken, kentin rahipleri, şairin sözlerinde kutsal şeylerin loş bir imgesini buluyorlarmış. Ama şairden korkmayan yokmuş; kimse ondan anlattıklarını yorumlamasını istemeyi göze alamazmış.

Yine bir tan alacasında, şair çölü aşip kayasına varmış, o ağacın gölgesinin altına çöküp kumlara bakmış. O anda pişmanlık, tunçtan bir kertenkele gibi ezmiş yüreğini. "Beni bir zaman sevenlerin hepsini yok ettim" demiş. "Tan ağarırken onların yataklarından kalktım,

bir daha dönüp yüzlerine bakmadım bile. Ağladıklarını duymamak için bu ıssız çöle kaçtım.” Sonra şair gözlerini ufka çevirmiş ve kendi hayatının gölgelerini görmüş. “Beni dinleyen herkese yalan söyledim. Para uğruna cafcacılı imgeler sundum onlara. Sırf övülmek için, dünyaya dair birtakım gizler bulup buluşturdum.” Sonra da yüzünü göğe çevirmiş, orada yalnızca kendi hayatının boşluğunu görmüş. “Artık hayatımı, boşu boşuna rüzgâra kulak vermek, usulca yere düşen kof bir kamışı dinlemek gibi görüyorum.”

Sonra şair, pelerinini toparlayıp kente dönmüş, akşam olmuş çünkü. “Bugün ne gördün? Bugün neler gördün?” diye sormuşlar ama o yanıt vermemiş. Onu konuşturana kadar susmak bilmemişler. “Hiçbir şey görmedim” demiş onlara. “Bugün hiçbir şey görmedim.” Şair, o gün gerçeği ilk kez görmüş, ama dile getiremiyormuş. O zaman onunla alay etmeye başlamışlar, evine çekilirken bazıları arkasından taşlar fırlatmış.

Robbie’ye bu öyküyü anlattığımda benden yazmamı istedi. Bir Amerikan gazetesi kesin ilgilenirmiş. Tabii aslında ne dediğimi anlamamıştı.

1 Eylül 1900

Hôtel Voltaire’deki beyaz sabahlığımda kalmıştım, değil mi? Odam Seine Irmağı’na bakıyordu, yaratıcı gücün temel ilkelerinden birini hemen kavradım böylelikle; sanatçının bakılacak bir manzarası asla olmamalı. Manzara öylesine yanıltıcıdır ki. Ben de ırmağı görmezden gelip ikinci oyunum *The Duchess of Padua*’ya,* on altıncı yüzyılda geçen fantastik çalışmama giriştim. Onu yazarken önemli ölülerin içimde canlandıklarını fark ettim, ama ne yazık ki çoğu ikinci kez öldü. Oyun tutmadı, artık yalnızca önerdiğim kostüm sayısıyla anımsanıyor. Ama o günlerde her şeyden çok melodramı ciddiye alıyordum. O günden bu yana melodramın ticari yazışmalarımda baş köşeyi tuttuğu kesin, ama artık edebiyatta yeri olmadığını öğrenmiş bulunmaktayım. Yine de o oyunun başarısızlığa uğraması bana daha önemli bir şey öğretti: İşimi ciddiye aldığım anda alay konusu oluyordum, ettiğim sözler sulandırılıyordu. Bir sanatçı olarak başarıya ulaşmak, sanatımı izleyecek bir seyirci kitlesi bulmak istiyorsam, yolumda kurnazca ilerlemem gerekiyordu –başkaları gözyaşı döktü-

* “Padua Düşesi”. (ç.n.)

günde gülümseyen, çevresindeki herkes kahkahalara gömülmüşken acı acı ağlayan yaratıcı sanatçının hilelerine başvurarak.

Paris'e harikulade bir yaratık, bir çömez kimliğiyle geldim. Kişinin kendini ancak başkalarıyla kurduğu bağlantılar aracılığıyla bulabildiğine, sanatçının kişiliğinin gelişmesi için öteki sanatçılarla ilişki kurmasının şart olduğuna baştan beri inanmışımdır. Bu yüzden herkesle tanışmayı aklıma koymuştum: Şiirler'im beni tanıtmaya yeterdi, doğrusu başka türden bir tanıtıma gerek duymuyordum. Küstah izlenimi veriyorduysam, nedeni neşemin yerinde olmasıydı: İngiltere çamuru ayaklarımdan silinir silinmez daha hızlı, daha hafif adımlar atmaya başlamıştım.

O kayısı renkli günlerde bütün genç şairler aynı yerlere giderdi –en azından kendilerini gençten sayan şairler. Fransız yazarlar benden epey ileride görünüyordlardı; ben de o sıralar sanatta ve edebiyatta çok önemli bulduğum bir akıma katıldım. En yakın dostum Barbey d'Aurevilly'di. Rue Rousselot'da Maurice'in şimdi oturduğu evin yakınında, sevimsiz bir yerde kalıyordu. İlk gidişimde fazla dikkat çekici ipek bir sabahlıkla açtı kapıyı, sonra da çıplak ve pis odaya doğru kolunu şöyle bir sallayarak, "Eşyalarımı yazlık eve gönderdim" diyerek açıkladı. Yalnızca gerçek bir sanatçı görkemli bir el hareketiyle gerçeği başından savabilir.

Café Cénacle'da, tereyağından yapılmış bir Silenus yontusunu andıran sarhoş Verlaine'e sık sık rastlardım. İlk karşılaşmamızda kanımca aşk günahlarından ötürü bakıma alındığı hastaneden bir günlüğüne çıkmıştı. Bana bacağındaki çıbanı gösterip kıkırdedi. Bayılacak gibi oldum: Fiziksel çirkinlik bana müthiş itici gelir; sonraları ondan uzak durmaya çalıştım, ama o şen şakrak, candan bir dost havasında yanıma oturmaktan geri kalmadı; sanki birbirimize öbür tanıdıklarımızın göremediği birtakım bağlarla kenetliydik.

Bazen Mallarmé'nin Rue de Rome'daki dairesinde görürdüm onu. Mallarmé'ye ilk gidişimi çok iyi anımsıyorum –doğrusu, bir oturuma katılmış gibiydim. Whistler, Paris'e geleceğimi duymuş, Mallarmé'yi bana karşı kıskırtmaya çalışmış; salaklığın da bu kadarı. Bir şair, soylu bir dil ustası olan Mallarmé'nin, tabii ki beni seve seve ağırlayacağı anlaşılınca, Whistler ona bir telgraf çekmiş. "Wilde viendra chez vous. Serrez l'argenterie."* Bir zaman, öyküle-

* "Wilde geliyor. Gümüş takımlarınızı kaldırın." (ç.n.)

rimin birinde Whistler'a benzeyen bir karakteri konu aldım. Bir akşam bunu kendisine de söyledim, hemen Lord Henry Wotton'u kastettiğimi sandı. Aslında benim kafamdan *Remarkable Rocket** geçiyordu.

Mallarmé'yle ilk akşamımız oldukça başarılıydı; duyduğuma göre Fransızcam biraz süslü ve ağdalıymış, ama dostlarım beni gayet iyi anladılar: Sanırım ağzımı açmasam da anlaşılacaktım. Mallarmé, çok nazik, çok sıcak davrandı; bütün şairlerin şaşmaz kuralı uyarınca çok yavaş ama sözcüklerin hakkını vererek konuşuyordu. *Contes cruels*** yeni yayımlanmıştı (şimdilerde isteyen istemeyen okuyor); Mallarmé'nin o güzelim yapıtı bana *les tristesses, la solitude, les déboires*'la*** dolu olduğu için övdüğünü anımsıyorum. Sesi, uzaktan gelen bir çan gibiydi.

Konuşmanın durgun akışının, şatafatlı mobilyaların ciddiliğinin, hepsinin etkisiyle öyle bir uyuşukluk bastırıyordu ki, Sanat ve Sanata değgin şeyler dışında hiçbir şeyin önem taşımadığına inanıyordunuz. Flaubert de, al yanakları, Viking'imsi bıyığıyla aramızdaydı. Caliban'a özenmesi hiç de şaşırtıcı değildi doğrusu. En büyük sanatçıların kendi önemsizliklerinin altını özellikle çizmeleri beni hep şaşırtmıştır; değerlerinin bilincine varamadıklarını düşünmüşümdür. Flaubert'in edebiyatı oldukça soğuktur, ama için için yanan bir soğukluktur bu –Ortaçağ büyüüne ilişkin kitaplarda sözü edilen “şeytanın kavurucu soğukluktaki sarılığı” gibi. Konuşmasına gelirsek –eh, aynı lafları bir domuz kasabından da duyabilirsiniz. Tabii bu özellik onun sanatını alçaltmıyor: oysa benim sanat aşkım, ün ve olay yaratma aşkıma baskın çıksaydı, çok daha iyi şeyler yazabilirdim. Browning'in soylu şiirindeki Andrea del Sarte gibiyim.

*İki kişi olsaydım, öteki ve ben
Dünyaya tepeden bakardı eserimiz.*

Anlaşılan, benim kişiliğim eserime kıymış; hayatımın bağışlanmaz tek günahı da bu. Paris'teki ilk aylarımda bile görkeme ve üne düşkünlüğümün ayartısı sonucu karşılarında susta durmam gereken

* “İnanılmaz Fişek” (ç.n.)

** “Acımasız Öyküler” (ç.n.)

*** Fr. Hüzünler, yalnızlık, boğuntular. (ç.n.)

sanatçılardan kaçındım. Onun yerine faytonlarda, restoranlarda vakit harcadım; Baronne Deslandes'ın, sessiz, hatta yurtsuz bir Siren olan Monaco Prensesi'nin salonlarında ağırlandım. Sarah Bernhardt'a soyunma odasından sahne kapısına kadar eşlik ettim –başarının genzi yakan tatlı kokusu, allı pullu şenlikler, girdiğim uğursuz yolda adımlarımı hızlandırdı. Şairler ve yazarlarla birlik-teyken mizacıma ancak ufak bir parçası onlarla gerçekten ilgile-niyordu: O günlerde bile geleceğimin onlarınkinden daha parlak olacağına inandığımdan, kendimi ayrı bir yere koyuyordum. Sarah ile birlikteyken benim de onun gibi dünyaya söz geçirebileceğime inanıyordum: Göz kamaştırıcı çağrılar, akşam yemekleri, önemli bir kişiliğe yaraşır bir hayat için yanıp tutuşuyordum.

O günlerde coşkumu, bir akşam yemeğinde tanıştığım genç bir İngilizle, Robert Sherard'la paylaşıyordum. Düşkün bir meleği andırıyordu, şimdilerde düşüş sürecinin sonuna vardığından dostla-rını da aşağı çekmekte diretiyor. Fakat yine de olmadık düşlerle doluydu, ayrıca olmadık gençliğinden ötürü de ondan çok etkile-niyordum.

Bir ara ona en sevdiğim üç roman kahramanının Julien So-rel, Lucien de Rubempré ve kendim olduğunu söylemiştim; ben de Rubempré gibi *d'être célébré et d'être aimé*'yi* ilke edinmişim ve Sorel gibi bazen acıyla, "*Pourquoi suis-je moi?*"** diye çığlık atıyordum. Bir gece, birlikte Seine kıyısında yürürken Robert'a, Sorel'in hücreindeki son saatlerini bölük pörçük ayrıntılarla anlattığımı anımsıyorum: Onun sözcüklerin sisi içinde nasıl yittiğini, içinden yükselen sesin, sevdiği, kişiliğini biçimlendiren kitaplardaki kırık dökük tümceler olduğunu. Lucien kendini astı. Julien'se darağacın-da can verdi. "Bak Robert," diye uyardım, "ne de olsa azizlere özgü hayatları bunlar."

O günlerde Chatterton'a, Poe'ya, Baudelaire'e ve hepsinin kor-kunç yazgısına sardırılmışım –gençken hiç bilmeden ateşle oynar-sınız. Chatterton'ın ölümü gözlerimi hâlâ yaşartır –yiyecek ekmek bulamazken bir gün üne kavuşacağı inancıyla beslenen, dehasına takma adlar yakıştıracak kadar savurgan, garip, saz gibi bir çocuk. On sekizinci yüzyılın en büyük trajedisidir o –Pope'un şiirlerini saymazsak tabii.

* Fr. Ünlü olma ve sevilme. (ç.n.)

** Fr. "Ben niye benim?" (ç.n.)

Ben, Chatterton'da insan umudunun hüznü ezgisini, Poe'nun yazgıdaysa kişiöğullarına kendilerini un ufak edebilecekleri işkence araçlarını sunan tanrıların kahkahalarını duyabiliyordum. Dipsiz kuyuya yukarıdan bir göz attım ve kişilikleri yok edilmiş ya da çarpıtılmışlara bakarken garip bir yücelme duydum. Sherard'la, Nerval'in kendini astığı Rue de la Vielle Laterne'i ziyaret ettik: Oradaki her kaldırım taşı bana tılsımlı göründü. Sanki kurban kanının akıtıldığı bir eskiçağ sunağındaydık. Sherard böyle şeyleri pek anlamazdı –yazgı bilincini değerlendiremeyecek kadar romantikti. Bir keresinde de Maurice Rollinat'nın evine gittiğimizi anımsıyorum; Rollinat, bize oyunundan bir bölümü, Troppman'ın tiradını okumaya başladı –ürkütücü bir kara metindi. Bir yandan bağırıp küfrediyor, yeri tekmeliyordu. Sherard bana dehşetle baktı. Bense hayranlık duyuyorum –bir sanatçının içindeki yarayı deştığı çılgın bir danstı çünkü, kendi sesimle katılmak istediğim öfkeli bir çığlıktı.

Şimdiye kadar kimsenin kalkıp da şiirin davranışlardaki etkisi üstüne kayda değer bir tez geliştirmiş olmamasına şaşıyordum doğrusu. Her ne kadar bu tür konularda son sözü Mattew Arnold'un söyleyeceği bilinse de. Tabii onu okurken, her sözünün son sözü olacağı umudunu elden bırakmıyorsunuz; o başka. Ben böyle bir tezi güvenle kaleme alabilirdim; çünkü başkalarının yazılarında vurulduğum umutsuzluğu bende canlandırabilecek duyumları ancak Fransız şiirini okuduktan sonra kovalamaya başladım. Huysmans'ın karakteri Des Esseintes, Baudelaire'in üç şiirine ayna tutuyor –“La Mort des Amants”*, “N'importe où hors du monde”** ve “L'ennemi”***. Bu üç şiirde modern duyguların bütün tarihçesi yatar, ben de Baudelaire'in zengin tınılı acısının büyüüne kapılarak dünyanın karanlık köşelerini araştırmaya girişmiştim.

Sherard ve genç Fransız şairlerinin eşliğinde adı kötüye çıkmış içkievlerine girip çıkıyor, sokak serserileriyle ilişki kuruyordum. Londra'da da Amerika'da da o dünyayı tanımamıştım, Paris'teki tanışma, daha gözü kara, daha azgın zevklere kıskırttı beni. Ejderi bir kere gördükten sonra bir daha görmeye can atan Pasiphae'ye dönmüştüm. Bu kenti hem Babil hem Parnassus yerine koyuyor-

* “Âşıkların Ölümü” (ç.n.)

** “Dünya Dışında Herhangi Bir Yer” (ç.n.)

*** “Düşman” (ç.n.)

dum; her an bir tanrının fırlayıp bana el koyacağı bir denizdi, ama bir süre sularında boğulmaya razıyım.

Sapphocuların pusuya yattığı, geceleri kızlarla oğlanların satın alınıp tatlarının çıkartıldığı ücra yörelere de gittik. O aralar hiçbir girişimde bulunmuyordum tabii, galiba çok korkuyordum. Bu tür serüvenlerin dayanılmaz çekiciliğini iliklerimde duyduğumdan, yüreğimi gizlice kavuran garip tutkulardan kaçmaya karar verdim. Paris'ten ayrılacaktım. Lotus'u bir kere tattıktan sonra unutuşa ve umutsuzluğa sürüklenmiş nicelerini görmüştüm. Gençliğin verdiği özgüvenle kendimi korumakta kararlıyım, ama aynı zamanda yasak şeyleri öğrendikten sonra İngiltere'ye dönersem ünlü olacağımı da düşünüyordum.

3 Eylül 1900

Dün gece Pied Noir'da Robert Sherard yanıma yanaştı, sarhoş bir halde bana yaşamöykümü yazmayı istediğini söyledi.

"Başını taçlandıracağım Oscar" dedi.

"Kralın cebi delikse taç neye yarar, Bobbie?"

Onu biraz tersledim, doğru, ama her akşam biraz daha çekilmez olmayı başarıyor. Dediğine göre, dünyaya karşı tutumumu açıklayan, asıl kişiliğimi ortaya koyan bir yaşamöyküsü tasarlıyormuş.

"Yani ünüm pahasına savunacaksın beni" dedim.

Her zamanki gibi umursamadı.

"Paris'teki ilk günlerimizi, birlikte Poe ve Chatterton okuduğumuzu anımsıyorsun, değil mi?"

"Benim aklımda hiçbir şey kalmaz, Robert. Bu saçma sapan tasarımı gerçekleştirmekte kararlıysan bir şeyi bilmen gerek: Sanatçının hayatı unuttuklarıyla belirlenir, anımsadıklarıyla değil."

"Neden her şeye ille de gülüp geçmeyi seçiyorsun, Oscar?"

"Bak Robert, Platon'un ölüm döşeğinde yastığının altında Sophron'un hicivli öykülerini bulundurduğu söylenir. Bana kala kala sen kalıyorsun."

Absentin çizdiği yöne doğru yalpalayarak uzaklaştı; umarım bir daha yüzünü görmem.

Bu tür karşılaşmalardan sonra yeteneklerimi boşa savurmanın sızısını iliklerimde duyarım. Gözkapakları kesilmiş, gözleri büzüşüp yok olana kadar güneşe bakmaya zorlanmış Regulus gibi

yazgımı gözden geçirme zorunluluğu bastırır. Bir zamanlar ikbal tanrıçasını öpmüşken, şimdi yalnızca geçmişimin hayaletleriyle baş başa bir çukurdayım. Her başarım yazgımı etkiledi, öyle ki hayatım, tanrıların dizlerinde sallanır hale geldi. Parlak günlerimde şansımın parlaklığı gözümü korkutuyordu. Gelgelelim yazgıma kavuşma telaşından ara sıra kurban seçildiğimi unuttum. Çiçeklerle beslenen besili bir öküzdüm, ama kurban edilmek için.

Dorian Gray'in bir yerinde, "Bir şeyi dile getirmek, gerçekleşmesini sağlamaktır" diye yazmıştım, sonra karaladım. Dünyanın bundan haberi yok, çünkü dünyanın sanatımın sırlarından birini öğrenmesini istemedim. Çok garip ama bütün yazdıklarımda geleceğimi görürüm. Başımdan geçen her şey (hapishanenin kışından salıverildiğim o güzel bahar sabahı bile) önceden yazdıklarımın bir yerinde vardır. Nemesis'i görünce onun ağlarını omuzlarıma kendim doladım. Çocukluk yıllarımda el falıma bakan Galwayli kadına götürülüşümden söz etmiştim galiba: Gerçi onun avucumda okuduklarını çocuksu taşkınlıklar arasında unuttum gitti, yalnız o dönemde bile gizli tarihimin çoktan yazılmış olduğunu, yapacağım ya da söyleyeceğim hiçbir şeyin bunu en ufak bir biçimde değiştiremeyeceğini kavramıştım.

Hayatım boyunca büyü, el falı ve hurafe edebiyatını okuyarak çevremi kuşatan gizemin karanlığından belki sıyrılabilirim diye umdum. Andrea'nın *Chemical Wedding*'ini* Alman barok edebiyatının zehirli çiçeğini, Weckerus'un *Secrets*'ini**, John Pistorius'un *Artis Cabalisticae*'sini*** okudum. Yazgının gizlerini açtığı o hummalı havada beni tek avutan Paracelsus'un öğüdüydü: "Kendin olamıyorsan bile, başkası olmayı deneme."

Tanrıların kâtiplerine danışmayı da aksatmadım –fal bakıcılar ya da Bosie'nin deyişiyle fal yapıcılar, şimdilerde uygarlığımızda öyle önemli bir yer tutuyorlar ki her yemek çağrısında karşınıza çıkıyorlar, o toplantılarda başınıza gelecekleri zaten baştan bilseniz de... Cheiro'yla Lady Colin Campbell'in evindeki "teklifsiz" akşam seanslarından birinde tanıştım. Yüzümü görmesin diye elimi bir perdenin arasından uzattım. Her zamanki gibi korkudan titriyordum: Böyle anlarda geçmişteki hayatımın hiçbir önem taşımadı-

* "Kimyasal Düğün". (ç.n.)

** "Gizler". (ç.n.)

*** "Kabala Sanatı". (ç.n.)

ğına, yeniden doğacağıma inanırım. “Sol el,” dedi Cheiro bana, “bir kralın eli. Sağ else kendini sürgüne yollayacak bir kralın eli.” Oradakiler ne dediğini sordular, ama dilim tutulmuştu. Gecenin bitiminde Cheiro, Adelphi melodramından fırlamış bir kahraman gibi perdenin arkasından çıktı. Ne yüzüne bakabildim, ne yanına yaklaşılabildim, yine de gözümü kaçıramadım; uzaktan süzdüm onu, bu olaydan sonra bana çok garip bir ifadeyle baktı. İşte o olayın üzerine *Lord Arthur Savile’in Suçu*’nu*, yazdım; orada falcı, kendi beklenmedik ölümünü başka birinin avucunda görür. Sanırım böylelikle yazgıyla kendimce alay ediyordum.

Yine de ondan kaçamıyorum. Hayatımın bunalımlı anlarında hep kâhinlere başvurdum. Londra’dayken belli günlerde Bayan Robinson’a gitmeyi âdet edinmiştim, dava başlamadan ona bir mektup yazmıştım. Kazanacağım içine doğmuşmuş –tanrılar zalim oluyorlar. Daha geçen yıl onlara çılgın kahkahalar attırdım. More Adey’le buradaki ünlü bir falcıya gittim. Avucuma şöyle bir baktı, sonra da en kibar tavrını takınarak, “Kafam iyice karıştı” dedi. “Hayat çizginize göre iki yıl önce ölmüşsünüz.”

Uğurlu yüzüğüm hâlâ parmağımda. Paris’ten yeni dönmüştüm. Mollywell Lane’de, armağanlık eşyalarla döküntü kitaplar satan dükkânlarla dolu o daracık sokakta geziniyordum. O dükkânlardan birinde sergilenen inanılmaz tiksincilikteki cam eşyayı gözden geçirirken içeri genç bir adam girdi soluk soluğa, dükkân sahibini görmek istedi. İşçiymiş, Billingsgate’te çalışıyormuş, balıkların bağır-saklarını deşiyormuş deşiyormuş dediğine göre. Bu deyimim dikkatimi çektiğini anımsıyorum. Şunu orada, yerde bulmuş, değerli bir şey miymiş acaba –sonra da şimdi parmağımda olan yüzüğü uzattı. Dükkân sahibi şöyle bir baktı yüzüğe, sezgiden yoksun bir adam olduğundan, ona bir şilin önerdi. Genç adam bunun üstüne iyice bozularak dükkândan çıktı.

Onun ardından çıktım, yüzüğü bir de ben görmek istedim; uzattı. Yeşil taşın güzelliğiyle hemen çarpıldım –beş sterlin önerdim ona, tabii hemen kabul etti. “Bunu tam nerede buldun?” diye sordum. “Yöneticiye de söyledim, yerde.” Sonra bir kahkaha attı: “Belki de bir balığın karnında gelmiştir.” O günden sonra kutsal taşla iyice bağlandım. British Museum’un Mısır uygarlığı uzmanı

* *Lord Arthur Savile’s Crime* [çev. Fatih Özgüven, Dost Kitabevi, 1998] (ç.n.)

John Farrell'a gösterdim yüzüğü, o da imparatorluğun yüksek rütbeli bir görevlisinin yüzüğü olduğundan kuşku duymadığını söyledi. Nerede bulduğumdan söz etmedim; masal gibi gelecekti. Yine de taşın kökenindeki gariplik aklımı kurcalıyordu. Edgar Poe'nun altın böceği gibi bana büyük bir şans (şiddete ve ölümlülüğe kul köle olmuş bir şans) getirirdi belki. Gerçekten de yüzük Poe'nun yazgı duygusuna çekti beni. Londra'dan Paris'e döndüğümde lağımcıların hayatını faltaşı gibi açılmış gözlerimle gördüm. Poe gibi ben de uçurumun kıyısına çekildiğimi duydum, düşüş sırasında neler hissedeceğimi düşünerek: Böylece, sonunda kendimi aşağı attım ve yok oldum.

4 Eylül 1900

Bu sabah başımda müthiş bir ağrıyla uyandım, yataktan kalkarken yastıkta kulağımdan gelen pis akıntının izlerini gördüm. Artık alıştım ama o kanlı salgıyı ilk gördüğümde, dirim gücü gözle görünür biçimde seyrelen birinin duyacağı ürküntüyü duydum; gelgelelim artık öylesine zayıf ve acınası bir durumdayım ki çöküşümün evrelerine yanmıyorum. Yalnızca onları uzaktan, ilgiyle izliyorum.

Kulağım Wandsworth Hapishanesi'nde sakatlandı. Genel bitkinliğim ve geçirdiğim bunalım yüzünden bir hücreye kapatılmıştım; hapishane doktoru, muayene sonucunda avluda biraz idman yapmamı salık verdi. "Sana iyi gelecek," dedi, "aklını kendine takmanı engelleyerek." Fesat yuvalarında çalışanlar bu kadar adidirler işte. Tavsiyesi üzerine metal basamaklardan indirilip metal zeminde geçirildim; avlunun kapısını açtılar. Gün ışığına çıktım, avluda volta atan mahkûmları gördüm. Hücremdeyken bir köşeye sinip ağlayabiliyordum; ama gün ışığı içime bir hançer gibi saplandı, yere kapaklandım. Kulağım düşüş sırasında zedelendi; bir hapishane anısı olarak kaldı; yılda bir kere yortularda kanasa neyse, her gece kanıyor. Artık yazmayı kesmem gerekiyor; canım öyle yanıyor ki ufak tefek Yahudi doktoru tekrar çağırtmalıyım.

Geldi. Laf değiştirmekte üstüne yok; bir zaman nevrasteni tanısı koymuşken, şimdi daha kötü bir şeyden işkilleniyor. Bana kendimi bir ameliyata hazırlamam gerektiğini bildirdi, giderken de ağrımı yatıştırmak için küçük bir şişe kloral bıraktı. Daha sonra morfin

getirmeye söz verdi, yine düşler görmeye heveslendiğimde. Uyuşturuculara alışkınım. Bazen onların kucağında, kişiliğimin kendi benliğimden çıkıp güvenceli bir dönüş yolu bulana kadar odanın bir köşesine pusmasını izliyorum. Bu tür durumlarda Bay Wells'in Görünmeyen Adam'ına benziyorum –yalnızca kendinin ama giy-nikken başkalarının da görebildiği adama.

Gelgelelim son günlerde bu yatıştırıcıların etkisi beni iyice korkuttu. Birkaç yıl önce Londra'da arsız bir sokak meleği tarafından Brick Lane'e, afyon alınıp satılan batakhanelerden birine götürüldüğümü anımsıyorum da. Üst kattaki bir odaya çıkarıldım (geniş, pis bir hangardı, salgında ölenlerin atıldığı bir kireç kuyusuydu sanki); orada yalnızca sırttan hayaletler gördüm, ne uyanık ne uyuyan birtakım adamlar; dünyanın dışında bir yerde yaşıyorlardı, gözlerindeki bakış korkunçtu: Birbirlerinin gözlerini oymuş körler arasına atılmıştım. Dehşete kapılıp kaçtım oradan (dünyanın bazı görüntüleri, Gorgon'la karşılaşmışız gibi bir izlenim uyandırır, ne yazık ki dünya bizi taşa döndürmez), ama şimdilerde aynı yazgıya kaçınılmaz bir biçimde sürüklendiğimi seziyorum. Belki çok ürkütücü değildir; belki de tanrılar bizi yok etmeden önce aklımızı esirgeyecek kadar zekidirler.

Klorali içtikten sonra, artık gecenin kör karanlığında bile uyuyamıyorum. Sersem sersem yatıp bazı saçma hayaletlerin önünden dizi dizi geçişlerini izliyorum ürküntüyle. Biliyorum ki bunu yazdıktan sonra yatağıma yattığımda, beynimde küçük kertenkeleler birbirlerini kovalamaya başlayacak. Ama ben de koşanlardanım; hem avcıyım hem av, hem gözcüyüm hem gözlenen. Klorali şimdi içeceğim.

Uykuyu, sunulduğunda bile kabullenmekten korkuyorum: Öyle kötü düşlere dalıyorum ki bana uyanıklık anlarını özletiyor. Bir keresinde kendimi Piccadilly'deki bir dükkânın tezgâhında yatan bir maske gibi gördüm. Bir sürü insan içeri girip beni yüzlerine taktılar; yansıma, garip beyaz bir şey, aynalarda izledim, sonra gü-lerek beni yine tezgâhın üstüne fırlattılar. Birdenbire silkinip uyan-dım, soluk soluğaydım.

Acaba gündüzleri artık olmadığım sanatçıyı gece düşlerimde mi oluyorum? Böylesine çözüldüğüme göre artık Apollon'un değil de Marsias'ın şarkısını söylüyor, acılarımdan bir kehanet gücü ediniyor olabilir miyim? Düşümde iki kuzu gördüm, sonra da bacakla-

rından biri kesilmiş, kanı çimenlere damlaya damlaya tüklenen bir karaca. Ertesi gün postadan iki çocuğumun fotoğrafı çıktı: Yüzlerinde kendi yüz çizgilerimi seçince gözyaşlarına boğuldum, benim çocukluk yüzümdü sanki –üzüntüden ne yapacağımı şaşırıp sokağa fırladım.

Rue des Beaux Arts'ın karşı kaldırımında genç bir adam topallayarak yürüyordu; bir bacağı kalçadan kesilmişti. Düşlerin gizi, olcıkları bize önceden haber vererek gerçeğe katlanmamıza yardım etmeleri mi, bir çocuğu bir kuzuya, çile dolduran bir genci bir karacaya dönüştürmeleri mi? Öyleyse, en azından mitologyanın oldukça karanlık kaynakları, insan gerçeğine öykünen, onu bir tabut gibi omuzlarında taşıyan bütün o acıklı öyküler, bir açıklık kazanabilir.

Ölümünden bir gece önce karım Constance düşüme girdi, kollarını açmış bana doğru yürüyordu, “Git başımdan! Git!” diye haykırıyordum; ona acıdığım için mi, kızdığım için mi, bilmiyorum.

Bana kalırsa, uyanmaktan duyduğum sızı, ölümlü olduğumu bilmenin sızısı; uykumda sevinçler daha da sevinçli, ürküler daha da ürkünç olduğu için bir gün sona erecekleri bilincinin henüz gelişmediği o tılsımlı ve korkunç çocukluk dünyasına dönüyorum.

Bu ateşli görünülerde baskın öge annem. Onlara koyu bir ışıkla vuruyor; öteki yüzler, Constance'ın yüzü bile onun yüzü oluveriyor; başka eller onun elleri oluveriyor. Zaten nasıl olmasın? Ona benzer yanlarım o kadar çok ki. Ara sıra en iyi özelliklerimi ondan aldığımı düşünüyorum. Ne de olsa, içimde barındırdığım gizemli öze hayat veren oydu: Düşüncelerim o özden, sanatım da o düşüncelerden doğdu. Eskiden onun davranışlarını, tavırlarını taklit ettiğimin farkındaydım; şimdiyse yazarken de onun imgesinin, ormandaki bir hayalet gibi sözcüklerimin arasında belirdiğini görüyorum. Kloral etkisini göstermeye başladı. Birazcık dinlenmeliyim: bildik duygunluğun tadı hep damağımda kalmıştır.

Benim gözümde ideal kadın Salome'ydi: Kara tutkunun gözü de karadır. Salome bir çılgınlık ânında o tutkuyu geri çeviren erkeği yok eder. Yarattığım erkek kahramanlar, yalnızca fantezinin alanına girerler –kadınlarsa sanatın alanına. Her zaman kadın kahramanlarımı yeğlemiştir –gözümü baştan beri korkuttukları için onları çok iyi tanırım. Hayatı bir oyun gibi gördüklerinden ciddi olmayı yalnız onlar başarabiliyor. Kadın olsaydım, kim bilir nerelelere uçardım. Kloral soğuk, kişiyi sersemleten kutup yörelerinin

buz gibi soğuşunu andırıyor. Birazdan uyuyacağım. Yüzüme dev kelebeklerin üşüştüğünü görüyorum. Her yerde dev karaltılar görüyorum –bizlere göre çok, çok iri olan güzel canavarlar.

5 Eylül 1900

Bu metnin ucunu kaçırmamalıyım; geçmişe benim için bugün taşıdığı anlamla yaklaşmalıyım. Paris'ten Londra'ya gelmişim, değil mi? Meteliksizdim, ama mirasyedi kimliğinde kaldıkça yuvasına buyur edilen mirasyedi oğuldum da; başkalarının gözünde bu konumumu korumak için kollarımı sıvamam şarttı. Trinty'den aldığım Altın Madalya'yı rehin verdim, İngiltere'nin kuzeyinde Amerika üstüne bir dizi konuşma yaptım: İçimi hangisi daha çok yaktı bilmiyorum.

Karım Constance'la o yılın sonbaharında Dublin'de tanıştım. Zavallı Constance'ı son görüşüm hapishanede oldu. Cyril ve Vyvyan'ı konuştuk da birbirimizden hiç söz etmedik, aslında konuşulacak bir şey kalmamıştı. Geçmişte ona neler söylemiş, ne yalanlar atmıştım. O mekânda, acıyarak süzdü beni, ama aslında ben ona acıyorum –kendi boş gururum ve zaafımdan ötürü Cehennem'e gitmişim, oysa o hiçbir şey bilmeksizin oraya sürüklenmişti.

Geçen yıl Cenova'da mezarını ziyaret ettim. Kentin dışında küçük bir mezarlıkta, nefis kır çiçeklerinin arasında yatıyor; görüntü bana öylesine dokunaklı geldi ki sürücüyü beklemesini söyledim. Bir ağlama nöbeti bastırmıştı, ağlamanın bir işe yaramayacağı da belliydi. Hayat yalındır; boyuna yalın şeyler olup biter. Kaşıkla ağzına zehir versem onu ancak bu kadar öldürebilirdim. Şimdi adım, mezar taşında bile yok.

Dostlarım sık sık onunla neden evlendiğimi sorarlardı, ben de yalnızca hakkımdaki düşüncelerini keşfetmek için diye yanıtlardım; aslına bakılırsa baştan beri biliyordum. Bana âşıktı, o kadar; bencil olmadığı ölçüde saf olabilen bir aşka karşı koymak güçtür. Kendimi romantik bir kahraman gibi görüyordum (aşktan Werther gibi güç değil Pelleas gibi kurtuluş umuyordum), Constance'la evlenmemin nedeni ürkekliğimdi –tek başıma kaldığımda başıma neler geleceğinden, bir kere boyun eğersen denetimimden çıkabilecek tutkularımdan korktuğum için. Hayatımı kurmanın peşindeydim, Paris'te yokoluşlarını izlediğim kimileri gibi yıkmanın

değil. Constance'la evlenmem bu yolda atılmış bir adımdı. Arkadaşlarıma da söylediğim gibi o bir melekse, ateş saçan kılıcıyla beni yasak zevkler cennetinden koruyan bir melekti.

Annem, evliliğimizi onayladı. Constance güzeldi –kadınlar, hemcinslerinin güzelliği karşısında hemen çözülürler. Çok solgun ve incecikti –annem bedeninin bir oğlaninkini andırdığını söyledi, dediğini anlamazdan geldim. Ayrıca soylu bir ailenin kızıydı. Sanki vatanıma borcumu ödüyordum. Ama annemin öğütlerine hep kulak vermişimdir –en azından kendisine ilişkin olmayan konulardaki keskin sağduyusu, şaşmaz teatral tavrıyla birleşince her dediğini yaptırabiliyordu. İkisi iyi dost oldular, birlikte alışverişe çıkıyor, benim olmadığım geceler (ki sayıları gitgide artıyordu) birlikte oturup çocuklar ya da Madame Blavatsky hakkında konuşuyorlardı. Annem, Constance'ı sonuna kadar destekledi, gam yükü onun bile taşıyamayacağı kadar ağırlaşana kadar.

Constance evliliğe saygı duyuyordu. Yuwayı Penates'in değilse bile en azından bambu bir çay masasının, çiçekli bir halının koruyacağı inancındaydı. Beni de o yönde etkilemeye çabaladı, ama ben baştan beri modern hayatın evcimenliğinden, vals müziğinin çalındığı, duyguların kitaplıklardan ödünç alındığı villa hayatından nefret etmişimdir. O yüzden Tite Sokağı'nda satın aldığımız küçük evin döşenişinde geleneksel kalıpları enikonu kırdık: Şimdilerde anımsamak güç, ama o dönemde, yani seksenlerin başında, ne üstünde dergi durmayan maun sehpa olabiliirdi, ne altında maun sehpa olmayan dergileriniz. Godwin'in yardımıyla Chelsea'deki odaları güzelce döşedik; tamamlanması altı ay sürdü, alacaklılarım tarafından yağma edilmesiye iç kanırtıcı bir ikindi de olup bitti.

Tite Sokağı fecidir, orası öyle. Londra'nın bütün sokaklar gibi. Dostlarım, oraya yerleşmekle taşralılaştığımı ileri sürdüler, ben de onlara demiryollarına benzediğimi söyledim –Londra içi ve taşra hattı. O evin odaları tek tek gözlerimin önünde hâlâ: Hermes Praxiteles'in heykelinin durduğu çalışma odam, Carlyle'in inanılmaz güzellikteki düşsel otobiyografisi *Sartor Resartus*'unu* yazdığı yazı masam, Whistler'ın tavanında bütün ustalığını gösterdiği yemek odası, Constance'la evliliğimizin ilk günlerinde baş başa,

* "Söküğü Dikilmiş Terzi". (ç.n.)

sessiz bir dostluk duygusuyla zaman geçirdiğimiz oturma odası. Orada bir piyano vardı ve Constance ara sıra halk şarkıları çalardı bana: Onları benim sesimden dinlemek çok hoşuna giderdi, çünkü o sıralarda bile en ucuz duyarlığa bir duygu zenginliği katabiliyordum.

Evliliğimden sonra dostlarımın bazıları semtime uğramadılar. Frank Miles kendisine ihanet ettiğimi düşünecek kadar saçmaladı. Ötekiler, Constance'ı anlayamadılar, suskunluğunu aptallığına yordular. Gerçi onların yanında ağzını pek açmıyordu ama onlar gittikten sonra haklarında ettiği sözler hiç de aptalca değildi. Dostlarım hakkında en sivri yorumlar, Old Bailey'deki yargıçlardan değil ondan geldi. Zeki değildi ama hoştu. Gelişmiş bir kadın sayılmazdı –ne de olsa hocası Ibsen değildi, kocası Wilde'dı. Her alanda onun yol göstericisiydim; şiire yatkın bir yapısı vardı, ne ki hâlâ o yapıyı besleyecek şiiri arıyordu. Onun ellerine nefis ciltler tutuşturdum; Grosvenor Galerisi'ne bakınmak için değil bakılmak için gidiyorduk; çünkü ben baştan beri kendimi modern sanatın canlı bir örneği olarak görürüm; Regent Sokağı'na uğradığımızda onun için tasarladığım giysilerinin kumaşlarını da seçerdim. Şimdiye olağanüstü yumuşak başlı yapısını düşündükçe içim eziliyor –o yapıyı önce sertleştirdim, sonra da kırdım.

Ama evliliğimizin ilk yıllarında Costance'ın içi rahattı; kendi kendine şarkılar mırıldanıyor, çoğu zaman öylesine mutlu görünüyordu ki yanına yaklaşımdan çekiniyordum. Bir tek, gergin olduğunda saçlarını sol eliyle okşama âdeti vardı; ara sıra öyle beklenmedik anlarda suskunluğa kapanıyordu ki nedenini bir türlü anlayamıyordum. Benden gizlediği başka bir hayatı olduğundan kuşkulanıyordum –oysa o hayat saçma sapan günlük ayrıntılarıyla, küçük sevinçleriyle sürdürmeye alıştığı tek hayattı tabii ki. Çocukluk arkadaşlarından biriyle çay içmekten döndüğünde, yüzü sevinçle ışıldardı.

“Kimle buluştun canım?” diye sorardım.

“Önemli biriyle değil Oscar, sen tanımazsın.”

Yine de bana nereye gittiğini, nelerin konuşulduğunu ince ince anlatmaktan kendini alamazdı. Dediklerini hep ilgiyle dinlerdim, belki de kendisiyle içten içe alay ettiğimden işkilleniyordu; çünkü sık sık kekeliyor, suskunlaşıyordu. Şimdi onu ufak tefek ev işlerini yaparken nasıl hayranlıkla izlediğim aklıma geliyor –benim

bakışlarımı üstünde duyunca elinin ayağının nasıl dolaştığı. Bir yabancıdan söz eder gibiyim, değil mi? Belki de Constance'ı doğru dürüst tanımadım hiç.

Ama ilk yıllarımızda mutlu olduğumuzdan hiç kuşkusuz yok. Yalnız çocuklarımız doğduktan sonra biraz uzaklaştık. Onun, ilk oğlumuz doğmadan önceki gebe görüntüsü nedense beni itiyordu: Dinsel sanat dışında hiçbir alanda bir çekiciliği, sevimliliği yok bu görüntünün. Gözlerimi ondan kaçırıp ıvır zıvır şeylerle uğraşıyordum. Cyril doğduğunda, Constance'ın eski çocuksuluğu azaldı. Keşke tanıştığımızdaki gibi kalabilseydi, diyordum içimden; yazık ki ne onun olgunlaşma sürecini engelleyebilirdim artık, ne de kendiminkini hızlandırabilirdim. Çünkü o sıralar benden asla vermeyeceğim bir aşk bekliyordu; bu arada yine benden, duygularını açığa vurmanın yollarını öğrenmişti, uzaklaşmayı seçti. Böylelikle zamanında ona duyduğum saf, sevinç dolu aşkı çocuklarıma yönelttim.

Geçmişin yıkıntılarından yalnızca en küçük, en önemsiz şeyleri kurtarabilmem garip: Anımsadığım kadarıyla Cyril'e küçücük bir süt arabası armağan etmiştim de, arabanın minik atlarından birini kırduğunda bütün ikindiye onu yapıştırmakla geçirmiştim. Sırtıma çıktığında hedefimizin hep yıldızlar olduğunu söylerdim. Her nedense Vyvyan, kucağıma her alışımında ağlardı, ben de şeker vererek onu yatıştırırdım.

Onların bir yerlerde yaşadığını, benimse onları bir daha asla göremeyeceğimi bilmek: Bu acıyı anlatamam. Onlar için, sonsuza kadar gözyaşı döken Niobe'den daha uzun ağlayabilir, Demeter'den daha kara bir yas tutabilirim: Onların çocuklarını tanrılar ellerinden almıştı. Bense çocuklarımı kendi yaptıklarıyla uzaklaştırdım kendimden.

Artık sokaklarda başka çocuklara bakmak bile güç geliyor. Onların arabalarla otobüslerin altında kalmalarından korkuyorum garip bir biçimde. Bir baba çocuğunu kaldırıp omzuna oturtsa, bunu yapmamasını rica etmekten kendimi güçlkle alıkoyuyorum. Neden böyle oldum, bilmiyorum: Acı pişmanlıkların ne gibi kalıplar alacağını kavrayamıyorum bazen.

Evliliğin bence bir tür sera olduğunu galiba yazmıştım. Constance beni hiç mi hiç anlamadı; zaten onunla bu yüzden evlenmiştim kuşkusuz, gelgelelim bunalımlarla sürtüşmeler, umutsuzluğun

yolunu açabiliyor, umutsuzluk da garip günahlar yeşertiyor. Tite Sokağı'na gittikçe daha az uğruyordum, sonunda yalan söylemek şart oldu –yalnız, günahlarımdan söz etmeye şu anda hazır değilim. Pater'in deyişiyle “o harika savsaklama yönetimi”ni kullanacağım.

O günlerde evlilik iki tarafa da doyum getirmiyordu. Sonlara doğru, bir ara Constance ile ben, *Modern Love*'dan* fırlamış kahramanlarımız gibime gelmeye başladı. Elbette Meredith bulup buluşturana kadar hiç kimsenin evlilik uyumsuzluğu diye bir şey yaşadığına inanacak değilim, yine de şiire indirgenmek epey gülünç ve çarpıktı. Annem bile durumdan aşırı biçimde etkileniyordu; bana Constance'ın nasıl gitgide daha hüzünlü, daha yalnız olduğunu yazıyordu mektuplarında; ben de büyük bir suçluluk duyarak Ovidius'un sözcükleriyle “yuvayı aydınlatan” aşk ateşini körüklemeye çalışıyordum. Ara sıra yine mutlu günler geçiriyorduk, ne var ki sudan kavgalar ve benim özel hayatımın düşürmeye başladığı gölgeler o mutluluğu kararttı. Drury Lane melodramlarından biri kadar basmakalıptı yaşadığımız ama çok yorucuydu, müthiş yorucuydu.

Tite Sokağı'nda Constance'la birlikte çaldığımız şarkılardan birini anımsadım birden:

*Ne gözyaşına boyun eğ, ne somurtukluğa
Kendi küreklerine asıl kendi sandalında*

Ne kadar müstehcen, değil mi?

7 Eylül 1900

Evliliğimin ilk yıllarında, en büyük korkum, parasızlıktı. Gerçi Constance'ın küçük bir geliri vardı ama evin gündelik harcamalarını ancak karşılıyordu; para, dostluğu andırır –elinizin altındaysa üstünde fazla düşünmezsiniz, değilse, başka bir şey düşünemezsiniz. Paraca çok sıkıştığım bir dönemde gazete yazarlığını seçtim, bu kararı vermemde başka bir neden göremiyorum doğrusu. *Pall Mall Gazette*'e ve benzeri gazetelere eleştiriler yazdım: Hep çarçabuk, söyleyecek şeyi olmayan bir sanatçının çalakalem hızıyla

* “Modern Aşk” (ç.n.)

yazmışımdır; tabii ki kendi eleştirilerimi ciddiye almadım, ancak galiba başkaları alıyordu. Yeni çıkan bir romanın ya da bir şiir kitabının neden ciddi bir çekişme konusu olduğunu hiç anlayamadım. Ben onlarda mizah malzemesi buluyordum yalnızca. Modern İngiliz yazını büyük bir önem taşıyor bence: Kötüler baş tacı ediliyor, iyilerse asla değerlendirilmiyor. Hepsi bu. Ama bu konuları kamuoyu önünde tartışmanıza değmez; ne de olsa bir budalayı kendi budalalığı dışında her şeye inandırabilirsiniz.

Hayat çok karmaşık gerçekten. Medusa gibi ölümü özleyenlere sonsuz hayat bağışlanır da, Endymion gibi yaşama özlemiyle tutuşanlar bitimsiz bir uykuda dondurulurlar. Benim durumumun da bir farkı yoktu: Ölümsüz yapıtlar vermek isterken *Woman's World* dergisinin yayın yöneticiliğini üstlenmem önerildi. Karım işi almamda diretirken, dostlarım gülüp geçiyorlardı. Böylece, her yandan kısıtılınca Londra'yı afallatan bir özveri gösterdim, yayının yöneticisi oldum.

Doğrusu, toplumda sallantıya düşmüş konumumu böylelikle yeniden kazandım. Estelik dönemindeki harika çocuk değildim artık, ayrıca çağdaşlarımı şaşırtacak yapıtımı da daha yazmamıştım. Yeni mesleğim bir kere daha sivrilme olanağı tanıdı bana. Toplumda sözü geçen hanımlara, ahlak değerlerinin kumaşları nasıl etkilediği ya da kumaşın ahlak değerlerini nasıl etkilediği konusunda makaleler ısmarlıyordum, hangisiydi tam anımsayamıyorum. Rider Haggard'dan ve Lippincott's'tan sonra da hayatın sürdüğünü, kadınların uygarlığın gerçekten vazgeçilmez alanlarında (giyim kuşam, yemek mobilya gibi) erkeklerden çok daha ilginç şeyler yazabildiklerini açıkça kanıtladım.

Öte yandan günlük yaşamın işkencesini de dergiye girince tanıdım. Erkenden uyanıp şafağın Marie Corelli tarafından ölümsüzleştirilmiş pembe parmaklarını öperdim, sıkı bir kahvaltı ederken çocuklarla günün olaylarını konuşur, sonra da bir kral tavrıyla King's Road'a yürürdüm –dar ve basık, Oxford'suz bir Oxford Sokağı'dır orası, yine de şaşmaz bir biçimde Sloane Meydanı'na açılır, yani metronun rengârenk dünyasına. Sloane Meydanı'ndan Charing Kavşağı'na kadarki yolculuk her defasında beni büyülerdi: Hayatımda orta sınıflara bu kadar yakın olmamıştım, onları dikkatle inceliyor, bir yaşam belirtisi arıyordum. Heyhat, boşunaydı!

Ofis hayatı garip ve ilginçti: Hemen hepsi çılgın halalarla tey-

zeler ve hiçbir i mla bilmeyen ye ğ enlerden olu ŝ an geni ŝ bir ailenin ü yesiydim sanki. Ya zı i ŝ leri y ö neticisi s ıfatıyla ba zı konularla ö b ü r çalı ŝ anlar kadar ilgilenmem gerekiyordu (kendi hallerinde ö l ü me terk edilmeleri ç ok daha yerinde olacak metinlerin dü zeltilerini gözden geçirmek gibi) ve görevimin a ğ ırlı ğ ı altında yıpranıyordum. Her g ü n, tıpatıp aynı olaylarla geçiyordu.

Sekreter, ben daha kapıdan girer girmez, “Bay Wilde geldiler demek” diye ilan ederdi; oysa ç o ğ u zaman bu adamca ğ ızla odada ba ŝ ba ŝ a otururduk.

“Haklısınız, Bay Cardew, geldim.”

“Bug ü n hava biraz daha yumu ŝ ak galiba, Bay Wilde.”

“Evet, bana da ö yle geldi, Bay Cardew.”

“Sa ğ lınız iyi, de ğ il mi Bay Wilde?”

“Ç ok iyi, Bay Cardew. Karım ve ç ocuklarım da iyiler.”

“Ç ok sevindim.”

“Postadan ö nemli bir ŝ eyler ç ıktı mı Bay Cardew?”

Bana hemen bir s ü r ü mektup uzatırdı. Mektupları onun masa-sının ba ŝ ında dikilerek a ç ardım –sanırım bu huyumdan hi ç ho ŝ lanmıyordu, ne var ki ben kapalı zarf g ö rmeye dayanamam. Hemen ü st ü ne atılıp a ç masam olmaz.

“Bunlarda ö nemli bir ŝ ey yok anla ŝ ılan, Bay Cardew.”

“Her zamanki gibi mi yanıtlayaca ğ ım?”

“Bakın bu ç ok iyi bir fikir Bay Cardew.” Cardew ŝ imdi nerelerdedir acaba?

Hayatım ç ok sıkıcıydı, yine de bir i ŝ yerinin varlı ğ ı g ü nlerime eskiden olmayan bir ç ekid ü zen getiriyordu. Evlili ğ imin ilk ü ç y ı l ı nda ciddi bir i ŝ yapmamı ŝ , yalnız peri masalları yazmı ŝ tım –onlarda yalnızca ç ocuklarımdan esinlendim. Melodramın anayurdu ç ocuk odasıdır ya, ben de Vyvyan’la Cyril’e İ rlanda perilerinin se-r ü venlerini anlatırdım. Moytura’daki evimizin yakınındaki vadide oturan ihtiya r kadını s ö zgelimi. Yedi y ı l boyunca perilerin yan ı nda kalmı ŝ tı. Eve d ö nd ü ğ ü nde ayak parmakları yoktu: K ü ç ü men yaratıkların izini s ü rerken a ŝ ındırmı ŝ tı ayaklarını; pabuççu cin Leprikon’un perilerin pabuçlarını her ç ılgın dans ŝ enli ğ inden sonra nasıl onardı ğ ını anlatırken, yata ğ ında oturan Cyril, beni gözleri falta ŝ ı gibi a ç ık dinlerdi.

Bazen kendi ö ykülerimi anlatırdım onlara. Ö yküler, bir g ü n ö lece ğ i kesin olsa da ö l ü me baskın ç ıkan a ŝ k ü st ü neydi, ama kur-

gum öylesine titizdi ki içlerinde hüzünden iz yoktu, yalnızca ateşli bir sevinç vardı. Gerçi acı vardı da, acıyı kimsenin gözüne çarpmayacak bir yere yerleştiriyordum. Oğlanlar onu anlayamayacak kadar gençtiler tabii –galiba ben de.

Bir yıl sonu Wiliam Yeats, Noel'i birlikte kutlamak üzere bize geldi; söğüt dalını andıran o acemi delikanlının yüzü perili şeylerden söz ederken büyük bir değişime uğruyordu. Korku perisi Gorta ile su perisi Sheerie'nin, ineklerin taze sağılmış sütünü içen küçük yaratıkların, gökten inip başlarına güller ve leylaklar takan uzun boylu, bembeyaz kollu kadınların öyküleriyle onları büyüledi. Sonra da ayağa kalkıp periler gibi ağır, düşsel adımlarla yürüyerek Cyril'i neşeye boğdu.

Bu arada coşkunun doruğuna tırmanmıştı. Constance ile çocuklar odadan çıkınca, bana büyük bir heyecanla Büyük Giz'den söz etti: İrlandalıların gizlere ilgi duymaları, çok uzun bir süre katı gerçeklerle iç içe yaşamaya zorlanmalarından ileri geliyormuş. Eliphas Levi'nin yapıtında buna benzer şeyler okumuştum, ama William'ı kırmak istemiyordum. Güneş, Koç burcuna girip de Aslan'a geçmeden önce Ölümsüz Güçlerin Şarkısı'yla gümbürdeyen bir an gelip çatar bu görüşe göre (Yeats'in uzanıp koluma dokunduğunu anımsıyorum) ve o şarkıya kulak verenler, Ölümsüz Güçler'in ta kendisi olurlar. O şarkıyı bana söyleyeceklerini sanmıyorum. Şimdi ara vermeliyim; sigara başımı iyice döndürdü.

9 Eylül 1900

İşte size bir öykü daha. Bir zamanlar, gencecik bir prens vardı, ilerde koskocaman ülkesinin kralı olacağından saraydakiler, onun saraydan çıkmasına izin vermezlerdi. Başmabeyincisi, "Dışarıda sizin ilginizi çekecek hiçbir şey yok prensim," derdi, "yalnızca uyuruklarınız var." Başmabeyinciyle her konuda mutabık olan özel öğretmen, delikanlıya hiçbir uzmanın, yolculuğu dünyayı görmenin bir yolu saymadığını söylerdi.

Bu öğretmenin eğitim konusunda da çok ileri görüşleri vardı; genç prensin sarayın en yüksek kulesinin ta tepesindeki odasında güzel ya da uyumlu olmayan hiçbir şeye rastlanmazdı. Zemin somaki mermerdendi, yıldız ısıltısı saçana kadar parlatılırdı; üstüne Tataristan'dan gelme halılarla, Hint Denizi'nin suskun diplerinden

derlenmiş incilerle işli kilimler seriliydi. Garip oymalarla süslü sütunlar, Mısır mezarlarında görülen yeşil taştan yapılma nesneler, bu etkiyi bütünlerdi. Evet, genç prensin odasında ayrıca dünyanın en güzel parçaları da vardı –Apollon’un ışık değişince kıpırdıyormuş gibi görünecek kadar ince yontulmuş bir heykeli, Endymion’un gerçek öyküsünü canlandıran eşsiz ipekten bir goblen örtü; aslında Endymion, tılsımın etkisiyle değil yaşlanmaktan korktuğu için uykuya dalmıştı. Duvarlara asılı Venedik resimleri, ince renk ayrımcıkları ve gölgeleriyle savaşın barut dumanlarını bir sise, çarpışan orduları bir düşün karaltılarına dönüştürüyordu; bir tekboynuzludan alınma fildişinden yapılmış küçük kitaplıkta nefis sonelerin ilk basımları duruyordu, öylesine incelikli bir kurgu ve arı bir dille yazılmışlardı ki onları her okuyan kendini bir âşık sanıyordu.

Genç prens bütün bu zarif parçaları hayranlıkla inceliyordu: Endymion goblenini saatlerce seyreder, uykusunda daha da kutsallaşan güzelliğin gizemine şaşır kalır, Apollon’un parmağına, sevgilisinin dudaklarına değen bir kör gibi usulca dokunurdu; bazen aşk şiirlerini okur, şairlerin kutsal soluğunu yüzünde duyardı.

Yine de bu harika nesnelerle dolu odanın harikallığı, aslında genç prensin krallığını ta tepeden seyredebildiği pencerenin yarattığı etkiden kaynaklanıyordu: Camı, renkleri yıllar yılı birbirine işlemiş paha biçilmez sarılı kırmızılı yeşilli taşlardan örülmüştü. Öyle ki dışarı bakanlar her şeyi gün ışığında gördüğünden daha parlak görüyorlardı, ayrıca mücevherlerin oynak ışıltısı birleşince mevsim değişimlerini silen gizemli bir ışık kaplıyordu ortalığı; o odada ne kırağının donuk parıltısı vardı, ne çiğ gün ışığının yakıcılığı. Gündüz, sessiz adımlarla geceyi izliyordu, gölgelerse şeftalinin ezilmiş yerlerini andırıyordu. “Prens hazretlerinin dünyadan etkilenmesine izin veremeyiz” diyordu öğretmen. “Mevsimlerin değiştiği kulağına gitseydi, yetkesine güveni kalmazdı.” Başmabeyinci de her zamanki gibi ona katılıyordu.

Bir gün kral olacak çocuk, zamanını saatlerce bu harika pencereden bakarak geçiriyordu. Sarayın leylek çığırtıları ve çiçeklerin şarkılarıyla dolu süs bahçelerini, onların ötesinde de buyruğundaki ülkenin yeşim renkli tarlalarını görebiliyordu. Bahar ardındaki yazdan kaçıyor, güz, önündeki kışa boyun eğiyordu, ama onun odasında çıt çıkmıyordu; ışık öylesine dinlendirici ve duruydu ki genç prens sık sık tatlı bir uykuya dalıyordu.

Sonra günün birinde (o gün on üç yaşına basıyordu) garip bir düş gördü. Düşünde, maskeli bir kılavuz onu odasından çıkartıp büyük bir kentin sokaklarına götürdü; prens, yapayalnız bir oğlanın bir duvara “Ben...” yazdığı pis bir arka sokakta tek başına buldu kendini. Paçavralara sarınmış çocuklar, ısınmak için birbirlerine sokulmuşlardı. Dilenen bir ihtiyar, yoldan geçenlerce tersleniyordu. Genç bir kadın avaz avaz yardım istiyor, kimse yardımına koşmuyordu. “İşte Yoksulluk ve Keder budur” dedi prensin kılavuzu. “Onları öğren.”

Genç prens uyandığında korku içindeydi, gördüklerinden hiçbir şey çıkaramamıştı. Başmabeyinciyle öğretmenini çağırttı, onlara sorularını sıraladı. “Düşümde gördüğüm Yoksulluk ve Keder nasıl şeylerdir aslında?” diye sorarak onlardan bilgi istedi. O güzelim odada bunları öğrenebilmesi akıllarının ucundan geçmediğinden, şaşıp kaldılar. “Bunlar kaba saba sözlerdir prens hazretleri,” dedi başmabeyinci, “avam tabaka uydurmuştur bunları. Seçkin tabakaca bilinmezler bile.” Öğretmen de, “Bunlar, sıradan sözcüklerdir,” dedi, “ama her nedense en büyük düşünürler ve sanatçılar bunların geçersizliğini kanıtlamaya çabalamıştır.” Genç prens, çok tedirgin olmasına karşın onların yanıtlarını kabul etti, pencerenin başındaki mor sedirine döndü; bahçesindeki yemişlerin olgunlaşmasını, tatlarına bile bakılmadan dallarından dökülüşünü gözledi, çiçeklerin koku saçışlarını, akşamları yüzlerini gizleyişlerini gördü.

Sonra yine bir düşe daldı. Düşü şöyleydi: Kılavuzu onu saraydan çıkartıp büyük bir kentin sokaklarına götürüyordu. Kendini pis bir arka sokakta buldu, ama bu kez akşam çökmüştü, çiğ ışıklar, garip gölgeler yayıyordu. Delikanlılar itişiyor, avaz avaz bağıırıyorlardı; genç kızlar, iskambiller ve çakıl taşlarıyla onun bilmediği oyunlar oynuyorlardı. Taş zeminde, birtakım erkeklerle kadınlar, ilkel çalgılar eşliğinde dans ediyorlardı; bir kısmı da karanlık köşelerde fısıldaşıyordu. Derken kahkahalar yükseldi, yere şarap saçıldı. “Bu da Tutku ve Sevinç” dedi kılavuzu. “Onları öğren.”

Genç prens uyandığında büyük bir korkuya kapıldı. Başmabeyincisi ile öğretmenini huzuruna çağırttı. “Tutku ve Sevinç nedir?” diye sordu onlara. “Çünkü onlara benzer bazı şeyler görünce rahatım kaçtı.” Saraylılar yine şaşırdılar. “Bunlar, ağza alınmayacak sözcüklerdir prens hazretleri,” dedi öğretmen, “kibar tabakaların konuşmalarında yıllardır kullanılmıyorlar.” Başmabeyinci, “Sosye-

tede bilinmez bunlar,” diye ekledi, “ben altmış yıldır o topluluğun üyesiyim, bir kere bile duymadım.”

Gelgelelim genç prensin tedirginliği geçmemiştir. Yine penceresinin başına oturup pencerenin yalnızca onun için kurduğu, değişmez, biricik dünyaya baktı. O anda da, daha önce hiç görmediği bir şey gördü: Uzaktaki bakır çalığı çayırıların birinden atlara binmiş hokkabazlarla dansçılar geçiyordu, pencerenin benzersiz ışığında onun düşlerindeki imgelerden daha duru görünüyorlardı. O gece kentte gösterileri vardı; prens bunu elbette bilmiyordu. Yine de kulağına gelen bağırışlarla kahkahalar ona düşlerini anımsattı. Genç prens onlara el salladı, seslendi ama aralarında kavgaya tutuştukları için sesini duymadılar. O zaman genç prens onların dikkatlerini çekebilmek amacıyla bütün güzelliklerin kırılğanlığını taşıyan penceresini yumruklamaya başladı. Ne yazık ki o arada sirk topluluğu ufukta gözden yitmişti.

Genç prens yasa boğuldu. Odasındaki güzelim resimler ona artık güzel gelmiyordu. Endymion cansız, Apollon'un usta işi heykeliyse insan elinden çıkma bir nesneydi. Kitaplardan da hoşlanmıyordu, değil mi ki içlerinde Tutku ya da Sevinç, Acı ve Keder sözcükleri yoktu. Odasının özentili döşemesi içini daraltıyordu; üstüne çöken ağırlıktan gözüne uyku girmiyordu. Her sabah penceresinde, sirktekilerin yolunu gözlüyordu, dönmeyeceklerini anladığında her geçen gün daha da sararıp solmaya, huysuzlanmaya başladı.

Buyruğundakiler kaygılandılar. “Bence ona imzalaması için verdiği faturalarla fermanlar sonucu bu gerginliğe kapıldı” dedi öğretmen, başmabeyinciye. “Ben de senin ona vermekte direttığın matematik derslerine bağlıyorum gerginliğini,” dedi başmabeyinci, “ona ağır geldi.” Tabii ki genç prens bunları duymadı, çünkü maiyetindekiler önce o konuşmadan huzurunda ağızlarını açmazlardı. Zaten prensin söyleyecek sözü kalmamıştı artık.

Gün geçtikçe kötüledi; derken yedinci gün, kentteki şenliğin bitiminde, sirkçiler yurtlarına dönerken bakır rengi tarlalardan bir daha geçtiler. Prens onları gördü, duyduğu büyük sevinci gemleyemedi. Ellerini sallayıp, “Durun lütfen” diye bağırdı, “durun lütfen, o ışıltılı koşumlarınız, rengârenk giysilerinizle gelin yanıma!” Ama onlar, sesini duyamadıklarından atlarını öteye sürdüler. Prens umutsuzluk içinde Apollon heykelini kapıp değerli taşlardan yapıp-

ma penceresinden fırlattı. “Beni bekleyin!” diye haykırdı. “Şimdi geliyorum!” Oysa onlar çoktan uzaklaşmışlardı, içlerinden bir teki bile dönüp Sans Souci* denen saraya bakmadı.

İşte o zaman prens, düşlerinde çektiği üzüntüleri, kılavuzun gösterdiği acı örnekleri kat kat aşan bir kedere ve acıya kapıldı. Mücevherli penceresinden sivri, ucu kırık bir parça kopardı, görkemli kaftanının altındaki göğsünü yokladı ve elması yüreğine sapladı.

Sirkçiler uzaktan belli belirsiz bir ses duyular. “Bu da ne?” diye sordu bir palyaço yanındaki atta giden cüceye. “Ya bir cam kırıldı ya da bir dalga kumsalda çatladı” dedi cüce. “Amma da attın ha!” diye güldü soytarı, sonra hepsi atlarını öteye sürdüler.

10 Eylül 1900

Hapishaneye düşmeden önceki birkaç yıl boyunca, sonradan beni karalayıp oraya yollayan Sosyete’nin simgesi olmuştum. Oxford yıllarımdan başlayarak her yerde kabul görmüştüm, fakat yalnızca bir süs olarak. Ancak *Woman’s World*’den ayrılıp parlak kitaplarımla ve oyunlarımla eserlerimi sıralamaya başlayınca, İngiltere’ye söz geçiren kişilerin gönüllerinde yatan müsamerenin başkişisi katına yükseldim. Zira bakar-sağırlara göre, oyunlarımla yalnızca sosyal bir etkinlikti. Önceki yıllarda yazar olarak amaçladığım, sanatı hayata sokmaktı; tiyatrodaki ikisinin kusursuz bileşimini gördüm. Keşke seyirci kitlesini de kusursuzlaştırıyordum diyorum şimdi, başıma gelenlerden sonra.

Oyunlarımla Independent ya da New Centruy gibi belli başlı tiyatrolarda hiç sahnelenmedi (o kadarı bana göre fazlaydı zaten); ben, en az Savoy Oteli kadar, West End’ini de simgesiydim. Oyunlarımla zengin bir geçim kapısı açtığını –incelikle görmezden gelsem de– biliyordum tabii ve içlerinde başarıya ulaşanı ânında gözden çıkarıyordum; bir tanesi bile başarısızlığa uğrasaydı, onu bağrıma basar, sanatımın gerçek sesi ilan ederdim.

Oyunlarımla açılış geceleri de yapımları kadar titizce hazırlanırdı: King Sokağı’ndaki küçük tiyatrodaki genç erkekler yeşil karanfiller takarlardı, lanetli hayatın simgesi o tatlı ağı çiçeğini; kadınlar, kokusu bütün Londra’yı tutan leylaklar ilâştirirlerdi göğüslerine. Prens ve onunla birlikte bütün gözde ünlüler gelirdi. Bu havanın dışında kalan yalnızca eleştirmenlerdi.

* Fr. Tasasız. (ç.n.)

Savurgandım evet: Parayı boşa harcamanın tek yolunun biriktirmek olduğunu söyledim hep, ama İflas Masası'nın önüne mahkûm üniformasıyla çıkınca savurganlığımın gerçek bedelini hesaplamak zorunda kaldım –az buz değildi. Bir İngilizden çok bir Kelt gibi giyiniyordum. Yakamdaki çiçek bana bir servete patlıyordu ve bütün pahalı nesneler gibi ömrü kısıydı; her gün, yeni bir aksesuar alma alışkanlığı edindim –kendi kutsal kalıntılarımı derleyen bir azizdim sanki. Ne de olsa giyim, modern uygarlığın en kusursuz temsilcisidir; ben de pelerinini kuşanmış Faust gibi kumaşla arşınıyordum hayatı.

Yine bir Kelt gibi, o sırada gireceğim altın şatolar kuruyordum. Tek atlı bir araba ve bir arabacı tuttum; ben evlilik hayatından kaçma telaşıyla restoranlarda, otellerde, özel dairelerde yaşarken emrimdeydiler. Café Royal'de olmadık konular açar, Willis'te olmadık kişilerle akşam yemeği yerdim. Burnum bir karış havadaydı ve dünya bundan hoşlanıyordu. İngilizlerin hayran oldukları bir şey varsa, o da başarıdır. Ben de hem sahnede hem günlük gazetelerde öykünülecek bir malzeme oldum. O parlak yıllarda Pico della Mirandola'nın göz kamaştırıcılığı vardı bende, onun gibi sümbüller çağında yaşadığımı düşünüyordum.

Prensler ve düşeslerle eşitmişiz gibi konuşuyordum. Yazlık evlerine gidiyor, Londra'da onlarla akşam yemeği yiyordum. Bir Cumartesi Halk Konseri'nin soylu temsilcisiydim gözlerinde ve galiba modern deyişle “ekmeğimi hoşbeşten çıkarıyordum.” Beni özel salonlarına kabul etmelerinin nedeni, olanaksız düşlerini capcanlı kılmanmdı. Akşam yemeklerinde ve resmî davetlerde, salonlarda ve kafelerde, hayata söz geçirenler üşüşüyordu çevreme: Onlara övgüler düzmüyordum ama onları anlıyordum, ne de olsa ben de dış görünüşün önemine inananlardandım. Fazla süslü püslü giyinenleri zekâmla, yeterince eğitim görmemişleri taşlamalarımla etkiliyordum. Fantezilerini konuşmamın ışığına tuttuğumda pırıl pırıl görünüyorlardı. Tek nedeni, oldukça saydam olmalarıydı. Ama İngilizler bunu ancak hakkımda ahlaksızlık suçuyla dava açıldığında anladılar, sonra da kendi kendilerine ihanet edenlere özgü o hırsyla yakama yapıştılar.

Konuşmamda hiçbir pürüz yoktu –konuşmayı en önemli şeylerin söylenmeden geçirildiği bir sanat haline getirmiştım ama beni dinleyenleri düş kırıklığına uğratmıyordum, kişiliğimin en

büyük zaafı buydu. Övülmekten hoşlanıyordum, gizlemiyorum. Sevilmeyi seviyordum. Ayrıca asıl hatam, garip günahlar işlemem ya da bana yakışmayan kişilerle dostluk kurmam değil, güvenilirliğini yüzde yüz bilsem de ün ve başarıya kapılmamdı. Böylelikle ikiyüzlülükten, bütün dünyanın benimsediği bir felsefe yarattım. İkiyüzlülüğü, bireysel zenginliğin göstergesi ilan ettim.

Yine de bugün ısı ısı mücevherler takan, papağanlar gibi rengârenk giysilere bürünen tanışlarımı özlediğimi söyleyemem. Şu anda çok koyu bir yalnızlık çekmemin nedeni, o dönemdeki gerçek dostlarımın yanımda olmamaları. Zenginlerle güçlülerin yanında hiçbir zaman rahat etmemişimdir —onlara gösteri yapma çabam beni zaman zaman yıpratmış, hatta canımdan bezdirmiştir. Ama kimi yazarlarla da aynı duyguyu yaşadım. Onların yanında kendimi kapıp koyvermeyecek kadar ilerilerindeydim. Yalnızca beni olduğum gibi kabul edenlerleyleken karnaval maskemi çıkarıp konuşmanın paylaşılan tatlı akışına kapılıyordum.

Londra'da en candan dostum Ada Laverson'dı. Bana bıraktığı içinden çıkılmaz notlar yüzünden ona "Sfenks" adını takmıştım. Gloucester Road'daki evine geç saatlerde sık sık uğrardım. Ada, yararlı bir şey yaparken, sözgelimi yüksek sesle Almanca okurken yakalanmak isterdi. Ben de her seferinde bu numarasını görmezden gelirdim.

"Sfenksçiğim, galiba dinleniyordun. İyi ki seni evde bulabildim."

"Gece yarısından sonra pek dışarı çıkmam, Oscar."

"Akıllılık ediyorsun, Sfenks. Sen yalnızca koyu bir güneş ışığında ortalıkta görünmelisin ki erkekler güzelliğin karşısında şaşakalsınlar."

"Korkarım, şaşacakları tek şey güzelliğimin nereye gittiği olacak. Bir içki iç Oscar, lütfen."

"Kocan nerede? Onu sakladın mı yoksa?"

"Ernest uyuyor."

"Uyuyor mu dedin? Gece yarısından sonra da mı? Onu bu kadar şımartmanı beklemezdim doğrusu, Sfenks."

"Bu akşam herhalde çok sıkıcı birileriyleydin, Oscar. Saçmalıyorsun."

"Yemekte Lord Stanhope'laydım. Şişirilmiş bir çiftçiden farkı yok. Yemekten önce Tennyson'ı tartışalım diye tutturdu."

"Sen Tennyson'a bayılırsın, Oscar, biliyorsun, bense onu edebiyatın Sidney Calvin'i olarak görürüm hep."

“Sidney Calvin hakkında saygısız laflar etme. Bu tavrın, yaşından olgun gibi görünmene yol açıyor.”

“Ben hep sanılandan fazlasıyumdır. Constance, onunla bu ikinci alışverişe çıktığımızı söyledi mi sana?”

“Benim bütçem senin zevkinle birleşince kim bilir ne mucizeler yaratmıştır.”

“Oldukça dalgın görünüyordu. Kabartılmış ipek almaması için onu iki kere uyarmak zorunda kaldım.”

“Evet ben de kabartılmış ipek konusunda kulağını epey bük-tüm. Dalgındı dedin, nesi vardı?”

“Bal gibi biliyorsun. Senin yüzünü kırk yılda bir gördüğünü söylüyor. Üstelik Arthur’u senin odandan üç boş şampanya şişesini alıp çöpe atarken yakalamış.”

“Boş şişeler başka neye yararmış yani?”

“Annen, kendisini yoklamamandan yakınıyormuş. Seninle bu konuları konuştuğum için üzülüyorum, Oscar, ama bunları ben-den başka yüzüne söyleyecek dostun yok.”

“Biliyorum sevgili Sfenks, duyduklarına üzülmedim sanma. Galiba demin boş bulunduğun bir anda bana vereceğini söylediğin içki acaba nerede kaldı? Gidip kendim alsam mı?”

“Ağır ol, Oscar. Hizmetçiler aşağıda.”

“Bu akşam bol bol hizmetçi şakası yaptım zaten. Onları çok sev-diğimi söyledim: Aşağıdan yukarı çıkmazlarsa –özellikle yemekli toplantılarda– yoklukları hemen hissedilir dedim. Nasıl?”

“Her zamanki şakaların kadar parlak değil ama idare eder.”

“Bak, bu çok iyi. Sana yeni öykümden söz etmiş miydim? ‘Çifte İdam’ gibi bir başlık yakıştırdım ona. Henüz ne yazacağımı tam bilemiyorum, ama başlık çok hoş değil mi?”

İkimizden biri ya da ikimiz birden yorulana kadar böyle atışır-dık. “Apollon’un atlarının kapıda eşindiğini duyar gibiyim Sfenksçi-ğim,” derdim o zaman. “Senin ve sevgili uykucu Ernest’in iznini istemek zorundayım.”

“Tabii sence Ernest olmanın önemi başka.”*

“Bu buluş da senin zekânın epey altında ama idare eder.” Sonra Tite Sokağı’na döner, tan ağarana kadar yatağımda gözümü kırp-madan yattım.

* Yazarın *The Importance of Being Ernest* oyununa gönderme. (ç.n.)

Oysa şimdi dönüp o akşamlara baktığımda, şu anda bana yol gösterecek aşkın ve yumuşakbaşlılığın izlerini geçmişimde aradığımda, sevdiklerimle ve beni sevenlerle dostluklarım aradığım cevabı vermiyor. Onların yanında bile rol yapmadığımdan emin değilim. Yaşadığım çağı parmağımda oynattığımdan, hiç çaba harcamadan gereken kılığa girebiliyordum. Ama aynı zamanda hayatın biricik efendisi olduğumdan –ya da kendimi öyle sandığımdan– istenen her kisveye bürünebildiğim halde kendimi dışta tutabiliyordum. Üstteki maskeyi sıyırdığımda yalnızca bir alttaki çıkıyordu ortaya. Dünyayı emrimde sanıyordum; yapamayacağım hiçbir şey yoktu. İçim içime sığmıyordu. Özgürdüm.

Oysa aslına bakılırsa gerçek özgürlükten yoksundum. Başarımla kısıtılmıştım, ne yana dönersem döneyim boyuna kendi yansımla karşılaştığım bir aynalı odaya hapsedilmiş gibiydim. Seyirlik bir yaratık olmuştum; geceleri sık sık Tite Sokağı'nda tek başıma oturur, olanları serinkanlılıkla değerlendirmeye çalışırdım. Daha o zamanlar, dünyanın durduğu saatlerde, neye dönüştüğümü düşünüyör, görüyordum.

Her ne kadar karanlık bir Londra gecesinde kendi ağlama bahçem Getsemani'yi buldumsa da, başka bakımlardan İsa'nın tam tersiydim. Onun kutsal şakaklarına dikenler saplanmıştı ama yüreğinde ölümsüz çiçekler açmıştı, çünkü yüreği aşk doluydu. Benim başımda menekşeden, asma yapraklarından taçlar vardı, gelgelelim yüreğim dünyanın sapladığı zehirli okla durdu duracaktı. Oyunlarımda hayatta en değerli bulduğum şeyleri hafife almıştım; hayatım boyunca en yakınlarıma oyunlar etmiştim. Yanına yaklaşanları tuzla buz eden, çiçeklerle bezenmiş dev tanrı heykelinden farkım yoktu.

Artık beni sevenlerle el üstünde tutanlar yanımdan ayrıldıklarına göre, kim olduğumu tam bilemiyorum. Felaketi atlattım ama yıkıntıların arasından, ana rahminden çıkan bir bebeğin şaşkınlığı ve bilisizliğiyle sıyrıldım. Şimdilerdeki yalnızlığımda, eylemden ve düş gücünden yoksun, bomboş kaldığımı seziyorum. Avluya bakan küçük pencerenin kenarında dışarıyı görmeksizin, hiçbir şey düşünmeksizin dakikalarca, hatta saatlerce oturabiliyorum.

Acaba insanın karakterinin ne gibi güçler barındırdığı üstüne bunca ürün vermiş biri olmama rağmen, başıma gelen bunca şeyden sonra bile kendi kişiliğimi tanımıyor olabilir miyim? Hayatım-

da ille de trajedi aranacaksa, işte bu olabilir pekâlâ. Yalnız bir tek şeyin doğruluğundan kuşku yok: Dış dünya ile bireysel kişilik arasındaki garip karmaşada ben, dünyanın kişiliğe göre fazlasıyla ağır bastığı kişilerdenim. En büyük çıkışlarım övgü düşkünlüğüme bağlanabilir, en büyük inişlerimse zevk düşkünlüğüme.

Dünyadan el etek çekmişlerin hayatlarını baştan beri çok çekici bulmam bu yüzden olsa gerek, her gerçek sanatçı “kendinin karşısı” olan o örtülü imgeyi durmaksızın arar. Azizlerin hayatları konusunda uzmanlara başvurdum (Flaubert ile Villiers de L’Isle Adam’ın kılavuzluğuna), hatta bu konu üstüne bir öyküye de başladım. Hapiste aldığım notlar arasında öykünün bazı bölümleri de vardı, ne var ki Dieppe’deyken çalındı. Benim anlattığım öyküde, Prenses Myrrhina, münzevi Honorius’un yaşadığı kovuğa onu ipekleri ve kokularıyla ayartmaya gider. Ona günahlardan ve saraylardan söz eder, o da prensese Tanrı aşkını anlatır. Prenses, onun yırtık pırtık giysileriyle dalga geçer, o da prenesten başından gitmesini rica eder. O zaman prenses, bir kere tadıldığında bile kişiye dünyanın anısını bağışlayan özel çeşnili yemeklerle tatlı içkileri mırıldanmaya başlar, onun yavan ekmeğiyle acı su dolu kabını yere çalar. İşte Honorius o anda baştan çıkar. Bu öykü üstünde daha yeterince çalışmadım, ama tasarladığım sonu unutmadan not etmeliyim hemen.

Myrrhina ayartıcılıkta öylesine ileri gider ki Honorius ona sarılıp dudaklarını dudaklarına yapıştırır (burada zillerin vuruşunu duymak istiyorum); ne var ki Tanrı’nın verdiği cezalara akıl ermez. Honorius o yenilgi ânında can verir, Myrrhina, onun kara tutkuyla kenetlenmiş kollarından bir türlü kurtulamaz. Honorius’un gitgide soğuyan ölüsü, yüzyıllık bir ağacın kökü gibi onu kısıp alır, koyvermez. O da gururu yüzünden günaha sürüklediği bu bedene ürküyle bakar: Kendisini son bir kucaklamaya hapsetmiş olan bedeninin çürümeye başlayışını seyreder. Myrrhina da ölür tabii. Ne şirin bir son değil mi?

Yazgının cilvelerinde garip bir adalet vardır ne de olsa: Önce bağıra çağıra ona karşı çıkarız, ama sonra o bize kendi ruhumuzun gizini fısıldadığında sessizce boyun eğerez. Artık toplumsal ve parasal başarımın, eğer sürselerdi, beni şimdikinden daha kesin, daha feci bir sona sürükleyeceklerini anlıyorum. İçimdeki sanatçı ölmek üzereydi, yeniden doğmak için hapse girmesi gerekiyordu.

Zafer dolu günlerimde fazla ekmek tıkmaktan çatlayan bir akvaryum balığını andırıyordum. Verilen yem beni beslemiyordu; yalnızca midemi şişiriyordu.

Doğrusu çok şişmanlamıştım –patlayacak kadar. Beni içten içe kalkındıran ruh sarhoşluğunu elden kaçırmamak için çok içiyordum, çok demek bile az. Karım üzgündü, şaşkındı –küçük yaştaki oğullarım bile bana sırt çevirdiler. Ailemden ses çıkmıyordu, ama zaten onları pek görmüyordum; onlar da benim yüzümü az görmeyi yeğliyorlardı. Dostlarım (gerçek dostlarım yani, çevreme doluşup beni omuzlarına alarak başkalarının fal taşı gibi açılmış gözleri önünde sergileyenler değil) kendimi bir savurganlık sisinde yitirmek üzere olduğumu söyleyerek kulağımı büktiler. Shaw’la Café Royal’deki bir konuşmamızı, onun beni bir kenara çekip usul, ciddi bir sesle hayatımı eleştirdiğini anımsıyorum. “Bize ihanet ediyorsun İrlandalı” demişti. Ben gülüp geçmiştim. Dediğini ciddiye almamıştım tabii. Sonra bana kendi öykülerimden birini *Balıkçı ve Ruh*’nu* bir daha okumamı söylemiş, bir zamanlar sevgi yoksa hayatın nasıl sarpa saracağını yazdığımı anımsatmıştı. Tabii o da vız geldi bana.

Başkaları da uyardı beni. Başarının doruğundayken adım olmadık rezaletlere karıştırılıyordu. Yazılarım, özellikle oyunlarım, en korktuğum itirafların ipuçlarıyla doluydu. Ama İngiltere, Tartuffe’ün anayurdu sayılır; o yüzden İngilizleri eğlendirdiğim sürece özel hayatım hakkında fısıldanan dedikodular duymazdan gelindi. Gelgelelim aynı ikiyüzlülük bana da bulaşmıştı –yapıtlarımda, içimdeki sesin bana durmaksızın hayatımın kof, başarılarımin uyduruk olduğunu mırıldandığı görülebilir.

12 Eylül 1900

Bu sabah her nedense Landor’un bendeki *Imaginary Conversations of Literary Men and Statesmen***baskısına göz atarken, Porson ile Southey’e ayrılan bölümde bir zaman araya koyduğum bazı gazete kesiklerine rastladım. Bu tür şeyleri biriktirme huyum yoktur, herhalde Lander’in birikimine katkıda bulunayım diye koymuşum. Çoğu sudan şeylerdi, ama *San Francisco Tribune*’dan kestiğim hoşuma gitti.

* *The Fisherman and His Soul* [çev. Ahmet Civan, Gendaş Yayınları, 1998] (ç.n.)

** Edebiyatçılarla Devlet Adamlarının Düşsel Konuşmaları. (ç.n.)

OSCAR WILDE ÜLKEMİZDE: Ünlü ESTET, dün sabah Pioneer Treni'yle geldi: Şiirleri dillerden düşmeyen, ayçiçeği tutkunu şair, ışıksız ülkemizi boydan boya dolaşp GÜZELLİK üstüne vereceği konferanslarla aydınlatacak. Boyu 1.85, kocaman bir başı, inanılmaz irilikte elleri var. Teke tek dövüşü becerip beceremediğini sorduğumuzda, erkeklerimiz Queensberry'nin kurallarına göre kaçak oynamadıkları sürece bu soylu sanatı sergilemeye hazır olduğunu belirtti. Yaşı sorulduğunda, yirmi yedi falan dedi, önemsiz tarihleri aklında tutamazmış. Muhabirimize dediğine göre, GÜZELLİK EVİ üstüne bir dizi konferans verecekmiş, GÜZELLİĞİN BENCESİ başlığıyla ilgili bir soruyu yanıtlarken "Sizcesi de olabilir bence" diyerek ünü ülkemizin her köşesine yayılmış keskin zekâsının parlak bir örneğini verdi...

Konuyu burada kesiyorum, ne yazık ki gazeteci kesmek bilmiyor. İşte şu da 1893'ün Pall Mall Gazette'inden bir kupür:

Bay Oscar Wilde, bize yeni bir oyun yazmaya başladığını söyledi. Konuyu sorduğumuzda, modern evlilik hayatına ilişkin bir dram olduğunu belirtti. Bay Wilde, geçen yıllarda bir değişikliğe uğramış. Artık bir zamanların atak esteti değil. Özel yaşamına ilişkin soruları yanıtlarken karısını ve oğullarını çok ciddiye aldığı belliydi. Bay Wilde'daki bu değişiklik bizi çok mutlu etti, mal entendu* bir dâhi olduğu yolundaki söylentileri böylelikle çürüttü, ayrıca bundan sonra İngiliz tiyatrosuna kalemiyle daha nice ürünler bağışlayacağı da açıklığa kavuştu...

Bir tümceye sığdırılabilen şu boş laf sayısı olağanüstü doğrusu. Aynı yılın Woman's Age'inden de bir kesik buldum:

Bay Wilde, yeni oyunu A Woman of No Importance'in** gala gecesinde önce, bize kendisiyle görüşme ayrıcalığını bahşetti. Chelsea'deki zarif evinin konuk odasına gelerek bizi dostça karşıladı. Kendisi, uzun boylu, iriyarı, sakalsız bıyıksız, geniş yüzlü biri. Çenesi şişkin, dudakları kalın ama saçları özenle kabartılmış, gözleri

* Fr. "Yanlış anlaşılmış". (ç.n.)

** "Önemsiz Bir Kadın". (ç.n.)

de derin ve anlamlı. Giyimi son moda'ya uygundu, siyah bir redingot, açık renk pantolon, rengârenk çiçekli bir yelek giymiş, ametist bir iğneyle tutturulmuş beyaz ipek bir boyunbağı takmıştı. "Bastonumu da elime alacaktım," dedi, "ama oğlum bir yere saklamış. Güzel şeylere büyük saygısı vardır." Bay Wilde'ın tuhaf bir konuşması var, monoton sesiyle sürekli olarak yanlış heceleri vurguluyor...

Gazetecilerin yalnızca belirgin olanı yakalayabilmeleri ne müthiş. Hayatımı biraz "güncelleştirmek" için 1894'teki *Gazette*'ten bir örnek:

Oscar Wilde denen centilmen bozuntusunun Queensberry Markisi'ne kişilik haklarını zedelediği gerekçesiyle dava açacağı söyleniyor. Mahkeme kararını vermeden bu konuda fikir yürütmeye kalkışacak değiliz; yalnız şu kadarını belirtmek gerekiyor: Wilde'ın centilmen bir sanatçıya asla yaraşmayan davranışları öylesine çirkin söylenilere yol açmıştır ki bu rezaleti temizlemesi kendi yararınadır. Biz her yerde çirkef arayanlardan değiliz, ama kanımızca çağdaş ahlak ölçütlerinin halkın gözlerinin önüne serilip yargılanma zamanı artık gelmiştir...

Doğrusu, ilginç bir koleksiyonmuş.

14 Eylül 1900

Maurice, More Adey ile İsviçre'ye gidiyor: Onu kuzeyli ırkların güvenilmezliği konusunda uyarmıştım, ama beni anlamazlıktan gelmekte diretiyor. Onu özleyeceğim. Artık çok çabuk yoruluyorum. Uzun süre yazmayı kaldıramıyorum, ayrıca Maurice'in el yazısı çok hoş. Döndüğünde notlarımı ona yazdırmayı düşünüyorum. İsviçre'den kazasız belasız dönerse, bu dünyada ona ölüm yok demektir.

Başarının doruğunda olduğum günlerden söz ediyordum, değil mi? Ben kulak asmasam da yazgının sesinin hep kulağımın dibinde olduğundan. Ne var ki kör talih, kişinin en ateşli anlarına bile koyu bir gölge düşürüyor, ben de davranışlarımı bir perdeye yansıtılmışçasına inceliyordum. Modern estetik, altı üstü modern ahlağın bir uzantısıdır –ikisi de doğruyu ve doğruyu bilmenin verdiği utancı gizler. Çocukluğumda büyüklerimin ikiyüzlülüklerine hep

öfkelenirdim ama şimdi ben de aynı günahı işlemekle suçlanamaz mıyım? Kişi en tiksindiği şey mi oluyor zamanla?

Sözgelimi ben büyük bir şair olmam gerekirken ne oldum? Modern toplumun bir simgesi oldum; hem yükselişinin, hem çöküşünün. Gelgelelim simge olabilmek için, kişi neyi simgelediğini derinine kavramalı; başarının özünde kişisel bilinç yatar. İşte ikiyüzlülük buradaydı; çünkü ben de Pater gibi sanatı da, hayatı da, hatta sofuluğu da yapmacıklaşmış, artık tükenmiş bir toplumda yaşadığımı çok iyi biliyordum. Yine de kanadı kopmuş bir kuş gibi bir türlü dönemimden uzaklaşamıyordum. Entelektüel başarıdan çok, gözle görülür başarının peşindeydim: Çalakalem, fazla düşünmeden yazıyordum; çağın tatlarına öykünüyor, acılarını hafife alıyordum. Augustinus gibi *factus sum mihi regio egestatis** iğrençliği içindeydim.

Felsefemi bir tümcede özetlerken de, Londra'nın ünlü salonlarında boy gösterirken de tuhaf bir ırktan geldiğimin farkındaydım. Beni çağıran ev sahipleri de farkındaydılar. Arkamdan güldüklerinde öfkem daha da kızışıyordu. Kafaları karıştığında, taşlamalarımı büsbütün siviriliyordum. Onlarla konuşmuyordum, yalnız açıklama yapıyordum. Belki de biraz ürküyordum onlardan.

Ne de olsa temelde, aralarında bir yabancı, barbarların yükselttiği duvarları yakmaya çalışan bir uygardım. İrlandalı kimliğimle bitimsiz bir sürgündeydim. Bir Kelt olarak İngilizlerde asla rastlanmayan, gururlu ırkıma özgü doğal işlek zekâyla düş gücünü miras almıştım. Swift'in ve Sheridan'ın soyundandım. O'Connell ile Parnell öncülerimdiler –skandala kurban gitmiş iki İrlandalı; doğrusu İngilizler onlardan oç alırken bir kerecik de olsa intikamı sanata dönüştürmeyi başarmışlardı. Yunanî aşka adanmıştım, o zamanlar bu yüzden ne kadar hırpalanacağımı kestirememiştim. Yasadışı yaşamın kızıl ipliğini eğiriyordu olaylar; ne var ki beni labirentin daha da derinine çektiğine göre, demek Ariadne'ninki değilmiş.

Toplum dışına itilmişler gölgelere sindiklerinden, birbirlerini ufak işaretlerden, üstü kapalı hareketlerden tanımayı öğrenirler. Sözgelimi ben ta baştan beri, daha aralarına katılmadığım günlerde, suç işlemeye yatkın tabakalara ilgi duymuşumdur. Hapiste, yanlarında olmak hoşuma gitti: Onlar da benim gibi taze heyecan-

* Lat. "Kendi gözümde çorak topraklara döndüm". (ç.n.)

ların peşindeydiler. Benden ileride olduklarını, bana ders verebileceklerini anlayınca onlara hayranlık duydum. Nefis bir bileşim keşfetmişlerdi: Zenginlere özgü vurdumduymazlıkla yoksullara özgü gözü kara tutkular iç içeydi onlarda.

Anarşistleri elbette anlıyordum –John Barlas’ı sözgelimi. Onu tutuyordum; çılgının tekiydi ama varlığı gerekliydi. Gücün baskısı bana hep korkunç gelmiştir, o dönemde de gücü sarsmak isteyenleri, şatafatlı giysiyi yırtıp altındaki iskeleti gösterenleri bütün yüreğimle destekliyordum. Tabii Nihilistlerin kişilik yapılarında muthiş bozukluklar var; yine de esin ateşi, arada bir Dowson gibi bir şairin çalkantılı kafasını ve berelenmiş yüreğini yoklayabiliyorsa, kurulu düzene duyulan öfke de kendi içinde güzeldir, hangi kalıba girerse girsin.

Yine de dünyamızın asıl sürgünleri yoksullardır. Hangi Londra sokağına dalsanız perişanlıkla karşılaşsınız. İç yakıcı gizemler birbirini kovalar. Görünmez yoksullar ordusu, uygarlığımızın izlerini bıçak yaraları halinde taşır; orta sınıf bu yüzden onların yüzüne bakmaz. Kendi açtığı yaraları görmeyi içi kaldırmaz. Yapılacak yapılmıştır, sonuçları örtbas edilmelidir. *Sosyalizm ve İnsan Ruhu*’nda* yoksullukla ilgilenmemin, öncelikle estetik kaygıdan kaynaklandığını belirttim sanıyorum; tek isteğim göz zevkimi bozan her türlü çirkinliğin ortadan kaldırılmasıydı. Ben düşünce planında radikal sayılanlardanım, Fabianizm ve Filantropizm gibi akımlara sonuna kadar karşıyım –bence sundukları reçeteler, uygarlığımızın hastalıklarından kat kat öldürücü. Yoksullar aracılığıyla toplumumuza bir gün kan kusturacak bir kitle yarattığımız düşüncesindeyim artık. Uygarlığımızın bir sabun köpüğü gibi, rüzgâra karışmadan önce tatlı tatlı uçuşan köpükler gibi saydam ve ışıltılı olduğuna hep inanmışımdır.

Öykülerimden birinde, ipek dokuyan küçücük çocukları görene dek yalnızca ipek kaftanlarını düşünen, değerli taşlar uğruna can verenleri görene dek gözlerini mücevherlerinden alamayan genç bir kralı anlatmıştım. Sırrı çözilemeyen bir gerçek bu, ama keder gizemlidir zaten; şu anda yazdığım kâğıt, üstümdeki giysiler, uyuduğum yatak: Hepsi başkalarının emeğinin ürünü, yoksulların fukaralıklarından, acılarından yaratılmış. Onların üstünde yan ge-

* *The Soul of Man under Socialism* [çev. Fuat Sevimay, Aylak Adam, 2013] (e.n.)

lip yatıyorum. Onlarla yazıyorum. Onları yiyip içiyorum. Onların sızıları her baktığım yerde çiğ renkleriyle gözümü alıyor.

Şimdi anlıyorum ki artık onlar gibi olmam, adımın rezaleti çağrıştırmaması, ekmek dilenen bir serseri durumuna düşmem, bana tanınmış bir ayrıcalıklmış. Gelgelelim yazgımın onlarinkinden daha beter olacağı kesin bence. Yeats, öykülerinden birine “The Crucifixion of the Outcast”* başlığını takmış, öyküde beni anlatıyor. Çarmıha giderken bile olağanüstü şarkılarla masallar söyleyen birinden söz ediyor; ne var ki onu yargılayanlar bu yüzden ona sevecenlik göstereceklerine, içlerindeki unutulmuş özlemleri kabarttığı için tam tersine büyük bir nefret duyuyorlar. Haç’ın gölgesi altında da olsa, kendilerine dünyanın güzelliğiyle gizemini göstermesini bağışlamıyorlar. Öykünün sonunda dilenciler bile onu çarmıhta yapayalnız, yırtıcı hayvanlara yem olarak bırakıp gidiyorlar. Toplum dışı kişiler bile toplum dışı kişiye düşman kesiliyor.

Şimdi Maurice’e yazıp söylentiler konusunda kulağını bükmem gerek.

15 Eylül 1900

Nereye koşarsam koşayım bir türlü huzur bulamıyorum. Dün gece kulağımın ağrısı biraz azaldı, ben de bu olayı bulvarlarda gezinerek kutlamaya karar verdim. Madeleine yakınlarındaki küçük bir restorana gittik birkaç arkadaşım. Daha kapıdan içeri adımımı atar atmaz, restoran sahibi aşırı bir kibarlıkla özür dileyerek çıkmamı istedi. Anlaşılan, varlığım bazı İngiliz turistleri tedirgin etmiş. Onları iki büklüm eğilerek selamladım, telaşla başlarını çevirdiler: Mutlaka Bayswarter’ dandırlar. Hep öyledirler. Tabii hemen çıktım, sinirleri bana oranla daha sağlam olan dostlarım kaldılar. Sanılanın tersine bu tür yüzleşmelerden kaçınıyorum. Orman perileri gibi geceyi bekleyişim, beni gözlerden gizlesin diyerdir.

Dostlarım, neden gizleyeyim, burada tanıştığım iki üç oğlandı; her ne kadar onlara altınlar saçamıyorsam da (artık mitolojik özelliğim kalmadı) bazen banknot dağıtabiliyorum. Gözdelemlerim Eugène ile Léon, her durumda benim cephemde yer alırlar, ama çatışmaya girmediğim sürece –yaşları gereği sağduyuyu öğrenmişler. Eugène on altısında, gözleri tıpkı Antonius’un gözleri; kibrit satıcısı daha

* Toplum dışısının Çarmıha Gerilişi. (ç.n.)

genç bir oğlanın koruyucusu. En azından ben o çocuğu hiç kibritsiz görmedim, ama galiba kibritlerini Sokrates okulundan yetişen turistlere dağıtıyor, gülücükler karşılığında; Léon'sa kafelerden hiç ayrılmıyor da, bir şey yediğini ya da içtiğini gören yok.

Belki de benim gibi zamanında gençliğin ve gençliğe özgü zevklerin peşinde koşan birinin artık kendi yaşında dostunun kalması olağandır. Üstelik o zamanlar bana en yakın olanlar da (Bobbie Ross, Bosie, Reggie Turner) benden yaşça gençtiler. Onların yanında daha bir rahatlarım, belli bir izlenim uyandırmaya çaba göstermem. Oysa Frank Harris ya da W. E. Henley gibilerle konuşma bir rugby maçına dönerdi –durmada çalım atmaya, sonra da savunuya geçmeye zorlanırdım; ben dostluk ve güzellik arayışındaydım, onların tek isteğiye rakip bulup kumda güreş tutmaktı. Aralarından bu yüzden uzaklaştım. Şimdi şu kocamış halimde başka bir dönemin anıtı gibiyim.

İngiltere'deki dostlar telgraf çekip bana hayatıma yeniden başlayabileceğimi, Anatole France'ın masalındaki ihtiyar gibi hâlâ “eski yapıya yeni bir kanat ekleyebileceğimi” söylüyorlar. Ben de eskiden kendime öyle derdim –son deneyiminin içimden yepyeni, daha derin bir sanat ateşi fişkırtacağını falan. Gelgelelim bu gibi umutlar, yanılsama olmaktan öteye gidemiyor. İnsanların açlıkları ve beklentileri bitmek bilmiyor, ama ne yazık ki deneyimler kısıtlı. Benim hayatımın trajedisi de gelişmenin durdurulması –kişiliğimin çevresinde halkalar çiziyorum yalnızca. Sanki cinayetlerimi işlediğim yerlere boyuna dönmek, yanıma yaklaşanları korkutmak cezasına çarptırılmışım; yerler de aynı, oğlanlar da.

Rabelais'ci değilim. Şu anda kara tutkularım hakkında yazmak güç geliyor. Oysa Bosie'ye bir keresinde bir erkeğin en yüceldiği anın, toprağa diz çöküp işlediği günahları açıkladığı an olduğunu yazmışım. Artık günahlarımı açıklamam gerek. Tabii bu konuda önümde esinlenebileceğim örnekler yok. Baudelaire, günahlarıyla cennetin de cehennemin de ilgisini çekmek istemişti; hiçbirini uzun boylu anlatmadığından belki başarmıştır. Ben böyle mucizeler yaratamam: Ne çirkefi gümüşe dönüştürebilirim, ne de çarşıdaki sarımsı lekeleri altına. Ancak karmakarışık bir kafayla yazdığım bu günlüğü ortaya koyabilirim. Romalılar gibi davranmalıyım, bağışsakarımı avuçlarıma alıp bir daha, bir daha ölmeliyim.

Yunanî aşkın zevklerini ilk Harry Marriller'la tattım. Ondan

önce, yalnızca Lord Ronald Gower'ın garip yontusundan ve büyük kentlerin karanlık sokaklarından birkaç ipucu almıştım. Ama o sıralar bu tür aşk, katılmak istesem de kendime uygun maske bulamadığım bir karnaval gibi görünüyordu bana; yabancı kokuları ve civcivli müziğiyle yanımdan geçip gitmesine ses çıkarmamıştım. Derken Harry ile tanıştım. Onu çocukluğundan beri tanırdım: Frank Miles ile Oxford'dan sonra yerleştiğimiz Thames House'ta kalıyordu. Bir gün, hiç beklemediğim bir sırada Tite Sokağı'na mektubu geldi. Yılını kesin olarak biliyorum; çünkü Cyril'in doğduğu yıldır: 1885. Ben otuz bir yaşındaydım, Harry yirmisindeydi. Çok zarif, hoş bir mektuptu; ben de mektubu yanıtlarken onu Chelsea'ye beklediğimizi söyledim. Galiba evlilik hayatının baskısı daha o dönemde ağır gelmeye başlamıştı.

Harry geldi, bizimle öğle yemeği yedi. Çok sevimli bir oğlandı, ancak gençlerde görülen bir bağlılıkla seviyordu romantik şiri. Hâlâ Cambridge'deydi, Herakleitos'un ateşli düşlerinden söz ettik. Constance sofradan kalktı (o günlerde çabuk yoruluyordu); Harry ile baş başa kaldığımda duyduğum tedirginliği anımsıyorum. İkimiz de çok içtik, ben *Şölen* hakkında parlak laflar ettim galiba. Sonra da, Yunanî sözcüklerin büyüüne kapılıp Harry'nin kolunu tuttum, o da karşı koymadı. O an, boşa geçmiş yıllarım boyunca yakamı bırakmayacak, benim de yakasını bırakmayacağım tutkuyu ilk tanıyışımı; kişiyi sonunda iştahın pençesine bırakan o beden çözülüşüyle coşku tırmanışını.

Aramızda geçen özel şeyler, öğrenci toyluğundaydı; yine de içimde hem ateşli bir sevinç hem katlanılmaz bir pişmanlık uyandırmaya yetti. Onu kesinlikle bir daha görmemeye karar verdim; nitekim o geceden sonra yazıştık ama birbirimize sırlarımızı açmadık. Bütün bunlara karşın gözümü o açmıştı, o geceye kadar bedenimin derinlerinde uyuyan bir özelliğimi açığa vurmuştu. Daha önce fiziksel güzelliğin hiçbir cinsin tekelinde olmadığına, Fra Angelico'nun resimlerindeki çıplak, tombul çocuklar gibi iki cinsin de tepesinde kanat çırpıtığına inanırdım; bence o tür güzellik bir soyutlamaydı –onun özel çeşnisinden hiçbir şey yitirmeksizin tadılabileceğini, tadına varılabileceğini hiç düşünmemiştim. Ne var ki sanatımın lekesiz idealizmini çiğneyince, beni sonunda yabana sürecektir yolda ilk adımımı atmış oldum. Eskiden Sokrates'le otururken, şimdi Alkibiades vardı öbür yanımda, etimi ve şarabımı onunla paylaşıyordum.

Aradan bir yıl geçti, artık açığa çıkan yapımdan kaçtığım bir yıl. Constance'a gerçeği üstü kapalı bir biçimde bile dokundursaydım, benden yüz çevireceği, korkup tiksineceği kesindi. Ben de sırrımı sakladım, koruyup gözettim, iç çekişlerle, iniltileyle besledim. Gelgelelim tanrılar zalimdir, bizi oyuna getirirler: Oxford'a Pater'i ziyarete gitmişim bir ara; onun dersine girip tutkusuz bir duygusal hayata ilişkin uzun ağıtlarından birini dinledikten sonra ipi bir daha elden kaçırdım.

Çünkü konferanstan sonra sokakta yanıma bir öğrenci yaklaştı, kendini tanıttı. Baştan beri ayartıcı değil ayartılan olduğumu şimdi anlıyorum; her ne kadar kitlelerin gözünde şu anda Inferno'da, Gilles de Retz'in yanı başında oturuyorsam da, beni yakıp kavuran tutkuları ilk ateşleyenin kendim olduğunu hiç sanmıyorum. Söz konusu öğrenci elbette Robert Ross'tu. Gözü yükseklerde olmayanlara özgü tatlı bir kişiliği vardır, o günlerde çocuklar gibi açık, çabuk tepkiler veriyordu. Onu görür görmez sevdim, ilk izlenimlerim hiç yanlış çıkmamıştır.

Bu karşılaşmadan sonra onu Tite Sokağı'na çağırdım, birkaç ay süreyle evimizin sürekli konuğu oldu. Robbie hoş bir adamdı, yalnızca benim yanıtlayabileceğim soruları sorma gibi bir yeteneği vardı. Bana hayrandı, böylelikle ben de onun yanında hayran olunası özellikler kazanıyordum; onunla konuşurken, en iyi diyaloglarımdan bazılarını kafamda geliştirebiliyordum. Kişinin, başkalarını bedenine taptırarak kadar kendi ruhuna tapabilmesi ne garip, değil mi? Onunla sıkı fıkıydık, ama yakınlığımızdaki tutku geçici bir öğeydi. Aslına bakılırsa, aramızdaki fiziksel yakınlık anlarını ertelemekten hoşnuttum. Kendi sınıfımdan olanların çekicilikleri benim için hep çabuk bitmiştir –bir başkasıyla değil kendi kendinle yatmak gibi bir şeydir. Yine de Robbie tutacağım yolu gösterdi bana; o aralar o yola hızla koyulmuştum, ama zamanla adımlarım yorgunlaştı. Öyleyken Sokrates türü aşkın en parlak yetilerimi ortaya çıkardığına inanıyordum; önceleri susturulmuş olan düş gücü, onun ışığında serpiliyor, pekişiyordu. Kendimi anlamaya başlamıştım, daha büyük aydınlanmalara can atıyordum.

Robbie, Uranüslerle tanıştırdı beni –More Adey, Maurice Schwabe, Reggie Turner grubuyla. Hayatlarını dobra dobra, hiç sakınmaksızın anlatıyorlardı, gözlerimin önüne bilmediğim manzarlara seriliyordu: Londra'nın kuzey kesimindeki dökme demirden

iğrenç pisuarlar, ağaçların arasında kırmızı-mavi asker üniformalarının seçildiği parklar, Knightsbridge'deki bir kayak sahasında buzda fışkıran garip tohumlar. Büyüleyiciydi doğrusu, ama o dönemde bu yeni tutkunun benim hayatıma onlarınki kadar söz geçirmesini istemiyordum. Suçlarına katılmaktansa, aralarına katılmayı yeğledim. Strand'deki Crown hanına uğrardık, bazen de St. James'teki değişik çeşnili barlardan birine, biz geceyi içkiler ve sigaralarla uğurlarken yanımızdan yüzleri boyalı garip yaratıklar geçirdi.

Crown, bütün avam yuvaları gibi dünyaya açılan sevimli bir pencereydi. Duvarlara, bazıları galiba imzalanmış boks sahneleri asılıydı. Koyu kırmızı panjurlar, gaz lambasının ışığına hoş bir loşluk katardı. Taraftar gençler spor gazeteleriyle, ihtiyarlar purolarıyla, bir zamanların sevimli hoşgörüsüyle 'periler' diye andıkları gençlerin çevresine toplanır, onlarla birlikte kahkahalar atarlardı. Kendine Kitty Fisher adını yakıştırmış bir delikanlı hâlâ aklımda; Strand'de ve Fleet Sokağı'nda piyasaya çıkardı.

Bir gece, "Bizim Yuva'nın erkeklerine bayılıyorum," dedi bana, "gelmeyi hiç aksatmıyorlar. Siz de Yuvamızın erkeklerinden misiniz, Bay Wilde?"

"Hayır canım, ben yazarım."

"Sahi mi? Yazarlık çok ilginç olsa gerek. Adınızı *News*'ta görmüş olabilir miyim?"

"Sanmam canım, daha o zevki tatmadım." Kitty'ye şarap ısmarladım.

"Peki sizin gibi yazarlar gecelerini nasıl değerlendirirler acaba? Kitty'nin kamışını tutmak isterler mi sözgelimi?"

"Hayır canım. Bak o zevki tatmışlığım var."

"Peki peki. Ben yüzleri asla unutmam, hele sizinki gibi yakışıklı bir erkeğinkini."

Saatler böylece akıp giderdi. Orada hiçbir şey ciddiye alınmazdı, ciddi gibi görünen her şey bir kahkaha sisinde erirdi. Bu konuşmalarda toplumda sivrilmiş her kişiliğin karikatüre dönüştürüldüğünü anımsıyorum –Gladstone'dan Milady Gladstone diye söz edilirdi; Rosebery, 'prens' diye anılırdı; Sir Charles Dilke, hayranlarının gözünde 'Chelsea imparatoriçesi'ydi. Bu tavır çok hoşuma gidiyordu, ayrıca içimi açıyordu. Modern uygarlığa ancak alay yoluyla katlanılabilir, büyükler ve ünlüler putlaştırılınca

iyiden iyiye katlanılmaz olurlar. Onların zekâ aracılığıyla alaşağı edilebildiklerini görmek bana keyif veriyordu. Ateşle oynuyordum, ama dünyada ondan güzel bir oyuncak da yoktur.

Robbie'nin dostları aracılığıyla başkalarıyla tanıştım. Hep belli yerlere uğrayan oyuncular vardı aralarında; Roland Atwood, Oswald Yorke ve Sidney Barraclough gibi, tiyatro hayatının, kendi dramatik duyarlılıklarının bir uzantısı olduğuna karar vermiş genç adamlar. Onlarlayken neşem yerine geliyordu; gazetecilerin üstüne ölü toprağı serpilmiş ortamında ya da profesyonel edebiyatçıların zehirli bahçesinde bulamadığım sevinç orada kol geziyordu.

John Grey'le de Crown'da tanıştım, çarpıcı bir şairdi. Galiba için için onunla kusursuz bir Sokratesçi ilişki kurmayı, eşit koşullarda yürütülen bir aşk ve sanat hayatını paylaşmayı düşlemiştim. Grey'le bu düş gerçekleşir gibime geliyordu, ama o bana 'o gözle' bakmadığını açıkça belirtti: Bir şairin dudaklarından çıkamayacak kadar irkiltici bir deyimdi. Yine de olanca zarafetini esirgemeyerek ilk şiir kitabının basım masraflarını ödememe karşı koymadı. Ne yazık ki benim için eşitler arasındaki aşk hayali hep boş çıktı. Sanatta ve hayatta gözüm hep tepelerdeyken, çok altımdakilerin ihanetlerine uğradım. Başka türlü de olamazdı ya.

Çünkü daha o günlerde, yani yargılanmamdan birkaç yıl önce, sonraki çileme zemin hazırlayan gençlerin bir bölümüyle tanışmıştım. Bazıları yalnızca seyirciydiler; bazılarıysa sonradan bana ihanet ederek çöküşümü hızlandıracak olanlardı: Edward Shelley onlardan biriydi işte; soluk benizli, sinirli bir delikanlıydı, yine de olmadık kuruntularla kıvranan kişilere özgü bir güzelliği vardı. Onunla yayıncımın bürosunda karşılaştım, orada çalışıyordu; kitaplarımdan birini kendisi için imzalamamı istedi; konuşurken yüzüme bakmaya cesaret edemeyecek kadar çekingendi. Ona acımayla karışık bir sevgi duydum –ayrı ayrıyken çok hoş olan bu duygular, birleştiklerinde son derece tehlikeli olabilirler. Ne var ki öteden beri kendi değerlerini bilmeyen kişilerde dokunaklı bir yan bulmuşumdur.

*Lady Windermere'in Yel pazesi'nin** açılış gecesinde verdiğim davette Edward'ın koltuğu, genç Fransız şair Pierre Louÿs'in yanına düşüyordu. Sonradan Edward, orada oturup genç Fransızla konu-

* *Lady Windermere's Fan* [çev. Murat Erşen, İmge Kitabevi, 2006] (ç.n.)

şurken nasıl terler döktüğünü uzun uzun anlattı. En büyük sıkıntısı, benim dostum sayılacak bir düzeyde olmamasıymış: Bundan daha saçma, daha acıklı bir şey düşünülebilir mi? Sonraları bana en ağır ihaneti ettiyse de, bu ayrıntıyı hâlâ dokunaklı buluyorum. Aslına bakılırsa tam üç kere ihanet etti bana (tılsımlı sayıyı önemsedğimden değil); bir keresinde, Queensberry'nin işimi bitirmek üzere kiraladığı özel dedektiflere yalan söyleyerek, iki kere de Old Bailey'de yalancı tanıklık ederek.

Pişmanlığın her türlüşü boşunadır (pişman olunacak nice şey arasında bunu öğrendim en azından); yine de Edward Shelley'in yapısında beni uyarması gereken bir özellik vardı –tabii uyarılara kulak asan bir kişiliğim olsaydı. Onda Uranüslülere has mizacı belirleyen zayıflıkları saptamıştım –Edward'inki gibi yarılmış kişiliklerde tutkunun ardından hızla yetişen suçluluk ve çıldırıyor. Tanışmamızdan birkaç ay sonra bana ürkünç mektuplar yazmaya başladı, kendini işlemeye cesaret edemediği günahlarla suçluyor, gerçekte bana ihanet ederken kendine ihanetten söz ediyordu. Babasıyla arasındaki tartışmalara beni de kattığında (hem de o kadar ki bir tecavüz olayı sonucu ücra bir karakolda gözaltına alındığında kefalet parasını benim ödemem istendi) yenilip yutulmaz ama iyi tasarlanmış birkaç söz söyleyip onu hayatımdan def etmem gerekirdi. Ama yapmadım; böylece Arthur Pinero'nun unutulmaz deyişimiyle 'dersimi aldım'.

Beni pervasızca atıldığım tehlikeler konusunda uyarıcı bir oğlan vardı, Peter Burford; o beni sonuna kadar destekledi, onurlu kişiliği yüzünden bana karşı tanıklık etmeyi reddetti. Onunla Alhambra'da, çoğu oyunda hepimizin artık dört gözle beklediği perde aralarından birinde karşılaşmıştım. Constance yazlıktaydı, ben de Peter'i Tite Sokağı'na götürdüm. Şehveti kışkırtıcı oyunlara yabancı değildi ama bende hiçbir zaman olmadığı için gözümü bağlayan bir tür saflığı vardı. Tabii sınıfsal konumu benimkinin çok altındaydı (Grape Sokağı'nda marangozdu); gelgelelim sonraları paha biçilmez bulacağım şaşmaz bir sezgisi de vardı. Alt sınıftan kişilerle ilişki kurmada hiçbir zaman zorlanmadım. Bu tür ayrımlar beni hiç ilgilendirmez. Ne de olsa İrlandalıyım. Belki de İngilizlerin bana duydukları nefret, Londra'daki tek sınıfsız topluluğun üyesi olduğum açığa çıktığında kızışmıştır; gerçi o topluluğa sosyalist denemez –içlerinden bazı delikanlılar düşesliğe özeniyorlardı. İkisi oldu da hatta.

Peter Burford'la candan bir dostluk kurmuştuk. Florence'ta baş başa basit bir şeyler yerdik (zaten orada bütün yemekler basittir); yemek sırasında, sürdürdüğüm hayatın tehlikeleri konusunda uyarıcı söylevler verirdi. Dehama gönülden inandığından, kişiliğimde sırtan bir sürü yanlış saptayabiliyordu. Onun eleştirilerini ses çıkarmadan dinlerdim; ancak genç birinin eleştirilerini kabullenebilirsiniz, çünkü yalnızca gençler hayatı olduğu gibi görürler. Ona her şeyi, beni en yakından tanıyanlara bile açmadığım birtakım karanlık gizleri anlatırdım, o da karşılaşacağım tehlikeler konusunda beni uyarırdı. Edward Shelley hakkında beni uyaran da oydu: "Bir kabarıp bir sönen takımından" dedi bir gece. "Sakın onu ezmeye kalkışma, Oscar." Olağanüstü bir önsezi vardı. Yoksulluktan yetişme bir delikanlının benden daha sezgili olabileceği kimin aklına gelir? Hele başım derde girdiğinde bana kendi sınıfımdakilerden çok daha büyük bir bağlılık ve dostluk göstereceği? Belki de şaşmamak gerek; çünkü bir gün dünyanın gerçek tarihi yazıldığında, büyük bir giz de açıklık kazanacak –sevgi ile sezginin yalnız hayatıtan yara almış kişilerde bulunabileceği.

Robbie ve çevresiyle yakınlığının toplu buluşmalardan öteye gitmediğini söylemişim. Fiziksel doyumu özlesem de onların yanında renk vermiyordum. Günahın yolu yalnızlıktan geçmeli; ben de arayışlarımı tek başıma yürütüyordum. Bazı geceler o ölümcül tutkuyla kavrulurdum –Constance'a genellikle saçma sapan bir özür uydurup kendimi geceye atardım. Beni buna iten o amansız güdünün ne olduğunu hâlâ çözebilmiş değilim: Beynimin bir noktası kızışıyordu ve el ederek beni yanlarına çağıran tanımadığım birtakım karaltılardan başka hiçbir şeyi gözüm görmüyordu. İşin garip yanı, sürekli olarak düş kırıklığına uğrasam da umudu elden bırakmamamdı; gerçek yaşantının beklentiye bir türlü erişememesi, yinelene yinelene alışıldık bir deney haline gelmişti; Prometheus için bedenine dadanan akbabanın gagası neyse oydu benim için.

İnsanın zihninde Whitechapel kıvrımı gibi West End kıvrımı da vardır, ben de yeni alçalmalara ve yeni günahlara duyduğum açlıkla daracık arka sokaklara, izbelere koşuyordum. Kentin boz, kasvetli sokaklarında kara tutkumla baş başa dolanıyordum. Tanıdıklarım, oralarda müthiş hazların yanı sıra müthiş tehlikelerin de pusuda yattığını, hayatımı ateşe attığımı söyleyerek uyarıyorlardı beni. Onlara, kişinin bütün hayatını bir anlık zevk uğruna harca-

ması ne güzel diyordum. Aslında korktuğum falan yoktu –hiç kuşkusuz herhangi bir saldırıya uğramamam bundandı. Belli bir evi ya da belli bir ara sokağı ararken toprağa üst üste yığılmış, uyuyan çocuklarla dolu çimensiz alanlardan geçtim. Yoksulluktan perişan, kurtulma umutlarını gökteki aya bağlamış, ona doğru uluyan delirmiş kadınlar görürdüm, gözden irak sokaklarda ölümle sonuçlanan sarhoş kavgaları, gaz lambalarının titreşme hızıyla gelip geçen gölgeler. Bütün bunları görmekten haz duyardım. Günahkârlar sefildi, ama günahlar görkemliydi.

O ilk aylarda, Aşağı Kesim'deki bir oğlanlar-evine sık sık uğruyordum. Bir terzi dükkânı gibi döşenmişti, ama orada dikiş dikilmediğini herkes biliyordu. Böyle bir yerin Strand'in bunca yakınında olması, onca rezaletle sapkınlığın zenginler dünyasının yanında olması yalazlanması ama alevlerin o dünyaya değmemesi üstüne sıkça kafa yormuşumdur. Dar, uzun bir yapıydı, her kata bir dizi küçük oda oluşturacak şekilde ucuz tahta bölmeler çakılmıştı, içlerinde leş gibi yataklarla. Birine buyur edildiğimde oğlanın biri seğırtirdi yanıma. Konuşma hiç değişmezdi ("Mangırın var mı paşam?" en sık kullanılan laftı anımsadığım kadarıyla), tutkunun boyutu da hiç değişmezdi; daracık, nemli bir odada kişiliğin inanılmaz bir özgürlüğe kavuşması. Hayatımda ilk kez o dönemde kendimi sere serpe özgür hissettim. Bazen o çocuklar sonra da yanımda kalır, benimle konuşurlardı –onların yaşam tarzları ve onu anlatışlarındaki dobralık beni şaşkına çevirirdi. Yaptıklarından utanmıyorlardı; tersine, artık böyle bir geçim kapısı bulabildikleri için kendilerini şanslı sayıyorlardı.

Gelgelelim Tite Sokağı'na, o saatlerde uykuya dalmış çocuklarıma döndüğümde büyük bir utanç duyuyordum –tutkunun bana ailemi, bir sanatçı olarak konumumu neredeyse unutturacak kadar ileri gitmesine izin vermenin utancını. Ama utanç dedikleri garip bir şey: Daha güçlü duygu yönelimlerinin yanında çaresiz kalıyor. Kendimi dizginleyemiyordum, en iyinin peşinden koşarken en kötünün ardına düşüyordum. Düşünür Sardanapalus gibi yeni bir zevk bulup çıkarana yüklü bir para ödemeye hazırdım. O gözükaralığımla, güzel günahlar işlemenin yöntemini kusursuzlaştırmak istiyordum. Faust'un çözülmez gizi, akılla duygu bölünmüşlüğünde değil, duyguları aklın imbiğinden geçmiş gerçeklik saymasında yatar. Ben kendi payıma, Alman düşünce sistemine duyduğum

saygıyla güdülerimi gemlemedim –belki de daha iyi oldu; çünkü dünyaya açılacak bir yol bulmasalar zehirlerini bana kusarlardı. Bu yüzden, en adi hovardanın dünyaya bakışı bir Püriteninkinden daha sağlıklı ve sağlamdır bence. Püritenler, uygarlığın temel taşı-
nın neşe olduğunu kavramadıklarından, onun baş düşmanıdır.

Neden ünümün alt sınıflar arasında, en az onları yöneten sınıftaki kadar yaygınlaştığını anlayabiliyorsunuz şimdi, değil mi? Oxford Sokağı'nın sapa yollarını iyi bilirdim, Piccadillyli çocuklar, yanlarından geçecek olsam, bana ısıklık çalıp yuha çekerlerdi: Tabii ki bu yüzden karımla birlikte Swan and Edgar mağazasına binde bir gidiyordum.

Ama sapkınlıklarında ustalaştıkça, iştahımı doyuracak başka yöreler buldum. O sokakların adları, sanki Cehennem'in kapılarından girmişim de Vergilius'un korkunç oklarına toslamışım gibi bugün de yanıyor belleğimde: Blue Anchor Yolu, Bombay Sokağı, Grace Koryolu, Wellclose Meydanı. Gece batakhanelerinde, o sokakların yüz kızartıcı köşelerinde Lazarus'u arardım, bulduğumda onu dudaklarından öpmekte diretirdim: Bir tür hummaya yakalanmışım. Genç oğlanların haraç mezat ihtiyarlarla sapıklara satıldığı evler, alışılmadık tutkuların doyurulduğu ve yenilerinin serpildiği kuytu odalar vardı. Hummanın ateşiyle o tür odalarda rastladığım oğlanları büyük bir hezeyanla tepeden tırnağa öperdim ve tanrılarla ruhların hayata döndürüldüğü cinsel törenlerin gizine belli belirsiz varmış olurdum.

Bazen korkudan titreyerek o yerlerden kaçardım, duyduğum en ufak ses ya da çılgılık banaydı sanki ya da etrafı kolaçan ederek geçen kehribar ışıklı iki tekerli araba, beni cehenneme yetiştirmek için gönderilmişti. Karanlık, boş sokaklarda koşuştururken nöbetteki bir devriye, fenerini yüzüme tutacak olsa yüreğim ağzıma gelirdi. Gaz lambalarının kirli, sarılı-mavili ışığı izimi sürerdi, yüreğim göçerdi. Hayatım böyleydi artık.

Yine de gece-yuvalarından tatlı bir dinginlik ve zindellikle çıktığım geceler olurdu. İşte fiziksel gevşemenin o olağanüstü anlarında beklenmedik bir esinle, inanılmaz güzellikte dizelerle, satırlarla dolup taşardım; onları cep defterime not eder, sonra yazılarımda kullanırdım. Bir çırpıda bütün bir şiiri bitirdiğimi anımsıyorum ("Symphony in Yellow"du* adı); daha, şiirlerime ad verdiğim yıllardı –Londra'nın

* "Sarılı Gamda Senfoni" (ç.n.)

sessiz sokaklarında tan ağarıırken eve dönerken. O günlerde tanın güzelliğiyle kendimden geçerdim: Evlerin ve boş alanların karanlığının gittikçe inci grisine dönüp belli bir biçim kazanması. Parka vardığımda y k arabaları yanımdan geçip Covent Garden'a doğru yol alırlardı; köylüler, "İyi sabahlar" diye bağırırlardı. Kentler, insan bedenine benzer: Her sabah lekesiz uyanıp günün mucizesini ve görkemini giyinebilirler.

Benim kişiliğim de bu yoldan diriliyordu. Çift-hayatlılığın garip fantezilerini o dönemde yaşadım. Yoksullara duyduğum yakınlık içtendi, atalardan kalma bir içgüdüyle onların arasına karışmak istiyordum. Gelgelelim zamanla entelektüel bir heyecan kaynağı oldu –Londra'nın gölgelerinde yürümek, daha birkaç saat önce elimin altında duran, istediğim anda yine kavuşabileceğim bir hayatın parıltısını uzaktan izlemek.

Cinsellik sonra geliyordu ve zevkimden çok gururumu okşuyordu; Tanrıça Laverna'nın resimleri gibi yalnızca kafaydım, g vdem yoktu. G nahlarımın anısı, onları işlerken duyduğumdan daha büyük bir haz veriyordu. Duyularımdan değil aklımdan fışkıran diriltici bir sevince kapılıyordum anılarla. Kendimi hiçbir zevke teslim etmediğim içindir ki zevkin her türünü denedim; kendimi hep uzak tuttum, bireyliğimi ve   z lmezliğimi korudum. Eğildiğimde, oğlanların gözlerinde kendi görüntümü yakalıyordum: Aynı anda iki kişi birdendim –biri ağırlaşmış gözkapaklarının altından ötekinin hazzın doruğuna varışını izliyordu.

18 Eylül 1900

Bu sabah Sfenks'ten bir mektup aldım.

Sevgili Oscar,

Sana    t r yazıyorum ama anlaşılan 'evde' değilsin. Nedenini lütfen söyle. Senin hakkında bir sürü dedikodu geliyor kulağıma, eskiden duyduklarıma inanırdım –tabii ki senin ağzından duymak kaydıyla. Tanrısız kalınca Sfenks sessizliğe büründü, çorak toprağa saçma mesajlar sa abiliyor ancak. Lütfen yaz. Her zaman sevgili dostunum Oscarcığım–

Ada

Ben de şöyle bir şeyler karladım yanıt olarak:

Sevgili Sfenksim,

Söylediklerinle yıldırım çarpmışa döndüm. Ne yazık ki bir süredir akli başında ama düzensiz bir yaşam sürdüğümünden, sana yazacak hiçbir şeyim yok. Bir keresinde sana, kişinin hayatının bitiminde baştan beri hep doğruyu, yalnızca doğruyu söylediğini kavramasının korkunçluğundan söz etmiştim, aklında mı? Tabii kişinin bütün yazdıklarının zamanla kalplaşması da bir o kadar korkunç –sözcükler bu yüzden beni korkutuyor. Sevgili Sfenks, sana bütün sırlarım gibi unutacağını umduğum bir sır veriyorum. Hayatımın öyküsünü yazmaya koyuldum. Sen de benim kadar bilirsin, dünya belleğinden zaten sildiği kişilerin anılarına aldırılmaz. Ben de kendim için yazıyorum –en azından iyi bir seyirciyim.

Sana ilk gecelerimden sonra nasıl bir şaşkınlıkla geldiğimi, aslında ne yaptığımı yalın sözcüklerle bana açıklamamı istediğimi, anımsıyor musun? Beni başarımın yükünden kurtarandın sen, ayrıca benim eğilimlerimi anlayıp

Sonra o mektubu buruşturup attım; otel kâğıtlarına çiziktirilmiş itiraflar çok sıkıcıdır. Yeni bir mektuba başladım:

Aziz Sfenksim,

Bu sabah mektubunu aldığımda öylesine coştum ki sana bir iki satırla, bana yazmak inceliğini, hoşluğunu göstermene çok sevindiğimi belirtme gereğini duyuyorum. Robbie'den, ölümlüleri Punch'ın sayfalarında ölümsüzlüğe kavuşturmayı sürdürdüğünü duydum. Keşke bir Paris gazetesine yazsaydın da, dilinin Fransızca'yı da güzelleştirdiği örnekleri bulabilseydim.

Son zamanlarda çok sıkıntı çektim ama arkadaşlarım bana sevecen davranıyorlar, ara sıra restoranlarda kullanacağım yeşil, garip kâğıtlar yolluyorlar. Yine baş başa bir yemeğe can atıyorum. Oscarın

Bu kadarı yeter de artar, değil mi?

19 Eylül 1900

Modern ahlak tartışmasında bir sorun olup çıktım, Symonds'un deyişiyle; oysa o dönemde çözüm olduğumu sanıyordum. Muzır cinselliğimi dünyaya ilan etmede her zamanki gibi en uygun dramatik ânı seçtiğimden, herkes benim özel eğilimimi tartışıyor artık. Almanlar bile konuyla ilgileniyorlar. Başıma gelen olmadık şeylerin en korkuncu, ileride bir sanatçı değil bir 'vaka' olarak anılma ihtimalim. Onan ve Herodias'ın yanına, psikolojik bir araştırma malzemesi olarak yerleştirileceğim. Hatta Edward Carpenter'ın en açık saçık paragraflarından birinde adım bile geçebilir. Ben Carpenter'ı çok iyi anlıyorum da, o kendini anlamıyor galiba –bir yazısında günah bilinci kişinin zaafını gösterir demişti. Oysa gerçek zaafımız bundan kat kat ilginçtir: Yaptıklarımızın tadını daha yırtıcı bir biçimde çıkarabilmek için onları günah diye niteleriz.

Modern düşünce sisteminde hep görüldüğü üzere, sorun bir kavram kargaşasından kaynaklanıyor. Ben sapık değilim ki sapkıyım. Eğer ben bir Uranüslüysem, Uranüs'e yıldızların şan ve şeref bahsettikleri gök diliminde doğmuşum demektir. Çünkü ideal aşkı erkekte bulan düşünürlerce ve erkek gövdesinde içsel güzelliğin çizgilerini gören sanatçılarca yüceltilen erkeklerarası aşkın, aşkların en yücesi olduğuna inanıyorum. Modern tıpsa, ögleüstü öten, gözü ışıktan kamaşmış kör bir baykuş gibi yeni terimler uyduruyor –hele 'sağlıklı' ve 'hastalıklı' kavramları hiçbir sınıflamaya oturmuyor. Kim Leonardo ve Winckelmann kadar hastalıklı olmayı, Hall Caine ve Bayan Cashel Hoey kadar sağlıklı olmaya yeğlemez?

Her büyük yaratı, bir denge sarsıntısı içerir; sanatın en seçkin ürünleri de ben ve ben gibilerin yaşadığı ateşli tutkulardan serpilmiştir. Michelangelo'nun kusursuz sonelerinin esin kaynağı, erkeğe duyulan aşktır; bu aşk Shakespeare'i genç bir adamı alev alev yanan sözcüklerle ölümsüzleştirmeye itmiş, Platon ile Marlowe'un kalemlerini yönlendirmiştir.

Bu aşkın tutsağı olduğumda, onda hayatın kusursuzluğuyla felaketi iç içe görmüştüm. Benim gözümde hem güzelliğe erişme yolundaki bütün çabaların saflığını taşıyordu, hem de kişinin kendini tanımasının getirdiği buruklukla yorgunluğu. Caravaggio, Vaftizci Yahya'yı tuvalde canlandırırken o aşkın etkisindeydi. O sevimli çocuksu gülüşle çökecek belaları önceden görmüş gibi bakan

gözler. O imgede hem ayartıcılık hem umutsuzluk vardı, saf bir açlıkla tedirgin bir doymuşluk.

Bobbie, Sokratesçi edebiyatın oldukça farklı bir türüne ilgi duyar. Beni St. James Sokağı'ndaki küçük bir kitapçıya götürürdü bir zaman. Dükkânın Fransızca bir adı vardı galiba –dışarıya kitap veren bir tür kütüphaneydi de, alıcılar sınırlı sayıda seçkin kişilerdi. *Teleny* diye bir kitap elden ele gezerdi, ben de bazı bölümlere kendimce eklemeler yapmıştım. Genel havası *Gray's Anatomy*'yi* andır- sa da, yoz ve tehlikeli tutkuları anlatıyordu. Rabelais türü edebiyat beni baştan beri pek çekmemiştir (kurgu açısından yetersizdir, rastgele yüklenen malzemenin altında tökezler), *Teleny* de olsa olsa bir sanat yapıtının hammaddesiydi. Yine de kitaba gülüp geçmedim: Homoerotik edebiyatın her türüsünü derinlemesine okumaktan keyif duyuyordum, yaşayan aşkların methiyeleri kadar ölü aşkların kayıtlarını da. Çünkü günahlarımla suçüstü yakalandığımda da, Yunanî aşkın temel erdeminden kuşkum yoktu; erkekler kusursuz bir eşitlik içinde yaşayabilirler o aşкта, birbirlerinde'kendi ruhlarının yansısını bulurlar. Erkekle kadın birlikte asla huzura kavuşamazlar –ya birbirlerini yiyip bitirir ya da daha kötüsü sıkıntıdan bunaltırlar. Sokrates, *Şölen*'de, Aristofanes'in erkekle kadının ikiye bölünmüş ve yeniden bütünleşmeye can atan varlıklar olduklarına dair savını açıkça çürütürken, modern uygarlığın –belki de Ibsen dışında– unutmış görüldüğü büyük bir doğruyu dile getiriyordu: Erkeklerle kadınlar birbirlerini tamamlamazlar, birbirlerine hasım dırlar. Büyük romanslar hep erkekler arasında yaşanmıştır.

Ne var ki böylesi bir aşk, gerçek eşitliğe dayanır, bense sersemlik edip Sokrates'in fikirlerinin özünü alıp haram birliktelikleri kutsamaya alet ettim. Kendime denk birini arayacağıma, lağım çukuruna koştum ve imgemi çamurlara belenmiş gördüm. Gençlere koşmamın nedeni, vicdandan yoksun olmalarıydı –onları bu yüzden seviyordum.

Kelt edebiyatında Tirnan-Og adlı gençlik ülkesini anlatan bir öykü vardır. Orada yaşlılığa da ölüme de yer yoktur; ne gözyaşları barınır ne boş kahkahalar. Bu yerin gizlerini öğrenmek isteyen saz şairi Oisen, karanlığa sığınıp oraya gider. Büyülü ülkeyi bulur, orada üç yüzyıl yaşar. Ama önceki hayatına ve anayurduna duyduğu

* "Gray'in Anatomisi". Henry Gray'in hazırladığı, illüstrasyonlarını Henry Vandyke Carter'in yaptığı, 1858 tarihli anatomi atlası. (ç.n.)

sıla özlemiyle geldiği yoldan geri döner. Anayurdunun toprağına adımını atar atmaz, üç yüzyıl birden üstüne bindirir. Gövdesi iki büküm olur, ayrıca dünyayı o uzun yıllar boyunca uğraştıran kaygılar da omuzlarına yığılır. Basit öykülerden çıkarılacak dersler de basittir. Kişi asla gençliğin peşine düşmemelidir, yoksa kendi gençliğinden olur.

Doğrusu ben de Londra'da sürtmekten bıkmıştım, zevklerimden vazgeçmek istemiyordum, tek istediğim onları daha yakınımaya çekmekti. Bu arada bir zamanlar günahlarımı tek başıma işlerken, şimdi bana kılavuzluk edecek bir tanış edinmiştim. Crown'da tanıştığım Alfred Taylor da benim gibi oğlanlara düşküncü –bizim meşrebimizden erkekler, birbirlerini güçlü yönlerinden değil zayıflıklarından ötürü arayıp bulurlar. Bana serüvenler vaat etti; içgüdülerimden faydalanıp, aradığım türden tanışlar getirdi bana. Taylor, sonraları benimle birlikte Old Bailey'de yargılanacaktı. Bana karşı tanıklık etmesi karşılığında davaya bulaştırılmayacağı konusunda söz almıştı ama öneriyi reddetti. Azizler, hayatın böyle anlarında doğar işte. Maria Magdalena'nınki gibi soylu bir davranış, dünyanın bütün pisliklerini, saçtığı kokuların güzelliğiyle giderebilir; yine de bence Alfred'in saçı Magdalena'nınkinden epey uzundu, aklının kısalığı bir yana.

Taylor'ı sıradışılığından ötürü seviyordum. Westminster yakınlarındaki dairesinde kendine garip kokular ve giysilerle dolu bir şenlik ve keyif dünyası yaratmıştı. Gerçeğin akla sığmasa da (sıgmayacak kadar korkunçtur çünkü), hayale sığabileceğini biliyordu. Ben de bir arabaya biner, büyük bir sevecenlikle 'civcivlerim' diye tanıttığı oğlanları görmeye giderdim; bazen onları restoranların özel bölmelerine, ayağıma getirirdi. Şampanya su gibi akardı, şampanyadan sonra da aşk.

Kötü oğlanlar değildiler. Biliyorum, içlerinden bazıları sanık kürsüsüne çıktığımda bana karşı tanıklık ettiler, ama onları anlıyorum. Kimilerine gözdağı verilmişti, kimileri de ceplerini doldurma derdindeydi. Beni keyiflendirenleri asla yargılamam ve aslına bakılırsa bu oğlanların garip hayat tarzları ilgimi çekiyordu. Benimle aynı gergin ipte yürüyorlardı sanki –yalnız benim düşüşüm daha korkunç oldu. Çoğu, sıradan bir hayatla kolayca erdem yolunu seçebilecekleri bir aileden ya da çevreden geliyordu; öyleyken daha tehlikeli tatları deneyecek kadar cesurdular. Saatlerce anlattıkları-

nı dinler, karşılığında onlara ufak tefek armağanlar verirdim, ama yargılandığım sıralar bu ufacık armağanlar, mahkemedeki jüri üyeleri arasında barbar bir tarikatın kalıntıları gibi elden ele dolaştırıldı. Alfred Taylor ile baş başa kaldığımızda birbirimize hep serüvenlerimizi anlatırdık: Müthiş şeylerdi, hele benim açımdan.

Ara sıra Taylor'ın evinde biz bize partiler verilirdi. Alfred, kadın giysilerine özel bir ilgi duyardı; ben de estetik dönemimde bu konuda uzmanlaştığımdan, onun çağrılıları eğlendirmek üzere giydiği gece elbiselerinin ve şapkalarının seçiminde yardımcı olurdum. Bazı delikanlılar modern giyim konusunda onun ileri görüşlerine yakın bir tavırdaydılar ve Alfred'le birlikte çoğu zaman İncil düzeyine inen maskeli ya da maskesiz oyunlar sergiliyorlardı. Bir keresinde Alfred'le iki oğlan, benim onuruma *Salome*'yi oynadılar –o günah kızılı oyunun (İngiltere'de ilk ve son sahnelenişiydi) onları böylesine esinlendirmesine çok sevinmiştim. Cleveland Sokağı'nda tutuklanışının sarsıntısını yeni yeni atan Charlie Mason, tiyatronun ilahesi Sarah'nın jestleriyle canlandırıyordu *Salome*'yi; Alfred'se, biraz daha kadınsı olmakla birlikte harika bir Herodias'tı. Çok hoş bir geceydi ve bitiminde oğlanlar başıma zambaklardan bir taç taktiler (İngiltere'de menekşe bulamazsınız), omuzlarına alıp odada dolaştırdılar. Kısa bir konuşma yapıp, oldukça yapmacıksız oyunculuklarını kutladım.

Kendi yazdıklarımı okumak dışında rol yapamam. Yine de bir keresinde Alfred, temsillerinden birine katılmaya ikna etti beni. Kraliçeye ve kraliçe rolüne düşkünlüğüm herkesçe bilinir –ekselansın bana son zamanlarda neden yazmadığına şaşıtm doğrusu, ama dediklerine göre Güney Afrika seferi yüzünden işi başından aşkınmış. Alfred durmadan benim ona ne kadar inanılmaz bir biçimde benzediğimi söylerdi: Hangi bakımdan benzediğimi elbette ağzıma almayacağım. Ama bir yılbaşı kutlamasında (1944'te olsa gerek; yani düşüşüme bir yıl kala) siyahlara büründüm ve başıma küçük ama sevimli bir taç giydirildi. Rolün bana cuk oturduğunu gizlemeyeceğim; usul, ağır ama alçakgönüllü bir sesle ulusuma ve aramızda olmayan Aziz Albert'e verdiğim hizmetlerden söz ettim. O zaman hepsi ayağa fırlayıp Tanrı Kraliçe'yi Korusun marşını söylediler –çok duygulandım, Paskalya'dan önceki Perşembe, Kraliçe'nin onlara şifa dağıtacağına söz verdim. Ondan sonra kendimi toparladığımı sanmıyorum.

Artık bu oğlanlarla birlikte olmaktan neden hoşlandığımı anlıyor musunuz? Onlarlayken yılların yükü kalkıyordu üstümden; o sıralarda bile beni yıkıma sürükleyebileceğini tedirginlikle hissettiğim ünümün baskısını duymuyordum. Onlara oyunlarımdan bazı bölümler okumak hoşuma gidiyordu, o sırada attıkları kahkahalar –ya da sıranın oyundaki gülmece unsurlarına geldiği özel anlarda, yüzlerinde okunan ciddilik– beni büyülüyordu. Alfred’le ben sırayla bütün oyun kişilerini oynardık (Bayan Erlynn rolünü çok iyi canlandırdığımı anımsıyorum) hatta ara sıra konuşmalar da doğaçlamalar yaptığım ve sonuçtan kendim bile etkilendiğim olurdu. Oğlanlar bana hayrandılar, ben de İsa gibi, en gösterişli mucizelerimi inananlar için sergiliyordum.

Oğlanlarla birlikte görünmekten hoşlanırım –bazı arkadaşlarım bu huyumu utanç verici bulurlardı ama bence kişinin dostlarından utanç duyması daha utanç vericidir. Asla öyle bir hisse kapılmadım; arkadaşlarımla Londra’nın işlek caddelerinde yürümekten, onlarla herkesin gittiği eğlence yerlerine gitmekten hoşlanırdım. Bir keresinde Charlie Lloyd’la Crystal Palace’a gidişimizi anımsıyorum. Daha önce orada bir konferansa çağırılmıştım –tatsız anılarla dolu bir yerdi.

Ortalık taze çörekle taze boya kokuyordu; tayfaların naraları, kırk metre kadar ötedeki kocaman bir soytarı kafasının –içine yerleştirilmiş bir aygıtla– açılıp kapanan ağzını ve gözlerini şaşkınlıkla izleyen çocukların coşkulu çığlıklarına karışıyordu. Ana-babalar bile etkilenmiş görünüyorlardı; bir makinenin bunca heyecana yol açması garibime gitti, ama hiç kuşkusuz ileride sanayide rafa kaldırıldığında müzelerde ve sirklerde yeri hazır olacak. O gece bir Händel Festivali de vardı, Charles haklı olarak gitmek istemedi, biz de Virginia çamları arasından süzülen cam çağlayanlarla, vals yapan İsveç köylüleriyle bezenmiş oyuncak tezgâhlarını gezdik; hepsini bir peni’ye. On dokuzuncu yüzyıl gerçekten olağanüstü –yalnızca sudan yanlarıyla da olsa.

Charlie Lloyd’un söyleyecek lafı yoktur hiç. Galiba o sıralar ağzından çıkan tek söz, “Nefis yahu, Oscar”dı. Onu altınla gümüşün aynı anda dolaşıma sokulması ya da İrlanda sorunu konusunda soru yağmuruna tutardım, gülümsemekle yetinirdi. Solgun, kırıksız bir yüzü vardı –bu ayrıcalığı, sıkı perhizine bağlıyorum. Tencere yemeklerini, Palmer çöreklerini, Bovril’i ağzına sürmezdi.

Canlı bir reklam afişi gibiydi. Onu restoranlara gitmek üzere ayartmıyordum, yatağa çekmek için ayartmak da içimden gelmiyordu. Yine de ilgi duyuyordum ona; kusursuz biriydi. Bir zaman altın bir haçını vardı, bir coşku ânında Dublin'deki ilk büyük aşkım Florence Balcombe'a armağan etmiştim. Bir aktörle evlendiğinde hemen geri aldım tabii. Crystal Palace'taki akşam o haçı Charlie'ye verdim –elden ele dolaşması çok hoşuma gitti. Charlie onu ne yaptı bilmiyorum, belki de yemiştir.

O günlerde tiyatro çok gözdeydi -orta sınıfların kendi hayatlarının güçlüklerini öğrendikleri ciddi tiyatrolar değil de müzikholer. Sidney Mavor ve Fred Atkins'le birlikte Tivoli ya da Empire'a gider, vantrilokları, ip cambazlarını, Habeş komiklerini izlerdik. Sidney'in bir numarası, Dan Leno diye tanınan Bay Stratton'dı –alt sınıfların konuşma ve davranış özelliklerini zekâ ve sevecenliğe dayalı bir güldürü anlayışıyla yansılayan usta soytarı. Bir çamaşırcı kadının sesini ya da bir varyete sanatçısının garip yürüyüşünü taklit edişinde bir ürkütücülük vardı: Sanki Londra sokaklarının bütün görkemi ve karanlığı bu ufak tefek kişiliği odak seçmiş, o bedene sığışırken de adamın belini büküp içini kurutmuştu.

Bir gösteriden sonra ona kartımı gönderdim, bana öyle büyük bir zarafet ve yakınlıkla yaklaştı ki çok duygulandım. Sahnede kullandığına benzemeyen pes bir sesle, "Bay Wilde, ben bir komedyenim, sizse bir dram yazarısınız," dedi, "ama ikimiz de aynı telden çalıyoruz, değil mi?" Söylediklerine katıldım –katılmamak mümkün müydü? "Bence işin sırrı, seyircileri ağlama noktasına getirip yine kahkahalara boğmakta. Reçete bu." Gülümsedim, ses etmedim.

Tiyatroya ilişkin unutamadığım bir olay da şu: Trocadero daha restorana çevrilmemişti –gerçi bazıları arada hâlâ bir fark göremediklerini söylüyorlar, o başka. Dönemin ünlü taklit ustası Arthur Faber sahneye çıktı. Oldukça geleneksel birkaç güldürü sahnesinden sonra (sarhoşlar, polisler, gerçek hayatın sıradan melodramları vb) eline altın saplı bir baston aldı, omuzlarına kocaman bir kürk attı, gövdesini şişirip dev bir boyuta getirerek açık saçık bir şarkı söylemeye başladı.

Birdenbire büyük bir ürküntüyle beni taklit ettiğini anladım. Gerçi epey güldürücüydü, ama ben suratıma bir tokat yemiş kadar oldum. O anda kendimi başkalarının gözünden gördüm, yazgımın

karalığıyla sarsıldım –sahnedeki yaratık üfleler uçacak gibiydi; çukurdan, kana susamışların yuhaları, ıslıkları yükseliyordu. Bunun nedenini kavrayamadığım için telaşla fırladım tiyatrodan.

20 Eylül 1900

Şimdilerde Dante gibi alacakaranlığın dünyasına daldığımdan olacak, geçmişin hortlakları önüme çıkıyor. Davalarda adları anılmayan başka oğlanlar da tanımıştım; yani işlemediğim bir sürü günahı işlemekle suçlandım ama savcının iddianamesinde yer almayan günahlar da işledim. Gençler bana yapıtlarım konusunda yazdıklarında, onlarla özel buluşmalar ayarlar, ayartıcı tasarılar kurardım. Avlanma heyecanına doyamıyordum da, avın niteliği umurumda değildi. İşte Wood ve Taylor gibi aşağılık araçların eline bu yüzden düştüm. Tek sevdiğim yanları, tehlikeli olmalarıydı –o kadar.

Ne var ki onları ve onlar gibilerin sunduğu zevkleri özlesem de, karşılaştığımda hepsini itiyordum. Fiziksel ateşim sönüyordu, oğlanları bağrıma basmam umarsız bir yakınlaşmadan öteye gitmiyordu –dünyaya borazanla ilan edildiği üzere ciddi ve belli aralarla bastıran bir nöbet değildi. Asıl tadı, onları çeşitli sevişme durumlarında gözlemlmekten, onların duydukları hazdan alıyordum –kendi hayatımın bile seyircisi olmuştum, o kadar ki her şey sonsuz bir uzaklıkta görünüyordu gözüme. Sevişme sahnelerini seyretmek hoşuma gidiyordu, yalan söylemeyeyim –şehvetin yalnızca kişinin cinsel organında bulunduğunu düşünmek tuhaf bir yanılsama. Modern bir safsata. Seyretmek bana daha büyük hazlar tattırıyordu; çünkü beyin şehveti diye bir şey de vardır.

Şimdi benim bu hayatın ortasında neden kendimi lanetlenmiş hissettiğimi, dostlarımı neden arkamdan fısıldaştıracak ölçüde içtiğimi anlıyorsunuz, değil mi? Bu tür zevklere akıl gözümle baktım mı, hezeyanımın boyutlarından korkuyor, umutsuzlukla kendimi yine o çılgınlığa atıyordum. Anatole France'ın kan kıızılı trajedisi *Thaïs*'de başarının ardından gelen umutsuzluğu, cümbüşün ardından yetişen işkenceyi okuduğumda tüylerim ürpermişti.

Ama aslında şehvetinin doruğunda bile bir an önce bitmesinden başka bir isteğim yoktu –çöküşümün nedeni bu olmalı. Bütün bildiklerimden yorulmuştum, çok bitkindim, sıkkındım. Constance'ın da oğullarımın da yüzlerine utanmadan bakamıyor-

dum. Sanatımın benden uzak düşmesine izin vermişim bir kere. Son yıllarımda yalnızca para kazanmak –sonra da o parayı düzey-siz bir tanış çevresinde harcamak– üzere ve alkışlar için (hemen ardından, alkış yuhalamalara dönüşürdü) yazmışım. Günahlarım gözümü bağlamıştı; gözlerimi kendim oyup bir çukura yuvarlandım. Yazacak halim kalmadı: Başımı yastığa dayamalıyım.

21 Eylül 1900

Evlendikten üç yıl sonra “yeni hayatım” a adım atınca günaha öylesine battım ki ciddi hiçbir iş çıkaramadım ortaya. Öte yandan, yazgımın cilvesi günahları sevaba dönüştürmeye başlamıştı bile; çifte-hayatın sunduğu sanatsal olanakları seziyordum. Aynı anda hem önünü hem ardını görebilen Janus gibi dünya daha bütünlenmişti gözümde. Günaha teslim olmamda bile sesini ilk kez özgürce yükseltebilenlerin ateşliliği vardı.

İlk yapıtım temelde eleştiri niteliğindeydi. Felsefemin ana çizgilerini yansıtan diyaloglarda, bütünüyle Tite Sokağı’nda Robert Ross’la aramızdaki konuşmalardan esinlenmişim: Bol kahkahalı söyleşilerden kaynaklandıkları için bütün somurtuk gizemleri de-lecek bir sevinçle doluydu o diyaloglar. Egotizm’den ve Sanat bilin-cinden Rousseau’nunkine benzer bir felsefe türettim, yani *de nier ce qui est, et d’expliquer ce qui n’est pas*.*

Taşlamalar aracılığıyla dönemimin boş yanılsamalarını sergi-ledim, onların yerine daha kapsamlı, daha sağlıklı bir gerçeklik önerdim. O dönemde yazdıklarımın hepsinin arkasında duramam bugün; kusursuz anlatımın ceremesi de budur –sizin olmaktan çıkar, dünyaya mal olur.

İlk yazdıklarımın hepsinde, kurbanlarını zehirleyerek öldüren Thomas Wainewright’ın ışık ve gölge oyunları ile dolu, ağı saçan portresinden, *Sosyalizm ve İnsan Ruhu*’nun ona oranla oldukça yalın sayılabilecek anlatımına kadar her yazdığımda kendi içinde bütünleşmiş bir felsefe dile getirmek istedim, o zaman ben de bütünleşecektim içimde: Davranışlarımdaki tutumumu açıkça ortaya koyarken deneyimlerimi parlak sözcüklerle süsleyen bir biçim yarattım. Sağlığımın ve sinirlerimin, yaşadığım hayattan ötürü enikonu yıprandığı bir dönemde, aylaklığın çekiciliğinden, sanatçının zevklerinden dem

* Fr. “Olana yalanlamak, olmayanı açıklamak”. (ç.n.)

vurduğum doğru. Benimki, bir simyagerin düşüydü: Bitkin bir yüreği dipdiri bir ruha dönüştürmek. On dokuzuncu yüzyıl gözükara, sefil bir çağ; benim amacımsa duyuları incelterek, esnaf-tüccar tabakaların göz diktiği düzeyin çok üstünde bir değerler dizgesine yerleştirmekti. Sefahat dünyasına hiç utanmaksızın, lekelenmeksizin dalabileceğime, oradan yeni sezgilerle dönebileceğime inanıyordum –tıpkı imgelemimde yoksulların evlerine girip yoksulluğun ne olduğuna ilişkin bir felsefe geliştirebildiğimi sandığım gibi. Çağdaşlarımı kızdıran da buydu. Onlar, günahlarını hiçbir ışıktā –hatta günahları zarifleştiren, güzellik sezgisinin başı çektiği yeni bir anlayışın vazgeçilmez öğelerine dönüştüren bir ışıktā bile– görmek istemiyorlar.

Yine de kişinin felsefesi her zaman kendisinden daha az ilginç oluyor; ben de bütün yazdıklarımda, hatta güzele ve sonsuza ilişkin olanlarda bile, sanırım kendimi dünyaya yepyeni duygularla sivrilen biri sıfatıyla göstermek istiyordum. *Bay W. H.’nin Portresi** başlıklı olağanüstü denememde Shakespeare’in sonelerini adadığı oğlanın kimliğini ele verirken, iki cinsin de izlerini taşıyan kursosuz erkek güzelliğini çizmiştim. Böylelikle Yunanî aşka gönül borcumu ödedim. Bilgi birikimimi daha önce sanatımda bu kadar ustalıklā kullandığım olmamıştı. Gerçeklerin asıllarına uygunluğu umurumda değildi: Nasılsa yaşamöyküsünü ve tarihin boyutlarını aşan bir doğruyu keşfetmiştim; yalnızca Shakespeare hakkında değil, bütün yaratıcı sanatın özü hakkında. Shakespeare’in tapınağına böyle görkemli bir sunu götürdüğü oğlana Willie Hughes adını ben yakıştırdım, ama Willie Hughes diye biri yaşamamışsa şaşarım doğrusu: Oxfordlu bir araştırmacı onu bulup çıkarırsa şaşmam. Doğa her zaman sanatın ardından gelir.

Ama o kitabı eğlencesine yazmışım. Gerçekten yankı uyandıran ilk yapıtım *Dorian Gray’in Portresi*’ydi. Gerçi ayakta alkışlanmadı, ama ona yakın bir şekilde herkesi ayağa kaldırdı. Zaten başka türlü beklenemezdi: Benim kuşağımdakilerin burunlarını yüzyıllarına sürtmek, bir yandan da geleneksel İngiliz edebiyatının dokunulmaz kurallarını alaşağı etmek derdindeydim. Pekâlâ Fransızca da yazılmış olabilirdi; çünkü bence albenisi aslında bir anlam taşımamasından, ayrıca bir ahlak dersi vermemesinden kaynaklanıyor. Tuhaf bir kitap, yazılış sürecindeki coşkunluk ve garip

* *The Portrait of Mr. W. H.* [çev. Kaya Genç, İletişim Yayınları, 2007] (e.n.)

sevinçle dopdolu. Ciddi bir hazırlık yapmadan çarçabuk yazdım; sonuçta, kişiliğim bir yerine bütününü yansıyor, ama neresine yansıdığını bildiğimi sanmıyorum. Her kişilikte biraz ben varım, ama onları yöneten dürtüleri bildiğimi söylesem yalan olur. Yazdığım sırada kesinlikle kavradığım tek şey, öykünün kötü sonla bitmesi gerektiği idi: Öylesi bir dünyayı –utanç ve usançtan yıkıldığını seyretmeksizin– sergileyemezdim.

Önceleri, Dorian Gray'ın uyandırdığı nefrete şaşıtm, aslında ne yaptığımı ancak ilk yapıtlarımı yayımladıktan sonra anlayabildim: Geleneksel topluma karşı akla gelebilecek her cepheden saldırıya geçmiştim. O toplumun sanat özentisini alaya almış, toplumsal ahlakını aşağılamıştım; yoksullarla yoksunların sığınaklarını çizirken, toplumun saygıdeğer evlerinde ikiyüzlülükle kof kibrin kol gezdiğini göstermiştim. Çöküş tarihimi o dönemden başlatıyorum –cezaevi kapılarının ardına kadar açılıp beni beklemeye koyulduğu andı o.

İşin buruk yanı, kelepçelenmek üzere ellerimi bizzat uzatmış olmamdı. Ama sanatçı asla bir bilge değildir: Onun işiyle bir düşünürün, hatta bir gazetecinin işi arasındaki tek fark, kişiliğinin işine sızıp onu belirlemesidir.

Dünyanın günahlarını açığa çıkarırken, dünya kadar günahımı açıklamaktan kaçınmadım: Kibir ve ikiyüzlülüğün yanı sıra kara tutku da, karalama tutkusunun verdiği yırtıcı sevinç de benimdi.

Tabii ki karımın bunlardan haberi yoktu, o yüzden de yazdıklarımı okuduğu sırada yanında duramıyordum; gerçi içten bir hayranlıkla yorumlanmayacak tek söz etmemişti ama kaygılıydı –görüyordum. Yalnız evlilik kurumu hakkında yazdıklarımı kırdığını gizleyemedi. O konudaki görüşlerimin bazılarını okurken ağladığını (o yazılar, kusursuz evlilik 'aldatmaca'sı üstüneydi) söyledi; gelgelelim ben üstün zekâma öylesine âşıktım ki onun ne demek istediğini anlamadım bile. *Nar Evi*'ndeki* öykülerimi daha çok seviyor, bazı bölümleri kendince eleyerek çocuklara okuyordu. Herhalde onlardan bir ahlak dersi bile çıkarabiliyordu: Benim yalnızca dünyanın dehşetini ve iğretiliğini gördüğüm yerde o sevgi ve güzellik buluyordu. Onun yöntemi de buydu.

Gelgelelim o öyküler kamuoyunun gözünden kaçtı. Artık adım muzır yapıtlarla birlikte anıldığından, okurlar ya eğlenmek ya da ir-

* *The House of Pomegranates* [çev. Nihal Yeğinobalı, Can Çocuk Yayınları, 2010] (e.n.)

kilmek istiyorlardı. Ben de isteklerini yerine getirmek için elimden geleni yapıyordum: İlk komedim *Lady Windermere*'in *Yelpazesi*'ni bitirdikten sonra *Salome*'yi yazmaya koyuldum. İkisinin biçimleri çok farklı olsa da (*Salome* Fransızcaya da oturmalıydı, benim ciddi başkışilerim hep o dilde düşünürler ya), duygu açısından pek farklı sayılmazlar. Onları aynı biçimde algılayacak bir seyirci kitlesini hep özlemişimdir. İkisi de klasik dramın maskeleri yerine benim kusursuz tümcelerimin kalkanına sığınmış oyuncuların yer aldığı, bol bezekli sahne yaratılarıdır. Hepsi bu.

Hayatın olanca korkunçluğuyla gülünçlüğü, baş döndürücü başarıyla ürkütücü tutkuyu iç içe görüyordum. *Lady Windermere*'in *Yelpazesi*'nde kıvrak zekâm alkışlanıyorsa, *Salome*'de gizemin ve kıyıcılığın ağır bastığı bir hava yaratmalıyım doğal olarak. Kişiliğimi bütünüyle gözler önüne sermek istiyordum ki hınzırlığı ve zekâm kadar belirsiz ve karanlık yönüm de dünyadan eşit ölçüde alkış toplasın. *Salome*, Lord Chamberlain'in buyruğuyla yasaklanmayıp Londra'da sahneye konulsaydı, hayatım tepeden tırnağa değişecekti, eminim. Kendimi dünyaya öylesine açıkça tanıtmış olacaktım ki günah ve utanç dolu ikinci hayatımı sürdürmek istemeyecektim. Ama yalnızca zeki komedilerin yazarı diye bilindikçe kendimi yarım yamalak buluyor, kendimi ifade etmenin yolunu başka yerde arıyordum.

Komedilerimin gün ışığına çıkmak için çırpınan günah bilinciyle bağlantılı olduğunu şimdi anlıyorum –Phaedra'nınki kadar ağlana-sı, Falstaff'ınki kadar gülünesi bir günah. Ben günahı melodrama çevirdim ve böylelikle elbette daha da ciddileştirdim; onu sanatımın bir gereci diye gördüğümünden, bir sanatçı olarak bundan böyle ondan yakamı kurtaramayacağım aklıma gelmedi. *A Woman of No Importance*'ta beni hem çeken hem korkutan bir konuyu ele aldım: Genççe bir erkekle, daha yaşlıca bir erkeğin ilişkisi. Genç olan, öbürünün birikimi karşısında çarpılır, öbürüyse oğlanın güzelliği karşısında. Bu durumu artık ezbere bildiğimi söyleyebilirsiniz.

Yine de kendi hayatımın dramına en yakın düşen oyunum *An Ideal Husband*'dı* –kocanın korkusu, bir rezaletin patlak verme-sidir. Bir tehdit mektubu alır: Bu mektubun tıpkısı en aşağılık takımından iki şantajcı tarafından benim evime de gönderilmişti.

* "İdeal Bir Koca". (ç.n.)

Oyunda bu tehditlere pabuç bırakmadığımı açıkça belirttim. Kendi dediklerinin doğruluğuna sonuna kadar inanmış bir adamın tutkusuyla, suçlamalarda bulunduğum ve kibrimi sergilediğim bölümler yazdım. Tabii ki bütün sorunları son sahnede çözüp bitirdim, tıpkı özel hayatımda yapmayı düşündüğüm biçimde. Gerçek hayatı oyuna dönüştürebilecek çapta bir oyun yazarı olduğuma inandım.

Son komedim *Ciddi Olmanın Önemi*'nde* hayatın bana en çirkin yüzünü gösterdiği, marifetleri Queensberry'nin soytarılığından geri kalmayan şantajcılarının peşimi bırakmadığı bir dönemde hayatı alaya aldım. Oyunu yazdığım sırada, çok geçmeden çatacak belanın ve utancın bilinciyle başım çatlayacak gibiydi. Ama şimdi, sanatçı hayatının garip simyası aracılığıyla beni hayata kavuşturan gücün, o yıkım tehdidinin işlettiği yaralar olduğuna inanıyorum. Yaratıcı çalışmanın ancak sevinçten fışkırabileceğine inandığımı hep söylemişimdir, ama belki de korkudan ve acıdan da sevinç yüklü sözcükler doğabiliyordur. Limburg kayıtlarında, bir zamanlar Alman delikanlılarla genç kızların söyledikleri on dördüncü yüzyıl şarkılarına, şafak vakti ayrılan sevgililerin söyledikleri o güzelim şarkılara ilişkin bir öyküye rastlıyoruz. Kayıtlara göre, bu ezgileri yazan, dünyadan elini eteğini çekmiş, cüzamlı bir kâtipmiş. Sokaklardan geçerken korkunç bir gürültü çıkarır, geldiğini haber verip insanları uyarırmış. İnsanlar da söyledikleri şarkıları yazanın o olduğunu bildikleri halde, hastalığı yüzünden yanından kaçarlarmış. Bunun gerçek bir öykü olduğunu kanıtladım, değil mi?

Sonuna kadar böyle oynadım hayatla, onun da benimle oynadığını bilmeme karşın. Birbirimizin içini dışını biliyorduk, hayatla imgelem arasındaki bu bulunmaz uyumu ancak komedi anlatabilir. Maeterlinck'inki kadar duyumlu, Sheridan'inki kadar zeki, hafif ve zarif eserlere imza attım. Bu arada içinden sonsuza kadar çıkmayacağım bir boyunduruğa yerleştirdim boynumu ve kollarımı. Bakın, diyecek insanlar, hapisane hücrelerinde son bulan kıyııcı ve saçma bir dram diye buna derler işte.

23 Eylül 1900

Bosie'den bir kart geldi; bu kadar modern bir şairin böylesine dobra bir biçimde yazması şaşırtıcı. Kartta şöyle diyor: "Önümüzdeki

* *The Importance of Being Earnest* [çev. Murat Erşen, İmge Kitabevi, 2006] (e.n.)

hafta Tom’la Paris’e geliyorum. Herhalde bir akşam yemeği çağrısı bekliyorsundur.” Altına da “Lord Alfred Douglas” gibi saçma bir imza atmış. Doğrusu ansızın ortaya çıkan bir üçüncü kişi dışında düş gücümü zorlayacak fazla bir şey bırakmamış; Peki Tom kim? Neyin nesi? Ama Bosie, baştan beri hayatın düş gücünün önünde koşmasından, mümkünse onu tüketmesinden yanaydı; bense hep düş gücünün hayatı aşmasına yardımcı oldum. Birbirimizde ölümcül etkiler bırakmamız bu yüzdendi: Ben onun bütün kuramlarına karşıydım, o benimkilere asla akıl erdiremezdi.

Onu Tite Sokağı’na getiren, bakır çalığı tenli şair Lionel Johnson olmuştu. Bosie *Dorian Gray’in Portresi*’ni, söylemesi ayıp, bir dergide okumuş ve yazarıyla tanışmaya karar vermiş. Hiçbir kitabım, başıma o kitabın açtığı belaları açmamıştır. Sonradan Bosie, Dorian Gray’de kendi hayatının sırrını okur gibi olduğunu söylemişti bana: Ona ruhunun kilidini açacak anahtar sözcükleri veren bir sihirbazdım gözünde. Sırslıklam bir romantikti tabii, ama çekiciliği de ondan kaynaklanıyordu. Onu ilk gördüğümde neye uğradığımı şaşırdım. Pater’ın dinsiz hüznü diye adlandırdığı, dünyadaki bütün yozlukları gören, yine de daha lekelenmemiş güzelim gençliğin hüznü okunuyordu yüzünde.

Ona âşık olduğumda çıkış yolum kalmamıştı, modern toplumun pirinç çemberlere soktuğu kutsal emri çiğnemiştım. İsa, “Sevgi duyduğunuz için günahlarınız bağışlanacak” diyordu; oysa İngiliz kamuoyunun dediği, “Sevmeyi göze alabildiğiniz için suçlarınızın cezasını çekeceksiniz”dir. Lord Alfred Douglas’a duyduğum sevgi, erkekler arası aşka, İngilizlerin tüylerini diken diken eden bir güzellik ve soyluluk katıyordu: Beni hapse yollamalarının nedeni buydu. İstesem, istediğimi para karşılığında tutabilirdim, hepsi elimin altındaydı, Southwark ya da Clerkenwell’de kendilerini satan oğlanların haddi hesabı yoktu; benden tek beklenen, solgun bedenlerine karşılık onları bozuk para yağmuru na tutmamdı. Zaten kapitalist kuramın özü bu. Ama ya gözümü daha büyük, eşitliğe dayalı bir aşka dikmeme imkân yoktu; öyle bir şey için bağışlanmam söz konusu değildi. Bu tür aşk Shakespeare, Hâfız ve Vergilius’ça (ikinci pastoral şiirinde) kutsanmışsa da, adını esirger, çünkü adı yoktur –Kızılderili söylencelerinde Tanrı anlamına gelen gizli sözcük gibi, onu dile getirmek lanetlenmek demektir.

Bosie'yi görür görmez, bir uğursuzluk kokusu aldım, yalnızca bataklıkta biten çiçeklere özgü bir koku yayıyordu. Bizi birbirimize çeken de, sonunda birbirimizden koparan da bu lanetlenmişlik duygusuydu. Bu duygu, aşkımızda daha gözükara olmamıza, dahası benim sonumu hazırlayacak bir gözükaralığa sürüklenmeme yol açtı. Denemelerim ve taşlamalarımın dünyayı alaya alabildiğimi sanırken, takılıp kalmıştım.

Bosie, karşılaşmamızdan altı ay kadar sonra bana yazdı, karıştığı garip bir olayda yardımımı rica etti. Kendisinden oldukça küçük bir oğlana tutkuyla bağlanmıştı. Anlaşıldığı kadarıyla çocuğun ana-babasının bu tutkuya karşı çıktıkları falan yoktu –tam tersine, tutkuyu kızıştırmaya girişmişler, o kadar da platonik düzeyde kalmaması amacıyla Bosie'yi evlerine bile çağırmışlardı. Sonra da her zamanki gibi basit bir şey olmuştu, basit şeyler hep basit olur: Ona şantaj yapmışlardı, olanları ana-babasına anlatacaklarını söylemişlerdi. Oğlanın yaşı bu tür serüvenlere göre çok küçük olduğundan, rezalet korkunç bir boyuta gelebilirdi. Bosie bana yazıp yardım istedi, “İşlediği günahların yalnızca Dorian Gray’ın işledikleri türden” olduğunu söyledi. Safdillik diye buna derim, ama onun her zaman saf bir yanı vardı: Zaten saflık, erdemlerin en güçlüsüdür, darmadağın bir hayatın göbeğinde de barınabilir.

Tabii yardımına koştum. Edwin Levy adında bir ‘özel dedektif’le görüştüm; adı gazetelerde görülmemiş, herkesin içyüzünü bilen, bu yüzden de müşterilerinin haklarını ustaca koruyacak konuma gelmiş bir Yahudidir. Onun aracılığıyla oğlanın ana-babasına bir öneride bulunuldu. Kabul ettiler, olay kapandı. Yalnızca Levy’nin bana çektiği söyleve katlanmak zorunda kaldım: ‘Genç Lord’ gibi tehlikenin üstüne üstüne giden kişilerle ilişkilerim konusunda beni uyardı. Benim de benzer bir hayat sürdüğümü ya biliyor ya seziyordu, bütün ilişkilerimde saygınlığımı korumamı öğütlemesinden belliydi. “Bu genç sizin için tehlikeli” dediğini anımsıyorum. Benim o gence çekilmemin asıl nedeni de buydu zaten. Bosie’yi yaralı bir hayvanı severcesine seviyordum.

Hapisteyken Bosie’ye uzun ve feci bir mektup yazdım, mektupta Oxford olayından söz etmemle yeni bir kederler dizisi tetiklenmiş oldu. Bosie bu konuyu hiç açmıyor şimdi, akılcı ve dürüst davranıyor, benim hak ettiğimden çok daha dürüstçe. Feci bir mektuptu; çünkü yalnızca benim omuzlamam gereken suçu ona yüklü-

yordum, ayrıca kinimi ve zehrimi kusarken bu yükü Atlas'ın bile inildemeden kaldıramayacağı kadar ağırlaştırmıştım. O mektupta ben bir kurban, hiçbir şeyden kuşkulanmaksızın karanlık ormana dalmış, yaprakların arasından devlerin kaçamak bakışlarına yakalanmış, saf bir melodram kişisi gibi görünüyordum. Oysa hiç de öyle değildim. Yine o mektupta, geçmişe başka bir gözle bakmanın benim için şart olduğunu söylüyordum. Şimdi bunu denemenin zamanı geldi işte.

Yaşlıca bir erkeğin daha genç birine tutulması sık işlenmiş bir konudur da, genç olanın yaşlıya duyduğu tutkudan pek söz edilmemiştir. O aşk çok daha tehlikelidir, çünkü sevilenin gururunu okşar. Bosie'nin dostu olacağıma, gözünde putlaştım. O üstüme titreyerek benim kibrimi beslerken, ben de onun kişiliğini kendi imgeme göre yoğurdum. Sonuçta birbirimizden ayrılamaz hale geldik. Oxford'da onunla kalıyordum, taşra hayatından bıktığımızda Albemarle'de ya da Savoy'da oda tutuyorduk.

Onun kişiliğindeki bütün olası aşırılıkları ben azdırdım; adiliğe yatkın içgüdülerinin hepsini ben yüreklendirdim; denemek istediği bütün tatları ben sağladım. Londra'daki hayat tarzımızı artık bilmeyen kalmamıştır herhalde. Onu önce kibarların dünyasına götürdüm, ki zaten doğal hakkıydı, sonra da sokakların karanlık dünyasına, ki sonunda onu seçti. Daha az bilinen zevklerde olduğu kadar yemek ve içkide de egzotik bir damak tadı aşıladım ona. Öğle yemeklerini Savoy'da, akşam yemeklerini Willis'te yedik, sonra onu Inferno'ya buyur ederdim.

Biz zevk arayışında azdıkça Londra da parlak ışıklar, kalabalıklar ve çılgın kahkahalarla dolu bir oyuna, gerçekdışı bir kente dönüştü. Benim ataklığım Bosie'ye de bulaşmıştı anlaşılan, aşkını kanıtlamak için benim ancak düşlediğim –hatta düşlemeye cesaret edemediğim– şeyleri benim adıma gerçekleştiren tıpatıp bir taklidim oldu. Kendini kafamda canlandırıdığım portreye uydurmak istediği için alabildiğine korkunçlaştı; benim düş gücüm de alabildiğine korkunçtu çünkü.

O sıralar bunun ona ve başkalarına nelere mal olacağını hesaplamıyordum. Onu Tite Sokağı'na, Constance ve benimle akşam yemeğine çağırır, kötücül bir ikili oyun oynamaya zorlardım. Bir süre kibar kibar, ciddi konulardan söz ederdik, ama sonra, ola ki Constance bilmeden bir pot kırdığında, Bosie çılgınca kahkahalar

atar, ben de gülerdim. Karım, tabii ne olup bittiğini anlamadığından, şaşırıp sessizliğe bürünürdü. O sıralar işin aslını bilmiyordu ama bu konuda hiç konuşmasa da ara sıra işkillenmiş olsa gerekti. Vyvyan'la Cyril'i alıp yazlık eve götürürdü, o zaman ben de çocuklarımın yaşadıkları yer olduğu için kutsal saymam gereken yuvamda Bosie'yi sapkın ihtiyaçlarını gidermeye teşvik ederdim.

Dava sırasında, Savoy'da oğlanlarla birlikte kalmakla suçlandım. Gerçi doğru, ama onları Bosie'nin hatırı için getiriyordum. Onun gençliğe özgü gözü dönmürlükle tadını alabildiğine çıkarıldığı günahlar beni çekmiyordu. Başkalarını zevk anlarında gözetlemekten nasıl müthiş bir keyif duyduğumu önce de söylemiştim; zamanla Bosie yanındakilerle sevişirken izleme alışkanlığını edindim. Bosie ara sıra başını kaldırıp bana gülümserdi –onun yüzüne benim yerleştirdiğim nefis, kıyıcı bir gülümsemeydi bu.

Annem, Constance'ın duygularından, çektiği yalnızlık ve mutsuzluktan bahseden mektuplar yazıyordu; ben de Bosie'ye yazdığım mektuplarda kendi duygularımı açıyordum. İşlediğimiz günahları sözcüklerle allayıp pulluyor, onu aşırılıkta korkunç, tanrılara özgü bir arılığın yattığına inandırmaya çabalıyordum. 'Yüreğin özgürlüğü'nü aramasını öğütlüyordum, her ne kadar böyle bir özgürlüğün nerede olduğunu hiç kimse bilmesede.

Sanata ilişkin hiçbir çabam yoktu: Sevgililerin başındaki me-nekşeli taç, bana şairin defneli tacından daha üstün geliyordu. Bir zamanlar, bütün mucizelerin kökünde aşk olduğuna, öyleyse aşkın büyük yaratılara da kaynaklık edebileceğine inanırdım. Şimdiyse aşkın bu tür yaratının yerini lafta doldurduğu inancındayım. Gerçi koşulları yaratıyor ama uygulamayı engelliyor. Ruh halini körük-lüyor ama açıklama isteğini susturuyor. O dönemde, yani onurumun karalanmasından yaklaşık iki yıl önce, sanatımdan gerçekten soğumuştum. Başkaları, bir oyun yazarı olarak önümde parlak bir gelecek yattığını öngörseler de, galiba o sırada bile yazarlığımın tükenme noktasına dayandığımı farkındaydım.

Bosie'ye aşkım alevlendikçe, hayatımın bu hale gelmesine izin verdiğim için kendime duyduğum öfke artıyordu; sonra tutkunun garip simyası gereği onu da suçluyordum. Bazı anlarda, gözüm döndüğünde, sırf beni hoşnut etmek için ne gibi aşırı uçlara gidebileceğini sınamak uğruna onu boyuna kışkırtıyordum. Bazı anlarda da ondan korkuyordum. Bence tanrılar da yarattıkları dünyadan

korkuyorlardır. Bosie'nin söyleyebilecekleri ya da yapabilecekleri beni ürkütüyordu. Gözümü bağlayan haz peçesi sıyrıldığında ona ayağımızı denk almamız gerektiğini söylüyordum, kahkahalarla gülüyordu. Kısa bir süreliğine ayrılmamızın doğru olacağını söylüyordum, küplere biniyordu.

Londra'da da taşrada da iğrenç sahneler yaşadık. Bosie'nin öfkesi gem tanımaz türdendi –öngöremeyeceği bir tuzağa kısıtılmış bir yabancı yaratığın öfkesiydi. Ona nasıl bir kişilik biçtiğimi, ne gibi bir dekor yakıştırdığımı, ne tür sözler söyleteceğimi avucunun içi gibi biliyordu. Ne var ki kişiliğinin en kötü yanını sevmeye alışmıştı artık, o da bendim.

Berkeley Otelinde birlikte yediğimiz bir öğle yemeğini anımsıyorum da. Ona babası Queensberry Markisi'nden bir mektup aldığımı söylemiştim.

“Ne diyor bizim bücür? Benden söz etmiş mi?”

“Çok özel bir mektup –yalnızca kendinden söz etmiş, alay konusu olduğundan, davranış tarzımızın kendisini küçük düşürdüğünden falan.”

“Kimmiş de küçük düşecekmiş?”

“Ayrıca beni doğaya aykırı ilişkilere yeltenmekle suçluyor. Burada çuvallamış işte: Yeltenmek bana göre değil, bir şeyi yaparsam tam yaparım.”

“Başka ne diyor?”

“Senin ahlakını bozmuşum.”

Bosie, ansızın öfkelenmişti, yüz çizgilerinin birdenbire bu kadar değişmesi olağandışıydı.

“Biraz daha dikkatli olmalıyız, Bosie.”

“Sen ödleğin tekisin, Oscar. Kadına benziyorsun, üstelik kadın gibi davranıyorsun.”

“Yine de bizi izleyeceği kesin bence.”

Bosie bu sözüm üstüne bir kahkaha patlattı, ama ürkütücü bir kahkahaydı. Cebinden bir tabanca çıkarıp havaya doğru salladığını görünce ürktüm.

“İtin tekidir o!” diye bağırdı. “Yanıma yanaşmaya kalkarsa onu köpek gibi öldürürüm.”

Sonra, yemek salonunda tavandan sarkan avizeye ateş etti; şaşkınlıktan donup kalmıştım. Beklenmedik korkunçlukta bir kargaşa doğdu tabii, restorandan çıkmamız istendi.

Olay gazetelere çıktı, galiba *Chronicle*, tabancayı aslında benim ateşlediğimi öne sürdü hatta. Perişandım, hayatıma bir uğursuzluğun değdiğini anlamamanın acısını çekiyordum.

Londra'da insanlar parmaklarıyla bizi gösterirlerdi. Ben umursamazdım (bu tür ilgi gösterilerine alışığım), ne var ki Bosie yalnızca benim gibi davranmaya çalışıyordu. Aslında avam tabaka arasında alaya alınmak çok ağırına gidiyordu; o saldırganlıkla onların bile kendisini yakıştıramayacağı rezaletlere bulaşmayı göze aldı. Sanırım onu iteleyeni, soyuna özgü bir bozukluktu –tıpkı Julien Sorel gibi onun için de tek gerçek, aşağılanma korkusuydu.

Böylece dostlarımızdan ve sık uğradığımız mekânlardan kaçtık. Cezayir'e gittik ve –yaşamımızı gözden çıkararak– kararmış çatıları saran afyon dumanları arasındaki basık izbelere uğramaya başladık. Floransa'dayken İtalyanların bile dudağını uçuklatan rezaletler çıkardık. *Florentine Tragedy** adlı yapıtıma orada başladım. Evli bir kadının, âşığını durmaksızın kocasını öldürmeye kışkırtmasıydı kafamdaki örgü: Benim içinse tutku açısından kala kala felaket hissi ve insanların arasına yerleşip onları birbirlerinden gizleyen kızıl felaket sisi kalmıştı. İkimiz de yolumuzu şaşırmıştık, yitmiştik.

İngiltere'ye döndüğümüzde Bosie bir suçlu telaşıyla suçlayıcılarını hedef aldı. Soyuna özgü o garip gurura yeniden kavuşunca, acımasız horgörüsünü artık kendisini kara tutkulara sürükleyen bana değil, onu tehditler ve aşağılamalarla yola getirmeye çalışan babasına yöneltiyordu. Ben, Bosie ile Queensberry arasındaki savaşın bir parçasıydım ama karşılıklı kustukları kinin ışınlarını büyüten bir camdım yalnızca –sonunda yükselen ısı nedeniyle yanan ben oldum.

Yine de Bosie bana asla ihanet etmedi: Duruşmalarımda hep yanımdaydı, hapse girdiğimde de beni destekleyen mektuplar yazmaktan geri kalmadı. Ne yazık ki ben hapisten yolladığım bir mektupla ona ihanet ettim. Ona, görür görmez benimseyeceği kadar ustalıkla bir imgesini sunabileceğimi biliyordum –tıpkı bir zaman benimsediği Dorian Gray resmi gibi. Baladımdaki kişinin sevdiğini öldürdüğünü yazarken tam bunu demek istiyordum.

* “Floransa Trajedisi”. (ç.n.)

Tabii ki yine ona döndüm. Bosie'yi artık bana hiç gereksinim duymadığı bir zamanda aramam, yazgının korkunç simetrisinin bir sonucu. Para gönderip duruyor, ama ben onun kendisini çöker-ten adama sadaka verdiğini, ağzından çıkanlarla ona ihanet eden bir erkeği dudaklarından öptüğünü biliyorum. Yine de gelecek hafta onunla buluşacağım, bana akşam yemeği ısmarlayacak. Tom'un gözünü kamaştıracacağım kesin, elbette içi kıskançlıkla dolacak. En ateşli tutkular dindiğinde geriye yalnızca garip bir boşluğun kalması ne tuhaf.

25 Eylül 1900

Rezaletten yakamı oldum olası kurtaramamışımdır, ama hakkımda ciddi dedikoduların çıkması, *Dorian Gray* ile Bay W. H.'nin *Portresi*'nin yarattığı çekişme ortamında başladı; bunları duyduğumda başta midem kalkmıştı. Ben düş gücüne dayalı yapıtlar verdiğimi sanıyordum; oysa dört bir yandan inanılmaz sapıklıklarına ilişkin fısıltılar yükseliyordu. Eylemlerinin sonucunu doğru hesaplamamış birinin tedirginliği içindeydim, ne uyuyabiliyor, ne başımı dinleyebiliyordum. Sanatı gizleneceğim bir korunak olarak düşünmüştüm; oysa kitaplarım, gazetelerde özel itirafın alışılmadık bir türü diye yorumlanıyordu. *St. James Gazette*'e bir açıklama yapıp düş gücünün temel yasasını anlatmak, yani sanatçının yapıtında kendinden başka biri olduğunu savunmak işe yaramazdı –olay daha da büyüdü. Zaten öteden beri gazetecilerin şamar oğlanıydım.

Ama toplumsal hayatım bambaşka bir biçimde etkilendi. Çıkan rezalet yüzünden Savile Kulübü'nden atıldım, Hogarth'ta aşağılandım. Henley, *Dorian Gray*'in kitap olarak piyasaya çıktığı gün, uygar kişilerin davranışları konusundaki olağanüstü görüşlerini örneklemek amacıyla beni sokakta kıştırdı, sonraları gazetesinde her gün bana kara çalmayı âdet edindi –bir zaman evime çağırdığımda sanata ilişkin her görüşümü yere göğe koyamadığını haykıran Henley hem de. O geceden sonra beni bunca aşağılayabilen birinin yapamayacağı şey yoktur. Apollon'u öpenler –Henley gibi yanağından olsa bile– küfürbaz Thersites'le çamura yatmamalıdır.

Komedilerimi yazdığım döneme kadar ünüm tanımadığım ellerdeydi, rüzgârı nasıl dindiremiyorsam onlara da söz geçiremiyor-

dum. Tabii daha görkemli akşam yemeklerinin ilgi odağı olmuş-
tum –insanlar, yüzümdeki maskeyi sıyrıp altında kendilerinin
yerleştirdiğini bulmak derdindeydiler. Buna alıştım. Bir odaya gir-
diğimde birden     en sessizliği de yadırgamıyordum: Seyircilerin
perde açılmadan   nce büründüğü sessizlik gibi geliyordu bana.
Ama Constance durumun farkındaydı, utanıyordu.

Sosyete arkamdan konuşuyordu, ama alt sınıflar yüzüme kar-
çı küfür yağdıracak kadar cesurdu. İngiltere Bankası kadar yay-
gındı   n m, tabii bazı bakımlardan ondan daha sağlamdım, fakat
Piccadilly ile Leicester Meydanı'nın bazı kesimlerinde insanların
ilgisini   ekmeden dolaşamıyordum. Hiç unutmam, bir keresin-
de, karım Fortnum and Mason'dan ufak tefek alışveriş yaparken
(tezg htarların birkaçını tanırım korkusuyla onunla birlikte içeri
girmemiştim), yoldan geçen genç bir kadın başını   evirip yüzüme
bakmış, sonra da içimi donduran   ılg n bir kahkaha koyvermişti.
Sanki tam yüreğime batırmıştı hançerini, yaşam bağını kesip ko-
paran Atropos'un kahkahasıydı adeta.

Baştan beri, tehlikeli serüvenler peşinde evimden ilk ayrıldığım
zamanlarda bile, yakalanmaktan korkuyordum –sonradan   dediğim
bedel bu yüzden iyice şaşırttı beni. Korkunun bir tılsım işlevi görece-
đini, başıma gelmesinden en   ok korktuğum şeyden beni esirgeyece-
đini ummuştum. Ama şöyle olmadı: Aklıma gelmeyen başıma geldi.
Gelgelelim kalabalık içinde rezaletten   rkmezken, konuyu alaya alıp
laf kalabalığına boğabilirken, yalnız kaldığımda ağırlığını taşıyama-
mam ne tuhaf değil mi? Yatağıma uzanıp ateşli bir d ş gücüyle k r
talih ve lanetleme konusunda Dante'ye ya da Yeremya'ya taş   kartan
sahneler canlandırıyordum; hepsinin kahramanı bendim tabii, d n-
ya da beni itip kakan kötücül bir şeydi.   aresizdim; bir zamanlar
uykumda kahkahalar atarken, artık ara sıra   ığlık atıyordum.

şantajlar başlayınca korkudan ne yapacağımı şaşırdım. Bir ke-
resinde Albemarle Oteli'nde,   alışanlardan biri beni bir oğlanla
basmıştı. Adama dilini tutması için oldukça yüklü bir para   de-
diğim halde evimin kapısını aşındırdı, “Bay Wilde”la görüşmek
istediğini belirtti. Her gelişinde gıcır gıcır bir banknot uzatır, onu
hemen kapı dışarı ederdim: Karım gelenin kim olduğunu sordu-
đunda da esnaftan birinin fatura getirdiğini söylerdim. Yalnız o
değildi ki, daha bir sürü şantajcı vardı; içlerinden bazıları, Wood
ve Clibborn gibileri bir an bile peşimi bırakmıyor, Tite Sokağı'ndan

Café Royal'e kadar izimi sürüyorlardı. Sanki çevresi kuşatılmış yaralı bir hayvandım, unutuluşa terk edilebileceğim bir yerin özlemine çekiyordum, mezar da olabilirdi. Meğer aradığım huzuru hapishanede bulacaktım.

Yazgı üstüme doludizgin gelse de, sonunda Queensberry Markisi kılığına gireceğini düşünmemiştim. Bir soytarının yularından çekelediği, bir pantomim beygirinin ha bire çiftelediği bir nesne olmak varmış yazgımda. Kimi kişiler hiçbir varlık yasası tanımadıkları, dünyaya gözü kapalı atıldıkları için canavarlaşırlar: Queensberry de onlardandı. Öfke ve öç dışında hiçbir duygusu yoktu. "Aklından geçeni söylediği"nden dem vururdu da, ne yazık ki içinden herhangi bir şey geçebilecek bir akıldan yoksundu. Birkaç karşılaşmamızda bana anlamını sökemediğim şeyler söyledi. Düpedüz deliydi, ben de delilerin yanında her zaman tedirginlik duyarım. Bosie ile beni karalama kampanyasına girdiğinde tek korkum onun gelgitli halleri ve tutarsızlığıydı, ayrıca benim sözlerimin işlemeyeceği bir kinle yüklüydü.

Queensberry, sırf beni mahvetmek için İsa'yı bir daha çarmıha germeye hazırdı. Londra'da bir av köpeği gibi sürdü izimi: Otel yöneticilerini beni içeri almamaları konusunda uyardı; yemek yediğim restoranlara, dediğini dinlemezlerse müthiş bir rezalet çıkacağı yolunda saçma sapan gözdağı verdi. Bosie ise ailesine özgü deliliğiyle günlük programımızı en ince ayrıntılarına kadar anlatan mektuplar, açık saçık kartpostallar göndererek onu büsbütün kудurtuyor, sonra da dönüp benden aferin bekliyordu. Queensberry, bir akşam evime gelecek kadar ileri gitti (iyi ki Constance ile çocuklar Worthing'deydiler), bana ağza alınmayacak küfürler savurdu. Onu kovdum ama lekesi kaldı; canavar labirente girmişti bir kere. Olayı Bosie'ye anlattığımda kahkahalarla güldü: Öyle ya, bir telgraf daha çekme olanağı doğmuştu.

Queensberry, evimin huzurunu kaçırmakla yetinmedi, St. James Tiyatrosu'nda bir sebze demetiyle boy göstererek meslek hayatıma da saldırdı. Gerçi saçma sapan bir gösteriydi; saçmalığına kendimi inandırabilseydim yalnızca melodramın akışını izleyen seyircilerden biri olurdum. Ama tepem attı ne yazık ki ve kendimi olayın içinde buldum.

Queensberry'nin kinini yönelttiği tek kişi ben değildim. Rosebery skandalını da o kurcaladı; bu skandal o sıralar aklımdan bile

geçiremediğim ölçüde etkiledi hayatımı. Queensberry, Rosebery'yi doğaya aykırı tutkularından ötürü suçladı, gittiği her yere onun “Yeni Tiberius” dediği bir resmini taşıdı; çok adiydi. Gel gelelim öfkesi kara çalmalarla yatışmıyordu. Bir rastlantı sonucu aradığı kanıt eline geçmiş –zaten arayan, her yerde bir suç kanıtı bulabilir.

Rosebery'ye bir mektup yazdı, Bourne End'deki bir akşam toplantısından söz etti. Kendisinin en büyük oğlu Drumlanrig, o partide Rosebery'nin özel sekreterliğinden çok öte bir roldeymiş anlaşılan. Rosebery ile oğlu arasındaki ilişkiyi herkese ilan edeceğini belirtti. Bunun üstüne kendini işverenine de ailesine de ihanet etmiş sayan Drumlanrig, tabancayla canına kıydı. Cesedi Somerset yakınlarında bir tarlada bulundu. Elbette olay hemen örtbas edildi, işin aslını birkaç kişi biliyordu zaten; bana kızıl Marki'nin hışmından kurtulmak için gözümü karartmam gerektiğini gösterdiği için hayatıma gölge düşüren bir trajediydi.

Rosebery ile olaydan kısa süre sonra karşılaştık. Tabii beni tanımazdan geldi –ne de olsa politikacıydı, politikacılar da sanatçılarla kaynaşmayı kolay göze alamazlar, yine de çektiği acıyı yüzünden okuyabiliyordum. Tanıştırıldığımızda elini uzattı; bir an bana baktı, bir an –o ürkek bakıştan sonra uzaklaştı.

Herkes işkencecime karşı ciddi, kararlı bir tutum takınmam konusunda baskı yapıyordu. Constance, aşçıdan Queensberry'nin evimize geldiğini duyunca (aşçı hiç değilse yemek pişirmeyi bilseydi, melodramdaki sıfatına yaraşırdı) çılgına döndü, bir daha gelmesini önleyecek gerekli adımları atmamda directti. Avukatlarımla görüşmeyi göze alabildim, ama ilk adımda uçurumun kıyısından döndüm. Rezaletin dillere düşmesinden korkmam bir yana, herhangi bir yasal işlem başlatırsam karımla annemin gerçeği öğrenmeleri de gözümü korkutuyordu.

Ama Queensberry'den beni oğlancısı “pozu takınmak”la suçlayan bir not gelince sabrım taşıtı. Hemen bir hakaret davası açtım. Şimdi ne basit görünüyor –olayın üstünde durmamam, benzer darbelere dayanabildiğim kadar dayanmaya çalışmam gerektiğini söylemesi kolay. Ama o sıralar bunlara kafa yorduğumu sanmıyorum. Kararsızlıkların, çelişkili duyguların kışkacındaydım çünkü, üstelik başkalarının öğütlerine kulak veriyordum. Dostlarımla önerdikleri üzere “konumumu sağlama almak” işime gelmiyordu, çünkü konumum onların düşündüğünden çok daha sallantıdaydı;

atacağım her adımın beni daha koyu bir batağa sürükleyeceğini seziyordum. Tersini nasıl olabilirdi ki? Belki de yazgıma taze bir gelene koşarcasına koşuyordum –belki de bunca yıl ona el ettikten, sonunda onu ayarttıktan sonra duvağın altındaki yüzü görmeyi merak ediyordum. Gerçekten, nedenini bilmiyorum.

Yine de o davayı açmam affedilmez bir hataydı –hayatımın en aptalca eylemiydi. Hayata söz geçirmek yerine, onun bana söz geçirmesine izin verdim; parlak bir oyun yazarı olarak hayatımı sürdürmektense, başkalarının benim için yazdığı ya da korkuyla ödlekliliğin bana gizlice mırıldandığı dizeleri aktaran bir oyuncu olup çıktım. Yazgımı kendim biçimlendirmektense onu Sosyete’nin ellerine teslim ettim: Daha dün yere çaldığım yetkililere sığındım. Asıl bu yüzden bağışlanamam; ne kadar alçaldığımı bir an olsun unutamıyorum. Sanırım yazabileceğim şeyleri yazamamam da bundan –sanatçının temel gereksinimi olan özgüven kalmamış bende. Bir avukat bürosunda uğursuz bir anda, sanatçı sıfatıyla yüklenen sorumlulukların hiçbirini tanımadığıma ilişkin bir belge imzaladım; dolayısıyla bana esini uçup gitmiş bir kişiliğin yıkıntıları kaldı.

Sonra da kalkıp bir dava açtım. Ne var ki Queensberry’nin intikam hırsı dur durak tanımıyor, kendine özgü müthiş bir hızla işliyordu. Rosebery’nin Drumlanrig’e yazdığı bir mektup vardı elinde –hiç kimsenin bilmediği ve duruşmalarda benim yazdığım ileri sürülen bu mektup, onun deyişiyle “garip bir kurgu” ürünüydü. Drumlanrig’in intiharından sonra bulmuştu. Mektup onun “kozu”, “ası”ydı anlaşılan –tutuklu kaldığım süre boyunca ailesine bu mektupla tafa atacaktı. İlk davamdan aklandığımda, avını elinden kaçıracağını anlayan Queensberry, mektubun bir kopyasını, kendisine yol gösterebilecek bir İçişleri çalışanına yolladı. Yetkililer bana karşı yeni bir dava açmazlarsa mektubu kamuoyuyla paylaşacağını bildirdi. Tabii boyunları kıldan inceydi hepsinin; böylelikle hem Queensberry’nin oğlu hem de Rosebery yerine kurban edildim. Bütün bir kilisenin günahlarını yüklenen bir şehit gibiydim. Mahkemelerde yaşadığım korkunç muamelenin arkasındaki gerçek buydu.

Yargılanışım ve tutukluğum sırasında çektiklerimin *infandum do-lore*'ine* girişecek değilim: O günleri ne zaman ansam, o sırada sürekli olarak duyduğum garip bulantı, sinir bozukluğundan kaynaklanan bir mide bulantısı bastırıyor. Ondan asla kurtulamayacağım, biliyorum: Yemek yemeden önce çatal-bıçağımı hâlâ özenle belli bir düzene göre sıralıyorum, yerleri değişirse bozuluyorum. Hapishanenin mirası bu. Hapisten çıkalı beri Comédie Française'e bir kere gittim: Oyunun başlayacağını haber veren aralıklı üç gong sesi beni çileden çıkardı, hemen tiyatrodan fırladım; çünkü Old Bailey'deki yargıç da duruşmayı üç tokmak sesiyle başlatıyordu. Saçmaladığımı biliyorum; ne var ki kişinin özel hayatının taşlardan ya da demir parmaklıklardan daha dayanıklı bir hapishaneye dönebileceğini anlamış bulunuyorum. Pencereyi kapatmalıyım, hava serinledi.

Queensberry'ye açtığım hakaret davası, kendi utancım ve yıkımım pahasına göze aldığım dava daha başlamadan, Marki ile yardakçıların Londra batakhanelerini altüst edip tanıdığım oğlanlardan bazılarını bulduklarını öğrenmiştim. Dostlarım, davadan vazgeçmemde, bir an önce ülkeden kaçmamda diretiyorlardı –aslında benim de içimden ilk geçen oydu. Ama korksam da, ölesiye korksam da korkum bana güç veriyordu –ondan bir an önce kurtulmanın bir yolunu arama gücünü. Ülkeden kaçsam o korku peşimi bırakmayacaktı, biliyordum; hayatım içinden çıkılmaz bir cehenneme dönecekti. O güne kadar en azından olaylar kendi çizdikleri yolda ilerlemişti. Manş'tan Fransa'ya geçmek ödeklilik olurdu; hayatımın geri kalanında böylesine alçaltıcı bir alay konusu olacağıma, adımın rezaletle birlikte anılmasını bin kat yeğliyordum.

Böylece, duyduğum müthiş korkuya karşın yerimden kıpırdamadım. Alfred Taylor'a o oğlanlara dil dökmesini, para önermesini rica ettim. Ne var ki peşinde hep iki dedektif vardı, ricamı yerine getiremedi. O sıralar bir ay sonra tanık bölmesinde birlikte yer alacağımızı bilmiyordum, bilsem dehşete kapılırdım. Bu kere oğlanlarla benim adıma görüşme görevini Peter Burford'a verdim, o da elinden geleni yaptı. Onlara para önerdi, tabii ki aldılar. Boş vaatler bile ucuza satın alınamıyor. Tite Sokağı'na uğrayıp kendine özgü konuşma biçimiyle olanları aktarırdı bana.

* Lat. Tarifsiz acı. (ç.n.)

“Dümeni çakıyorsun, di mi Oscar?”

Tabii çakıyordum da, o, durumu benden daha güzel dile getiriyordu.

“Paraları cebe indiriyor sonra da seni harcıyorlar. Bu ibnelerin çanına ot tıkanan gerek, Oscar.”

Yaşının küçüklüğünden ötürü tanıklığından özellikle korktum birisini sordum.

“Amerika’da fingirdiyormuş sürük. Ondan bir şey çıkmaz.”

Bu tür önemsiz ayrıntılar içimi rahatlatıyordu; çünkü uçarılık ve kendimi beğenmişlik anlarımda davanın sonucundan hiç kuşku duymuyordum. El falıma bakan Bayan Robinson, yaşlılık dönemimde başarı görmüştü –belki başarı çizgisi avucumda baştan beri vardı; tanrıların mizah anlayışını düşünürsek, neden olmasın. Tanık kürsüsüne geçtiğimde ne demem gerektiğini kelimesi kelimesine bilmenin getirdiği güven içimi rahatlatıyordu. Vereceğim yanıtları ezberlemiştim; beni sorgulayacak Edward Carson’sa Trinity’deyken okulun en budala oğlanlarından biriydi. Üst üste gelen olaylar bende bir içki-sersemliği yaratmıştı –gerçek içkinin etkisi yetmiyormuş gibi. Old Bailey’deki duruşma salonuna girerken, sahneye çıkmaya hazırlanıyordum sanki. Başkan Garfield’in suikastçısı Guiteau’nun yargılanışı sırasında Washington’daydım: Kendisi, duruşma salonunda imza dağıtıyordu; doğrusu böyle bir ayrıcalığın o gün benim seyircilerimden esirgenmesini çok gülünç bulmuştum, anımsadığım kadarıyla. Oradakilerin bir seyirci kitlesi olduğundan kuşku yoktu: Benim oyunumu, galiba arada bir de ezberimi unutmamı seyretmeye gelmişlerdi.

Başlangıçta çok başarılıydım. Carson beni yazılarımdan ötürü sorgulamak yanlısını yaptı –bir sanatçının en ağır suçlayıcısının, en amansız sorgulayıcısının yine kendisi olduğunu bilmesi gerekirdi. Nitekim benim yerime geçmeye kalkışınca, yani gözlerini Olympos’a kaldırınca ışıktan sersemleyip tökezledi ve düştü. Edebiyatta amiyaneliğe yer olmamasının tek nedeni, cahil insanların düşüncelerini de düzgün anlatamamalarıdır: Oysa incelikli bir kalıba dökülebilse, o görüşlerin azıcık çekici bile gelebileceği kanısındayım. Carson’ın sorgulama yöntemini o yüzden baştan kestirmiştim: Yalnızca tanışlarımdan değil, sanatımın da hesabı sorulacaktı. Oldukça abartılı İrlandalı şivesiyle Bosie’ye yazdığım ve Carson’ın ağzından okunsa da güzelliğine gölge düşmeyen bir mektuptan

seçtiği bölümleri bitirdiğinde iyice gerginleşmişti. Buna sevindim: Üstünlük bana geçmiş gibiydi.

Gelgelelim oğlanlar hakkındaki sorularda bocalamaya başladım. Kendimi o ilişkilerde yardımsever, babacan bir yakın rolüne sokmayı düşünmüştüm. Ne yazık ki bu oyunda düş gücüm yaya kaldı. Dünyanın önüne itile kakıla, hele Kraliyet'in bir temsilcisinin eşliğinde çıkartılan ve ancak o dünyanın dilini kullanırsa aklanacak bir sanatçının kaçınılmaz bocalamasına girdim. Yoksa herhangi bir yurttaş, yaptıkları mahkeme huzurunda açıklansa, ancak adilikten ağır hüküm giyerdi.

Carson birtakım kişi ve yer adları sıraladı. Dağıttığım bazı armağanlar konusunda sorular sordu, Alfred Taylor'ın evindeki gecelere gelince de iyice küstahlaştı. Elindeki "tüyler ürpertici" birtakım bilgilerden söz etti; sonunda Amerika'da olmasına sevindiğim oğlanın tanıklık edeceğini jüri üyelerine bildirince, defterimin dü-rüldüğünü anladım. Geleneksel gerçekçiliği yadsımaya dayalı bir felsefe geliştirmişken, onun kazığına oturtulmuştum. Her zaman, yorumun gerçeklerden daha ilginç olduğunu ileri sürmüştümdür: Yazık ki haklıymışım. Başkalarının gerçek ilişkilerime getirdiği iğ-renç yorumlar çökertti beni; ne hoş, değil mi?

Sir Edward Clarke, Queensberry'ye açtığım davadan çekildiğinde ve hakkımda tutuklama emri çıktığında ülkeden pekâlâ kaçabilirdim ama kaçmadım. Hayatımın olayların akışına kapıldığına ve o çaresizlik içinde attığım hiçbir adımın beni kurtaramayacağına inanıyordum. Onurumu kurtarmak için dünyayı yardımına çağır-mıştım ama dünya beni ezip geçmişti.

O uğursuz ikindi, Cadogan Motel'de Bosie ile sodalı şarap içi-yorduk. Her nedense akşam gazetelerinin erken baskılarına göz at-maktan garip bir zevk duyuyordum. O aralar *Echo* "lanetlendiğimi ve işimin bittiğini" yazıyordu, anımsadığım kadarıyla; bu sözcükleri okuyunca yüksek sesle bir kahkaha attım: *News*'ta "ağır yüz kızartıcı suçlar"dan ötürü hakkımda tutuklama emri çıkartıldığını okurken yazıdaki söz konusu kişinin bambaşka biri olduğu duygusuna kapıl-dım. Bosie'ye, insanların nasıl sevdiklerini bildiğimi ama o âna ka-dar nasıl nefret edebileceklerini kestiremediğimi söyledim. Böylece, dünyanın bir sonraki atağını beklemeye koyuldum. Dünya, istenci-mi, bir erkek ve bir sanatçı olarak özgüvenimi zaten ayaklar altına almıştı, bedenime yapabilecekleri artık pek umurumda değildi.

Saat altıya doğru, iki dedektif kapımı vurmadan odama daldılar.

“Bay Wilde sizsiniz, değil mi efendim?” dedi içlerinden biri.

“Şu anda da kendisini tanıımıyorsanız, bir daha asla tanıyamayacaksınız.” Sanırım ipin ucunu biraz kaçırmıştım.

“Bizimle karakola kadar gelmenizi rica etmek zorundayım, Mr. Wilde.”

“İçkimi bitirebilir miyim?”

“Ne yazık ki hayır, efendim.” Özgürlüğün sonunun geldiğini o anda kavradım.

Otelin dışında bir kalabalık birikmişti. Ana kapıda sendeledim, o sırada, “Bakın bakın, o işte!” diye çığlık atanları duydum. İğrenç bir polis arabasına takılırken alaylarla sataşmaların ardı arkası kesilmedi. Oradan Bow Sokağı karakoluna götürülüp bir hücreye kapatıldım. Dönen anahtarların ve çarpılan kapıların sesi dışında hiçbir şey anımsamıyorum o güne ilişkin: İfritlerin kaynaştığı cehenneme dalmıştım sanki. Orada geçirdiğim korkunç saatlerin üstüne koyu bir tül düşmüş gibi; o perdeyi delip, o ânın ürküsüyle muhtemelen çarpılmış olan yüzümü ve sözcüklerimi bulmaya niyetim yok. O günü yaşamım boyunca özlemiştim –gizleri çocukluğumda bile fısıldanmıştı kulağıma, görüntüsü düşlerime girmişti.

Ben hapishanedeki hücrede yatarken evim altüst edilmiş, alacaklılar eşyalarımın el koymuş, ailem gözden irak bir yerde saklanmaya zorlanmış, kitaplarımla resimlerim satılmıştı. Bu olayları özel duygularımı bir yana bırakarak kabullendim: Kişinin kendine yükleyebileceği acıların da bir sınırı vardır, artık bir fazlasını yıkılmadan kaldıramazdım. Onların yerini küçücük, acınılası kaygılar doldurmuştu. Karımın ve çocuklarımla başına neler gelebileceğini düşüneneğime, sigarasız kaldığımı düşünüyordum ha bire. Birtakım rasgele alıcıların eline geçen elyazmalarım üstüne kafa yoracağıma, hücremde okuyacak kitap bulamamaktan yakınıyordum.

Ne ki sandığımdan daha şanslıymışım. Kitaptan ya da sigaradan yoksun olunca, hiçbir sığınağım kalmamıştı; o yüzden de gerçeği değişik bir açıdan değerlendirmek zorundaydım. Düşüşümün sarışintısı o kadar müthişti ki yüzünü bana birdenbire gösteren dünyaya inanılmaz bir merak sardım; benim sandığımdan oldukça farklı ilkeler üstüne kurulmuştu ne de olsa. Hayatın çarkı amansızdı, bunu baştan beri bilen ve kurallara göre davranan kişilerle

konuşmaya can atıyordum. Londra'nın göbeğinde bir lahitte yatarcasına mühürlenmişim, yanıma gömülmüş ölüleri anlamaya çalışıyordum yalnızca; yeni bir hayatın başlangıcı da denebilir buna.

28 Eylül 1900

Aradan kim bilir kaç gün, kaç gece geçtikten sonra (kendi yüreklerini dinlemek zorunda kalanlar için zaman hiçbir anlam taşımaz) hücremden çıkartılıp kapalı bir polis arabasıyla Old Bailey'e götürüldüm. Arabada başka tutuklular da vardı, ama her nedense acıdıkları tek kişi bendim. Dediklerine göre oradaki kuvvetler "fena değildi" de bozuktu –şanslıysam Brixton'a nakledilirdim; çünkü orada "bir sürü beyefendi vardı". Strand'de yankesicilik yapmakla suçlanan dengesiz bir genç kadın, elime savunmasını çiziktirdiği bir kâğıt parçası tutuşturdu. Ona duruşmada bunu okumamasını öğütledim –hayatımda gördüğüm en ağır suçlamaydı.

Araçtan çıkarıldığımızda iki yanında kemerli hücreler uzanan bir geçide götürüldük –bana Adelphi'yi anımsattı biraz. Adım okununca, ahşap basamakları koşarak çıktım ve birdenbire kendimi sanık bölmesinde buldum. Şaşırtmacalardan oldum bittim hoşlanmam: Birdenbire korkunç bir titreme nöbetine tutuldum, beni tanıyanların ve sırf alçalmamı görmek için orada bulunanların yüzlerine güçlkle bakabildim. Zabıt kâtibi, "Kraliçemizin tacına ve saygınlığına saldırı" niteliğindeki davranışlarıma ilişkin suçlamaları sıralarken ancak korkunun yol açabileceği bir ürpertiyle buz kesildim. Güç karşısında elim ayağım daima birbirine dolaşmıştır, ama oyuncağı haline gelene kadar ondan bu kadar ürktüğüm olmamıştı. Dostlarım, Old Bailey'den aklanmış olarak çıkarsam eski yaşamımı sürdürebileceğimi söylemişlerdi; fakat ben mahkemenin kararı ne olursa olsun, bunun olanaksızlığına inanıyordum. Adım, bütün bir şerefsizlik tarihinin (gerçek ya da düşsel olması fark etmez) simgesi haline gelmişti, kurtulmam söz konusu değildi. Yaşarken efsaneydim, öldüğümde de efsanem sürecekti.

Avukatım Sir Edward Charke'a cinsel sapık olmadığım konusunda yemin ederken yalan söylemiyordum. Asla öyle bir günah işlememiştim. Ne var ki bir mahkemenin kör kuyusunda bulunabilecek en son şey, doğrunun ta kendisidir: Üç gün boyunca tanık kürsüsüne bir sürü oğlan getirilip götürüldü; yalanlarında temrin-

li, bana yöneltecekleri suçlamaları iyi ezberlemiş olduklarından, izleyicilerden alkış topladılar. Düş gücünün sunağına hep yüz sürmüştüm de, o sunakta kurban edileceğim aklıma gelmemiştir. Çapraz-sorgu sırasında yattığımızı sık sık araya sokuşturan Edward Shelley'le yatmamıştım: Birlikte geçirdiğimiz gece, sarhoşluğundan o kadar utanıyordu ki o durumda ailesinin yanına dönmeyip otelde benim odamda kalmasına izin vermiştim. Galiba kişinin sevaplarının bedeli de günahlarınıninki kadar ağır. Charlie Parker'la birlikte Savoy'a dönmüşsem kendi keyfim için değil Bosie'nin hatırına dönmüştüm.

Başlangıçta epey serinkanlıydım, Sir Edward'ın soruları sırasında bu gençlerin yalancı tanıklık ettiklerinin ortaya çıkacağından kuşku yoktu –gerçekten de ifadelerinin birçoğu zapta geçmedi. Ama bir süre sonra ben de Sir Edward gibi, bana duyulan hıncın yatıştırılamayacak kadar ateşli olduğunu kavradım. Fazla ileri gidenlerden alınacak bir öğütü bu –dünya onların yakalarını bırakmaz, kaçmalarına asla göz yummaz. Günahkâr yaratıklar sırasına girmiştim bile; yerim Malebolge Vadisi'nde Simon Magus ve Bertran de Born'un yanındı.

İlkin nasıl bir tepki vereceğimi kararlaştıramadım. Zindan, işkencenin çeşitli türlerinde eğitmişti beni, sanık iskemlesiyse korku üstüne yeterince ders vermişti. Yine de uyduruk, asılsız suçlamalar sürünce, kişiliğimin artık taşıyamayacağı bir onursuzluğun altında kaldığı anda içimden bir öfke yükseldi. Gururum kendimi ayrı bir yere yerleştirmemi sağladı –düzeyleri benden çok düşük kişilerce suçlanıyordum ve sanatçı kişiliğimi onaylatmadan, salt yanlış bir çağda doğduğu için suçlanan bir sanatçı olduğumu yüzlerine vurmada zaferi onlara kaptırmayacaktım.

Tanık kürsüsüne çıkıp bütün suçlamaları duru, serinkanlı bir sesle yalanladım, konuşurken güvenim yerine gelmişti. Sokrates üslubuyla aşk üstüne bir konuşma yaptım (önceden hazırlamıştım) ve birkaç usul, yalın sözcükle bütün bir hayatın felsefesini özetledim. Bunlar kullanmamı engellemeye kalkıştığınız sözcükler, di-yordum içimden, ama kulaklarınızda çınlayacaklar bundan böyle.

Bazı jüri üyelerini duygulandıran, mahkûm edilmeme karşı çıkmalarını sağlayan sanırım bu konuşmaydı. Yine de zafer söz konusu değildi: İfademin bazı bölümlerinde yalan söylemişim, gizlemiyorum, korktuklarımın çoğunu örtmeye yeltenmişim. Gerçekle

düşü birbirine karıştırmış, artık sıkı fıkı dostlarım olan korku ve aşağılanmayı örtmek için inciler döktürmüştüm; ne ki onlar pusudaydılar hâlâ: Rosebery'nin mektubunu bir Acem kılıcı gibi uzatan Queensberry'nin diretmesiyle ikinci bir dava açılacağını anladığımda bir anlığına kazandığım güven yok oldu. Bitmiştim.

Kefaletle salındığımda asıl kovalamaca başladı: Canavarı dürtmüştüm bir kere, hızı ikiye katlanmış adımlarla üstüme geliyordu. Old Bailey'den iki arkadaşımın arabasından çıktım; gel gelelim Queensberry, bir öfke tanrıçası gibi izimizi sürüyordu. Adliyenin önünde biriken, avlarının ellerinden alındığını gören kalabalık, beni parçalamaya niyetliydi: Bir zamanlar görkemli bir oyun sahnesi gibi gördüğüm Londra sokakları artık bir karabasana dönmüştü. Kızıl Marki ve çetesi peşimi bir an bile bırakmadığından, onlardan uzakta, bana alayla parmaklarını sallayamayacakları bir yer bulamıyordum. Bir zamanlar beni zevkle buyur eden otellerin kapıları yüzüme kapanmıştı. Bir gece, sokaklarda dolaşıp başımı dinleyebileceğim bir yer ararken adımları duvar ilanlarından gördüm; gazete satan çocuklar izbelerde adımları haykırıyorlardı. Sanki kendi düşümde canlandırıdığım bir manzarada ilerliyordum; garip görüntülerle, sözlerimin anlamını ayırt edemedim “Ben! Ben!” diye durmaksızın bağırarak bir sesin eşliğinde.

İster istemez annemin Oakley Sokağı'ndaki evine sığındım. Kişiliğim lime lime sökülüyordu; ben de çocukluğun o çaresiz çıplaklığına döndüm, yalnız ve korkaktım. Çöküntümün sarsıntısı annemi yıkmıştı –kendi acımın sisi içinde bile hemen anladım. Bana düşlerini bağlamıştı, bense onları paramparça etmiştim; bende kişiliğin en iyi yanını görmüştü, bense ona ihanet etmiştim.

Onunla iki gün kaldım, çekilmez iki gündü. Acısını taşıyamadığından, İrlanda'da geçirdiği günlerine sığınuyordu. Kahkahalar atarak Wexford'daki çocukluğunu anlatıyordu; sonra birdenbire kızıp kocasını, hakkında açılan rezalet davasına girmediği için ödlelikle suçluyordu. Tam ben avukatlarımla görüşürken odaya dalıyor, bir İrlandalının onurunun İngiliz mahkemelerinde yargılanmakla kırılmayacağını bildiriyordu. Olanlara akıl erdiremiyordu. Yasadışı bir birliktelikten doğduğumu, sakladığı korkunç sırrı da bana o kapkaranlık evde açtı; hayatımın rotasını o zaman kavradım, bir ölüm dansında buluşurcasına yazgımla el tutuştum.

Annemin yanında kalamadım, her an yeni bir hüznle yüzleşiyordum; bunun üzerine gizlice Leversonların evine geçtim.

Sfenks, büyük bir zariflik göstererek beni kızının çocuk odasına yerleştirdi ve orada, tahta hayvanlarla atılmış oyuncaklar arasında meslek serüvenimi gözden geçirdim. Mutsuzluğun koyu koyu çöktüğü anlarda kişi hayatına daha yükseklerden bakabiliyor –ben de o gün gördüm hayatımı. Daima bir çocuk odasında kapatılmış ve yaramaz bir çocuk gibi en sevdiğim, kendime en yakın bulduğum şeyleri kırıp parçalamıştım.

Constance o eve beni yoklamaya geldi ama gözlerini benden kaçırdı; galiba ona canavar gibi görünüyordum. Benim hakkımda hiçbir şey bilmediğini şimdi anlamıştı: Onu kollarıma almak istedim, irkildi, kaçındı.

“Ne yaptın, görüyor musun Oscar? Ne yaptın?”

“Victoria dönemi kahramanı gibi konuşmana gerek yok sevgilim.”

Odadan fırladı. Neden böyle bir şey söylediğimi bilmiyorum. Yalnızca ağızımdan öyle çıktı.

Ötekiler de (Dowson, Sherard, Harris) beni görmeye geldiler, hepsi kaçmam için bir kere daha yalvardılar. Ne var ki kaçamazdım: Bütün kaçışlar kendinden kaçma demektir, işte onu başaramazdım. Bir sanatçıyı en iyi bir başka sanatçı anlayabilir; nitekim Lautrec portremini çizmeye geldiğinde hiçbir acıma ya da sevecenlik gösterisine girişmedi. İçimden ona teşekkür ettim. Toplum dışına sürülmüş birinin duru, serinkanlı sezgilerinden yola çıkıyordu, ne de olsa artık ben de onun gibi dünyada bir yabancı kimliğiyle dolaşıyordum. Bu sırrımı kimseye açamıyordum; çünkü zamanında gücümün doruğundayken beni tanımış olanlara, çaresiz ve ürkek saydığım bu yüzümle görünmeye cesaretim yoktu. Ben de eve kapandım, hiçbir yararı olmayacağını bildiğim bir savunma hazırlamaya koyuldum.

Son duruşma İsa'nın Göğe Yükselişi günündeydi oysa benim yolculuğum Don Giovanni'ninki gibi bambaşka bir yereydi. O duruşmayı tam olarak anımsayamıyorum. Bazı karanlık bölümler var, geri kalansa hep bildik şeyler. Suçlayıcı sesler yükseliyordu; fakat ben ne dendiğini anlamıyordum: Sanki benden değil, başka birinden söz ediyorlardı; yakında tanışmak zorunda kalacağım, şimdi den elini uzatmış, tuttuğu gibi beni yere vurmaya hazır birinden.

Kişiliğiniz bir kere dile düştü mü, geçmişiniz bir suçlama olarak karşınıza dikildi mi, hemen hiçbir konuda söz sahibi olamamanıza şaşıp kalıyorsunuz. Ben de başkalarının hakkımdaki düşünceleri ve sözleri karşısında gözle görülür biçimde yoruldum ve yaşandım. Kamuoyunun kızgın bakışları altında oynadığım son rolde kendimi bütünyle onların eline bıraktım.

Mahkeme “suçlu” olduğuma karar verince, hayatım bir anda karardı. Fiziksel bir ölümden daha beter bir ölümdü bu; çünkü nasılsa yeniden dirileceğimi (hayatının tek deneyimi olan ölümden kurtulduğuna gözyaşları döken Lazarus gibi dirileceğimi) biliyordum. Yargıcın ağzından yazgımı belirleyen sözcükler çıktığında, hep korktuğum laneti ensemde duyunca, çılgınlar gibi mahkemenin önünde diz çökmek, hayatım boyunca işlediğim bütün günahları, gizlediğim bütün korkunç sırları, içimde beslediğim bütün gizli hevesleri itiraf etmek istedim. Çocuklaşmaya, bir kere olsun basit sözcükler kullanmaya can atıyordum. Ne var ki yargıç elini sallayarak beni susturdu; bileklerime kelepçe takıldıktan sonra kapidaki araca bindirildim.

29 Eylül 1900

Size şu fantezimi anlatmadan edemeyeceğim. Genç bir adam, doğduğu yörenin kırlarında ormanlarında gezinirken nişanlısına yüreğinin gizlerini fısıldardı; bu gizler çok derin olmadığından, kız dinlerken güler, kahkahası ağaçlara yükselirdi.

Her gün Sümbul Korusu’na yürürlerdi. Koru, sümbüllerinin bolluğu nedeniyle o adla anılırdı –tam ortasındaki duru havuzda iki genç yüzlerini yıkamayı çok severlerdi. Benim sözünü ettiğim sabah, oraya vardıklarında genç adam, tomurcukların altında gümüş bir kasa gördü.

Oysa bir gün önce aynı yerde oturup gülüştüklerinde kasa ortalıkta yoktu. Orası kutsal bir mekân sayıldığından, kasayı tanrıların bıraktığına karar verdiler. Delikanlı kapağa düşmüş tomurcukları eliyle süpürünce kasaya anlamını sökemediği birtakım işaretlerin kazılı olduğunu gördü. Kilit yoktu, kapağı açınca bir sürü ıslıl ıslıl metal para çıktı karşısına –hayatında bu kadar metal para görmemişti. Hepsinde bir kralın yüzü vardı; altına adı yazılmamış, yorgun, ihtiyar bir yüz. Genç kız çok şaşırmıştı: “Bu yüzden kötülük

akıyor” dedi. “Paraları yerlerinde bırakalım, hemen köyümüze dönelim. Baksana güneş tepeyi bulmak üzere, tarladan döneceklerle yemek hazırlamam gerek.” Gelgelelim genç adam ona aldırmadı: “Baksana güneşte nasıl ışık saçıyorlar” dedi. “Bunların çok değerli paralar oldukları kesin, hayatımızın sonuna kadar varlık içinde yüzeceğiz.” Delikanlı çok yoksuldu, yatacak yer bulamadığından sık sık açık havada gecelerdi. Paraları yerinde bırakması söz konusu değildi.

Genç kız üzüntü içinde tek başına evine dönerken delikanlı kasayı alıp yakındaki kent merkezinin yolunu tuttu. Kentin çarşısına girdi, bir kumaş tüccarına yanaştı: “Eflatunu Sur kentinden, ipeği Asya kıyısından gelme bir kaftan diktirmek istiyorum” dedi. Tüccar alayla güldü, ona böyle bir kaftana gereken parayı nereden bulacağını sordu. Delikanlı da Sümbül Korusu’ndan bulduğu paralardan birkaçını gösterdi. Tüccar paralara bakıp yine güldü. “Bunlar sahte” dedi. “Burada geçmez. Kılıçlı muhafızlar üstüne yürüyüp seni tutuklamadan çek git buradan.” Delikanlı ürktü, hemen uzaklaştı. Şekerlemeciye yaklaştı bu kez. “Dicle kıyılarında yapılan, ağza sürülür sürülmez insanın gözünün önünde garip görüntüler canlandıran şekerlemelerden istiyorum.” Adam onu küçümseyerek süzdü; onca parayı nereden bulacaktı. Delikanlı ona da paralarını gösterdi, adam büsbütün küçümsedi onu. “Bunlar kalp para” dedi. “Bu paralardaki krala benzer bir kral asla yaşamadı bu ülkede. Çabuk def ol buradan yoksa seni yetkililere şikâyet ederim.” Delikanlı ne yapacağını kestiremeden oradan da uzaklaştı.

Çarşıdan çıkarken tapınağın önünden geçti, içeri girip para dolu kasayı tek-gözlü tanrının sunağına bıraktı. O sırada bir papaz seyirtti yanına, sorular sordu. “Bu sikkeleri,” dedi delikanlı, “yaşadığımızı tek gözüyle gören tanrının gazabını yatıştırmak için adak olarak bırakıyorum.” Papaz paraları inceledikten sonra cüppesiyle yüzünü örttü. “Bunları daha önce de gördüm,” diye fısıldadı, “uğursuzluk getiriyorlar. Çabuk buradan def ol, yoksa seni tapınağın kutsallığına hakaretle suçlarım.”

Böylece delikanlı gözyaşları içinde kaçtı kentten, ama genç adamlarda sık sık görüldüğü gibi, üzüntüsü kısa sürede hınca ve öfkeye dönüştü. Köyüne dönünce sözlüsünün evine gitti. “Bu paralar bana aşağılanma ve uğursuzluk getirdi,” dedi, “üstlerine kazılı kralı ne yapıp edip bulmalıyım, onu öldürmem şart.” Kızcağız bu

aptalca öç düşüncesini kafasından atması için ne kadar dil dökerse döksün, delikanlı onu dinlemedi, gözyaşlarıyla baş başa bıraktı. Ağaçlardaki kuşlar onların konuşmalarını duymuşlardı, “Neden delikanlı bu kadar öfkeleniyor? Altı üstü metal parçaları bunlar” diye şakıdılar aralarında. Konuşmayı duyan çiçekler de birbirlerine, “Neden böyle şeylere önem veriyor ki?” diye fısıldaştılar. “Biz paraya gereksinim duymuyoruz, zaten görkemliyiz.”

Böylece delikanlı uzun yolculuğuna başladı. Güneş sözcüğünün bilinmediği, dinmeyen karlar ülkesine gitti önce; gövdeleri tül kadar saydam olan mağaralıların krallığına gitti; güneşin gözleri yaktığı, gecenin asla inmediği, o yüzden de bütün ihtiyar erkeklerin gözlerinin kör olduğu çöllere gitti. Gittiği her yerde paralarını yüzüne çaldılar; böyle bir kralları yoktu.

Yedi Günah Kenti'ne uğradı; genç adamlar ona dokunup aralarında fısıldaştılar. Ama o kentte yaşayan peygamber, yurduna geri dönmesi için yalvar yakar oldu: Bu arayışı boşunaydı, ayrıca başına bela getirecekti. Delikanlı umursamadı. Umarsızlık Vadisi'nde ölülerin kemiklerine şarkı söyleyen bilge kadına uğradı; kadın onu görünce korkunç bir kahkaha attı. Bu arayışı başarıyla sonuçlanırsa kralın onu öldüreceği kehanetinde bulundu. Öfkeden gözü dönen delikanlı, kadına çıkıştı. Rüzgârın taşlar arasında uğulدادığı Tutku Dağları'na gitti; avaz avaz sordu sorusunu: “Aradığım kralı nerede bulacağım?” Taşlar, “O, en uzak yıldızdan daha uzaktadır, ama burnunun dibindedir” yanıtını verdiler. Şaşırdı, pek kavrayamadı söyleneni, böylece kuş kanatlı, at gövdeli Hipogrif heykelinin tek başına durduğu çorak toprağa doğru yol aldı. Heykele taşların dediklerinin ne anlama geldiğini sordu; heykel de bazı gizlerin asla açığa vurulamayabileceği yolunda bir yanıt verdi.

Yıllar sonra, üzgün ve pişmanlık içinde anayurduna eli boş döndü delikanlı. Köye girmeden, rastlantı sonucu, Sümbül Korusu'ndan geçti; orada, koruluğun tam ortasındaki havuzun başında ihtiyar bir kadın oturuyordu. Şaşkınlıkla, gözyaşlarının arasında süzdü onu kadın. “Neden bu kadar bitkinsin?” diye sordu. “Buralardan gittiğinde pırıl pırıl, genceciktin.” İhtiyar kadın, onun bir zaman-ki sözlüsüydü. “Hayatımı boşu boşuna dolaşmakla tükettim,” dedi adam, “bu lanetli yerde bulduğum sikkelerde yüzünü gördüğüm kralın peşine düştüm, bulsam onu öldürecektim.” İçinde kabaran yasla sikkeleri yere fırlattı. İhtiyar kadın, bir tanesini eline aldı,

kralın yüzüne baktı. Daha bakar bakmaz ağlayarak bir koşu tutturdu. “Neden kaçıyorsun benden?” diye haykırdı adam. Kadın bir yandan koşarken haykırdı: “Bu sikkelerdeki yüz, senin yüzün.” Adam baktı, kralın yüzünün yerinde gördüğü tedirgin, bitkin, kötücül yüz, kendi yüzüydü. Kalp sikkelere kendi yüzü kazılmıştı. Kılıcını çıkardı, kendi göğsüne sapladı.

4 Ekim 1900

Tutuklandıktan sonra cezaevi aracıyla Pentoville’e götürüldüm. Saçım o kadar kısa kesilmişti ki bir dervişi andırıyordum, giysilerimle eşyalarım kabaca el kondu; kahverengi-siyah çubuklu iğrenç hapisane üniformasını giydim –keşke üstüme uymayan, hüznü soytarılaştıran ve kaba suç simgeleriyle acıyı katlayan bu üniformayı giyeceğime, o çubukların her biri içime ok gibi saplansaydı. Sonra geniş bekleme odasının ortasına birkaç çizme fırlatıldı –son gelenlerimiz onları kapışmak zorunda kaldı.

Benden sanki bir adım yokmuş gibi söz ediliyordu; ‘gönderilmiş’ken ‘alınmış’ olmuşum; bir pakettim sanki. Üniformamın sırtına tebeşirle bir harf çizildi, Pentonville’in metal geçitlerinde yürütüldüm. Sonra hücreye kapatıldığımda kötücül suratlı bir din adamı beni sorgulamaya geldi. Önümüzdeki aylarda elimden bırakmamam gereken iki el kitabı getirdi: “Goswell Yolu’ndaki Çamaşırcı Kadının Dine Dönüşü” (kadın gerçekten ilginç bir vakaydı) ile “Zavallı Parmakların Acıyor mu, Ey Alçak?” İkincisi, üstüpü kokusu çekme üstüne ibret dolu bir öyküydü ve acının ne olduğunu kavramam açısından modern romanları bile yaya bırakabilirdi.

Din adamından sonra hücreme bir öğretmen uğradı. Bana okuma yazma bilip bilmediğimi sordu –anımsamadığımı söyledim. “Öküzler” sözcüğü nasıl yazılırmış, biliyor muymuşum? Yanıtım oldukça yumuşaktı, aslında duyularım körelmişti. Bir nöbetten sonra bastıran uyuşukluk çökmüştü üstüme, öyle ki cerrahın bıçağı altında olsam da sesim çıkmazdı. O ilk gece boyunca dirim ve duygunluk yavaş yavaş döndü bedenime –o ürküyü hâlâ atlatamadım; çünkü hayatın dönüşü korku kalıbında oldu. Başıma gelenleri anlıyordum, ama şimdime yararları yoktu. Hapishanenin leş kokusu, hücremin dışındaki gaz lambasının kısık, titrek ışığı, hepsinden de öte, ölmüş ya da can çekişen her şeye damgasını vuran sessizlik,

bütün bunlar elbirliğiyle boğazıma yapışıyordu. Bağıracağım diye ödüm kopuyordu, ağırlığımı verdiğim tahta sıradan kıpırdamayı bile göze alamıyordum. O anda biri bana kim olduğumu sorsaydı, nasıl yanıtlardım biliyorum: Ben o leş kokusuydum, o loş ışıktım ve o sessizliktim. Üç gün ve üç gece boyunca öğürtümü tuttum, sonunda kafamı kovaya eğdiğimde bütün hayatımı kustuğumu sandım. Bundan böyle eski kişiliğime bürünmeye çalışmamamın, dostlarımın şaşkınlıklarına karşın rastgele konuşmakla yetinmemin nedeni de bu: Demek önceki kişiliğim şimdikinden daha da zayıf, daha da kaypakmış ki bir günde üstümden sıyrılmış.

Hücremi, şu odayı gördüğümde daha açık seçik görebiliyorum hâlâ. Tabii ki bir İncil, bir dua kitabı, bir de yığınla günlük gereç vardı: Teneke bir kupa, teneke bir tabak, teneke bir bıçak, bir tuzluk, bir de küçücük bir sabun parçası. Hücremin kapısının yanındaki tahta rafta iki battaniye, karşı köşedeki demir parmaklıklı bölmenin altında bir lavabo, bir çöp kovası, bir damacana su duruyordu. Hücremin kapısının dışına, adımları ve hangi suçlardan hüküm giydiğimi açıklayan bir hafta ilştirilmişti; herkes kim olduğumu ve neden oraya kapatıldığımı biliyordu. İşte tefekkürle ve kefaretle ödemekle geçen bir hayatın muhtevası, öyle değil mi?

Yeni hayatım verimsiz çabalarla, düşünmeden ama ağırlıklarını hep duyarak yerine getirdiğim görevlerle doluydu. Postaneye mektup çuvalı dikiyordum, parmaklarım kan içinde kalıyordu, hiçbir şeye dokunamıyordum –telefon kullanımı yaygınlaşırsa mahpusların yazgıları tepeden tırnağa değişecek, eminim. O ilk haftalarla aylarda hücremin dışındaki bildik dünya, bir düş dünyası, hani Faustus'un cehennem azabına sürüklenmeden önce oynadığı gölgeler kadar ustaca örülmüş bir yanılsamalar dünyasıydı. İflas Mahkemesi'ne gitmek üzere zindandan çıkarıldığımda, savurganlığımın hesabını mahkeme huzurunda verirken alışmadığım bir utanç duydum –hayatımı başkalarının gözleri önüne sermek zorunda kaldığımdan değil, bir zaman savurganlığımın kendi gözümü boyadığımdan ötürü. Sorgucularımı, dünyayı benden çok daha iyi tanıyorlardı (ne de olsa dünya onlara göre biçimlendirilmişti); bense yaramazlığının hesabı sorulan bir çocuktum.

Ama asıl kişiliğim üstümden çekilip alınalı beri bana azıcık yumuşak yüz gösteren ya da avutucu bir şeyler söyleyen herkese acınılası bir gönül borcu duyuyordum. Bir keresinde, üçer adımlık

aralarla avluda volta atarken mahkûmlardan biri sevecen bir şeyler söylemişti alçak sesle. Duygularımı bastırmayı baştan beri becere-memişimdir, tabii gözlerim dolarak ona teşekkür edişimi duydu-lar. Bir anlık bir dostluk yüzünden hapishane müdürünün karşısına çı-karıldım, üç gün süreyle ‘tabutluk’ta kalma cezasına çarptırıldım.

Tabutluk, dışarıdan hiç ses sızmasın diye üstüne çifte kapı ge-çirilmiş, içine bir somyayla bir tabure atılmış cehennemsi bir yerdi. Orada kaldığım sürece kuru ekmek ve gözyaşlarımla tuzlanmış acı sudan başka bir şey girmedi kursağıma. O hücredeki kasve-tin, sessizliğin ve karanlığın insanda yarattığı etkileri anlatamam. Delireceğimi sandım. Karabasan dolu sanrılardan kurtulamadım. Hücrenin bir köşesinde bir örümcek uğursuz ağını örüyordu, ona her bakışımda kendi yüzümle karşılaşıyordum. Duvarlardaki kar-makarışık çatlaklar, kokuşmuş şehvet sahnelerine dönüşüyordu; geçmişteki günahlarımı düşünüyordum enine boyuna, düşlediğim yepyeni günahlarsa öylesine canlıydılar ki onlardan kaçıp bir kö-şeye siniyor, ağlıyordum. Sonra yalnızca rüzgârın sesiyle bozulan sessizlikte kendi kendime konuşuyordum. Zekâmla alay ettiğim konuşmalardı bunlar. O karanlık odanın daracık sınırları içinde bir ileri bir geri gidip geliyor, eski hayatımı kıyasıya gülünçleştiren pozlar takınıyor, gözlerini bana dikmiş örümcekle konuşuyordum.

O üç günle üç gece gözlerimin önünden hiç gitmedi; bazen bir konuşmanın tam ortasında, örümcekle kurduğum diyalogu anım-sadığımda dilim tutuluyor. Beni şimdi yazmaya iten de bu yalnızlık korkusu: Bu defteri kapatıp kalemimi bıraksam, benden kaynak-landıkları için asla savuşturamayacağım bütün o korkuların pen-çesine düşeceğimi biliyorum.

Hücre cezasının fiziksel izlerini de taşıyorum ayrıca. Bir gece ansızın uykudan fırladığımda annemi karşımda buldum. Yataktan kalktım ama dilim düğümlenmişti –annem bana bir tokat atacak-mışçasına kolunu kaldırdı, dehşete kapılıp avaz avaz bağırarak kendimi yere attım, kulağımı somyaya çarptım.

Yoo hayır, öyle olmadı. İdman yaptığımız avluda yere kapaklan-mıştım. Ama bunu daha önce anlatmıştım, değil mi?

Denilenlere göre kulağımı öylesine zedelemişim ki sağırılık ka-çınılmazmış. Başımın ağrması, her sabah kalktığımda yastığımı sarı akıntı lekeleriyle kaplı bulmam bu yüzden. Annemin yine bana el kaldırdığını görüyorum, aynı korkuyla sarsılıyorum. Av-

lunun taşlarına kapaklanıyorum yine, canım yanıyor. Aslı hangisi acaba? Beni acı mı çökertecek, korku mu?

Pentonville'deki doktorlar –ki bir mezbahada görevlendirilmeleri daha uygun olurdu– beni muayeneye geldiler. Basında delirdiğime ilişkin yazılar çıkmıştı: İnsanlar tohumu kanla sulanmış meyvelere düşkün olduklarından, neşe fışkıran yazılardı hepsi. Gelgelelim orada kalırsam öleceğim kesindi, yetkililer de zamanından evvel ölüp şehit olmamı istemiyorlardı. Böylece doktorlar 'kırklık bir yörede'ki bir hapishaneye gönderilmemi salık verdiler.

Onların buyrukları doğrultusunda bir grup prangalı mahkûmla Reading'e gönderildim. Her istasyonda ısıklanıyorduk, inmeye zorlandığımız bir istasyonda beni tanıyan bir kalabalık çevremi sardı; bir adam yüzüme tükürdü. İnsanların ne mal olduklarını, aralarında kelepçelenmiş durana kadar anlamamıştım; işte o zaman hücremi özledim. İsa ancak tabutuna girince işkencecilerinin elinden kurtulmuş, huzura kavuşmuştu; ben de hapishanenin kapılarından girince kavuştum.

Reading İstasyonu'na vardığımızda, bir zamanlar çok iyi bildiğim süslemeli kemerleri, gösterişli oymaları gördüm; ben bu kadar korkunç bir değişime uğramışken onları yerli yerinde bırakmak cezaevi yetkililerinin düş gücü yoksunluğunu ortaya koyuyordu. Eskiden Oxford'a giderken o istasyondan kaç kereler geçmişim –o sıralar bir kavşak değildi. Bizi bekleyen cezaevi arabasına yürürken, durumumdaki acıklı değişiklik üstüne düşündüm, ama ne de olsa beni bu duruma düşüren, Oxford'da öğrendiğim felsefeydi. Birey olmanın değerlerini savunmuştum; yaşadığım çağ da o değerleri yüzüme çarpmıştı. Karanlık hücrede kaldığım süreyle kim olduğumu öğretmişti bana.

Bazıları zindanda güç kazanırlar; güce erişemeyense en azından inancı bulur orada. Bense içimi yokladığımda hiçbir kazanım bulamamıştım; artık başkalarının bana bağışladığı değerlerin dışında kendime özgü gerçek değerlerim olmadığını açıkça görüyorum. Bir yarın kıyısında duran biri gibiyim: Uzaktan baktığınızda görkemli görünür ama yanına yaklaşırsanız, altında uzanan boşluğu görmemek için gözlerini yumduğunu ayırt edersiniz. Ve tabii ki aşağı yuvarlanır.

Dünyayı gerçek yüzüyle tanımamıştım. Acı çekmekten hep kızıyordum. Acıyı görmemeyi seçtim. İyicilligim, kayıtsızlıkla korkak-

lıgın bir karışımıydı: Bir tek duygunun içime işlemesine izin veririm, bir duygu selinde boğulacağımdan ürküyordum. Tutkudan da korkuyordum (gerçek tutkudan) –onun bana ve başkalarına hakkımda ne gibi gizleri açıklayabileceğini kestiremiyordum çünkü. Oysa tutku, lanetli yazgıyla yüz yüze geldiğimde ağzımdan burguyla sökülüp çıkarılan üzüncü yüklü tutku, demek nicedir pusuda yatıyormuş; artık bana düşen, hayatımın parçacıklarını bir araya getirmektir. Prangalı mahkûmlar ordusu Reading Zindanı'nın kapılarında indirildiklerinde, aradığımı içeride bulacağıma inandım.

Yine de, gerçekleştirmeleri için gereken çaba gösterilemiyorsa, amaçların tek başlarına bir önemi yoktur. Benim de Reading'deki ilk birkaç ayım çok zor geçti. Müdür sersemim biriydi, bürokratik düzenin canlı bir simgesiydi. Kurduğu sarsılmaz düzen, hapishanesinin en kuytu köşelerine kadar yayılmıştı; öyle ki insanların hayatları saçma sapan yasaklardan değil, amansız kurallardan ötürü kararıyordu. Her yarım saatte bir gardiyan kapımdan bakıyordu – önce ayak seslerini duyuyordum, sonra da kapıya baktığımda, hücremin göz deliğine dayadığı tek gözünü görüyordum: Odysseus'un Kiklop'un mağarasında neler hissettiğini anlıyordum.

Müdür bey, günlük görevlerimin arasına idam sehpasının platformunu temizlemeyi de katmıştı büyük bir keyifle. Doğrusu ben de bütün yüce duygulardan uzaklaşmış birinin merakıyla yaklaşıyordum sehpaye. Hapishane avlusunun bir köşesindeki küçük bir ahşap kulübeye (başlangıçta olanca masumluluğumla orayı limonluk sanmıştım) kurulmuştu. Bu kulübenin ahşap zeminini ovup temizlemek benim görevimdi; oraya ilk girişimde çabama yüzünde güller açarak izleyen bir gardiyan, dümdüz görünen zeminin istenirse aşağıdaki kiremit döşeli hücreye açılabilirdiğini söylemişti. O coşkuyla çarkın koluna asıldı, derken alttaki sürgü açıldı, zemin ikiye yarıldı: Kurbanı aşağıya sarkıtmak üzere... Çukur tam aşağıdaydı. Dipsizdi sanki, bakarken başım döndü. Gerçekten de ölümün ayak bastığı yerlerde, gövdenin sessizce düşüp çakıldığı havasız bir boşluktan başka bir şey yoktur. Gardiyan perişanlığımla alay etti, beni çukura itecekmiş gibi yaptı şakadan. İşte o anda midem ağzıma geldi, bulantımı bastıramadım, gardiyanın kahkahaları zıvanadan çıktı. Acıma duygusu hepten uçup gitti mi, insanlar birbirlerine böyle davranıyorlar işte.

Reading'deki ilk aylarımda çaresizdim, oldukça çaresiz. Elimden gelen tek şey ağlamak ve başka bir dışavurum yolunu bula-

madığım için kendime acı kisvesi altında yönelttiğim öfkeyle sapır sapır titremekti. Gözlerim iyi görmemeye başladı, hücremde üstü tüpü koklamanın gerginliğinden olacak; kulağımın sakatlanması sonucu işitme duyum da zedelenmişti. Bunalımdan delireceğimi sanıyordum. Aslına bakılırsa deliliğe âşık oluyordum giderek –beni bu işkenceden kurtaracak başka bir çözüm bulamıyordum. Her üç ayda bir, iki arkadaşımın beni görmeye gelmesine izin vardı; her ne kadar bu kutsal ziyareti gerçekleştirenler bana destek verdiklerini sansalar da, ben bu tür karşılaşmalarda kendimi daha da alçalmış hissediyordum. Önü tel örgüyle kaplı bir kafese oturtuluyordum, onlar da benzer bir kafese oturtuluyorlardı; aramızda, gardiyanın gezindiği dar bir geçit vardı. Tabii ki herhangi bir şey konuşmak olanaksızdı –her iki yanda da dörder kafes vardı, bir uğultudur gidiyordu.

Dış görünüşümden de utanıyordum –tıraş olmama izin yoktu, yüzüm kaba bir sakalla kaplıydı. Kişi, üstünde düzgün giysiler olmaksızın doğru dürüst konuşamaz, ben de mahkûm giysisiyle ağzımı pek açmıyordum. Ara sıra ne yapacağımı şaşırdığımda, en yakınlarımın gözlerinden bile gizlenmek için yüzüme bir mendil tutuyordum. Onların da kendi adlarına bana söyleyecek fazla bir şeyleri yoktu –ne de olsa, beni lanetleyen, tek başıma ölmeye bırakan bir dünyadan geliyorlardı.

“Nasılsın Oscar?” Görüşe gelenlerin çoğunun sorusu buydu.

“Çok iyiyim. Gördüğün gibi.” Sonra bir sessizlik.

“Cesareti elden bırakma sakın.”

“Nedenini sorabilir miyim?”

“Senin adına bir dilekçe vereceğiz. Frank, önümüzdeki hafta İçişleri Bakanıyla görüşecek.”

“İngiltere’nin en ünlü mahkûmuyum, değil mi? Oğullarım nasıllar?”

“İkisi de iyi, Constance da iyi.”

“Beni soruyorlar mı?”

“Tabii ki.”

“Nerede olduğumu biliyorlar mı?”

“Hastanedesin sanıyorlar.”

“Galiba çok uzun süren bir hastalık olacak. Senden bana bir iyilik yapmanı isteyeceğim, More. İtalya’ya Constance’i görmeye gitmeni rica ediyorum. Yazmaya kalkışma sakın, artık mektuplardan

ürküyor. Ona, buradan çıktığımda benim arkamda olup olmayacağını açıkça sor. Bilmek istiyorum.”

“Birkaç aylığına bu soruyu erteleyebilir misin, Oscar? Biliyorsun, Constance kaygılarla kendini yedi bitirdi.”

“Hayır. Hemen öğrenmek zorundayım. Yoksulluk çekeceğimi düşünmeye bile katlanamıyorum, More, Constance’ın durumundan söz ediyorsun, ama benim neler çektiğimi düşünebiliyor musun acaba?”

O sırada gardiyan aramıza girdi, hücreme götürüldüm.

Beni sonsuza kadar süreceğini sandığım işkenceden karım kurtardı. Çocuklarımızla birlikte apar topar sığındığı Cenova’dan, annemin ölümünü bildirmek üzere döndü. Haberi beni umursamayan kişilerin ağzından duymamı istememiş. Onun yanında ilk kez ağladım: Annemin ölümü katlanamayacağım bir darbeydi. Constance da benim kadar acı çekiyor, gözyaşı döküyordu; bu ortak acıda beni kurtarabilecek tek şeyi sezdim. Yasımı Constance’la paylaşmam, bu duygudan biraz olsun uzaklaşabilmemi sağlamıştı. Benim yüreğimi acıtan, onunkini de acıtmıştı; demek ben de onun gibi başkalarının acılarına katılarak kendiminkine katlanabiliyordum. Yoksa, zevklerimde olduğum gibi acılarımda da gözü doymazlık edeceksem, işim bitikti.

Hücremin karşısındaki koğuştaki basit bir hırsızlıktan tutuklanmış bir genç vardı. Constance’la görüşmeden döndüğümde onun ağladığını duydum; artık ben de onunla ağlamaya hazırdım –hayatımda ilk kez kendim dışında biri için döktüğüm, bana dünyanın içyüzünü gösteren gözyaşlarıydı bunlar. Annemin ölümünün getirdiği sarsıntı gözlerimi dünyaya açmıştı. King diye bir deli vardı, zırvaladığı ve kikirdelediği için ha bire sopa yiyordu. Hepimiz attığı çığlıkları duyabiliyorduk, ama ben önceleri o çığlıkları yalnızca kendi azabımın bir yankısı diye görmüşken, artık onun hayatındaki dehşetin benimkinden büyük olduğunu kavramıştım. Herkesin bildiği bir gerçeği daha önce neden bilmiyordum? Tahta sıraya çöküp kendi körlüğüme doyaya güldüm.

Hayata zekâm ve zekâmdan kaynaklanan gururla bakmıştım anlaşılan, beni ilk o anda sarsan, katlanmaya razı olduğum duygular aracılığıyla değil. Bir zamanlar kahırdan şaşkına dönmüş, ölmeyi istemiştim, şimdiyse Carlyle’in bir yazısında “uçsuz bucaksızlık tapınağı” diye andığı hayatı öğrenmeye başlıyordum. Hüzün, bana

oturup izlemeyi öğretti. Acıma duygusu, anlamayı öğretti. Aşk, bağışlamayı öğretti.

Sonra bir mucize, aşkın tomurcuklanmasını sağlayan mucize gerçekleşti. Hapishanede kurduğu sultayla beni az kalsın öldürecek müdürün yerine anlayışlı, yumuşak yürekli Binbaşı Nelson getirildi ve Reading'deki bütün mahkûmlar hemen rahat bir nefes aldılar. Benim içinse bu, hayatımın doruklarından biriydi: Yaşadığım çöküntü içimi paramparça etmişti, hayatımı yeniden kurma yardımcı olabilecek her türden yeni ve tatlı izlenime hazırdım.

Nelson, kitap okumama izin verdi; ben de ağır aksak okumaya başladım. Önceleri edebiyat, hiçbir şey ifade etmedi: Bütün sözcükler koftu sanki, üstelik insanları yasak alanlara sürükledikleri için tehlikeliydiler de. Bana verilen kitaplar (belki Emerson'un denemelerini saymazsak) 'özendirici' edebiyat kapsamındaydı; ben de bir çocuk uysallığıyla oturup okumaya koyuldum. Aziz Augustinus'un basit Latincesiyle başladım işe. Sonra Dante'yi okudum; onunla birlikte daha önce de bildiğim Araf'a yolculuğa çıktım, ama şimdi aydınlanmanın ışığında görüyordum orayı. Bir Eshilos cildi verdiler; onunla yeniden eski şeylerin büyüüne kapıldım: Hapishane'nin kara gölgeleri gitgide eridi, kendimi duru gün ışığında buldum. Dilin dokusu, tıpkı Flaubert'in incelikli romanındaki Tannith'in tülü gibi sardı bedenimi, beni korudu. Dil ve yürek çözücüsü Dionysos'a seslendim; onun görkemi benimle çevremdeki karanlığın arasına girdi, öyle ki bir anda hayata döndüm, eski sevincime kavuştum.

Evet garip, insan bir hapishane hücresinde sevinç duyabiliyor, her nasılsa olanca kinimi ve alçaltılma acısını alt etmemi sağlayan o duygunun hâlâ yerinde olduğunu keşfettim. İşte o zaman sanata dönmeye karar verdim. Müdür, yazı gereçleri yolladı; geceleri hücremdeki tek gaz lambasının ışığında çalışmaya koyuldum. Öncele ri yalnızca okuduklarımın üstüne notlar alabiliyordum; bir zamanlar canımın çektiği gibi kullandığım sözcüklere güvenim yoktu. Yine de bazı sanatçıların acıda tek kusursuz anlatımı bulduklarını biliyordum; çarçabuk işe sarıldım, salıverilme günüm yaklaştıkça çektiğim çileden yaratacağım yeni bir sanatın dış çizgilerini tasarlamaya koyuldum; ateşten yoğrulma tunç bir yontuya benzeyecekti. Hapishane duvarının arkasında iki ağaç yükseliyordu (hücremden onları görebiliyordum) kış boyunca rüzgârın, kalbi kırılmışçasına

aralarında iç çekerek savrulduğu uzun, siyah dalları gözlemiştim. Şimdi bahar gelince yeşile durmuşlardı. Yaşadıkları şeyi adım gibi biliyordum: Kendilerini ifade edecek bir yol bulmuşlardı.

Artık yeni bir gardiyanın, Thomas Martin'in gözetimindeydim: Onun neşesi, iyi yürekliliği, atıldığı şu çukurdan bir an önce kurtulma kararımı pekiştiriyordu. Gizlice bana çörek ve gazete getiriyordu; bence çörekler, gazetelerden daha iştah kabartıcıydı. Bu türden küçük incelikler, tanrıların bağışlarını kat kat aşar; çünkü tanrılar insanoğlunu anlamazlar ve bizlere yoksunluğunu çekmediğimiz şeyleri sunarlar.

Tommy, dış görünüşüyle çarpıcı, ama ahlak değerleri açısından kaskatı biriydi. Haftalarca burun buruna yaşadktan sonra bana davalarımnda boy gösteren oğlanlar hakkında sorular sordu. Konuyla hiç ilgilenmeyen birinin merakıyla onlarla ne tür ilişki kurduğunu sordu.

"Yalnızca öperdim onları, tepeden tırnağa."

"Neden ama?"

"Güzel bir genç adam öpölmekten başka ne işe yarar?"

"Herhalde önce yıkıyordun."

"Atinalılar, tanrılarca yollanan çocukları el üstünde tutarlardı, Tommy. Fabianist bir görüşle onların aile işlerine burunlarını sokmazlardı."

Benden ayrılırken kafası karışmıştı, neyse ki dolmuş sidik kovamı götürmeyi unutmadı.

Tommy'ye davalardan önce adımı duyup duymadığını sordum, işçiler arasında nasıl bir ün yaptığımı ilişkin varsayımlarını duy-mak istediğimi belirttim –yanıtlar gerçekten doyurucuydu. Benim edebiyatla bağlantımı bildiğinden, Tommy, kendisi ve öbür gardiyanlar adına bazı gazetelerin yarışmalarına katılmamı istedi. Çay takımı türünde ödöller için sloganlar uydurdum. Şiirsel bir anımda, "Bu takım, bizi bir araya getiriyor" diye yazdım. "Çay sıcak bir yuvanın vazgeçilmez temelidir." Bunlar, Fleet Sokağı'ndan kalma nüktelerimdi; doğruyu söylemek gerekirse, bu tür yarışmalar –laf aramızda– basının tek erdemidir.

1897 Baharı gelip çatığında hapishanede yaklaşık iki yılı geride bırakmıştım. Kırk iki yaşındaydım. Salıverileceğim an yaklaştıkça, Reading'den çıktığımda nelerle karşılaşacağımı düşünöp huzursuzluğa kapıldım. Mali işlerim arkadaşlarımca inanılmaz bir

çıkmaza sokulmuştu: Verilen sözler tutulmamıştı, hapishaneden beş parasız çıkacağım kesindi. Yeni hayatıma bir serseri kimliğiyle başlamayı ciddi ciddi düşünüyordum, ama bu tür hayatın modern edebiyatta klişeye çevrilip eskitildiğini anımsayınca vazgeçtim. Hayır, dünyanın önünde boyun eğmem söz konusu değildi. Hakkımda ithamda bulunanların beni yok ettiklerini söylemelerine izin veremezdim: Onları tek başıma yenmem şarttı, yardım almaksızın. Yeni hayatımın nasıl olacağını kararlaştırmak bana düşüyordu. Kendimi yeniden bir sanatçı katına yükseltmem gerekiyordu. Başaramazsam, insan olarak daha büyük yaralar alacaktım. Feci bir yol vardı önümde; bunun sebebi de, o yola düşmeye gücümün yetip yetmeyeceğini bilemeyişimdi.

Reading'den çıktığım gün, hapishaneye girdiğimde üstümde olan giysiler elime tutuşturuldu. Artık çok bol geliyorlardı tabii, ayrıca cesetlere dökülen mikrop öldürücü madde gibi kokuyorlardı. İki yıllık emeğim karşılığında bana yarım gine ödendi; emeğimle kazandığım son para.

Müdürün elini sıktım, yanımda duran Tommy Martin'e döndüm. Gülümsüyordu, ben de bir kahkaha attım. "Ara sıra beni düşün" dedim ona: Bence düşünüyordur, tıpkı benim onu ve onun beni hayata döndüren inceliğini sık sık anımsadığım gibi. Reading Zindanı'nın kapılarından çıktım, göğe baktım. Bir trenle Pentonville'e götürüldüm, sonra da Londra'daki dostlarıma teslim edildim.

6 Ekim 1900

Hapishanedeki günlerim konusunda yazdıklarım, iki yıllık bir işkenceden damıttığım "inci" o kadar hoşuma gitmişti ki Bosie ve Richaux ile öğlen yemeğine çıkarken bu günceyi de yanımda götürdüm. Orada Frank Harris'e rastlayınca bizim masaya gelmesini söyledim –Frank Harris yanınızda değilse size karşıdır çünkü. Başta, defteri gizemli bir biçimde yanımda tutup kimseye göstermemiştim, ama gerilim kaldıramayacağım bir boyuta varınca onu masaya koydum.

"Bu da ne, Oscar? Borçlarının listesi mi?"

"Evet Bosie. Ama bunlar parayla ödenmeyecek borçlar."

"Zaten seninkiler asla ödenmez." Bu, Frank'ti tabii.

“Konuşmamıza sanatsal bir tını katmama izin verirsen, sana bir bölüm okuyacağım, Frank.”

Onlara Londra sosyetesindeki görkemli günlerime ilişkin sayfaları okudum, hatırladığım kadarıyla. Tabii ki şaşırdılar, defteri elimden kaptılar. Ben pencereden dışarı bakarken onlar neredeyse kol kola girip okudular defteri. Sonunda Frank, gözlerini yüzüme dikti:

“Bunu yayımlatamazsın, Oscar. Saçma sapan. Anlattıklarının çoğu da gerçeğe pek uymuyor.”

“Ne diyorsun sen?”

“Uyduruk bir şey.”

“Ama benim hayatım bu.”

“Sen kendi amacına uygun bir biçimde, açıkça çarpıtmışsın gerçekleri.”

“Hiçbir amacım yok, ayrıca gerçekler büyük bir doğallıkla dö-küldü kalemimden.”

“Bir zamanlar doğaya inanmazdın, haklıydın da. Şuraya bak sözgelimi: ‘King Sokağı’ndaki küçük tiyatrodaki genç erkekler yeşil karanfiller takarlardı.’ Yeşil karanfil takan yalnızca sendin, Oscar. Hele şu: ‘Burnum bir karış havadaydı ve dünya bundan hoşlanıyordu.’ Hiç kimse bayılmıyordu, Oscar. Artık anlamış olman gerek.”

“Saçmalamasana, Frank. Sanat sayfası eleştirmeni gibi davranmıyorsun.”

“Üstelik başka yazarların laflarını da yürütmüştün. Şunu dinle—” O lafları çalmadım. Hayatlarını kurtardım, dirilttim.”

Bosie sus pus oturuyordu; söyleyecek hiçbir şeyi olmadığını her zamanki gibi tırnaklarını kemirerek belirtiyordu. Üstüne vardım biraz:

“Peki sen ne düşünüyorsun bakalım?”

“Defter yalanlarla dolu, ama sen de öylesin. Saçma sapan, kırıcı, budala bir metin. Senden aşağı kalır yanı yok. Tabii ki yayımlatmalısın.”

Bunun üstüne Frank yargılarımda nasıl yanıldığımı göstermek için kendi üslubuyla bitmez tükenmez ayrıntılara girişti. Birkaç dakika sonra defterimi elinden kurtarıp, bana bir araba çağırmasını söyledim.

“Yok et şu defteri” dedi. “Senin iyiliğin için söylüyorum.” Tabii ki dediğine kulak asmadım.

Hapishane, kişideki garip kötücül eğilimleri besliyor: Bunlardan biri de, kişinin böyle bir yerde olmayı, kim bilir, belki de kör bir yeraltı yaratığının o sessizlik ve karanlıklar dünyasını benimsemesi, hak ettiğini sanması gibi bir yanılsama. Hapishaneden çıktığımda gökyüzü gözlerimi kamaştırdı, düşmekten korktum: Hayatımda ilk kez dünya bana fazla geniş bir yer gibi göründü. İlk sabah, kapalı bir arabayla Pentonville'den Bloomsbury'ye gittim; bir arkadaşımın evinde dinlenirken, Farm Sokağı'ndaki kiliseye pişmanlığımı ve üzüntümü dile getiren bir özür mektubu yazdım; oradaki odama kapanmak için izin istedim.

Şimdi bu davranışıma akıl erdiremiyorum, gerçi Papa'ya her zaman büyük bir yakınlık duymuşumdur. Belki modern Londra'yı görünce hemen bir hücrenin güvenli duvarları arasına sığınma duygusu bastırmıştı, belki de orada aşkla acının yeni keşfettiğim gizlerini gözden geçirmek istiyordum –bilmiyorum, anımsamıyorum. Her neyse, isteğim geri çevrildi.

Böylece hayatımla yüzleşmek, ona yabancı bir kıyıda yeni bir yön ve amaç kazandırmak zorunda kaldım. Akşama doğru arabalı vapurla Dieppe'ye geçtim. İngiltere'nin döküntü kıyı çizgisinin gitgide uzaklaşmasını izlerken, kendimi insanların gözlerinden sonsuza kadar korunacağı gemiye binmiş Kaptan Nemo gibi hissettim. İngiltere bir daha yüzümü göremeyecekti.

Sürgünlüğümün ilk döneminde Berneval'e gittim. Başka bir adla yolculuk etme önlemini aldım: Sebastian Melmonth. Esnaf beni hâlâ bu adıyla bilir. Özgürdüm, bunun ayırdındaydım, ne var ki özgürlük garip bir şey; kişi bir kere ona kavuştu mu, ne yapacağını kestiremiyor. Gök, deniz, Normandiya'nın basit, kırılık yöresi nefisti ama insanı şaşırtacak hiçbir tarafı yoktu. Dünyanın benim için sevinçle dolup taşan bir yer olması gerektiğini biliyordum, gel gelelim o sevincin anahtarı hâlâ içimin kilidindeydi; hayat, görkemli bir konak gibi gözlerimi kamaştırıyordu –ama ben konuktum artık, oranın efendisi değil.

İnsanlar bu vartayı atlatıp atlatmadığımı görmek için yokluyorlardı beni. Değişip değişmediğimi merak ediyorlardı. Herhalde değişmiştim de onlara belli etmemeye çalışıyordum. Benim için sevgi ve kahkaha öncelikli olduğundan, zindandaki giysilerimden yüre-

ğime işlemiş ok işaretlerini göstererek onları yanımdan uzaklaştırmak istemiyordum. Başkalarının yakınlığı beni derinden etkiliyordu, aynı zamanda kemirip bitiriyordu da. Bir zamanlar gösterişli ilgi odağı olmanın tadını doyasıya çıkarmıştım, ama o zamanki gelişkin bir kişiliğin gösterisiyken, şimdiki özentî kokuyordu. Başka türlü olabilir miydi? O kişiliğin saçtığı ışınlarla nasıl sersemlediğimi hücremde kavramıştım: Beni neredeyse bir deliler evine gönderecek güçteymiş.

Kendimi henüz tam toparlamış sayılmasam, aslında hâlâ bir “kayıp eşya” olsam da, en azından sanatçı yanımlı kanıtlayabiliyordum. *Reading Zindanı Baladı*’nı Berneval’de küçük bir otele yerleşir yerleşmez yazmaya başladım. İngiliz toplumuna beni bir sanatçı olarak yok edemediğini, tam tersine sanatımı besleyen yeni malzemeler bağışladığını gösterecektim. Islah olmuş mahkûm rolünü oynamayacaktım: Reading’deki mahkûmlardan Arthur Cruttenden bir keresinde geride bıraktığımız dünyadan söz ederken, “Öfkele-ri cehenneme kadar” demişti, bu sözünü unutmamıştım. Benim de duyduğum ama daha söze dökemediğim bir duyguydu: Öcümü ancak bu şiirle alabilirdim, nefis bir öçtü doğrusu. Beni mahkûm edenlere, nasıl bir dünya kurduklarını; benim gibi sanatını onların saçmalıklarını sergilemeye adanmış birinin gözünden utanmazlık ve saçmalıkta ulaştıkları inanılmaz boyutu sergilemek istiyordum.

Bu düşünce hoşuma gitmişti, özgürlüğümün ilk haftalarında her zamanki neşeme kavuşmuştum. Yazıyordum, uzunca yürüyüşlere çıkıyordum, her gün yıkanıyordum ve Afrodit gibi bekâretimi denizde tazeliyordum. Ama arkadaşlarım yanımdan ayrılıp kendi hayatlarına dönünce, ardından esinim solmaya başlayınca yine ke-derlendim. Özgürlüğün sarsıntısı büyük ve tek bir şiir fışkırtmıştı içimden; başlangıçta çılgınca bir sevinçti ama yalnız kalınca hapis-hane karanlığının çevremi yeniden sardığını duydum. Başkalarının inşa ettikleri zindan değildi bu, benim kendim için ördüğümdü.

Bir zamanlar bildiğim hayat bitmişti, onu yenileyecek güçten yoksundum. Yavaş yavaş, hapse girmemden önceki yılda da bildiklerimi kavramaya başladım: Bir sanatçı sıfatıyla ölmüştüm; *Balad* yaralı bir hayvanın çığlığı gibi kopmuştu içimden, ama acı geçtikten sonra söyleyecek bir şeyim kalmamıştı. Dinsel oyunlar yazma düşüncesiyle oyalandım bir ara, göze alamadım. Hayatımın akışıyla giderek batağa saplanmaktan fazlası gelmiyordu elimden. İnsan

hapisten asla çıkamıyor. Her mahkûm bunu bilir. Dışarıda yalnızca zindanın anısı yeniden yeniden yaşanır.

Bu yüzden Bosie'ye döndüm; başvuracağım kimse kalmamıştı. Karım, anlaşılabilir nedenlerle beni terk etmişti, çocuklarımın soyadı değişmişti, günahkâr yıllarımın günah arkadaşlarıysa tiyatro ajanslarının diliyle “meşguldüler”. Bosie'nin başımı iyice derde sokacağını biliyordum elbet, ama sanırım İsa da kendi ölümünü hızlandıracağını bile bile Yehuda'yla anlaşmıştı. Robbie Ross dokunaklı mektubunda, kendi deyişiyle “o genç”le “ilişkimi sürdürmemin” çok büyük bir hata olduğunu belirtti; ben de ona şöyle bir telgraf çektim: BÜYÜK İŞLERİN ÜSTESİNDEN GELENLERE BÜYÜK HATALAR YAPMA HAKKI TANINIR.

Bosie'yle Napoli'ye gittik; orada olanları konu alan bir tragedya yazabilirdim. Lanetlenmiş kişiler gibi, lanetli dostluğumuzun avlusunu arşınladık. Sonra birdenbire Bosie haber bile vermeden beni bırakıp gitti. Annesi, benimle kalırsa harçlığını keseceğini söylemiş; ayrıca yoksulları sevse de, en azından Napoli'deki yoksulları sevmiyordu. Bosie yoksulluğu sevmiyordu. Bir kez daha yalnız kalmıştım; tek başınalık bir gölgeye çevirdi beni. En ufak sarsıntıda sinirlerim bozuluyordu, çok alınganlaşmıştım; beni sevenlere uzun ama ayaküstü çırpıştırılmış mektuplarla hakaret ediyor, yardım ellerini uzatanlara saldırıyordum. Neden bana para göndermiyorsun, diye mektuplar yazıyordum; neden Londra kulüplerinde hakkımda yalanlar atıyorsun, *Ballad*'ıma ne oldu?

Tek başımayken hayatım çekilmez bir hal alıyordu; bezginlikten ve sıkıntıdan kendimi buraya dar attım. Her zaman büyük kentlerin insanı oldum (şimdi de kent uygarlığının amiyane özelliklerini temsilen dikilmiş bir anıtım), yaşadığım yerde ölmek istiyordum. Villon ve Baudelaire gibi benim anayurdum da, *paysage de métal et de pierre*'dir.* Böylece iki yıldır şimdiki hayatımı sürdürüyorum: Mesele romantik olmaktan çok, matematik. Her kuruşumu dilenmek zorunda kaldım –üstüm başım Norveçli kılıksızlığında. Yaşlıca yine de sevimli bir teyzeye döndüm. İnsanların davranışları da tuhaflaştı –eskiden yalnızca beni dinlerlerdi, artık sırlarını açıyorlar bana. Hiçbir şeyin beni sarsamayacağını biliyorlar, ne yazık ki canımı sıkmayacaklarına da bir o kadar inanıyorlar.

* Fr. “Maden ve taş manzarası”. (ç.n.)

O kadar ki Frank Harris, bestelerini yaparken onu dinlemem için beni yanında Cannes'a kadar götürdü –bu adam için bir stad-yum yapılsa yeri. Geçen bahar da Harold Mellors, Roma'ya götür-dü beni. Paralar ondan çıktı tabii. Mellors umurumda değildi de, Papa'yı görmek istiyordum. Tanrı, Aziz Augustinus'u piskoposluğa yükseltmek için bunca uğraşıysa (en azından, Augustinus'un de-diğine göre), benim doğru yolu bulmama da birkaç saatini ayırabi-lirdi. Önce ölüm döşeginde günahlarımın kefareti ödeme cezası-na çarptırılacağımı düşündüm, ama bulunduğum koşullar altında bunun pek parlak bir buluş olmadığı inancıyla o düşünceyi hemen savdım. Bu tür pazarlıkları önceden bilmek isterim.

Papa'yı gördüm –galiba o beni daha önce gördü ve o sırada mu-cize gerçekleşti. Gerçi şemsiyem, inandırılacağı üzere çiçek açmadı, ama Paskalya ziyaretçilerinin şarkılarıyla çınlayan ıslak, mağaramsı katedralde, hayatım olanca açıklığıyla belirdi gözleri-min önünde. Yazgımdan ne yapsam kaçamayacağımı ve yeniden doğuş iznini almamdansa hepten yok edilmem gerektiğini kavra-dım: Artık ölümün gözlerinin içine bakabiliyordum. Yine de Hıris-tiyan dinini seçmedim. Ölümle yüz yüze gelince, aynı anda hem panteist hem politeist hem de ateist oldum. Bütün tanrıları çevrem-de toplamamın nedeni, hiçbirine inanmamamdır. Klasik uygarlığın gizemi de burada: Thermopylae'de, Herkül Tapınağı'nın arkasında Merhamet'e adanmış bir sunak yükselir –ben yüzümü hâlâ onun taşlarına sürüyorum.

Aslında iyiceyim sayılır, özgürlüğümün ilk yılda bana bir yük gibi gelmesinin nedeni, eski hayatımı sırtlamaya çalışmamdı, o ağırlığı elbette taşıyamazdım. Ama bütün bunlar geçti artık; sana-tımı bıraktım, onunla yoğurduğum kişiliğim de bana dar gelmeye başladı. Şimdi şöyle bir durup bakıyor, eskiden akla hayale gel-meyecek kadar çok şeyi nasıl da denetim altına almaya kalkıştığı-ma şaşıyorum. Napoléon, “Koyu trajedi, büyük adamları yetiştiren okuldur” demiş, en azından benim için öyle galiba –yaratıların hiçbir şey değildi, hele hayatın gizemi önünde hiç bile denmezdi. Anlam, ancak bireyde, benim kadar zavallı ve çaresiz olsa da bir bireyde ve bireysel yaşamların gizinde bulunabilir. Hayat ve haya-tın akışı, her şeye baskın çıkacak dayanıklılıktadır. Benden daha önemli olduğu kesindir de, ben olmaksızın sekteye uğrar: İşte asıl mucize bu.

Bu sabah, yine katlanılmaz sancılarla uyandım; odam ara sıra bir tabut gibi geldiğinden, Rue des Beaux Arts'a yürüdüm –çok ağır adımlarla, güçlkle ama şaşırma duygusunu elden bırakmadan. Rue Jacob'un köşesinde ihtiyar bir akordeoncunun yanında bir oğlan çocuğu oynuyordu; ihtiyara fırlatılan birkaç bozukluğu kaptı, özenle adamın yanına koydu. Tam karşı kaldırımında, yaşlı bir kadının kollarına girmiş iki genç, onu evinin basamaklarından yukarı taşıyorlardı –yüzlerinde öyle bir sevinç vardı ki yüreğimdaki yük hafifledi. Bir çocuk, patilerini omzuna dayadığı köpeğini okşuyordu. Artık aklım ve yüreğim bu tür ayrıntılara takılıyor. Bu gün, 1900 yılının 8 Ekim'i ve bu tür şeyler daima sürüp gidecek.

9 Ekim 1900

Olağanüstü bir şey oldu. Bu sabah Seine kıyısında gezinirken genç bir çift yaklaştı yanıma. Bu tür karşılaşmalar beni hep irkiltir, o yüzden bana doğru gelişlerini soğuk bir bakışla izledim.

"Bay Oscar Wilde'la mı müşerref oluyorum efendim?" dedi genç adam. O şerefın bana ait olduğunu söyledim.

"Yalnızca elinizi bir sıkayım dedim, Bay Wilde" dedi. Karısı, gördüklerine inanmıyormuş gibi gözlerini kırıştırtıyordu.

"Şey, yani Bay Wilde, sizin başınıza gelenleri tek tek okuduk da, di mi Margaret? Şu anda iyi misiniz, kendinizi toparlayabildiniz mi?"

İyi yürekli kişilerdi, onlara epeyce toparlandığımı söyledim.

"Size büyük kötülük ettiler."

"Hiç de hak etmemiştiniz" dedi karısı ansızın.

"Sizin gibi eli kalem tutan birinin biraz gönül eğlendirmesinde ne zarar var?"

Genç adamın dediklerine katılmamak gücü doğrusu; üstelik sevimli, besbelli yeni bırakılmış bir bıyığı vardı.

"O zaman da böyle demiştik, di mi Margaret?" Karısı yine gözlerini kırıştırdı. "Bizim birahane de sizin yüzünüzden az hır çıkmadı, Bay Wilde. Forest Hill'deki Globe'u biliyor musunuz?"

Tam çıkaramadığımı söyledim.

"Bir keresinde kıyasıya dalaştık hakkınızda, di mi Margaret? Birileri çıkıp aslında sallandırılmanız gerektiğini söyledi, ama ben pes etmedim. Kimseye zararı dokunmadı ki, dedim onlara. Kime

ne zararı dokunmuş ki? Doğrusunu söylemek gerekirse, çoğumuz sizi tutuyorduk, Bay Wilde. Size bu kadar çullanmaları için hiçbir neden yoktu bizce. Dedim ki onlara: ‘Ne yani? Binlerce kişi aynı şeyi yaparken onunki mi suç oluyor?’ O zaman çenelerini kapatmak zorunda kaldılar, di mi?”

Çok keyiflenmiştim. Bütün sabahı onlarla kurban seçilişimin ayrıntılarını tartışarak geçirmeye hazırdım; ne var ki Paris’te kısa bir süre kalacaklardı, görecekleri başka şeyler de vardı. Genç adam sıcak bir içtenlikle elimi sıktı, karısı da elindeki kadın dergisinin bir kopyasını uzatarak kendisi için imzalamamı rica etti.

“İyi şanslar, Bay Wilde,” dedi genç adam ayrılırlarken, “size mutlu günler dilerim, nice mutlu günlere.” Çok duygulandım, kol kola Seine kıyısında yürümelerini izledim uzun süre. O anda genç kadının yerinde olmak için dünyaları verirdim.

10 Ekim 1900

Robert Ross, bir paket göndermiş. Telaşla açtığımda içinden çıka çıka *An Ideal Husband*’ın birkaç kopyası çıktı. Oysa ben saçma garip bir kahverengilik veren Koko-Marikopas’tan birkaç şişe yollamasını bekliyordum. Tabii oyuna göz attım; ne yazdığımı merak ediyordum, aşırı ciddi konuşmalar dışında hâlâ hoşuma gidiyor-muş. Ne var ki o noktaya dönemem artık: Sarah Bernhardt gibi durmadan poz veremem. Peki, dünyaya bakmak ve şaşmakla yetinen bir adam nasıl sanat üretebilir? İşte o pek olası değil.

Geçen gün Charles Wyndham’dan Bond Sokağı’ndaki bir yayı-nevi için Scribe’in oyunlarını çevirmemi öneren bir mektup aldım; neyse ki para peşindi. Parayı tabii ki kabul ettim, ama çeviriye katlanabileceğimi sanmıyorum; çuval diksem daha iyi. Scribe yazmaz ki, çiziktirir. Yalnız Hugo ile Maeterlinck oyun yazarlığı açısından eşitimdiler; ayrıca çeviri, benim sesime uygun bir ton değil. Kişi, dua edercesine, kendi evinin dokunulmazlığında, olabildiğince kısık sesle yapmalı çeviriyi.

Sanatçılık uğraşım zaten bir bütün; ona bir şeyler ekleme çabası işgüzarlık olur. Şiirden düzyazıya geçtim, sonra oyun yazarlığına. Sonra da hapishaneye. Şu iki tümcede olağandışı hayatımın gizi yatıyor: Senden beklenmeyeni yapmaktan şaşma. İnsanlar seni bu yüzden pek bağışlamazlar ama asla unutmazlar da. Yine de yayım-

lanan son yapıtımın *Ballad* olması ve mesleğimi başladığım gibi şiirle bitirmem çok yerinde; Orpheus'un kafası gibi, ben de unutuşa gömülürken şarkılar söyledim. Apollon'un şarkısıyla başlayıp Marsias'ın çığlığıyla bitirdim.

Yazmayı takma adla sürdürdüğüm yolunda gülünç dedikodular yayılmış. Frank Harris, öğle yemeğinde söyledi bana –o öyle yemeğinden söz etmiş miydim? *Mr. and Mrs. Davenport* yakında *Royalty*'de sahnelenecekmiş. Karar, kraliyetin başının altından çıkmış. Frank, oyunun yazarının ben olduğuma ilişkin söylentiler duyduğunu söyledi; yazar kendisi ya, gülüp geçmiş bu söylentilere. Ayrıca, dediğine göre, oyuna daha çok seyirci çekermiş bu dedikodular. Bunu düşünmek tüylerimi ürpertiyor. Oyunu ben tasarladım, elimdeki malzemeyle aile konulu nefis bir melodram çıkarabilirdim. Oysa Frank konuyu ciddiye almış ve berbat bir trajedi yazmış. Adım bu oyuna karışırsa, şehitlik serüvenime birkaç bölüm daha eklenir. Galiba “sorunlu oyun” deniyor bunlara; oysa burada tek sorun, oyunu Frank'in yazmasından kaynaklanıyor. Frank oyun yazarı değildir; başka insanlar bir yana, kendine bile ilgi duymaz.

Aslına bakılırsa, bu tür şeylere aldır mıyorum artık, aldırır görünüyorum. Bir zamanlar tam tersiydi: Yazdığımı başkalarıyla bir olup alaya alırken, dostlarımla konuşmalarımda hafifserken, içten içe başka hiçbir şeyin gözümde zerre kadar önem taşımadığına inanırdım. Tanıdıklarımın o zamanlar nasıl ciddi bir sanatçı olduğumu anladıklarını sanmıyorum: Kimileri yapıtımda sevinç kadar hüznün, aşk kadar günah da geçiyorsa, beni marazilikle suçlardı. Her zaman onların yanında görüldüğüm gibi olmamı isterlerdi, onlar yokken değişebilme ihtimalime çok bozulurlardı.

Kendi çağımın en büyük sanatçısıydım, bundan kuşku yok; yaşadığım trajedi de kendi döneminin en büyüğüydü. Ünüm hem Avrupa'da hem Amerika'da yaygındı, özellikle İngiltere'de ürünlerimin ticari başarısı tartışılmazdı –bundan utanmıyorum. Assisili Francesco türünden çilekeş sanatçı kültüne hiç yakınlık duymamışımıdır. Onların bekâreti hadımlığın bekâretidir; dünyadan el etek çekmeleriye, dünyada keşfedilecek hiçbir şeylerinin kalmamasındandır.

Edebiyatın her türüne el attım. Komediye İngiliz tiyatrosuna yeniden soktum, dilimizle simgesel oyunlar yarattım, modern bir seyirci kitlesine seslenecek düzyazı-şiir formunu keşfettim. Eleşti-

riyi uygulamadan boşatıp bağımsız bir sorgulamaya dönüştürdüm. İngiliz dilindeki tek modern romanı yazan da benim. Her ne kadar oyunlarımı özünde çok kişisel bir anlatım biçimine dönüştürdümse de, tiyatroyu hayatla sanatın buluştuğu noktaya getirmek hedefimden hiç sapmadım. Böylelikle bir roman kuramı sunmuş oldum: Kişioğlunun görüldüğü gibi olduğu ya da olması gerektiği. Halk bunu anlamadı, ama ona bakarsanız halk zaten hiçbir şeyi anlamaz. Modern çağın başlıca sorunu, yalnızca ışık gölge oyunlarının hünerinden yararlanması –tabii gölge bol da ışık az. Ben bu denklemi değiştirdiğimde herkes şaşkına döndü.

Büyük yanılgılar yoktu demiyorum, ama büyük yanılgılar olmaksızın zafer de olmazdı. Her şeyi alabildiğine abarttım, kutsal bulduğum şeyleri gülmece malzemesi yaptım. O kadar hızlı düşünüyör, üzüntülerimden o kadar çabuk kurtulmak istiyordum ki hepsini kahkahalarla harcıyordum. Öyle büyük bir dil ustasıydım ki dünyayı kendimce yeniden kurabileceğimi düşünüyordum. O eflatunlu-altınlı zafer günlerimde, bir sürü şeyin üstesinden fazlasıyla geldim. Atinalılara özgü özelliklerin en önemlisine, açık bir kafaya ve esnek bir zekâya sahiptim. Pater'in öyküsündeki Denys L'Auxerrois'ya benzetiyordum kendimi; gittiği her yere çılgınca bir neşe götüren, dünyanın verdiği ödüllerle haksız cezaları boş bulup umursamayan, geç doğmuş Yunanlı oğlana. Ama doğrusu, gözüm öncelikle başarıdaydı. Beni çökerten de bu eğilimim oldu. Hapishanedeki hücreimde Pascal'in şu sözünü okuduğumu anımsıyorum: *Diseur de bon mots –mauvais caractère*.* Onun ithamının haklılığı karşısında boynumu eğdim.

Çağın ruhuna uygun yazına doğru açılan bir tekneydim, sonunda onun dalgaları altında kaldım. Çağın diliyle oynamaktan büyük tat aldım ama ahlak görüşünden asla, şimdi geriye dönüp yapıtlarımı incelediğimde, limonluk çiçeklerine özgü garip bir lanet kokusu alıyorum ara sıra. Browning, düşündüğünü eksiksiz bir biçimde anlatmak için çirkin bir dize yazmaktan kaçınmazdı –bu, onun trajedisiydi. Bense yalnızca güzellikte bir anlam buluyor, çirkinliği dışlıyordum –o da benimkiydi. Gerçeği hiç görmüyordum. Herhangi bir ruh durumunu benimseme hızımla maske değiştiriyordum, sonuçta o maskelerle o ruh durumlarının tutsağı oldum:

* Fr. "Güzel sözler söyleyen habis bir şahsiyet" (ç.n.)

Şimdi bile sıralanmış sözcükleri ezgiye dökmek geçiyor içimden. Belki de Frank haklıydı; belki bu güncede bile kendimi gerçekte olduğum gibi çizmiyorum. Agamemnon'un başını tasvir edemeyeceğini bilmenin verdiği umutsuzlukla başın üstüne bir örtü atan Timanthes gibi.

Doktor yarım saate kadar geliyor, tıraş olmalıyım.

13 Ekim 1900

Yatağa çakıldım. Doktorum "gözlem altında" tutulduğumu söylüyor. Ben de ona bunun alıştığım bir durum olduğunu söyledim.

Dün Maurice, Rowland Strong adında bir gazeteciyle çıkageldi; adam için bir merak odağı olduğum kesin. En iyi niyetli kişilerin bile hep söylenebilecek en kötü lafları söylemeleri ne garip. Strong "kendinizi oyalamak için" gibi ölümsüz bir laf edip, çağımın edebiyatının bir tarihçesini çıkartmamda diretti. Ben de ona çağımın önemsiz olduğunu belirttim. Ama hiç değilse çağdaşlarım hakkında yazabilirdim, değil mi? Benim çağdaşım yok ki, dedim ona, yalnızca atalarım var. Biraz bozuk ayrıldı: Hasta bir adama düşen ilk görevi, yani konuklarını canlandırma görevini aksatmıştım. Yine de önerisi saçmaydı. Yaşadığım ve çalıştığım yıllara dönüp bakacak olsam, tarihçe falan değil, bazıları ölümcül bir dizi kaza görüyorum.

Çağım, çağ olarak Bayan Browning ile Bayan Grundy arasında parçalanmıştı, ancak garip kalıntıların bulunabileceği bir çöldü. Kendi adıma, çağdaşlarımın yapıtlarına hiçbir zaman ilgi duymadım, ayrıca her şeyde iyi bir yan bulmayı öğütleyen yapmacık eleştirel tavırdan nefret ederim. Döneminin sanatçıları arasında en çok Beardsley'i sevdim, o beni hiç mi hiç anlamasa da. Yetişkinlerin tutkularıyla canavarca oyunlar kuran, saflık ve şehvet karışımı yaramaz bir çocuktü o, eli İncilli bir Sporüs. Dowson'a da saygı duyardım. Zavallı Dowson. Artık yaşamıyor. Doğuştan sakattı, yüreği fazla yumuşaktı; o hastalık, hayatını da şiirini de bitirdi.

Hayır, o dönemin gerçek sanatçıları geçmişten kalma sisli görüntüler oldular. Pater ile Ruskin öldü; Tennyson ile Browning, kendilerine öykünenlerden daha uzun yaşayabilecekler mi yapıtlarıyla, bilmem. Swinburne ile Meredith idare ediyorlar, ama loş bir ışıktı. Onların yerlerini kapmaya kimse yeltenmedi, yeltenecek birinin çıkacağı da epey su götürür. Belki ben boşluklarını doldu-

rabilirdim, ne var ki yeteneklerime ihanet ettim ve kişisel zaaf larım yüzünden işleyecek yetkin konular bulamadım.

Modern çağdaki her şey gibi çöküş de fark edilemeyecek, kavranamayacak kadar hızlı geldi. Latince de Claudius Claudianus'un ya da Rufilius'un görkemli eserlerinden Aziz Bonifacius'un ya da Aziz Aldhelm'in yavan anlatımlarına geçiş dört yüzyıl sürmüştür. Ama İngilizler bir kere yok etmeyi akıllarına koydular mı, çabukluk ve sinsilik ilkelerini yürürlüğe sokarlar: Bu sayede anlatım geleneğimizin incelikleri bir kuşak içinde silinip süpürüldü. Tennyson'dan Kipling'e, Meredith'ten Wells'e öylesine hızlı geçtik ki aradaki farkı anlamak üzere yetiştirilmiş olanlar bile farka kör kalabildiler.

Yine de İngiliz yazını, sönen bir yıldız gibi son bir ışıltıyla yekinenerek, benim, Lionel Johnson'ın ve Pater'ın yazdıklarında kendini gösterdi. Ama biz sanatın bireycileriydik, zaafımız buradaydı. Tıpkı Huysmans ile Maeterlinck gibi nesnelerin hayaletlerini, pastel ışıklarını gördük, suya yansıyan gülün gölgesini. Sancı yoklamaya başladı.

18 Ekim 1900

Birkaç gündür hiçbir şey yazmadım. Ne uyuyabiliyor ne düşünebiliyorum. Dört gün içinde ameliyat edilmem şartmış –kulağımdaki apse beynimi etkileyecekmiş. Robbie'ye telgraf çektim. Çok korkuyorum. Yaşamak istiyorum. Daha söyleyeceğim nice şey var. Maurice çorba getirecek; umarım kendisi pişirmemiştir.

28 Ekim 1900

Birkaç gün önce ameliyat oldum. Doktor, tamamen iyileşeceğimi söylüyor. Bugün elim kalem tutmuyor.

11 Kasım 1900

Bu küçük defteri unutmuş gitmişim. Ama şu anda söyleyecek bir şeyim var ve burada söyleyeceğim.

Bir şey oldu, çok kesin bir şey. Ameliyat acıyı dindirmedi de, onu her gün telaşla aradığım yeraltına itti galiba. Bu sabah uyanırken, kendimi sancının kısılcacında buldum. Çok ihtiyarladım, feci biçimde; hayatımda ilk kez aynaya bakma gereğini duymuyo-

rum: Bedenim açıkça söylüyor bana. Çürüdüğümü biliyorum –haykırmak istiyorum ama haykıramıyorum. Çok zor yazabiliyorum şu anda. Maurice, günceyi başucumda bırakıyor. Artık Maurice’e o kadar bağlıyım ki: Yanımda oturuyor, uyanıksam bana bir şeyler okuyor. *Adsız Sansız Bir Jude’a** başlamak istemişti, ama ben lütfen yapma dedim. Ölüm döşeğimde içimi yeni bir ürpertiyle doldururdu.

12 Kasım 1900

Kulağımdaki yara için her gün pansumana gelen hastabakıcıya iyileşeceğimi ummadığımı söyledim. Güldü ve tek söz etmedi; herhalde benim sağlığımla ilgilenmesini ummam yanılttı, hiçbir hastabakıcı bununla ilgilenmez ki. Vekilleri bu kadar çirkin olmasa, ölümü umursamazdım. Geçen yıl dişçiye dişlerimi çekertirmek için gittiğimde, ne mengenenin görüntüsü ne de ağzıma püskürtülen uyuşturucu etkilemişti beni. Asıl korktuğum dişçiydi –onu gördüğümde hemen anestezi istemiştim.

14 Kasım 1900

Ben tersine doğmuşum, gelgitte gibi.

Bir zamanlar çok yüzerdim ama artık yüzebileceğimi sanmıyorum. Başıma gelenlerin aslında ne olduğunu ancak ufak konuları gözden geçirirken anlayabiliyorum. Dün, genç bir adamdan çılgın bir mektup aldım, Cowley mi, Crowley mi, ne. Mektubun sonunda sonsuza kadar yaşayacağım güvencesini veriyordu. “İçine doğmuştu” dediğine göre. Ben içe doğan şeylere asla güvenmemişimdir: Karamsarlık kokar. Biraz ara vermeliyim, merdivende ayak sesleri duyuyorum. Ölüm değilse, Maurice olmalı.

* *Jude the Obscure* [çev. Taciser Ulaş Belge, İletişim Yayınları, 1991] (e.n.)

16 Kasım 1900

Size Sergi'yi gezdiğimi söylemiş miydim? Bahardaydı. Bana Amerika bölmesinde yer verilmişti –hiç değilse oradaki her şey gibi bir antika değeri taşıdığımı düşünürken, genç bir adam önümü kesti. Edison'ın konuşan aygıtına bir şey söylememi istedi. Aygıtın bana bir şey dediği yoktu, ama şimdilerde zaten çok az kişi bir şey diyor. *Ballad*'dan birkaç dize okudum ve okurken kanım dondu, o anda bile ölümümün önsezisiyle doluydum. O mekân ve o aygıt benim dönemime ait değildi.

Zararı yok. Göreceğimi gördüm. Gazeteler bir “değişim” döneminde yaşadığımızı söylüyorlar, bir kerecik olsun haklı çıkabilirler. Eskiler lime lime oldu ve hiç kimse, hatta gazeteciler bile eskinin yerine neyin geldiğini bilmiyor. Pekâlâ önümüzdeki çağın sözcüsü olabilirdim, çünkü çağımın bilmediği bir şeyi (her insanın kendini mükemmelleştirmesi gerektiğini) söylemiştim. Ama bana kulak asmadılar; bisikleti geliştirdiler onun yerine. Tam anlamıyla demir çağını yaşıyoruz.

Çok geç artık. İlla bir şey denecekse bana, olsa olsa bir uyarıyım artık. Kendi trajedim sayesinde, yapmacıklığın eninde sonunda çökeceğini, yapmacık bir dünyanın da eriyip tıpkı benim hücremde yaptığım gibi kendi boşluğuyla yüzleşeceğini öğrendim. Ama beni ezip geçen kendi yüzyılım olsa da, ondan daha soyluyum, çünkü en azından ölmem gerektiğini biliyorum.

Otel sahibi, adını anımsayamıyorum, bugünün yirminci yüzyılın ilk günü mü yoksa on dokuzuncu yüzyılın son günü mü olduğunu sordu bana. Çocuklarına sormasını önerdim. Yalnızca onlar bilebilirler.

17 Kasım 1900

Söylediklerimden ya da yaptıklarımın herhangi birinin benden sonraya kalma olasılığı pek yok, değil mi? Ya da modern bir Aziz Procopius olurum belki, şehit oluşuna ilişkin türlü efsaneler anlatılan, sonunda bedeninden arta kalanlarla hastaları iyileştirip, körlerin gözlerini açacak kadar yüceltilmiş bir aziz: Elbette o mucizeleri yaratan efsanelerdi, onun kemikleri değil.

Roma'daki bir Hristiyan lahdinde, şehidin mezarında şöyle bir

yazıt varmış, Anatole France'ın dediğine göre: "Bu mezarı kirletecek gafil, dilerim ki bütün yakınlarından sonra ölsün." Bu lanetin olanca ağırlığını taşıdım ömrümde –ama verdiği garip sevinci de tattım. Artık uyumam gerek. Yazdığımla aramda nedense bir uzaklık var, sanki kalemi başka bir el tutuyor, başka birinin düş gücü iş başında. Yakında Maurice'ten söylediklerimi yazmasını istemem gerekecek: Kuşkusuz son saatlerimi bildiğince uyduracak; böylece geçiş devresi tamamlanmış olacak.

19 Kasım 1900

Bana Balzac okuyor bir süredir; bir şey anlayamadığını açıkça söyledi gerçi. Ona bir brandy-soda ikram ediyorum, o zaman nedense ilgisi canlanıyor. Artık kendi hayatımdan epey uzaklaştığımdan, Balzac'ın düş gücünde yarattığı gürültülü caddelere, bakımsızlıktan dökülen avlulara girmeye can atıyorum. Geçmişin ayrıntıları dönüp sarmalıyor beni, huzur duyuyorum.

Maurice, 'eski kitaplar'ın onu açmadığını söyledi, ben de ona Balzac'ın sapına kadar modern tek Fransız romancısı olduğunu anlattım; yüzüme öylesine tatlı baktı ki dediklerime inanmadığını hemen anladım. Ona gelişme düşüncesinin saçmalığını da açıkladım: Hiçbir çağ bir başkasına yeğlenemez, baksana ben bile çocukluk çağıma döndüm. "Sana bir sır vereceğim," dedim ona, "çağımızın ilkel ve korkunç olduğunu söylemiştim ya. Önümüzdeki çağ da ilkel olacak, bir sonraki de."

Augustinus, Sur kentinin pazar yerinde söylevini verirken Dante sürgüne gidiyor, Samson bir oğlanın kılavuzluğunda göğе çıkıyor. Louvre'da genç bir adamın portresi var –bir prens olsa gerek, gözleri hüznü. O resmi ölmeden önce bir daha görmek isterdim. Keşke geçmişe dönseydim de başka bir erkeğin kalbinde dirilseydim. Hem kendim hem başka biri olduğum, kendi dönemimle bir başkasınının kaynaştığı o geçiş ânında, evrenin bütün gizleri açılırdı önümde.

22 Kasım 1900

Robbie ile More İngiltere'den geldiler. Reggie'nin varışı yarına kalmış: Mahşerin üç atlısı onlar, benim mahşerimin. Uslu dururlarsa

kloralimin birazını paylaşacağımı söyledim onlara; şampanyayla karıştırıldığında ilginç oluyor. Benim ölme numarası yaptığımı, yarın bulvarları yeniden devriye gibi arşınlayacağımı sanıyorlar. Onlara ölümle aramın çok iyi olduğunu söyledim: Bana uğramayı çok istiyor, kapıya her gün yeni bir kart bırakıyor.

Robbie'den beni sokağa çıkarmasını rica ettim, direttim. Dün akşam galiba. Kendimi çok daha iyi hissettim. Pek uzağa gitmedik: Atlı araba bizi Rue de Rennes'de garip birtakım dansçıların *bock* denilen bira için yalvar yakar oldukları küçük bir kafeye götürdü. Her şeyi öylesine büyük bir ilgiyle süzüyordum ki herhalde, Robbie başımın dönüp dönmediğini sordu. Ben de ona başımın dönmediğini, kafamın karıştığını söyledim. Böyle insanlar varken kim dünyadan ayrılmak ister ki? "Şimdi neler yazacağım, göreceksiniz" dedim ona. Sonra çözüldüm, gözyaşlarına boğuldum. Beni getirip yeniden yatağıma yatırdılar.

24 Kasım 1900

Maurice, dediklerimi yazması yolundaki önerimi kabul etti. Ona bunun fazla zorlayıcı bir görev olmadığını hatta geçici olduğunu söylüyorum –sırtını döndü, şu anda camdan bakıyor. Bu acıya katlanamıyorum: Yılanlar kafamda dört dönüyor. De Quincey bile afyon düşleri görürken benim kadar sancı çekmemiştir.

Oscar Wilde'in Maurice Gilbert tarafından kaydedilmiş konuşmaları

26/11/1900

Bana biraz şampanya getir, *diyor*, aferin oğlum. *Doktor şakaklarına sülük yapıştırdı ama o farkında değil.*

27/11/1900

Sana bir şey armağan etmek istiyorum, *diyor bana*, özel eşyalarım arasında Faust'un bir gravürü var, masasında iki büklüm oturmuş, arkasında bir iskelet, bir teleskop, bir de ayna görünüyor, bu tarif onu bulmana yeter mi, Maurice?

Şimdi uykuya daldı.

28/11/1900

Uyandığında keyfi yerindeydi. Öldüğümde bana Times'ta bir Alman subayının altında üç inçlik bir yer ayıracaklar büyük olasılıkla ve hiç kuşkusuz sığmakta güçlük çekeceğim. Tiz kahkahasıyla gülüyor. Bana Bay Ross'la gittiğim Père Lachaise Mezarlığı'nı soruyor. Üç beş kişinin bir mezarın çevresinde toplandığını görünce dünyada ortak bir ruh olduğuna inanırsın, Maurice. Tanrı beni kollarına almaya geldiğinde dönüp, "Git başımdan. Düşünüyorum" diyeceğim ona. Gözleri kapanıyor. Galiba afyon iğnesi çok kuvvetli de, ondan. Her şey eskisi gibi, değil mi Maurice? Kim bilir, belki kendimi ölürken seyretme zevkini de tadarım. Böyle şeyler dememesini söylüyorum. Bence sakıncası yok. Yalnızca merak ediyorum: Aslını bilmek isterdim. Doğru dürüst anlatılmamış tek deneyim ne de olsa. Şu duvar saatinden baştan beri nefret etmişimdir.

29/11/1900

Hastabakıcı iğneye geldi –doktor yasak ettiği halde morfin yapıldı galiba. Kendi kendine söyleniyor, ben dediklerini buraya yazmayı doğru bulmuyorum, kendi kendine sayıkladığı şeyler bunlar. Yüzünü bana çeviriyor; beni tanıyor galiba, çünkü parmağıyla bu kitabı gösteriyor. Ben yalnızca güzelliği gördüm. Güzellik yoksa dünyada hiçbir şey yoktur, güzel olan iyi olandan üstündür. Ben onu yakalamaya çalıştım, ama hiç kimsenin düşmediği derinlikte bir uçuşuma yuvarlandım.

Ağırlaşıyor. Bay Turner fazla zamanı kalmadığını düşünerek bir papaz bulmaya gitti. Bay Wilde bana bakıp Hazırım Maurice diyor Yazmamı isteyip istemediğini bilmiyorum. Bunsuz da ünlüydim, havada duman suda köpüğüm ben. Dünyayı nasıl ayağa kaldırdım, değil mi? Gülüyor. İrlanda'da kocaman bir sazan vardı, Maurice. Çocukluğumda bir kere konuştu benimle. Ne dedi biliyor musun? Uyuyorum sevgili Oscar, dedi, beni uyandırma n'olur. Bir gün yanıma geleceksin, Oscarcığım. Ağaçların dile geldiğini, heykellerin kıpırdadığını işittim. Galiba öyle diyor.

30/11/1900

Artık sabuklamaya başladı, ama ben yine de dediklerini yazacağım çünkü sözcükleri bana hep olağanüstü gelmiştir. Ne sıcak bir yazdı, değil mi? Bu sabah bir taksi bulmaya çalıştım, yol çok uzak dedi. Bilirsin, İsa'nın gövdesini bulduklarında –ne dediğini tam anlayamıyorum– işte o zaman. Bir kere daha dilin ve hayatın efendisi olacağım, değil mi anne? Gülüyor. Büyük bir olay çıkartmam gerektiğini biliyordum. Artık konuşmuyor.

Bay Wilde, 30 Kasım Cuma günü öğleden sonra ikiye on kala öldü.

Paris'te, köhne bir otel odasında hayatının muhasebesini yapan geçkin bir adam; ününü, servetini, ailesini, dostlarını yitirmiş, ömründe ilk kez görünmez hisseden sönmüş bir yıldız. Döneminin çok ötesinde düşünen ve yaşayan, düşüşüne dahi hayran bırakan az insan geçmiştir tarih sahnesinden. Akla gelen ilk isimlerden biri de Oscar Wilde'dır.

Oscar Wilde'in Son Vasiyeti, yaşadığı karanlık günleri geçmişinin parıltısıyla aydınlatmaya çalışan yazarın kurgusal günlüğü. Düş gücünü ayrıntılı bir araştırmayla birleştiren Peter Ackroyd, Wilde'in benzersiz yaşamını onun ağzından anlatıyor. Çocukluğunun korkularına, yaratıcılığını besleyen kaynaklara, tutkularının yol açtığı hatalarına, göz önünde yaşadığı fırtınalı ilişkinin gizli yönlerine ait parçaları birleştirerek sınırlarda geçmiş bir ömrün haritasını çıkarıyor.

Oscar Wilde okurları kadar, zirveden zindana daima aynı ışıltıyla var olmayı başarmış bir figürün öyküsüyle tanışmak isteyenlere de seslenen *Oscar Wilde'in Son Vasiyeti*'ni Tomris Uyar'ın metni taçlandıran çevirisiyle sunuyoruz.

Gerçek şahsiyetleri edebi metinde ete kemiğe bürümeyi yazar kimliğinin simgesi haline getiren Ackroyd'un becerisini ispatladığı ilk eser *Oscar Wilde'in Son Vasiyeti* 'dir.

The Guardian

ISBN 978-975-08-3388-5

